

Νέα

Ιω. Καμπανά

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ

(Παὺν Εὐρώπης)

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

ΕΙ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Ἀμερικὴ

Ἀφρικὴ

Αὐστραλία

Ἀσία

33

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑ Ο.Ε.

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ 4 — ΑΘΗΝΑΙ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1000

ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΜΠΑΝΑ
ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Βιβλίο 611 66 μορφ. μόν.

Η ΝΕΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΝ

(ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ)

ΠΕΜΠΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΝ ΤΟΥ 1955

(Απόφασις Υπουργείου Παιδείας 30318/1955)

ΠΛΗΡΩΣ ΕΝΗΜΕΡΩΜΕΝΗ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑ Ο. Ε. - ΑΘΗΝΑΙ

Λο 18221

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ γνήσια αντίτυπα τοῦ βιβλίου τούτου, ἔχουν ἐδῶ τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως.

Μεταξάς

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 59/3-6-1955 πράξεως, τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἑκπαιδεύσεως, ἐπὶ 12 βιβλίων «Γεωγραφία Ε' Δημοτικού» συγγραφέων ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Α—Κ, τὰ ὁποῖα ἐκρίθησαν κατ' αὐτὴν, ἐνεκρίθη μόνον τὸ ἀνὰ χεῖρας βιβλίον. Πάντα τ' ἄλλα ἀπερρίφθησαν.

●
Ἡδὴ, διὰ τὴν ἐνημέρωσιν τῆς παρουσίας ἐκδόσεως ἐχρησιμοποιήθησαν αἱ ἐξῆς ἐπίσημοι πηγαι :

- α) Ἡ Δημογραφικὴ Ἐπετηρὶς Ο.Η.Ε. τοῦ 1962
- β) Ἡ Παγκ. Γεωγρ. Ἐγκυκλοπαίδεια (ἐκδ. 1960 Ν.Υ.)
- γ) Τὸ Παγκ. Γεωγρ. Ἡμερολόγιον 1962 (ἐκδ. Ν. Υ.)
- δ) Ὁ καθημερινὸς καὶ ὁ περιοδικὸς τύπος (ἡμέτερος καὶ ξένος) διὰ τὰς μετὰ τὴν 1-1-1963 γενομένας μεταβολάς.
- ε) Δημογραφικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὰς ἐν Ἀθήναις, πρεσβείας ξένων κρατῶν.

Ἀπαγορεύεται, συμφώνως τῷ νόμῳ, ἡ ἀντιγραφή τῆς ὕλης καὶ γενικώτερον ἡ χρησιμοποίησις τῶν νέων γεωγραφικῶν στοιχείων τοῦ βιβλίου.

ΝΕΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ

(ΕΚΤΟΣ ΕΥΡΩΠΗΣ)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η ΓΗ

1. Γενική επισκόπησης τῆς Γῆς

Ἄστέρες ἀπλανεῖς καὶ πλανῆτες. Τὴν νύκτα, ἅμα ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρὸς καὶ δὲν ἔχει φεγγάρι, βλέπομε ἄπειρα οὐράνια σώματα, ὅαν νὰ εἶναι κολλημένα στὸν οὐρανό. Ἀπ' αὐτὰ ἄλλα ἔχουν δικό τους φῶς καὶ ἐπειδὴ δὲν κινουῦνται (πλανῶνται) λέγονται ἀπλανεῖς ἀστέρες. Ἄλλα πάλι, ὅπως καὶ ἡ γῆ ποὺ κατοικοῦμε, μὴ ἔχοντας δικό τους φῶς, φωτίζονται ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ, ἐπειδὴ κινουῦνται μέσα στὸ χάος, λέγονται πλανῆτες.

Σχῆμα τῆς γῆς. Ὅπουδῆποτε καὶ νὰ θρискώμαστε, ἀν ρίξωμε μιὰ ματιὰ γύρω μας, νομίζομε ὅτι ἡ γῆ εἶναι ἐπίπεδη μὲ μερικὲς ἀνωμαλίες. Ὅταν ὅμως κάμωμε προσεκτικὲς παρατηρήσεις, θὰ ἰδοῦμε πῶς ἡ ἐντύπωσις ποὺ ἐσχηματίσαμε δὲν εἶναι ὀρθή. Ἀς ἰδοῦμε μερικὲς ἀπὸ τίς παρατηρήσεις αὐτές:

α') Βρισκόμαστε στὴν παραλία καὶ βλέπομε ἓνα πλοῖο νὰ ἔρχεται ἀπὸ μακριά. Πρῶτα βλέπομε μόνο τὸν καπνὸ, ἔπειτα τὰ κατάρτια καὶ ὅσο πλησιάζει παρουσιάζεται τὸ σκάφος. Ἡ παρατήρησις αὕτῃ δείχνει ὅτι ἡ ἐλευθέρα ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ τῶν θαλασσῶν εἶναι κυρτή, γιατί ἀν ἦταν ἐπίπεδη θὰ ἐβλέπαμε πρῶτα τὸ σκάφος ποὺ εἶναι ὀγκωδέστερο καὶ ὕστερα τὰ κατάρτια. Τὸ ἀντίθετο γίνεται ἅμα φεύγῃ τὸ πλοῖο. Τότε χάνεται πρῶτα τὸ σκάφος, ἔπειτα τὰ κατάρτια καὶ στὸ τέλος φαίνεται μόνον ὁ καπνός, ὅπου χάνεται καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὰ μάτια μας.

β') Τὸ ἴδιο παρατηροῦμε καὶ στὶς ἀπέραντες πεδιάδες. Κι ἐκεῖ ἀπὸ μακριὰ φαίνονται μόνο τὰ ψηλὰ μέρη τῶν οἰκοδομῶν, ἐνῶ τὸ ἄλλο μέρος δὲν φαίνεται. Ἐπομένως ἡ γῆ παντοῦ εἶναι κυρτή.

γ') Ἄν κινήσωμε μὲ τὸ ἀεροπλάνο ἀπὸ κάπου καὶ προχωρήσωμε πάντοτε πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνσι, ὕστερ' ἀπὸ κάμποσο χρόνον, θὰ φθάσωμε ἐκεῖ ποὺ ἐξεκινήσαμε ἀπὸ τὸ ἀντίθετο μέρος.

δ') Οἱ ἀστερονόμοι παρατηροῦν ὅτι ἡ σκιά τῆς Γῆς, ποὺ πέφτει ἐπάνω στὴν σελήνη, εἶναι κωνική. Τέτοια σκιά μόνο ἡ σφαῖρα παρουσιάζει.

*Όλες λοιπόν οι παραπάνω παρατηρήσεις αποδεικνύουν ότι η επιφάνεια της γης είναι στρογγυλή, όμοια με πορτοκάλι, δηλαδή πεπιεσμένη στο έπάνω και κάτω μέρος και έξωγκωμένη προς το μέσο. Τα έρη δεν μεταβάλλουν τη στρογγυλότητα της γης γιατί ανάλογα με τον όγκο της, είναι πολύ μικρά. Τα έξογκώματα της φλούδας του πορτοκαλιού είναι μεγαλύτερα απ' ό,τι τα έξογκώματα της γης, αν συγκριθούν με τον όγκο της.

Κινήσεις της γης. Η γη δέ στηρίζεται πουθενά και κινείται στο άπειρο με μεγάλη ταχύτητα όπως και όλα τα ούράνια σώματα, κάνοντας συγχρόνως δύο κινήσεις: Μία γύρω από τον έαυτόν της σαν τη σβούρα, εκ δυσμών προς ανατολάς σε 24 ώρες, και μία γύρω στον ήλιο σε 365 ήμέρες και 6 περίπου ώρες. Από την πρώτη κίνηση της γης έχομε το ήμερονυχτο κι από την άλλη τις τέσσερες εποχές του έτους.

Όστόσο την κίνηση της γης δεν την αισθανόμαστε, γιατί γίνεται χωρίς θόρυβο και χωρίς τον ελάχιστο τιναγμό.

2. Ξηρά και θάλασσα

Η γη είναι ούράνιον σώμα· είναι ένας πλανήτης. Το μέρος της επιφανείας της που αποτελείται από πεδιάδας, λόφους, έρη κ.τ.λ., λέγεται **ξηρά**. Το υπόλοιπον μέρος που επικρατεί το ύγρο στοιχείο, λέγεται **θάλασσα**.

Από τις μετρήσεις που έγιναν εύρηξαν ότι από τα 510 εκατ. τ.χ. τα 150 εκατ. τ.χ. περίπου (ήτοι 29%) είναι ξηρά και τα 360 εκατ. τ.χ. περίπου (71%) καλύπτονται από θάλασσα. Παρατηρήσετε την υδρόγειο σφαίρα του σχολείου σας και θα φαντασθήτε πόσο απέραντη είναι η θάλασσα, ιδίως στο νότιο ημισφαίριο. Τα μεγάλα τμήματα της ξηράς, οι γεωγράφοι ώνόμασαν **ήπειρους** και της θάλασσας **ώκεανούς**.

Ηπειροι. Οι γεωγράφοι έχωρισαν την ξηρά της γης σε πέντε ήπειρους: **Ασία**, **Άφρική**, **Ευρώπη**, **Άμερική** και **Ωκεανία**. Οι τρεις πρώτες είναι στο ανατολικό ημισφαίριο κι αποτελούν τον **Παλαιό Κόσμο**. Η **Άμερική** είναι στο δυτικό ημισφαίριο κι αποτελεί το **Νέο Κόσμο**. Η **Ωκεανία** γεωγραφικώς ανήκει στο ανατολικό ημισφαίριο άλλ' υπάγεται στο **Νέο Κόσμο** γιατί ανεκαλύφθη μετά την **Άμερική**.

Στήν έκτασι πρώτη έρχεται η **Ασία** με 44 εκατομ. τετραγωνικά χιλιόμε. περίπου. Έπειτα έρχονται η **Άμερική** με 42 εκατ. τετρ. χιλ. (με τη Γροιλανδία), η **Άφρική** με 30 εκ. τετρ. χιλ., η **Ευρώπη** με 11 εκατ. τετρ. χιλ. και η **Αυστραλία** με 9 εκατ. τ. χιλ. Τα υπόλοιπα 14 εκατ. τετρ. χιλ., ως τα 150, είναι η **Ανταρκτική περιοχή**. (Έκτασις της Ελλάδος 133.000 τ.χ.).

Στόν πληθυσμό με τή σειρά έρχονται:

α') 'Ασία (με τή Σοβιετική Ένωση)	κάτοικοι	1.675.000.000
β') Εϋρώπη (πλήν τής Σοβ. Ένώσεως)	»	427.000.000
γ') 'Αμερική	»	405.000.000
δ') 'Αφρική	»	254.000.000
ε') Αυστραλία - 'Ωκεανία (με τή Χαβάι)	»	16.500.000

(*) Κάτοικοι ὅλης τῆς γῆς 2.781.500.000

'Ωκεανοί. Ἡ θάλασσα χωρίζεται στοὺς παρακάτω πέντε ὠκεανούς:

1. Μέγας ἢ Εἰρηνικός 'Ωκεανός, ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν 'Ασία καὶ τὴν 'Αμερική, μ' ἔκτασι 167 ἑκατ. τετρ. χιλιόμετρα.

2. 'Ατλαντικός 'Ωκεανός, ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν Εϋρώπη, 'Αφρική καὶ 'Αμερική, μ' ἔκτασι 83 ἑκατ. τετρ. χιλιόμετρα.

3. 'Ινδικός 'Ωκεανός, ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν 'Αφρική, Αὐστραλία καὶ 'Ασία, μ' ἔκτασι 74 ἑκατ. τετρ. χιλιόμετρα.

4. Βόρειος Παγωμένος 'Ωκεανός, στὰ βόρεια τῆς Εϋρώπης, 'Ασίας καὶ 'Αμερικῆς.

5. Νότιος Παγωμένος 'Ωκεανός, στὰ νότια τῆς 'Αμερικῆς, Αὐστραλίας καὶ 'Αφρικῆς, μικρότερος ἀπ' ὅλους.

Ὁ Βόρειος Παγωμένος λέγεται Ἀρκτικός καὶ ὁ Νότιος Ἀνταρκτικός.

Ὅπως ἡ ξηρὰ ἔτσι καὶ ὁ θυθὸς τῶν ὠκεανῶν εἶναι ἀνώμαλος με βουνά, κοιλάδες καὶ πεδιάδες. Μεγαλύτερο βάθος ἔχει ὁ Εἰρηνικός 10.000 μ. κοντὰ στὶς Φιλιππίνες. Στόν 'Ατλαντικὸ μεγαλύτερο βάθος εἶναι 8.526 μ. βόρεια τοῦ Πόρτο - Ρίκο, στόν 'Ινδικὸ 7.000 μ. νότια τῆς 'Ιάβας, στὸ Βόρειο Παγωμένον 5.000 μ. καὶ στόν Νότιο Παγωμένον 5.700 μ. Στὴ Μεσόγειο Θάλασσα μεγαλύτερο βάθος μετρήθηκε 4.400 μ., 56 μίλια νοτιοδυτικὰ τοῦ Ταινάρου.

Ἑρωτήσεις 1) Ποιοὶ ἀστέρες λέγονται πλανῆτες καὶ ποιοὶ ἀπλανεῖς; 2) Μὲ ποιὲς παρατηρήσεις ἀποδείξαμε ὅτι ἡ γῆ εἶναι στρογγυλή; 3) Πόσων εἰδῶν κινήσεις κάνει ἡ γῆ; 4) Πόσες εἶναι αἱ ἡπείροι καὶ πόσοι οἱ ὠκεανοί; 5) Πόσες φορές εἶναι μικρότερη ἡ Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν 'Ασία; Καὶ ἀπ' ὅλη τὴν ξηρὰ τῆς γῆς; Διάφορες ἀπορίες.

3. Θαλάσσια ρεύματα

Ὄχι

Ἡ ἐπιφάνεια τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν ὠκεανῶν συχνὰ ταρασσεται ἀπὸ τοὺς ἀνέμους καὶ σχηματίζονται τὰ κύματα. Συμβαίνει ὅμως οἱ ὠκεανοὶ νὰ μὴν ἔχουν κύματα ἀλλὰ τὰ νερά τους νὰ μετακινῶνται στὸ βάθος συνεχῶς με ὀρισμένη κατεύθυνσι, ταχύτητα, θερμοκρασία, πλάτος καὶ βάθος. Σχηματί-

* Βλ. Δημογραφικὴ Ἑπετηρὶς Ο.Η.Ε., 1961.

και προχωρεί προς τη Βόρειο Ἀμερικῇ. Στὸ ὄψος ὁμις τῶν ἐκβολῶν τοῦ Λαυρέντιου συναντᾷ τὸ ψυχρὸ ρεῦμα τῆς Γροιλανδίας, στρέφεται κατόπιν πρὸς τὴν Εὐρώπῃ καὶ χωρίζεται σὲ τρεῖς μεγάλους κλάδους: Ἐναν πρὸς τὸ Βόρειο Ἀρκτωτήριο τῆς Νορβηγίας, ἄλλον πρὸς τὴ Μάγχη καὶ τὴ Βόρειο θάλασσα καὶ τὸν τρίτον νοτιότερα μέχρι τῶν Καναρίων νήσων.

Τὸ ἄλλο ρεῦμα, τὸ Ἰαπωνικόν, λέγεται κοῦρο - σίβο (μαυρὸ ρεῦμα) καὶ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Κίνας. Ἀφοῦ διαγράφει στὴν ἀρχὴ μεγάλο τόξο στὸν Εἰρηνικόν, κατόπιν στρέφεται στὰ παράλια τῆς Ἰαπωνίας καὶ ἀπὸ ἐκεῖ κατευθύνεται στὰ δυτικὰ παράλια τῆς Βορείου Ἀμερικῆς.

Ἄλλα θερμὰ ρεύματα σχηματίζονται στὸ Νότιο Ἀτλαντικόν, μεταξύ Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ Ἀφρικῆς, στὸ Νότιο Εἰρηνικόν, μεταξύ Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ Αὐστραλίας καὶ στὸν Ἰνδικόν μεταξύ Ἀσίας, Αὐστραλίας καὶ Ἀφρικῆς. Ἐπίσης ἔχομε καὶ τοπικὰ θαλάσσια ρεύματα ποὺ προκαλοῦνται ἀπὸ ἰσχυρὴ ἐξάτμισι νεροῦ ὁπότε αὐξάνεται ἡ πυκνότητά του.

Σπουδαιότης τῶν ρευμάτων. Ἐπειδὴ τὰ θερμὰ ρεύματα μεταφέρουν τεράστιες ποσότητες θερμότητος, τὰ νερὰ ἐξατμίζονται γρήγορα, σχηματίζονται ἀφθονοὶ ὕδατιοι καὶ προκαλοῦνται πολλὲς βροχές. Ἐκτὸς αὐτοῦ οἱ ὕδατιοὶ εἶναι θερμοὶ καὶ θερμαίνουν τὴν ἀτμόσφαιρα. Γι' αὐτὸ τὰ παράλια τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης (Γαλλία, Ἀγγλία, Ὀλλανδία, Δανία, Νορβηγία), ποὺ θερμαίνονται ἀπὸ τὰ χλιαρὰ νερὰ, ἔχουν πολλὲς βροχές καὶ γλυκὸ κλίμα. Ἀντίθετα στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Εὐρώπης (Γερμανία, Πολωνία κλπ.), ἂν καὶ εἶναι χαμηλότερα ἀπὸ τὴ Νορβηγία, κάνει δυνατὸ κρύο. Γιὰ τὸν ἴδιον λόγον τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ποὺ θερμαίνονται ἀπὸ τὸ Ἰαπωνικὸ ρεῦμα, ἔχουν πολλὲς βροχές, γλυκὸ κλίμα καὶ εἶναι θερμότερα ἀπὸ τὰ ἀνατολικά παράλια, ὅπου κατεβαίνει τὸ ψυχρὸ ρεῦμα τῆς Γροιλανδίας. Ἐπομένως ἂν δὲν ὑπῆρχον τὰ θαλάσσια θερμὰ ρεύματα, πολλοὶ τόποι θὰ ἦσαν ἀκατοίκητοι.

Ἐπειδὴ τὰ θαλάσσια ρεύματα κινοῦνται πάντοτε πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνσιν εὐκολοῦν τὰ πλοῖα ποὺ ταξιδεύουν ἀπὸ τὴν Ἀντίλλες στὴν Εὐρώπῃ καὶ ἀπὸ τὴν Κίνα στὰ δυτικὰ παράλια τῆς Βορείου Ἀμερικῆς κλπ.

Ἀπὸ τὰ ψυχρὰ ρεύματα σπουδαιότερα εἶναι τῆς Γροιλανδίας καὶ τοῦ Βεριγγείου πορθμοῦ. Αὐτὰ κατεβαίνοντας ἀπὸ τὸ Βόρειο Πόλο προχωροῦν τὸ πρῶτον στὰ Ἀνατολικά παράλια τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ τὸ δεύτερον στὰ Ἀνατολικά παράλια τῆς Ἀσίας. Γι' αὐτὸ ἡ Λαβραδὸρ εἶναι ψυχρότερη ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν ποὺ εἶναι ἀπέναντι καὶ ἡ νῆσος Σαχαλὶν ψυχρότερη ἀπὸ τὴν πόλιν Βανκούβερ τοῦ Καναδά. (Νὰ εὑρετε τὰ μέρη αὐτὰ στὸ χάρτη).

Ἄν τύχη καὶ συναντηθοῦν δύο ἀντίθετα ρεύματα, σχηματίζονται στήλες νεροῦ ποὺ μποροῦν νὰ βουλιάξουν καὶ τὰ μεγαλύτερα πλοῖα.

Παλίρροια. Ἄν παρατηρήσωμε μὲ προσοχὴ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας βλέπομε ὅτι ἡ στάθμη δὲν εἶναι στάσιμος. Ἄλλοτε δηλ. ἀνεβαίνει καὶ ἄλλοτε κατεβαίνει καὶ αὐτὸ γίνεται κανονικά. Τὸ φαινόμενον τῆς κανονικῆς ἐναλλαγῆς τῆς στάθμης τῆς ἐπιφανείας τῶν θαλασσῶν, λέγεται *παλίρροια*.

Όταν ή στάθμη τής επιφανείας τής θάλασσας ἀνέρχεται, τὸ φαινόμενο λέγεται π λ η μ ύ ρ α καὶ όταν κατέρχεται, λέγεται ἀ μ π ω τ ι ς. Ἡ παλίρροια προκαλεῖται ἀπὸ πολλές αἰτίες. Κυριώτερη ἀπ' αὐτὲς εἶναι ἡ ἑλξίς τῶν οὐρανίων σωμάτων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἰδίως τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης. Μὲ τὴν ἑλξί, πού ὑφίσταται ἡ ὑδρόσφαιρα ἀνυψώνονται τὰ νερά καὶ μὲ τὴν περιστροφή τῆς γῆς δημιουργοῦνται παλιρροιακὰ κύματα πού διαφέρουν ἐντελῶς ἀπ' αὐτὰ πού γίνονται ἀπὸ τὸν ἀνεμο. Στὸν κόλπο Φούνδι τοῦ Καναδά τὸ παλιρροιακὸ κύμα ἀνυψώνεται 18 μέτρα περίπου.

Στὴν Ἑλλάδα φαινόμενο παλιρροίας, αἰσθητότατο, παρατηροῦμε στὸν πορθμὸ τοῦ Εὐρίπου, ὅπου τὸ παλιρροιακὸ ρεῦμα ρεῖ 5 ὥρες περίπου πρὸς τὰ βόρεια τοῦ πορθμοῦ καὶ 6 πρὸς τὰ νότια. Ἔτσι ἀλλάσσει ροὴ 4 φορές τὸ ἡμερο-νύκτιο. Ἡ ταχύτης τοῦ παλιρροιακοῦ ρεύματος ἐκεῖ εἶναι 5-6 περίπου μίλια τὴν ὥρα ἀλλὰ φθάνει καὶ τὰ 9 μίλια. Γι' αὐτὸ τὰ πλοία περνοῦν τὸν πορθμὸ ἐφ' ὅσον ἡ φορὰ τοῦ ρεύματος εἶναι ἴδια μὲ τὴν πορεία τους.

Ἑρωτήσεις: 1) Νὰ ἐξηγήσετε γιατί τὰ θαλάσσια ρεύματα ἐπιδροῦν στὸ κλίμα τοῦ τόπου; 2) Γιατί ἡ Νορβηγία ἔχει θερμότερο κλίμα ἀπὸ τὴν Πολωνία; 4) Γιατί τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Βορείου Ἀμερικῆς εἶναι θερμότερα ἀπὸ τ' ἀνατολικά; 4) Γιατί τὰ βορειοανατολικά παράλια τῆς Ἀσίας εἶναι ψυχρότερα ἀπὸ τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Βορείου Ἀμερικῆς; Διάφορες ἀπορίες.

Ἔχνη 4. Κύκλοι γῆνης σφαίρας

Ἄν παρατηρήσωμε τὴν ὑδρόγειο σφαῖρα τοῦ σχολείου ἔχομε μπροστά μας ὅλη τὴ γῆ σὲ σμικρογραφία. Ἡ μετάλλινη γραμμὴ πού διαπερνᾷ τὴ σφαῖρα ἀπὸ τὸ κέντρο καὶ ἐξέρχεται στὸ ἐπάνω καὶ στὸ κάτω μέρος λέγεται ἄ ξ ω ν τῆς σφαίρας, ἐπειδὴ ἡ σφαῖρα ἡμπορεῖ νὰ στρέφεται γύρω του. Καὶ ἡ γῆ λοιπὸν ἔχει τὸν ἄξονά της μὲ τὴ διαφορά, ὅτι ἐκείνος εἶναι φανταστικὴ γραμμὴ καὶ ὄχι πραγματικὴ, ὅπως στὴ σφαῖρα. Τὸ μῆκος τοῦ ἄξονος τῆς γῆς εἶναι 12.712 χιλιόμετρα. Τὰ ἐπάνω καὶ κάτω ἄκρα τῆς σφαίρας πού ἐξέρχεται ὁ ἄξων, παριστάνουν τοὺς πόλους τῆς γῆς. Τὸ ἐπάνω εἶναι ὁ βό ρ ε ι ο ς π ὅ λ ο ς καὶ τὸ κάτω ὁ ν ὅ τ ι ο ς π ὅ λ ο ς. Στὸ μέσο τῆς σφαίρας διακρίνεται εὐκολὰ καὶ ἓνας μεγάλος κύκλος πού ἀπέχει ἐξ ἴσου ἀπὸ τοὺς πόλους καὶ χωρίζει τὴ σφαῖρα σὲ δύο ἡμισφαίρια. Τέτοιον κύκλο φανταζόμαστε καὶ ἐπάνω στὴ γῆ. Ἐπειδὴ ὅσοι τόποι τῆς γῆς εὐρίσκονται ἐπάνω στὸ μεγάλο αὐτὸ φανταστικὸ κύκλο ἔχουν πάντοτε ἡσημερία (12 ὥρες ἡμέρα καὶ 12 νύκτα), ὁ κύκλος λέγεται Ἰ σ η μ ε ρ ι ν ὅ ς. Ἡ περιφέρεια τοῦ Ἰσημερινοῦ τῆς γῆς ὅπως καὶ κάθε κύκλου, χωρίζεται σὲ 360 μοῖρες (360'). Ἡ μοῖρα ἔχει 60 πρῶτα λεπτά (60') καὶ τὸ πρῶτο λεπτὸ 60 δευτερόλεπτα (60''). Τὸ τμήμα τοῦ Ἰσημερινοῦ πού εἶναι μιὰ μοῖρα ἔχει μῆκος 111.111 μέτρα (40.000.000 : 360).

Παράλληλοι κύκλοι. Πρὸς τὸ ὅρειο καὶ νότιο μέρος τοῦ Ἰσημερινοῦ φανταζόμεστε πολλοὺς κύκλους, παραλλήλους σ' αὐτόν, πού λέγονται παράλληλοι κύκλοι. Ὅσοι ἀπ' αὐτοὺς εἶναι στὸ ὅρειο ἡμισφαίριο, λέγονται ὅρειοι παράλληλοι καὶ ὅσοι εἶναι στὸ νότιο, λέγονται νότιοι παράλληλοι. Οἱ παράλληλοι κύκλοι ὅσο ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸ πρὸς τοὺς πόλους μικραίνουν. Ἐπομένως μεγαλύτερος παράλληλος κύκλος εἶναι ὁ Ἰσημερινός.

Στὸν Ἰσημερινὸ θάζοιμε 0". Ἄν τώρα φαντασθῶμε ὅτι ἀπὸ κάθε μοῖρα περνάει καὶ ἓνας παράλληλος, στὸ Β. πόλο πού ἀπέχει ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸ 90 περνάει ὁ 90ὸς ὅρειος παράλληλος καὶ στὸ Ν. πόλο ὁ 90ὸς νότιος παράλληλος. Στὸ χάρτη οἱ παράλληλοι συνήθως σημειώνονται ἀνὰ δέκα: 10ος, 20ὸς, 30ὸς, κ.ο.κ. Οἱ ὅρειοι παράλληλοι εὐκόλα διακρίνονται στὸ χάρτη γιατί σ' αὐτοὺς, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἡ ἀρίθμησης προχωρεῖ πρὸς τὰ ἑπάνω (ἀνιούσα ἀρίθμησης). Ἀντίθετα στοὺς νοτίους παραλλήλους ἡ ἀρίθμησης προχωρεῖ πρὸς τὰ κάτω (κατιούσα ἀρίθμησης), ὅπως δείχνει τὸ παρακάτω σχῆμα:

30°	30°	0'	0'
20°	20°	10°	10°
10°	10'	20°	20'
0"	0°	30°	30°

Βόρειοι παράλληλοι

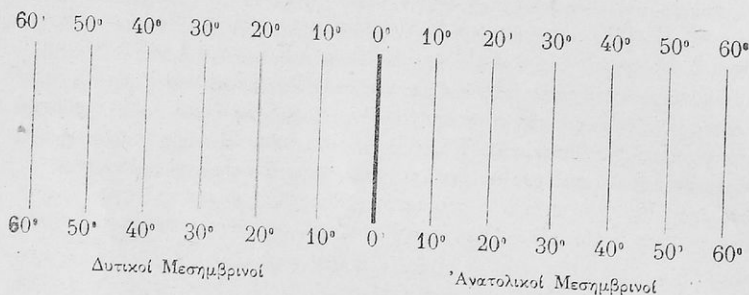
Νότιοι παράλληλοι

Μεσημβρινοὶ κύκλοι. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς παραλλήλους κύκλους ἑπάνω στὴ γῆ φανταζόμεστε καὶ ἄλλους κύκλους. Αὐτοὶ περνοῦν καὶ ἀπὸ τοὺς δύο πόλους, εἶναι κάθετοι στὸν Ἰσημερινὸ καὶ λέγονται μεσημβρινοί. Λέγονται ἔτσι γιατί τῇ στιγμῇ πού ὁ ἥλιος περνάει ἑπάνω ἀπὸ κάθε μεσημβρινό, ὅλοι οἱ τόποι πού βρίσκονται σ' αὐτὸν ἔχουν μεσημέρι. Ὅλοι οἱ μεσημβρινοὶ εἶναι ἴσοι, πρᾶγμα πού δὲν συμβαίνει μὲ τοὺς παραλλήλους.

Ἐπειδὴ, ὅπως βλέπομε στὸ χάρτη, οἱ μεσημβρινοὶ εἶναι πολλοί, οἱ ἐπισημειωμένοι καὶ οἱ ναυτικοὶ συνεφώνησαν καὶ ἐπῆραν ἓναν, αὐτὸν πού περνάει ἀπὸ τὸ ἀστεροσκοπεῖο Γκρήνουϊτς, κοντὰ στὸ Λονδῖνο καὶ τὸν ὠνόμασαν πρῶτο μεσημβρινό. Ὁ μεσημβρινὸς αὐτὸς χωρίζει τὴ γῆ κάθετα σὲ δύο ἡμισφαίρια: Ἀνατολικὸ καὶ Δυτικόν. Ἄν φαντασθῶμε ὅτι ἀπὸ κάθε μοῖρα τοῦ Ἰσημερινοῦ περνάει καὶ ἓνας μεσημβρινός, ἀρχίζοντας νὰ μετροῦμε ἀπὸ τὸν πρῶτο μεσημβρινό, ἔχομε 180 μεσημβρινούς ἀνατολικά τοῦ Γκρήνουϊτς καὶ 180 δυτικά. Ὁ 180ὸς μεσημβρινὸς καὶ στίς δύο περιπτώσεις πέφτει στὸ πίσω μέρος τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ. Ἐπομένως, σημειώνοντας 0 στὸν πρῶτο μεσημβρινό, ἔχομε 180 ἀνατολικούς μεσημβρινούς καὶ 180 δυτικούς. Ἀπὸ τοὺς 360 αὐτοὺς μεσημβρινούς ὁ ἥλιος περνάει σὲ 24 ὥρες. Γιὰ νὰ φθάσῃ ἀπὸ τὸν ἓνα μεσημβρινὸ στὸν ἄλλο κάνει 4 λεπτά καὶ στοὺς 15 μεσημβρινούς χρειάζεται 60 λεπτά, δηλαδὴ μιά ὥρα. Ἄν λοιπὸν ὁ πρῶτος μεσημ-

θρινός έχει μεσημέρι, οι τόποι που είναι στο 15ο ανατολικό μεσημερινό θα έχουν 1 μ.μ., στον 30ό 2 μ.μ. και ούτω καθεξής. Αντίθετα οι τόποι που είναι στο 15ο δυτικό μεσημερινό θα έχουν 11 π.μ., στον 30ό 10 π.μ. κ.ο.κ.

Στο χάρτη οι μεσημερινοί σημειώνονται συνήθως ανά δέκα: 10ος, 20ός, 30ός κ.ο.κ. Οι ανατολικοί διακρίνονται εύκολα στο χάρτη, γιατί σ' αυτούς η άριθμηση, επάνω και κάτω, προχωρεί προς τα δεξιά ενώ στους δυτικούς προχωρεί προς τα αριστερά. Παρατηρήσετε το παρακάτω σχήμα και θα το καταλάβετε.

Ερωτήσεις: 1) Τί λέγεται άξων της Γης και τί Ίσημερινός; 2) Πόσων ειδών παραλλήλους κύκλους έχουμε; 3) Είναι ίσοι μεταξύ τους όλοι οι παράλληλοι και γιατί; 4) Πόσων ειδών μεσημερινούς έχουμε; 5) Είναι ίσοι όλοι οι μεσημερινοί και γιατί; Νά παρατηρήσετε στο χάρτη της Ελλάδος και να εύρετε πούς παράλληλος κύκλος περνάει από τον τόπο σας και πούς μεσημερινός.

Ναί 5. Γεωγραφικό πλάτος και μήκος

Γεωγραφικό πλάτος. Τήν απόστασι ενός τόπου από τον Ίσημερινό θα την λέμε γ ω γ ρ α φ ι κ ό π λ ά τ ο ς. Για να εύρωμε τί πλάτος έχει ένας τόπος, παρατηρούμε δεξιά ή αριστερά στο χάρτη τί άριθμό έχει ο παράλληλος που περνάει από τον τόπο κι αυτό είναι το γεωγραφικό πλάτος. Οι τόποι που εύρίσκονται στο βόρειο ήμισφαίριο έχουν βόρειο γεωγραφικό πλάτος (Β.Γ.Π.) κι αυτοί που είναι στο νότιο, έχουν νότιο γεωγραφικό πλάτος (Ν.Γ.Π.). Για την Αθήνα αϊφνης που εύρίσκεται στο 37° βόρειο παράλληλο, θα λέμε πως έχει Β.Γ.Π. 37°. Αν τώρα θέλωμε να εύρωμε πόσα χιλιόμετρα απέχει ή Αθήνα από τον Ίσημερινό πολλαπλασιάζομε το 37 επί το 111.111 μέτρα, που έχει ή μιá μούρα της γης, κι έχουμε την απόστασι σε μέτρα.

Παρατηρήσετε από ποιές άλλες πόλεις περνάει ο παράλληλος της Αθήνας. Όλες αυτές οι πόλεις έχουν το ίδιο γεωγραφικό πλάτος.

Το τόξο του μεσημερινού που περιλαμβάνεται μεταξύ του Ίσημερινού και του Β. Πόλου είναι το τέταρτο του κύκλου. Επομένως ο Β. πόλος έχει πλάτος 90° και ο Ν. πόλος πάλι 90°

Γεωγραφικό μήκος. Τὴν ἀπόστασι ἐνὸς τόπου ἀπὸ τὸν πρῶτο μεσημβρινὸν θὰ τὴν λέμε γ ε ω γ ρ α φ ι κ ὸ μ ῆ κ ο ς. Γιὰ νὰ εὗρωμε τὸ μήκος ἐνὸς τόπου, παρατηροῦμε ἐπάνω καὶ κάτω στὸ χάρτη, τί ἀριθμὸ ἔχει ὁ μεσημβρινὸς ποὺ περνάει ἀπὸ τὸν τόπο κι αὐτὸ εἶναι τὸ γεωγραφικὸ μήκος. Οἱ τόποι ποὺ εὐρίσκονται στὸ Ἀνατολικὸ ἡμισφαίριο ἔχουν ἀνατολικὸ γεωγραφικὸ μήκος (Α.Γ.Μ.) κι οἱ τόποι ποὺ εἶναι στὸ Δυτικὸ ἡμισφαίριο ἔχουν δυτικὸ γεωγραφικὸ μήκος (Δ.Γ.Μ.).

Παρατηρήσετε στὸ χάρτη σας τὴν Ἀθήνα καὶ θὰ ἰδῆτε ὅτι ὁ μεσημβρινὸς ποὺ περνάει ἀπὸ καὶ ἔχει ἀριθμὸ 23. Γιὰ τὴν Ἀθήνα λοιπὸν θὰ λέμε πὼς ἔχει Α.Γ.Μ. 23°. Παρατηρήσετε ἀπὸ ποιῆς ἄλλες πόλεις περνάει ὁ μεσημβρινὸς τῆς Ἀθήνας. Ὅλες αὐτὲς οἱ πόλεις ἔχουν τὸ ἴδιο γεωγραφικὸ μήκος.

Εἶπαμε ὅτι οἱ τόποι ποὺ εὐρίσκονται στὸν ἴδιο παράλληλο ἔχουν τὸ ἴδιο πλάτος. Ἐπίσης ὅσοι εὐρίσκονται στὸν ἴδιο μεσημβρινὸ ἔχουν τὸ ἴδιο μήκος. Γιὰ νὰ ὁρισθῇ ὅμως ἀκριβῶς τί θέσι ἔχει ἕνας τόπος ἐπάνω στὴ γῆ, πρέπει νὰ σημειωθῇ μὲ ποῖο μεσημβρινὸ διασταυρῶνεται ὁ παράλληλος ποὺ περνάει ἀπὸ ἐκεῖ. Νὰ εὗρωμε δηλ. τὸ πλάτος καὶ τὸ μήκος τοῦ τόπου. Ὅταν λοιπὸν ἕνα πλοῖο ταξιδεύῃ στὸν Ὠκεανὸ καὶ κινδυνεύῃ, τηλεγραφοῦν μὲ τὸν ἀσύρματο τὴ γνωστὴ εἰδοποίησι SOS SOS (σώσατέ μας) καὶ συγχρόνως ὁρίζουν τὸ πλάτος καὶ τὸ μήκος ποὺ εὐρίσκεται τὸ πλοῖο. Ἔτσι ὅσα πλοῖα πλέουν ἐκεῖ κοντά, στρέφονται πρὸς τὸ μέρος τοῦ ναυαγίου καὶ σώζουν τοὺς ναυαγούς.

Παράδειγμα. Οἱ ναυαγοὶ ἐνὸς πλοίου τηλεγραφοῦν: « SOSSOS B.H. 45°, Δ.Μ. 60 ». Ποῦ εὐρίσκεται τὸ πλοῖο ποὺ κινδυνεύει;

ΕΡΓΑΣΙΕΣ: 1) Νὰ παρατηρήσετε τὴν ὑδρόγειο σφαῖρα τοῦ σχολείου σας καὶ νὰ εὑρετε:

α) Ποιῆς πόλεις εἶναι ἐπάνω στὸν παράλληλο τῆς Ρώμης, τοῦ Λονδίνου; Ποιῆς στὸν παράλληλο τῆς Θεσσαλονίκης; τῆς Λαμίας; β) Ποιῆς πόλεις εἶναι ἐπάνω στὸ μεσημβρινὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως; τῆς Κερκύρας; τῶν Χανίων; γ) Νὰ εὑρετε πρῶτα τὸ πλάτος, κι ὕστερα τὸ μήκος τῶν ἀνωτέρω πόλεων. δ) Ποιὰ νησιά τοῦ Εἰθηνικοῦ ἔχουν Α.Γ.Μ. 110°;

6. Ζῶνες τῆς γῆς

Ἀπὸ ὅλους τοὺς παράλληλους κύκλους πρὸ σπουδαῖοι ποὺ πρέπει νὰ ξέρωμε εἶναι τέσσερες: Οἱ δύο τροπικοί, Βόρειος ἢ Τροπικὸς τοῦ Καρκίνου καὶ Νότιος ἢ Τροπικὸς τοῦ Αἰγίου, ποὺ καθένας τοὺς ἀπέχει ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸ 23° καὶ 27' καὶ οἱ δύο πολικοί, Βόρειος καὶ Νότιος ποὺ ἀπέχουν 66° καὶ 33' ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸ ἢ 23° καὶ 27' ἀπὸ τοὺς πόλους. Οἱ δύο τροπικοὶ ὠνομάσθησαν ἔτσι γιατί μόνις ὁ ἥλιος φθάνει ἐκεῖ, τρέπεται (ἐπιστρέφει) πρὸς τὸν Ἰσημερινὸ. Ὁ ἥλιος εὐρίσκεται στὸν τροπικὸ τοῦ Καρκίνου στίς 21 Ἰουνίου, ὁπότε ἐμεῖς ἐδῶ ἔχουμε τὴ μεγαλύτερη ἡμέρα καὶ στὸν τροπικὸ τοῦ Αἰγίου στίς 22 Δεκεμβρίου, ὁπότε ἔχομε τὴν μεγαλύτερη νύκτα.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς πού εἶναι μεταξύ τῶν δύο τροπικῶν κύκλων, λέγεται διακεκαυμένη ζώνη (εἰκ. 2). Τὰ δύο τμήματα πού εἶναι μεταξύ τῶν δύο τροπικῶν καὶ πολικῶν κύκλων, λέγονται εὐκρατες ζῶ-

Εἰκ. 2. Οἱ πέντε ζώνες τῆς γῆς

νες. Ἡ Βόρειος εὐκρατος εἶναι μεταξύ τοῦ τροπικοῦ τοῦ Καρκίνου καὶ τοῦ Βορείου πολικοῦ κύκλου καὶ ἡ Νότιος εὐκρατος μεταξύ τοῦ τροπικοῦ τοῦ Αἰγιοκέρου καὶ τοῦ Νοτίου πολικοῦ κύκλου. Τέλος μεταξύ τῶν πολικῶν κύκλων καὶ τῶν πόλων εἶναι οἱ δύο κατεψυγμένες ζώνες. Ἡ Βόρειος κατεψυγμένη ἐκτείνεται ἀπὸ τὸ Βόρειο πολικὸν κύκλον ὡς τὸ Β. πόλον καὶ ἡ Νότιος ἀπὸ τὸ Νότιο πολικὸν κύκλον ὡς τὸ Ν. πόλον. Ἐπομένως οἱ ζώνες τῆς γῆς εἶναι πέντε: Ἡ διακεκαυμένη ζώνη, δύο εὐκρατες καὶ δύο κατεψυγμένες.

α') Διακεκαυμένη ἡ τροπικὴ ζώνη. Αὕτῃ λέγεται ἔτσι γιατί ἐκεῖ ὅλο τὸ ἔτος κάνει ζέστη, ἐπειδὴ ὁ ἥλιος ρίχνει τίς ἀκτίνες του κάθετα στὴ γῆ. Γι' αὐτὸ εἶναι πάντα καλοκαίρι. Γιὰ νὰ τὸ καταλάβετε κρατήσετε τὴν ὑδρόγειο σφαῖρα στὸ φῶς τῆς λάμπας. Θὰ ἰδῇτε τότε ὅτι στὸ μέσο, πού εἶναι ἐξωγωμένη, φωτίζεται λαμπρότερα ἐνῶ στὰ πλάγια τὸ φῶς φθάνει λοξὰ καὶ ὁ φωτισμὸς ὅσο προχωρεῖ στοὺς πόλους γίνεται ἀδύνατος. Παρατηρήσετε τώρα στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα ποιές χώρες καὶ θάλασσες εἶναι στὴ διακεκαυμένη ζώνη. Ἐκεῖ ἀπὸ τὴν υπερβολικὴν ζέστη τὰ νερὰ παθαίνουν μεγάλην ἐξάτμιναν, γίνονται ἀφθονοὶ ὑδρατμοὶ καὶ προκαλοῦνται ραγδαίαις βροχαῖς. Βρέχει συνέχεια τέσσερες μῆνες καὶ ὕστερα ἀκολουθοῦν δύο μῆνες ξηρασίας. Κατόπιν ἐπανερχοῦνται οἱ βροχαῖς καὶ τελειώνει τὸ ἔτος μὲ τὴν δευτέρην ἐποχὴν τῆς ξηρασίας. Ἔτσι στὴ διακεκαυμένη ζώνη εἶναι τέσσερες ἐποχές: Δύο βροχῶν καὶ δύο ξηρασίας.

Γιὰ νὰ εὐδοκίμησουν τὰ φυτὰ χρειάζονται, ὅπως ξέρομε, ζέστη καὶ ὕγρασία. Κι ἐπειδὴ ἐκεῖ τὰ στοιχεῖα αὐτὰ δὲν λείπουν, ὑπάρχει πλούσια ἐλάσθησι,

ἄφθονα ζῶα φυτοφάγα καὶ τὶς ἀγέλες τῶν ζῶων αὐτῶν παρακολουθοῦν τὰ σαρκοφάγα. Ἡ διακεκαυμένη ζώνη ἔχει πλάτος 5.000 περίπου χιλιόμετρα.

β) Εὐκρατες ζῶνες. Λέγονται ἔτσι γιατί ἐκεῖ δὲν κάνει οὔτε πολὺ ζέση, οὔτε πολὺ κρύο. Αὐτὸ γίνεται ἐπειδὴ ἀπλώνονται πέρα ἀπὸ τοὺς τροπικοὺς κύκλους, οἱ δὲ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου πέφτουν πλάγια καὶ εἶναι λιγώτερο ζεστές. Γιὰ τὸ λόγο τοῦτο οἱ εὐκρατες ζῶνες εἶναι πολὺ εὐνοϊκὲς γιὰ τὴν ἐργασία καὶ περισσότερο κατοικημένες καὶ πολιτισμένες. Ἡ ἔκτασις τοὺς εἶναι τὸ μισὸ τῆς γῆς. Ὅπως βλέπετε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα, ἡ Βορεῖα εὐκρατος ζώνη ἔχει περισσότερη ξηρά, ἐνῶ ἡ Νοτιὰ περισσότερη θάλασσα.

Στὶς εὐκρατες ζῶνες, ποὺ ἀνήκει καὶ ἡ πατρίδα μας, εἶναι τέσσερες ἐποχές: Ἀνοιξίς, καλοκαίρι, φθινόπωρο καὶ χειμῶνας, ἀλλ' ἀντίθετες. Ἀμα δηλαδὴ στὴ Βόρειο εὐκρατο εἶναι χειμῶνας, στὴ Νότιο εἶναι καλοκαίρι καὶ ἅμα στὴ μία εἶναι ἀνοιξίς στὴν ἄλλη εἶναι φθινόπωρο.

γ) Κατεφυγμένες ζῶνες (ἢ ψυχρὲς χώρες). Ἐκεῖ τὸ καλοκαίρι εἶναι ἄγνωστο γιατί βασίλειε αἰῶνιος χειμῶνας. Ἡ Βόρειος κατεφυγμένη λέγεται καὶ Ἀρκτική καὶ ἡ Νότιος Ἀνταρκτική. Ἀπ' αὐτὲς ἡ πρώτη ἔχει περισσότερη ξηρὰ καὶ ἡ δευτέρα περισσότερη θάλασσα. Στὶς ψυχρὲς χώρες ποὺ βρίσκονται κοντὰ στοὺς πολικοὺς κύκλους εἶναι 24 ὥρες ἡμέρα καὶ 24 νύκτα. Ὅσο προχωροῦμε πρὸς τοὺς πόλους ἡ διάρκεια αὐτῶν μεγαλώνει οὕτως ὥστε οἱ πόλοι ἔχουν 6 μῆνες ἡμέρα καὶ 6 μῆνες νύκτα. Στὸ Β. πόλο ἡ πολικὴ ἡμέρα διαρκεῖ ἀπὸ 21 Μαρτίου ὡς 23 Σεπτεμβρίου, ὁπότε ὁ ἥλιος περιφέρεται λίγο ψηλότερα ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα, χωρὶς νὰ δύῃ. Κατόπιν ἀκολουθεῖ ἡ πολικὴ νύκτα, ποὺ φωτίζεται μὲ τὸ Βόρειο σέλας. Στὴν Ἀνταρκτικὴ αὐτὸ γίνεται ἀντίστροφα. Ἐπειδὴ, ὅπως καταλαβαίνομε, στὶς πολικὲς χώρες οἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου πέφτουν πολὺ πλάγια καὶ οἱ περισσότερες ἀπορροφῶνται ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα, ἐκεῖ κάνει πολὺ κρύο καὶ πάντοτε ὑπάρχουν χιόνια καὶ πάγοι. Μόνο κοντὰ στοὺς πολικοὺς κύκλους γίνονται μικρὰ φυτὰ, ὅπως νανῶδεις ἱτέες καὶ λίγη γλῶη. Στὶς ψυχρὲς χώρες ζοῦν μόνο φῶκες, πολικὲς ἀρκτοῦδες καὶ τάρανδοι. Ἀνθρώποι κατοικοῦν πολὺ λίγοι, ἰδίως Ἑσκιμῶι.

Ἐρωτήσεις: 1) Ποιοὶ εἶναι οἱ τροπικοὶ κύκλοι; 2) Σὲ πόσες ζῶνες χωρίζεται ἡ γῆ καὶ ἀπὸ ποῦ πᾶνει ἡ κάθε μία; 3) Γιατί στὴ διακεκαυμένη ζώνη ὑπάρχουν ἄφθονα φυτὰ καὶ ζῶα; 4) Πόσες ἐποχὲς εἶναι στὶς εὐκρατες ζῶνες καὶ πόσες στὴ διακεκαυμένη ζώνη; Διῶκοντες ἀπορίες.

7. Ἀτμόσφαιρα.

Ὡς τώρα ἔχομε μάθει διὰ τὴ γῆ μοιάζει μὲ πορτοκάλι, ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ τὸ φλοιὸ καὶ τὸ ἐσωτερικὸ ποὺ εἶναι λυωμένο καὶ διάπυρο. Ἀπ' ἐξῆς πάλι ἔχει ἄλλο περίβλημα ἀπὸ ἀέρα καὶ ὑδατμούς ποὺ τὴ συνοδεύει σ' ὅλο τὸ διάστημα.

Ἡ σύνθεσις τῆς ἀτμοσφαίρας κοντὰ στὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας κατὰ μέσον ὅρον εἶναι: ἄζωτο 78%, ὀξυγόνο 21%, ἀργὸ 0,03%, διοξείδιο τοῦ ἁν-

θρακος 0,03%, υδρατμοί 0,08% και άλλα σώματα σ' ελαχίστη αναλογία. Στις θερμές χώρες που γίνεται μεγάλη εξάτμισις νερού, οι υδρατμοί φθάνουν ως 2,5%.

Ἐπειδὴ ὁ ἀέρας ἔχει βάρος, ἡ παραπάνω ἀναλογία ὑπάρχει σὲ ὕψος μέχρι 10 χιλιομέτρων, πλὴν τῶν υδρατμῶν ποὺ εἶναι πυκνότεροι στὰ χαμηλὰ στρώματα τῆς ἀτμοσφαίρας. Σὲ ὕψος ἐπάνω ἀπὸ 10 χιλιομέτρα συναντῶνται τὰ ἐλαφρὰ ἀέρια, ὥπως τὸ ἥλιο καὶ σὲ μεγάλη ἀναλογία τὸ ὕδρογόνο, ποὺ λείπει ἐντελῶς στὰ χαμηλὰ στρώματα τῆς ἀτμοσφαίρας. Ἀντίθετα τὸ ὀξυγόνο δὲν ὑπάρχει στὸ ὕψος ἐκεῖνο κι αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ ἀποφεύγουν οἱ ἀεροπόροι ν' ἀνεβαίνουν ψηλότερα ἀπὸ 10 χιλιομέτρα. Ἐκτὸς αὐτοῦ ἐκεῖ ἐπάνω ὀλιγοστεύει κι ἡ ἀτμοσφαιρική πίεσις, ποὺ χωρὶς αὐτὴν δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει ὁ ἄνθρωπος. Μὰ καὶ τὰ πιὸ ἐλαφρὰ ἀέρια, ὅσο πᾶνε ψηλότερα λιγοστεύουν καὶ σὲ ὕψος 80 χιλιομέτρων παύουν νὰ ὑπάρχουν. Ὡς ἐκεῖ ὑπολογίζεται πὼς φθάνει τὸ ὕψος τῆς ἀτμοσφαίρας.

Οἱ μετεωρολόγοι ἐχώρισαν τὴν ἀτμόσφαιρα στὴν τροπόσφαιρα ποὺ φθάνει σὲ ὕψος 10-11 χιλιομέτρων ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας καὶ τὴν στρατόσφαιρα ποὺ ἐκτείνεται ἀπὸ κεῖ καὶ πάνω. Τὸ κάτω μέρος τῆς στρατόσφαιρας (μέσο ὕψος 3.500 μ.) λέγεται ζώνη διαταραχῶν γιατί ἐκεῖ γίνονται οἱ καιρικές μεταβολές (ἄνεμοι, σύννεφα, βροχή, χιόνι, καταιγίδες, κυκλώνες κλπ.). Ἐπάνω ἀπὸ τὴν ζώνη διαταραχῶν μέχρι ὕψους 11 χιλιομέτρων, ὅπου τὰ ὅρια τῆς τροπόσφαιρας, οἱ μάζες τοῦ ἀέρα κινεῖται κατακόρυφα καὶ παρασύρουν ἔτσι τὰ σύννεφα πρὸς τὰ ἐπάνω. Κι ἐπειδὴ εἰς τὸ ὕψος αὐτὸ ἡ θερμοκρασία εἶναι χαμηλὴ, τὰ σύννεφα δὲν ἔχουν πιά σταγονίδια νεροῦ γιατί πηξουν σὲ παγοβελόνες, ἀπὸ τίς ὁποῖες ἀποτελοῦνται τὰ σύννεφα στὸ ὕψος ἐκεῖνο. Ἐπάνω ὅμως ἀπὸ τὴν τροπόσφαιρα δὲν ὑπάρχουν σύννεφα οὔτε μετακινεῖται μάζες ἀερίων. Ἐπικρατεῖ ἡρεμία.

Ἀκόμη πρέπει νὰ ξέρουμε πὼς ἡ ἀτμόσφαιρα δὲν ἔχει παντοῦ τὴν ἴδια θερμότητα. Αὐτὸ ἐξαρτᾶται κατὰ πρῶτο λόγο ἀπὸ τὸ ὕψος. Ὅσο ἀνεβαίνουμε ψηλὰ ἡ θερμότης λιγοστεύει μὲ ἀναλογία 1 βαθμὸ κάθε 180 μέτρα. Στὰ μεγάλα ὕψη ἐπειδὴ ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι πολὺ ἀραιὰ καὶ οἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου περνοῦν εὐκολα χωρὶς νὰ τὴν θερμαίνουν, ἡ θερμότης λείπει ἐντελῶς.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὕψος ἡ θερμοκρασία ἐνδὸς τόπου ἐξαρτᾶται κι ἀπὸ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος, ἀπὸ τοὺς ἀνέμους, ἀπὸ τὰ θαλάσσια ρεύματα, ἀπὸ τὴ βλάστησι κτλ. Μπορεῖτε νὰ εὑρετε σὲ τί συντελεῖ καθένας ἀπὸ τοὺς παράγοντες αὐτοὺς;

Ἐρωτήσεις: 1) Ἀπὸ ποιὰ συστατικὰ ἀποτελεῖται ὁ ἀέρας; 2) Γιατί δταν ἀνεβαίνουμε ψηλὰ ὁ ἀέρας λιγοστεύει; 3) Θὰ ὑπῆρχε ζωὴ ἂν ἔλειπε ἡ ἀτμόσφαιρα καὶ γιατί; 4) Γιατί δύο τόποι ποὺ ἔχουν τὸ ἴδιο πλάτος ἡμπορεῖ νὰ μὴν ἔχουν τὴν ἴδια θερμοκρασία; 5) Γιατί στὶς κορυφές τῶν βουνῶν ἡ θερμοκρασία εἶναι μικρότερη; 6) Ἄν ἡ θερμοκρασία ἐπάνω στὴ γῆ εἶναι +32° Κελσίου, τί θερμοκρασία θὰ εἶναι στὴν κορυφὴ τοῦ γειτονικοῦ βουνοῦ σας; Καὶ τί σὲ ὕψος 3960 μέτρων;

8. Ἄνεμοι ΟΧΗ

Ἄνεμος λέγεται ὁ ἀέρας πού κινεῖται. Κυριώτερη αἰτία πού προκαλοῦνται οἱ ἄνεμοι εἶναι ὅτι ἡ θερμοκρασία δὲν εἶναι ἡ ἴδια σ' ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς. Γύρω στὸν Ἰσημερινὸ ὁ ἀέρας πού εἶναι κοντὰ στὴ γῆ ἀπὸ τὴ μεγάλη ζέστη θερμαίνεται, διαστέλλεται, γίνεται ἐλαφρότερος κι ἀνεβαίνει ψηλά. Τότε ὁ ψυχρὸς ἀέρας, πού εἶναι πυκνὸς καὶ βαρὺς, ἔρχεται ἀπ' ἄλλους τόπους νὰ καταλάβῃ τὸ χωρὸ πού ἄφησε ὁ θερμὸς ἀέρας. Ἀλλὰ κι ὁ ἀέρας πού ἦρθε θερμαίνεται κι ἀνεβαίνει κι αὐτός, ἔρχεται ἄλλος κι ἔτσι οἱ ἄνεμοι δὲ σταματοῦν καθόλου στὴν ἀτμόσφαιρα.

Διηνεκεῖς ἄνεμοι. Τὰ χαμηλὰ ρεύματα τοῦ ψυχροῦ ἀέρα πού κατεβαίνουν μὲ κατεύθυνσι πρὸς τὸν Ἰσημερινὸ τῆς γῆς, λέγονται διηνεκεῖς ἢ ἀληγεῖς ἄνεμοι. Οἱ θερμοὶ ἄνεμοι οἱ πνέοντες ὑπεράνω τῶν ἀληγῶν, πρὸς τὰ ψηλότερα στρώματα τῆς ἀτμόσφαιρας, τρέχουν ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸ πρὸς τοὺς πόλους νὰ πάρουν τὴ θέσι τοῦ ψυχροῦ ἀέρα πού ἔφυγε, λέγονται ἀνταληγεῖς ἄνεμοι. Ὅπως καταλαβαίνομε οἱ ἀνταληγεῖς φθάνοντας στοὺς πόλους κρυώνουν, κατεβαίνουν χαμηλά, γιατί γίνονται πυκνότεροι καὶ σὰν τέτοιοι τραβοῦν γιὰ τὸν Ἰσημερινό. Ἔτσι τὸ πῆγαινε καὶ ἔλα τῶν ἀληγῶν καὶ ἀνταληγῶν ἀνέμων, δὲν σταματᾷ καθόλου.

Περιοδικοὶ ἄνεμοι. Οἱ ἄνεμοι πού πνέουν κατὰ περιόδους λέγονται περιοδικοὶ ἄνεμοι. Στὴν πατρίδα μας περιοδικοὶ ἄνεμοι εἶναι οἱ ἐτήσιοι ἢ μελτέμια. Αὐτοὶ φυσοῦν περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου ὡς τίς ἀρχὲς Αὐγούστου ἀπὸ τὴν Εὐρώπῃ μὲ κατεύθυνσι πρὸς τὴ Σαχάρα πού ὑπερθερμαίνεται καὶ κάνουν τὸ καλοκαίρι ὀρσοερό. Τὴ νύκτα πού ἡ ἔρημος ψύχεται, ὁ ἄνεμος σταματᾷ. Ἐτήσιοι ἄνεμοι ἔρχονται καὶ τὸ χειμῶνα ἀπὸ τὴ Ρωσία, οἱ βοριάδες. Αὐτοὶ εἶναι ξηροὶ καὶ καθαρίζουν τὴν ἀτμόσφαιρα ἀπὸ τὴν ὑγρασία καὶ τὴν κάνουν κατακάθαρη. Ὁ οὐρανὸς τότε εἶναι καταγάλανος κι ὁ ἥλιος ρίχνει στὴ γῆ ὅλη τὴ θερμότητά του.

Περιοδικοὶ ἄνεμοι εἶναι οἱ μαυσιῶνες τοῦ Ἰνδικοῦ, οἱ ὁποῖοι ὀφείλονται στὴ διαφορὰ θερμοκρασίας πού ὑφίσταται μεταξὺ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θάλασσας. Γι' αὐτὸ πνέουν κατὰ περιόδους μὲ τὴν ἴδια κατεύθυνσι σὲ κάθε περίοδο. Ἔτσι ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μέχρι τοῦ Ἀπριλίου πνέουν ἀπὸ τὸν Ἰνδικὸ πρὸς τὴν Ἀσία καὶ φέρνουν ἀφθονες βροχές. Τὸ ἄλλο διάστημα φυσοῦν ἀντίθετα ἀπὸ τὰ ψηλὰ μέρη στὴν παραλία καὶ στοὺς Ὠκεανούς καὶ φέρνουν κρύο, ξηρασία καὶ καλὸν καιρὸ. Ἀνάλογοι ἄνεμοι φυσοῦν στὴν Αὐστραλία καὶ τὴν Ἀφρικανικὴ Γουινέα. Κατὰ γενικὸ κανόνα οἱ ἄνεμοι πού ἔρχονται ἀπὸ τὴ θάλασσα εἶναι ὕγραοι καὶ φέρνουν βροχές. Οἱ ἄλλοι πού ἔρχονται ἀπὸ τὴν ξηρὰ εἶναι ξηροὶ καὶ καθαρίζουν τὴν ἀτμόσφαιρα ἀπὸ τὴν ὑγρασία.

Εἶδη ἀνέμων. Ἀπὸ τὴν ταχύτητα ὁ ἄνεμος εἶναι ἀσθενὴς ἢ ἐλαφρὸς, ὅταν τρέχῃ ὡς 2 μέτρα τὸ δευτερόλεπτο, μέτριος ὡς 4 μ., ισχυρὸς ὡς 15 μ. καὶ καταιγίδα ὅταν περνᾷ τὰ 20 μέτρα. Ὁ τελευταῖος

σπάει τὰ κλαδιά τῶν δένδρων. Ἐκτός ἀπ' αὐτοὺς εἶναι καὶ ἡ θύελλα ποὺ παρατηρεῖται μόνο στὶς θερμὲς χώρες. Αὐτὴ εἶναι τρομερὸς ἄνεμος μὲ ταχύτητα 30 μ. καὶ ἄνω, ξεριζώνει τὰ δένδρα καὶ ἀρπάζει τίς στέγες τῶν σπιτιῶν.

Διεύθυνσις ἀνέμων. Ἀπὸ τὸ σημεῖο τοῦ ὀρίζοντος ποὺ ἔρχεται ὁ ἄνεμος εἶναι: ἀνατολικός, δυτικός, βοριάς, νοτιάς ἢ ὄστρια, βορειοανατολικός κτλ. Στὴν πατρίδα μας, ὁ ἀνατολικὸς συνήθως φέρνει ἐροχή, ὁ δυτικὸς εἶναι ὁροσερὸς, ὁ βοριάς ὁροσερὸς τὸ καλοκαίρι καὶ ψυχρὸς τὸ χειμῶνα, ὁ νοτιάς θερμὸς κτλ. Τὸ ὄργανο ποὺ δαίχνει τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀνέμων λέγεται ἀνεμοδείκτης.

Θαλασσία καὶ ἀπόγειος αὖρα. Τὴν ἡμέρα ἡ ξηρὰ θερμαίνεται πρὸς πολὺ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἐπομένως ὁ ἀέρας ποὺ εἶναι ἐπάνυ ἀπὸ τὴν ξηρὰ θερμαίνεται καὶ σὰν ἐλαφρότερος ἀνέρχεται. Τὴ θέσι του τὸ καταλαμβάνει ψυχρότερος καὶ βαρύτερος ἀέρας ποὺ κινεῖται ἀπὸ τὴ θάλασσα πρὸς τὴν-ξηρὰ. Τὴ νύκτα ὁμοῦ γίνεται τὸ ἀντίθετο. Ἡ ξηρὰ χάνει πρὸς γρήγορα τὴ θερμότητα ποὺ πῆρε ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ γίνεται ψυχρότερη ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ὁ ἀέρας τότε τῆς θάλασσας, σὰν θερμότερος καὶ ἐπομένως ἐλαφρότερος, ἀνέρχεται καὶ τὴ θέσι του καταλαμβάνει ὁ ἀέρας ποὺ κινεῖται ἀπὸ τὴν ξηρὰ πρὸς τὴ θάλασσα.

Ἡ μετακίνησις αὐτὴ τοῦ ἀέρα ἀπὸ τὴ θάλασσα στὴν ξηρὰ λέγεται θαλασσία αὖρα ἡ μπάτης καὶ ἀπὸ τὴν ξηρὰ στὴν θάλασσα λέγεται ἀπόγειος αὖρα ἡ στεριανός. Τὴν αὖρα αἰσθανόμεθα περισσότερο στὰ παράλια μέρη καὶ ἰδίως τὸ καλοκαίρι. Ὁ μπάτης μάλιστα εἶναι εὐεργετικώτατος γιὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ φυτὰ, γιατί δροσίζει τὴν ξηρὰ καὶ μετριάζει τὴν ζέστη τοῦ καλοκαιριοῦ.

Συμπέρασμα: Ὁ ἀέρας φυσᾷ πάντοτε ἀπὸ τὰ ψυχρὰ μέρη πρὸς τὰ θερμά.

Ἑρωτήσεις: 1) Πῶς γίνονται οἱ ἄνεμοι; 2) Ποιοὶ λέγονται ἀληγεῖς ἄνεμοι καὶ ποιοὶ ἀνταλγεῖς; 3) Γιατί οἱ ψυχροὶ ἄνεμοι φέρουσιν χαμηλά; 4) Γιατί οἱ θαλασσινοὶ φέρουσιν βροχές; 5) Ποῖος ἄνεμος στὴν πατρίδα μας φέρνει βροχή; ζέστη; δροσιά; κούρ; 6) Ποιοὶ τόποι ἔχουν θαλασσία αὖρα καὶ γιατί; Κάνετε ἓνα κυκλικὸ σχέδιο μὲ τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος καὶ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀνέμων. Διάφορες ἀπορίες.

Κεφ. 9. Ὑγρασία καὶ κλίμα

Ὅταν ὁ ἥλιος ρίχνῃ τίς ἀκτίνες του στὴν ἐπιφάνεια τῶν θαλασσῶν τῶν λιμνῶν καὶ τῶν ποταμῶν τὰ νερά εξατμίζονται, γίνονται ὕδρατμοι καὶ ἀνεβαίνουν στὴν ἀτμόσφαιρα. Οἱ ὕδρατμοι αὗτοι ἅμα κρυώνουν ὑγροποιοῦνται καὶ γίνονται βροχή, χαλάζι ἢ χιόνι. Ἄν ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι κορεσμένη ἀπὸ ὕδρατμους, οἱ τόποι ἐκεῖ γύρω ἔχουν ὕγρασία. Ἄν ὁμοῦ ἔχῃ λίγους ὕδρατμους καὶ αὐτὸ συμβαίνει ἅμα ὁ ἀέρας περνᾷ ἀπὸ στεγνὴ πεδιάδα ἢ χιονισμένα βουνά, ὁ τόπος ἔχει ξηρότητα. Στὴν Ἑλλάδα ὕγρασία φέρνουν οἱ νότιοι ἄνεμοι, ποὺ ἔρχονται ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ ξηρασία οἱ βόρειοι ἄνεμοι.

Ἡ θερμοκρασία ποὺ ἔχει ἓνας τόπος, ἡ δύναμις καὶ ἡ διεύθυνσις τῶν ἀνέμων, ἡ ὕγρασία ἢ ξηρασία καὶ γενικὰ οἱ ἀτμοσφαιρικοὶ συνθῆκες ποὺ

υπάρχουν καθορίζουν το κλίμα του τόπου αυτού. Για το λόγο τούτο το κλίμα είναι μὲν διάφορο ἀλλὰ σχεδὸν μένει ἀμετάβλητο. Ὁ καιρὸς ἑμὼς διαρκῶς μεταβάλλεται.

Τὸ κλίμα ἐξασκεῖ μεγάλη ἐπίδραση στὴν ὑγεία τῶν ἀνθρώπων, στὸ χαρακτῆρα τους καὶ γενικὰ στὴ ζωὴ ποὺ κάνουν. Ἔτσι στὴν εὐκρατῆ ζωὴν, ποὺ τὸ κλίμα εἶναι εὐνοϊκὸ, οἱ ἄνθρωποι ἐργάζονται ἐντατικά, εἶναι πολιτισμένοι καὶ προσδεύουν. Στὶς θερμὲς χώρες, ποὺ ἡ τροφὴ εἶναι ἄφθονη καὶ ἡ κατοικία ἀδάπανη, οἱ ἄνθρωποι ἀσχολοῦνται λιγώτερο μὲ τὴ ζωὴ καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ἀπολίτιστοι καὶ καθυστερημένοι. Τὸ ἴδιο περίπου συμβαίνει καὶ στὶς ψυχρὲς χώρες. Ἐκεῖ ἐπειδὴ ἡ ζωὴ εἶναι δύσκολη μὲ πολλὰ στερήσεις, οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν καιρὸ ν' ἀσχοληθοῦν πέρα ἀπὸ τὴ βιοπάλη καὶ μένουν ἀπολίτιστοι.

Ἀνάλογα μὲ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος καὶ τὶς ἀτμοσφαιρικὲς συνθήκες κάθε τόπου, κλίματα εἶναι:

α') **Τροπικὸ ἢ θερμό.** Τέτοιον κλίμα εἶναι στὶς τροπικὲς χώρες μὲ μεγάλη ζέση, ραγδαῖες βροχὲς κατὰ τὴν περίοδο τῶν βροχῶν καὶ ὑγρασία ἐνοχλητικὴ. Γιὰ τὸ λόγο τούτο ἡ ἐλάχιστη ἐκεῖ ὀργαίνει καὶ ζοῦν ἄφθονα φυτοφάγα καὶ σαρκοφάγα ζῷα, τὰ μεγαλύτερα τῆς γῆς. Ἐπειδὴ οἱ ἴδιοι παράγοντες, δηλ. ἡ ζέση καὶ ἡ ὑγρασία εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐντόμιων (κίχωνες κτλ.) καὶ τῶν μικροβίων, ἡ θνησιμότης τῶν ἀνθρώπων εἶναι μεγάλη καὶ ζοῦν λιγώτερα χρόνια. Ἐπίσης ἀπὸ ἀπόψεως πολιτισμοῦ εἶναι καθυστερημένοι, ζοῦν ἰδίως σὲ καλύβες καὶ τὸ πνευματικὸ τους ἐπίπεδο εἶναι χαμηλό.

β') **Πολικὸ ἢ ψυχρό.** Τέτοιον εἶναι στὶς πολικὲς χώρες ποὺ κάνει πολλὸ κρύο. Ὡστόσο ἡ ὑγεία τῶν ἀνθρώπων ἐκεῖ εἶναι ἀριστη γιὰτὶ δὲν υπάρχουν μικρόβια. Ἡ θνησιμότης εἶναι μικρὴ.

γ') **Εὐκρατο.** Ἡ θερμοκρασία εἶναι μετρία δηλαδὴ οὔτε ὑψηλὴ τὸ καλοκαίρι, οὔτε χαμηλὴ τὸ χειμῶνα. Οἱ τόποι ποὺ ἔχουν εὐκρατο κλίμα, ἔπως καὶ ἡ πατρίδα μας, δέχονται πολλὰς βροχὲς τὸ χειμῶνα. Τὰ παράλια τῆς Μεσογείου ἔχουν εὐκρατο κλίμα καὶ λέγεται μεσογειακὸ.

δ') **Ἑπηρεωτικὸ.** Αὐτὸ παρατηρεῖται στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ἑρῆς ποὺ εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἐπειδὴ ὅπως ξέρομε ἡ ἑρῆ εὐκολὰ θερμαίνεται καὶ εὐκολὰ ψύχεται, τὰ μέρη αὐτὰ ἔχουν θερμὰ καλοκαίρια καὶ ψυχροὺς χειμῶνες. Τὰ ὀρεινὰ μέρη, ἀπὸ τὰ δάση, ἔχουν ὁροσερὸ καλοκαίρι καὶ εἶναι κατάλληλα γιὰ παραθερισμὸ. Ὁ ἀέρας τοῦ Βουνοῦ ἀσκεῖ εὐνοϊκὴ ἐπίδρασι στὴν ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου γιὰτὶ διευκολύνεται ἡ ἀναπνοὴ καὶ ἡ κυκλοφορία, μεγαλώνει ἡ ὀρεξις καὶ γίνεται συχνότερη ἡ ἀνταλλαγὴ τῆς ὕλης.

ε') **Τῶν ἐρήμων.** Οἱ ἐρημοὶ ἔχουν ἰδιαιτέρο κλίμα μὲ ἀφόρητὴ ζέση τὴν ἡμέρα καὶ παγερὸ κρύο τὴν νύκτα. Αὐτὸ γίνεται γιὰτὶ ἡ ἀτμόσφαιρα ἐκεῖ εἶναι ξαστερή καὶ τὴ νύκτα ἀποβάλλει τὴ θερμότητα ποὺ παίρνει ὅλη

τὴν ἡμέρα ἀπὸ τὸν ἥλιο. Γι' αὐτὸ ὅσοι ταξιδεύουν στὴν ἔρημο, τὴ νύκτα σκεπάζονται μὲ χονδρὰ ρούχα κι ἀνάβουν φωτιά νὰ μὴν παγώσουν. Οἱ μεγάλες διακυμάνσεις τῆς θερμοκρασίας, ἐπιφέρουν τὴν ἀποσάθρῃσι τῶν πετρωμάτων.

στ') Ὡκεάνειο. Τὰ παράλια τῶν ὠκεανῶν ἔχουν γλυκὸ χειμῶνα μὲ πολλές βροχὲς καὶ καλοκαίρι ὀρεσερό.

Ἑρωτήσεις: 1) Ἀπ' ὅσα ἐμάθατε ὥς τώρα ἤμπορεῖτε νὰ διακρίνετε ἂν ἓνας τόπος ἔχη κλίμα ὑγρὸ ἢ ξηρὸ καὶ πῶς; 2) Ἀπὸ τίς ἀτμοσφαιρικές συνθήκες ποὺ ἔχετε, καθορίσατε τὸ κλίμα τοῦ τόπου ποὺ κατοικεῖτε. 4) Ὅσοι κατοικοῦν σὲ ὁρενὰ μέρη εἶναι πιὸ γεροὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν πεδιάδων καὶ τῶν παραλίων. Πῶς συμβαίνει αὐτό; 4) Γιατί στὶς ἐρήμους ἡ ζωὴ οὔτε τὴν ἡμέρα εἶναι εὐχάριστη, οὔτε τὴ νύκτα;

Διάφορες πληροφορίες, ἐντυπώσεις, ἀπορίες.

Ἐπανάληψις τῆς Φυσικῆς καὶ Μαθηματικῆς Γεωγραφίας.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

1. ΑΣΙΑ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

Α'. Φυσική εξέτασις τῆς Ἀσίας

1. Ἡ θέσις τῆς. Ἡ Ἀσία εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἡπειρος τῆς γῆς καὶ εὐρίσκεται στὸ Ἀνατολικὸ ἡμισφαίριο. Πρὸς Ν. ἔχει τὸν Ἰνδικὸ Ὠκεανό, πρὸς Α. τὸν Εἰρηνικόν, πρὸς Β. τὸ Βόρειο Παγωμένον Ὠκεανόν, πρὸς Δ. τὴν Εὐρώπην καὶ Ν.Δ. τὴν Ἀφρικήν. Φυσικὰ σύνορα μετὰ τὴν Εὐρώπην εἶναι τὰ Οὐράλια ὄρη, ἡ Κασπία θάλασσα, ὁ Καύκασος, ὁ Εὐξείνιος Πόντος, ὁ Βόσπορος, ἡ Προποντίδα καὶ ὁ Ἑλλήσποντος. Μετὰ τὴν Ἀφρικήν πάλι ἔχει τὴν διώρυγαν τοῦ Σουέζ καὶ τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν. Στὸ βορειοανατολικὸν ἄκρον χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν μετὰ τὸ Βερίγγειον πορθμὸν ποῦ ἔχει πλάτος ὡς 63 χιλιόμετρα καὶ βάθος 40-50 μέτρα. Ἡ θάλασσα ἐδῶ τὸν περισσότερον καιρὸ εἶναι παγωμένη.

2. Ἡ ἔκτασις. Ἡ Ἀσία ἔχει ἔκτασιν 44 ἑκατομ. τετραγωνικὰ χιλιόμετρα (μετὰ τὰ νησιά ποῦ γεωγραφικῶς υπάγονται σ' αὐτήν).

3. Ἑδαφος. α') Ὅρη. Ὅπως βλέπετε στὸ χάρτη ἡ Ἀσία ἔχει τὰ ὑψηλότερα ὄρη τῆς γῆς καὶ τὰ μεγαλύτερα ὀροπέδια. Ἡ ὑψηλὴ ζώνη τῆς χώρας χωρίζεται σὲ δύο μεγάλους ὄγκους. Στὸ ὑψίπεδον τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας καὶ τὸ ὑψίπεδον τῆς Δυτικῆς Ἀσίας, ποῦ ἐνώνονται μετὰ τὸ Ἰνδοκοκκινόν ὄρος (7750 μ.), πάντα σχεπασμένο μετὰ χιόνια.

Στὸ ὑψίπεδον τῆς Ἀνατ. Ἀσίας εἶναι ἡ ὁροσειρὰ τῶν Ἱμαλαίων (κορυφὴ Ἑβερест 8840 μ., τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τῆς γῆς) ποῦ σὺν τεράστιον κατάλευκον ὄγκόν τιος κάθονται στὴ ράχην τῆς Ἀσίας.

Πρὸς τὰ Β.Δ. τῶν Ἱμαλαίων ἐκτείνεται, ὡς βορεῖα προέκτασις τοῦ Ἰνδοκούχου, τὸ Καρακορούμ, δεύτερον ὄρος τῆς γῆς στὸ ὕψος (κορυφὴ Ντάτσεγκ ὕψ. 8580 μ.), ποῦ ἀφ' ἧς διόδου σὲ ὕψος 5480 μ. Β.Α. τῶν Ἱμαλαίων ἐκτείνεται ἡ ὁροσειρὰ τοῦ Κουέν Λουν (7720 μ.), μετὰ διόδον καὶ αὐτὴ σὲ ὕψος 5200 μ. Ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς παραπάνω μεγάλους ὄγκους σχηματίζονται τὰ ὑψηλότερα ὀροπέδια τῆς γῆς, μετὰ μέσον ὕψος 4000 μ. περίπου. Τὸ ὀροπέδιον τοῦ Κασμίρ, στὰ δυτικὰ καὶ τὸ ὀροπέδιον τοῦ Θιβέτ ἀνατολικὰ, μετὰ ἐνδιάμεσας ὁροσειρὰς ποῦ εἰσχωροῦν στὴν Κίνα καὶ τὴν Ἰνδοκίνα. Μετὰ ἀπ' αὐτὰς φθάνει ὡς τὸ κάτω μέρος τῆς Μαλακκῆς χερσονήσου. Ἀξιόλογον ὀροπέδιον εἶναι καὶ τοῦ Δεχάν (Ἰνδίας), ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ χαμηλὰ ὄρη: Ἀνατολικὰ Γατοῖτα καὶ Δυτικὰ Γατοῖτα. Πρὸς τὸ βορεῖον τοῦ Κουέν Λουν εἰ-

και τὰ Ἀλτάις ὄρη (4.540 μ.) κι ἀνατολικά τους τὰ Ἰαβλονόγια, Κιγγάνια, Ταταρικά, Στανοβόγια και Καμτσιάκας.

Τὸ ὕψιπὸ τῆς Ἀσίας ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Ἰνδοκοῦχο και ἐκτείνεται ὡς τὸν Καύκασο (ὕψιπότερη κορυφή τὸ ὄρος Ἐλβρούς 5650 μ.). Στὰ νότια τοῦ Καυκάσου εἶναι τὸ ὄρος Ἀραράτ (5160 μ.) και πὺς κάτω ὁ Ταῦρος μετὸν Λίβανο. Τέλος κατὰ μήκος τῶν συνόρων τῆς Ἀσίας μετὸν Εὐρώπη εἶναι ἡ χαμηλὴ ὄρσειρά τῶν Οὐραλίων ὁρέων μήκους 2800 χιλιομέτρων. Μεταξὺ τοῦ Ἰνδοκοῦχου και τοῦ Καυκάσου σχηματίζεται τὸ ὁριπέδιο τοῦ Ἰράν και στὰ Β. τοῦ Ἰνδοκοῦχου τὸ ὁριπέδιο τοῦ Τουρκιστάν.

β') Πεδιάδες και ἔρημοι. Μεγάλῃ πεδιάδα εἶναι τῆς Σιθηνρίας, ἴση σχεδὸν μετὸν Εὐρώπη και βαθύπεδα τῆς Μαντζουρίας, τῆς Κίνας, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Χοάγγ Χὸ και Γιάργγ—Τσέ Κιάγκ, τῆς Ἰνδοκίνας, τῶν Ἰνδιῶν και τῆς Μεσοποταμίας. Ἐρημοὶ εἶναι ἡ μεγάλη ἔρημος Γόβη (ὁριπέδιο 1000-3000 μ. περίπου ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας και ἡ δεύτερη ἔρημος τῆς γῆς μετὰ τὴ Σαχάρα). Ἄλλες ἔρημοὶ εἶναι τῆς Ἀραβίας, τῆς Περσίας και τῆς Συρίας.

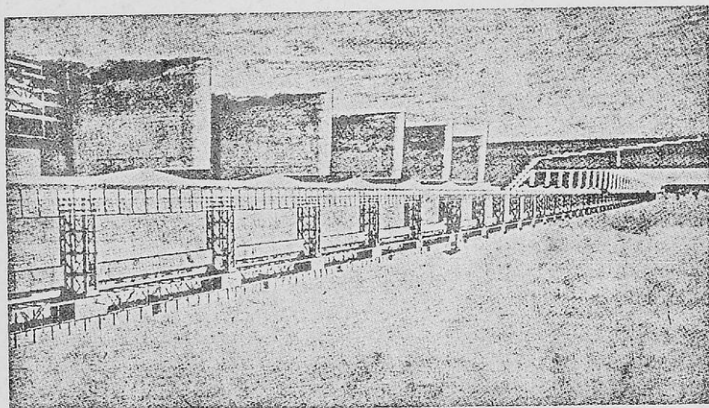
4. Τὰ νερά τῆς ξηρᾶς. α') Ποταμοί. Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ ἔχουν τὶς πηγὰς τοὺς ἀπὸ τὶς ἀνατολικὰς, κεντρικὰς και δυτικὰς ὄρσειρές τῆς Ἀσίας πὺς σκεπάζονται ἀπὸ αἰώνια χιόνια και πάγους. Ἐπειτα, ὅπως ἐμάθαμε, ἀπὸ τὸν Νοέμβριο ὡς τὸν Ἀπρίλιο, φθάνουν ὡς ἐκεῖ οἱ μουζῶνες τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ και φέρουν ἀφθονὰς βροχές.

Στὰ ὅρεια παρατηροῦμε τὸν Ὁδὶ (μήκος 5120 χιλ.), τὸν Ἰενεσέη (μ. 4.450 χιλ.) και τὸ Λένα (μ. 4.500 χιλ. περίπου). Καὶ οἱ τρεῖς χύνονται στὸ Βόρειο Παγωμένο Ὁκεανὸ και τὸν περισσότερον καιρὸ εἶναι παγωμένοι. Ὁταν ἐλευθερώνονται ἀπὸ τοὺς πάγους εἶναι πλωτοί.

Στὰ ἀνατολικά παρατηροῦμε τὸν Ἀμούρ (μ. 4.650 χιλ.) πὺς χύνεται στὴν Ὁχοτασική θάλασσα, ἀπέναντι ἀπὸ τὸ νησί Σαχαλίνη. Ἐπίσης τὸν Χοάγγ-Χὸ (Κίτρινος ποταμὸς) μήκους 4.350 χιλ. και τὸν Γιάργκ Τσέ Κιάγκ (Κυανὸς ποταμὸς) μήκους 5.000 χιλιομέτρων, πλωτοί, πὺς χύνονται στὴν Κίτρινῃ θάλασσᾳ. Ὁ Γιάργκ—Τσέ Κιάγκ στὸ μήκος ἔρχεται τέταρτος ποταμὸς τῆς Γῆς (μετὰ τὸ Μισισσιππὶ, τὸ Νεῖλο και τὸν Ἀμαζόνιο) και εἶναι ὁ ὀρεινότερος πλωτὸς δρόμος τοῦ κόσμου. Ἀπὸ τὶς ἐκδολὰς τὸν τὰ πλοῖα προχωροῦν στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας 2.800 χιλιομέτρα.

Στὰ νότια παρατηροῦμε τὸ Μεκόνγγ (4.000 χιλ.) πὺς χύνεται στὸν κόλπο τοῦ Σιάμ, τὸ Βραχμαπούτρα (2.900 χιλ.), τὸν Γάγγη (2.000 χιλιομέτρα) και τὸν Ἰνδὸ ποταμὸ. γνωστὸ μας ἀπὸ τὴν ἐκστρατεία τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου στὴν Ἀσία. Ὅλοι αὐτοὶ χύνονται στὸν Ἰνδικὸ Ὁκεανόν. Ὁ Γάγγης θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς Ἰνδοὺς ἱερὸς ποταμὸς και πολλοὶ σκηνητὲς φθάνουν ἐκεῖ ἀπὸ τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἰνδίας. Τοὺς νεκροὺς τοὺς μεταφέρουν στὶς ὄχθες, τοὺς καίουν και ρίχνουν τὴ στάχτη στὸ Γάγγη γιὰ νὰ

τοὺς πάη στὸν παράδεισο. Ὅπως ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ ὀρκιζόμαστε στὸ Εὐ-
αγγέλιο, οἱ Ἴνδοι ὀρκίζονται στὰ νερὰ τοῦ Γάγγη. Ὁ Ἴνδός, ἀφοῦ διαρρέει
τὴν περιοχὴ τοῦ Κασμίρ καὶ τὶς βορειοδυτικὰς ἐπαρχίαι, χύνεται μὲ εὐρύτατο
δέλτα στὸν Ἴνδικὸ Ὠκεανό, ἔπειτα ἀπὸ συνολικὴ διαδρομὴν 3.200 χιλιομέ-
τρων. Ἐπειδὴ ὁ ἄνω ροὺς του εἶναι ἀνώμαλος σχηματίζει ἀποτόμους καταρ-
ράκτιες κάτω δὲ σὲ μερικοὺς ἀπ' αὐτοὺς ὑπάρχουν μεγάλες ὕδροηλεκτρικὲς
ἐγκαταστάσεις. Μόλις ἕως μπαίνειν στὴ μεγάλη πεδιάδα τῆς Ἰνδίας, γίνε-

*Εἰκ. 3. Τὸ φράγμα Λόυδ ἐπὶ τοῦ Ἴνδου, ἀπὸ τὰ μεγαλύ-ερα τοῦ κόσμου.
Μὲ τὸ φράγμα αὐτὸ ὁ Ἴνδός μετέτρεψε τὴν ἔρημο Πεντζάμ σὲ γόνιμη γῆ,
πραγματικὴ εὐλογία τοῦ τόπου.*

ται ὁμαλὸς καὶ ἀποβαίνειν πραγματικὴ εὐλογία τοῦ τόπου γιατί ἀρδεύονται με-
γάλες ἐκτάσεις τῆς γῆς. Ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Ἴνδου σπουδαιότερο εἶναι τὸ
φράγμα τοῦ Λόυδ (εἰκ. 3) ἀπ' ὅπου ἀρδεύονται 5½ ἑκατομμύρια στρέμ-
ματα.

Τέλος στὰ δυτικὰ εἶναι ὁ Ὑάξ ἄρτης μὲ τὸν Ὠξο ποῦ χύνονται
στὴ λίμνη Ἀράλη καὶ ὁ Τίγρης μὲ τὸν Εὐφράτη ποῦ χύνονται στὸν
Περσικὸ κόλπο.

β') Λίμνες ἡ Κασπία θάλασσα (ἡ μεγαλύτερη λίμνη τῆς γῆς μ'
ἐκτασι 440.000 τ.χ. καὶ ἐπιφάνεια 27 μ. χαμηλότερα ἀπὸ τὴν τοῦ Εὐξείνου
Πόντου) : ἡ Ἀράλη (ἐκτασις 67.770 τ. χιλ τρίτη τῆς γῆς), ἡ Βαϊκά-
λη 33.000 τ.χ., ἡ βαθύτερη λίμνη τῆς γῆς (μέγιστο βάθος 1522 μ.) καὶ μὲ
πολλὰς φυσικὰς καλλονές, ἡ Βαλκὰς (48.800 τ.χ.) καὶ ἄλλες μικρότερες.

5. Τὰ παράλια. Ὅπως βλέπετε στὸ χάρτη, τὰ παράλια τῆς Ἀσίας
εἶναι ἀκανόνιστα, ἔχουν δὲ συνολικὸ μῆκος 81.300 χιλιομέτρων. Ἀπ' αὐτὰ
15.000 ἀνήκουν στὸ Βόρειο Παγωμένο Ὠκεανό, 28.200 στὸν Εἰρηνικὸ Ὠκεανό.

νό, 33.600 στόν 'Ινδικόν και τὰ υπόλοιπα στόν Εὐξεινον πόντον και τὴ Μεσόγειον θάλασσα. Χερσόνησοι εἶναι τῆς Καρπασίας καὶ μεταξύ τοῦ Βερίγγειου πορθμοῦ και τῆς 'Οχότσκινης θάλασσας, τῆς Κορέας, τῆς 'Ινδοκίνας, τῶν 'Ινδίων, τῆς 'Αραβίας και τῆς Μικρᾶς 'Ασίας. Μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ νησιά τῆς 'Ασίας εἶναι ἡ Σαχαλίνη, ἡ Φορμόζα, ἡ Χάινα, οἱ Φιλιππίνες, ἡ Κελέβη, Βόρνεο, 'Ιάβα, Σουμάτρα, ἡ Κεϋλάνη και ἡ Κύπρος.

Χαρτογραφία. Σχεδιάσατε στὸ τετράδιο τῆς χαρτογραφίας σας τὴν 'Ασία και βάλετε μετὰ προσοχὴ ἕνα-ἕνα τὰ μεγαλύτερα ὄρη. Κατόπιν τοὺς ποταμούς, τίς λίμνες κ.ο.κ. μετὰ τὴ σειρά ὅπως τὰ ἐμάθατε.

Β'. Οἰκονομικὴ ἐξέτασις τῆς 'Ασίας Dxh

1. Τὸ κλίμα και τὰ προϊόντα τῆς 'Ασίας. Ἐπειδὴ ἡ 'Ασία ἐκτείνεται και στὶς τρεῖς ζώνες τῆς γῆς, τὸ κλίμα τῆς ἔχει μεγάλες ποικιλίες.

Ἔτσι στὴ Βόρειο 'Ασία (Σιβηρία) ἀπὸ τὸν πολικὸ κύκλον καὶ ἐπάνω ἔχει τὸ δριμύτερο ψυχρὸς (ἡ χαμηλότερη θερμοκρασία ἐμετρήθηκε -60 καὶ ἡ γῆ πάντοτε εἶναι παγωμένη. Ἡ βλάστησις ἐκεῖ περιορίζεται σὲ λίγους θάμνους, βρύα και λειχήνες και ἡ περιοχὴ τῆς тайγας, με κλίμα ἡπειρωτικὸ, βραχὺ θερμὸ καλοκαίρι και μακρὺ δριμύ χειμῶνα γιατί φυσοῦν ψυχροὶ ἀνεμοί. Τὰ μέρη αὐτὰ εἶναι περισσότερο κατοικημένα ἀπὸ τὴν τοὺνδρα καὶ οἱ κάτοικοι ζοῦν ἰδίως μετὰ τὴν καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν και τὴν κτηνοτροφία.

Στὴν κεντρικὴ καὶ δυτικὴ 'Ασία ὡς τὴν Κασπία θάλασσα, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ στέππες, τὸ κλίμα εἶναι ἡπειρωτικὸ μετὰ μεγαλύτερο και θερμότερο καλοκαίρι ἀπ' ὅ,τι στὴ Σιβηρία. Ἐδῶ δὲν φθάνουν οἱ ὕγροι ἀνεμοὶ τῶν ὠκεανῶν καὶ ἔτσι οἱ βροχεῖς εἶναι λίγες καὶ ἡ βλάστησις μικρὴ. Μόνο στὶς πλαγιὰς τῶν βουνῶν, ποὺ οἱ ἀτμοσφαιρικοὶ ὕδροι εἶναι εὐνοϊκοί, ὑπάρχουν κάπου-κάπου δάση. Οἱ κάτοικοι ἐδῶ εἶναι κτηνοτρόφοι και γεωργοί.

Στὴν ἀνατολικὴ 'Ασία, ποὺ τὴ λούζουν οἱ ὕγροι ἀνεμοὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ, τὸ κλίμα εἶναι ὠκεάνειο μετὰ πολλὰς θερινὲς βροχεῖς και χειμερινὴ ξηρασία. Γι' αὐτὸ ἐκεῖ ὑπάρχει ἀρκετὴ βλάστησις καὶ εὐδοκιμοῦν σιτηρὰ, ρύζι, βαμβάκι, τσάι, ὀπωροφόρα δένδρα κλπ. Ἐπίσης εἶναι προωδευμένη καὶ ἡ κτηνοτροφία.

Στὴ νότιο 'Ασία καὶ στὰ νησιά, ποὺ εὐρίσκονται ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν 'Ασία καὶ τὴν Αὐστράλια, τὸ κλίμα εἶναι τροπικὸ μετὰ ἰσχυρὰς θερινὲς βροχεῖς καὶ πλούσια βλάστησι. Ἐδῶ εὐδοκιμοῦν τροπικὰ φυτὰ, ὅπως ἡ μπανανέα, ὁ φοῖνικας, τὸ ζαχαροκάλαμο, τὸ ἰνδοκάλαμο κ.λ. καὶ ὑπάρχει μεγάλῃ κτηνοτροφία. Στὴν 'Ασιατικὴ ζούγκλα ζοῦν μεγαλόσωμα ἀγρία ζῶα, ὅπως ὁ ἐλέφας, ὁ ρινόκερος, ὁ λέων, ἡ τίγρις, οἱ πῆθηκοι και ἄλλα.

Ἡ νοτιοδυτικὴ 'Ασία, ποὺ ἔχει κλίμα εὐκρατο, εἶναι χώρα τοῦ ἀμπелиοῦ, τῆς ἐλθῆς και τῶν ἐσπεριδοειδῶν ἐνθ' ἡρακτηριστικὸν φυτὸ τῶν ἐρήμων εἶναι ὁ φοῖνικας.

2. Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ φυτικὰ και κτηνοτροφικὰ προϊόντα ποὺ ἀναφέραμε, ἡ 'Ασία ἔχει πετρέλαιο, πολλὰ ὀρυκτά, ὅπως μεταλλεύ-

ματα σιδήρου, χαλκού, χρυσού, μολύβδου κ.ά. Αυτά θα μάθουμε εξετάζοντας κάθε χώρα χωριστά.

3. **Η συγκοινωνία.** Στη Σιβηρία η συγκοινωνία γίνεται με έλικθρα και με τον υπερσιβηρικό σιδηρόδρομο και στην κεντρική **Ἀσία**. (Μογγολία, Τουρκιστάν, Ἰράν), με καραβάνια ἀπὸ καμήλες κι ἄλογα. Στὴν ἀνατολική και νότιο Ἀσία ποὺ εἶναι πυκνοκατοικημένες, τὰ μέσα συγκοινωνίας εἶναι πιὸ εὐκόλα δηλ. αὐτοκίνητα, σιδηρόδρομοι και πλοία. Σπουδαιότερα λιμάνια ποὺ φορτῶνονται τὰ προϊόντα τῆς Ἀσίας (ρύζι, βαμβάκι, τσάι, μεταξωτά, μπαχαρικά κ.ά.) και στέλνονται σ' ὅλον τὸν κόσμον, εἶναι τὸ Βλαδιβοστόκ, ἡ Γιοκοχάμα, τὸ Τιεὺν-Τσίν, ἡ Σαγκάη, ἡ Καντών, ἡ Ραγκούν, ἡ Καλκούτα, ἡ Βομβάη, τὸ Ἀντεν και ἡ Βασσόρα στὸν Περσικὸ κόλπο.

4. **Οἱ κάτοικοι.** Ἡ Ἀσία εἶναι ἡ ἀρχαιότερα ἡπειρος τῆς γῆς, ἐκεῖ εἶδαν τὸ φῶς τῆς ζωῆς οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι και στὴν Ἀσία ἐδημιουργήθηκαν οἱ ἀρχαιότεροι πολιτισμοί. Σὲ πολὺ παλιούς καιροὺς οἱ Ἀσιᾶτες μετανάστευαν κατὰ στίφη στὴν Εὐρώπη και Ἀφρική, ἰδίως γύρω στὴ Μεσόγειο. Ἀπ' αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες ἐπύρην στοιχεῖα τοῦ πρῶτου πολιτισμοῦ και ἐδημιούργησαν δικό τους πολιτισμό, τὸν ἀρχαῖο-ἑλληνικὸ πολιτισμό. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀσίας με τὴ Σοβιετικὴ Ἑνωσί, ποὺ περισσότερο εἶναι Ἀσιατικὴ χώρα, εἶναι 1.679.000.000, ἥτοι τὸ 61% περίπου τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς (κ. 2.781.500.000). Ἀνήκουν δὲ σ' ὅλες τίς φυλές: τὴν κίτρινη, τὴ μαύρη και τὴ λευκὴ ἢ Καυκάσια φυλὴ.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς μεγάλους πολιτισμούς τῆς ἀρχαιότητος, στὴν Ἀσία ἐδημιουργήθηκαν και οἱ μεγαλύτερες θρησκείες τῶν αἰώνων, ὅπως ὁ Βουδισμός, ὁ Βραχμανισμός, ὁ Ἰουδαϊσμός, ὁ Χριστιανισμός, κι ὁ Μωαμεθανισμός ποὺ ἔχουν ὁπαδούς σ' ὅλη τὴ γῆ.

Γ) Πολιτικὴ εξέταση τῆς Ἀσίας ὁ χ ν

Ἡ Ἀσία πολιτικῶς χωρίζεται σὲ 27 περίπου κράτη τὰ ὁποῖα εἶναι ἀνεξάρτητες δημοκρατίες, βασιλεία και Βρεττανικὴς κτήσεις.

Ἡ ἄλλη ἡπειρος, εἶναι ἀποικίες τῆς Εὐρώπης ἢ κράτη ὑπὸ προστασίαν με ἐντονοὺς ἡγεμόνας, ὅπως τὰ κράτη τῆς Ἀραβίας κ.ά.

Τὰ κράτη τῆς Ἀσίας θὰ ἐξετάσωμε ἕνα—ἕνα χωριστά.

Ἑρωτήσεις: 1) Παρατηρήσατε στὸ χάρτη και νὰ εὑρετε ἀνάμεσα ἀπὸ ποιοὺς παρὰλλλους και ἀνατολικούς μεσημβρινούς εὐρίσκεται ἡ Ἀσία. 2) Ποιά εἶναι τὰ μεγαλύτερα βουνὰ και ὁροπέδια; 3) Ποιοὶ εἶναι οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ και λίμνες; 4) Γιατὶ ἡ νότιος κι ἡ ἀνατολικὴ Ἀσία εἶναι πυκνοκατοικημένες; 5) Τί πληθυσμὸ ἔχει ἡ Ἀσία και σὲ ποῖες φυλές ἀνῆκει; 6) Πῶς εὐρήκαμε ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Ἀσίας ἀναλογοῦν και σὲ ποῖες φυλές ἀνῆκει; Διάφορες ἀπορίες, εἰκόνες.

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

Ἀπὸ τῆ διεύθυνσι τῶν ὁρέων τῆς καὶ τὸ κλίμα, ἡ Ἀσία χωρίζεται σὲ 5 μεγάλες φυσικὰς περιοχὰς καὶ θὰ ἐξετασθοῦν καθε μίᾳ χωριστά:

α) Δυτικὴ (ἢ Πρόσω Ἀσία), β) Νοτιοανατολικὴ Ἀσία, γ) Κεντρικὴ (ἢ Ἐσω Ἀσία), δ) Ἀπὼ Ἀνατολή, ε) Βόρειος Ἀσία.

Ι. ΔΥΤΙΚΗ ἢ ΠΡΟΣΩ ΑΣΙΑ

1. Μικρὰ Ἀσία (Τουρκία) καὶ

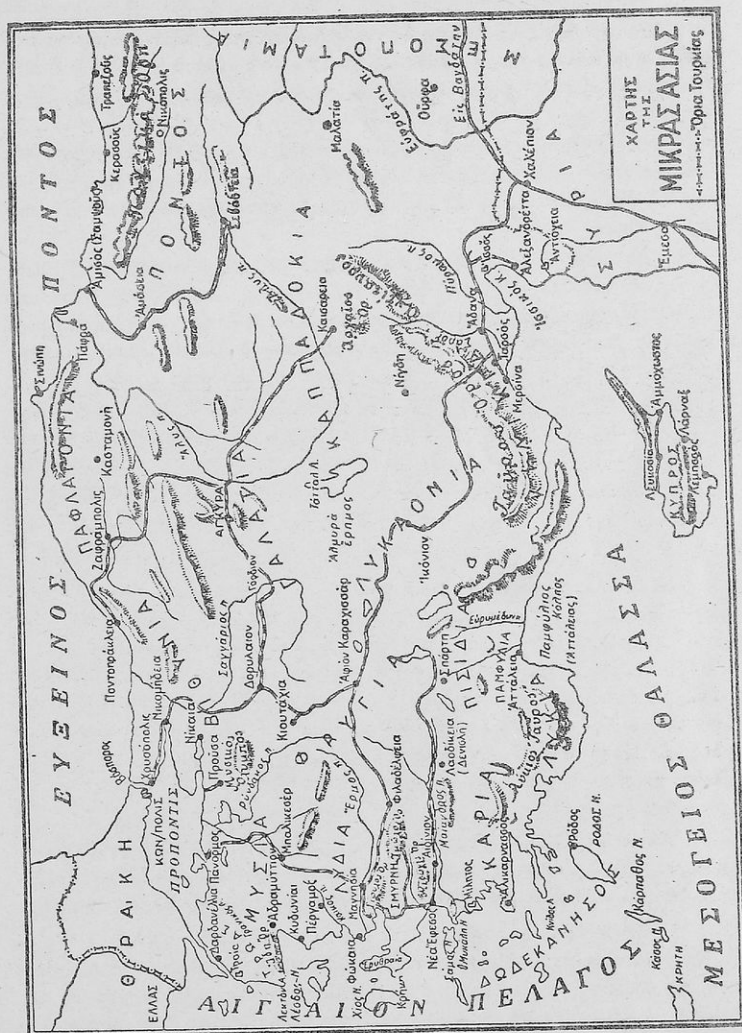
1. Θέσις καὶ ἔκτασις. Μικρὰ Ἀσία λέγεται ἡ δυτικὴ χερσονήσος τῆς Ἀσίας ποὺ πλησιάζει στὴν Εὐρώπῃ καὶ κατέχεται ἀπὸ τὴν Τουρκία. Στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων ἡ χώρα αὕτῃ ἦταν τὸ γεφύρι ἀπ' ὅπου περνοῦσαν οἱ λαοὶ ἀπὸ τὴ μὴ Ἡπειρὸ στὴν ἄλλῃ. Σὲ προϊστορικοὺς μάλιστα χρόνους ποὺ δὲν ὑπῆρχε τὸ Αἰγαῖο πέλαγος, ἡ Μ. Ἀσία ἦτο ἡνωμένη μὲ τὴν Εὐρώπῃ. Αὐτὸ δελχουν τὰ βουνὰ τῆς ποὺ ἔχουν διεύθυνσι πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὁ Βόσπορος μὲ τὸν Ἑλλήσποντο ποὺ φαίνεται τότε νὰ ἦσαν κοιλάδες. (Νὰ δεῖξετε στὸ χάρτη τὰ σύνορα τῆς Μ. Ἀσίας). Ἡ ἔκτασις ποὺ πιάνει ἡ Μ. Ἀσία εἶναι 754.000 τ.χ. (3ῃ ἡ Τουρκία μὲ τὴν Ἀνατολικὴ Θράκῃ ἔχει ἔκτασι 780.500 τ.χ.).

2. Τὸ ἔδαφος. Ἡ Μ. Ἀσία εἶναι ψηλὸ ὁροπέδιο μέσου ὕψους 1.000 μ. ποὺ κλείνεται στὸ ὅρειο μέρος ἀπὸ τὰ ὄρη τοῦ Πόντου καὶ στὸ νότιο ἀπὸ τὴν ὁροσειρὰ τοῦ Ταύρου (3000 μ.). Στὸ μέσο τοῦ ὁροπεδίου εἶναι τὸ Ἀργαῖο (4.000 μ.), σῆμαμένο ἡφαίστειο καὶ ψηλότερο ὄρος τῆς Μ. Ἀσίας. Στὰ δυτικὰ ὑψώνονται τὰ χαμηλὰ ὄρη Μυσικὸς Ὀλύμπος, Ἰδη, Σίπυλος καὶ Τμῶλος. Ὅλα τὰ ὄρη τῆς Μ. Ἀσίας εἶναι κατὰφυτα ἀπὸ δασικὰ δέντρα. Ἀντίθετα στὸ ὁροπέδιο τὰ ἐδάφη εἶναι μικρὰ ἢ μάλλον θάμνοι, ὑπολείμματα παλαιῶν μεγάλων δασῶν ποὺ τὰ κατέστρεψαν οἱ ἄνθρωποι νὰ γίνουν βοσκότοποι.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὁροπέδιο ἡ Μ. Ἀσία μεγάλες πεδιάδες δὲν ἔχει παρὰ εὐφωρες κοιλάδες ὅπως τοῦ Μαϊάνδρου, τοῦ Ἑρμου, τῆς Προύσσας καὶ. κατὰφυτες ἀπὸ ἡμερα δένδρα (ἀμπέλια, ἐλιές, συκιές κτλ.).

3. Τὰ παράλια. Παρατηρήσετε στὸ χάρτη τὴν παραλιακὴ γραμμὴ τῆς χώρας καὶ νὰ εὑρετε τίς χερσονήσους, τ' ἀκρωτήρια, τοὺς κόλπους καὶ τοὺς πορθμούς τῆς.

4. Τὸ κλίμα. Στὰ Β. παράλια τὸ κλίμα εἶναι μάλλον ψυχρὸ ἐνῷ στὰ Δ. καὶ Ν. εἶναι μεσογειακὸ μὲ πολλὰς βροχὰς. Στὸ ὁροπέδιο εἶναι ἡπειρωτικὸ μὲ ψυχρὸ χειμῶνα καὶ καλοκαίρι θερμὸ καὶ ξηρὸ, ἐπεὶδὴ τὰ γύρω βουνὰ δὲν ἀποφυνοῦν τίς βροχὰς νὰ σθάσουν ὥς ἔχει.

5. Τὰ νερά. Σπουδαιότεροι ποταμοὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἶναι ὁ Ἄλυσ (μῆκος 90 χιλ.) μεγαλύτερος ἀπὸ ὧλους, ποὺ κάνει μεγάλο τόξο στὸ ὁροπέδιο καὶ ὁ Σαγγάριος (600 χιλ.) καὶ χύνονται στὸν Εὐξείνιο πόντο. Κατόπιν ἔρχονται ὁ Πύραμις μετὸν Εὐρυμένδοντα ποὺ χύνονται στὴ Μεσόγειο καὶ ὁ Μαίανδρος μετὸν Ἑρμό ποὺ ποτίζει τὶς εὐφορές ὁμίονυ-
μες κοιλάδες καὶ χύνονται στὸ Αἰγαῖο.

Ἀπὸ τὶς λίμνες σπουδαιότερη εἶναι ἡ Ἀλμυρὰ λίμνη, στὸ ὁροπέδιο σὲ ὕψος 900 μ. Ἀριστέρα τῆς λίμνης αὐτῆς εἶναι ἡ Ἀλμυρὰ Ἑρμῆος ἀπ' ὅπου, τὸ 1922, ἐπέρασε ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς κατὰ τὴν προέλασίν του πρὸς τὴν Ἀγκυρά.

6. Τὰ προϊόντα. Ἡ Μ. Ἀσία παράγει ὅ,τι καὶ ἡ πατρίδα μας. Περιφημία εἶναι τὰ σῦκα καὶ ἡ σουλτανίνα τῆς Σμύρνης, τὰ μῆλα τῆς Προύσσας καὶ τοῦ Πόντου, τὰ κεράσια τῆς Κερασούντος καὶ ὁ καπνὸς τῆς Σαμψούντος. Στὴ νότιο παραλιακὴ λωρίδα τῆς Κιλικίας, ποὺ ὁ Ταύρος ἐμποδίζει τοὺς βορείους ἀνέμους, τὸ κλίμα εἶναι θερμὸ ὅπως τῆς Ἀφρικῆς καὶ εὐδοκίμοι οἱ φοίνικες μετὸ ζαχαροκάλαμο. Ἡ περιοχή αὐτὴ λέγεται «Μικρασιατικὴ Ἀίγυπτος». Στὸ ὁροπέδιο καλλιεργοῦν σιτηρὰ, ἕνα εἶδος παπαρούνας «ἡ ὀπνοτοποῦς μήκων» γιὰ τὸ γαλακτώδη ὁπὸ τῆς, ἀπ' ὅ,τι παρασκευάζεται τὸ ὀπιο (ἄφιον), ἀμπέλια κ.λ. Ἐπίσης τρέφουν χιλιάδες ζῶα, περίφημες δὲ εἶναι οἱ Αἰγες τῆς Ἀγύρας ποὺ ἔχουν πυκνὸ μαλλί, λεπτὸ καὶ ἄσπρο σὰν τὸ χιόνι.

Ἡ βιομηχανία τῆς Μ. Ἀσίας συνεχῶς ἐπεκτείνεται κυρίως στὴν ταπητουργία καὶ τὴν ὄφαντουργία. Στὴν περιοχή τῆς Ποντοπρακλείας ποὺ ὑπάρχουν πλοῖα καὶ κοίτασματα γαιανθράκων (ἡ παραγωγή φθάνει ὡς 2 ἐκατομ. τόννους τὸ χρόνο) ἔχουν γίνει μεγάλα ἐργοστάσια ποὺ κατεργάζονται τὸ αἷδρο καὶ βαριεὲς βιομηχανίες. Στὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπάρχουν γαιάνθρακες παρὰ μόνον λιγνίτες.

Ἡ πατρίδα μας εἰσάγει ἀπὸ τὴν Τουρκία αἰγοπρόβατα, σιτηρὰ, ὅσπρια, παστὰ ψάρια κ.λ. Ἐξάγει χημικὰ λιπάσματα, θαμβακερὰ νήματα, τερεθινθίνη, κολοφώνιον κ.λ.

7. Οἱ κάτοικοι. Ἡ Μ. Ἀσία μετὰ τὴν Ἀν. Θράκην, τμήματος τοῦ Κουρδιστάν καὶ τῆς Ἀρμενίας, ἀποτελοῦν τὴν Τουρκία ποὺ ἔχει πληθυσμὸν 27.500.000 περίπου κατοίκους. Πρὶν ἀπὸ τὸ 1922 στὴν Τουρκία ἔξοϋσαν καὶ ὡς 2 ἐκ. Ἑλλήνες ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν ἤρθαν καὶ ἐγκαταστάθηκαν στὴν πατρίδα μας.

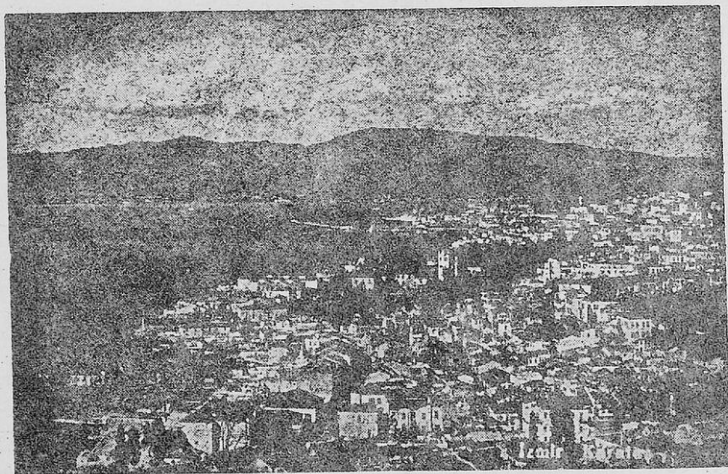
8. Τὸ πολίτευμα. Ἡ Τουρκία ἀπὸ τὸ 1923 εἶναι Δημοκρατία καὶ ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἐκλέγεται ἀπὸ τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν κάθε 4 χρόνια. Ὁ πρόεδρος διορίζει τὸν πρωθυπουργὸ καὶ τοὺς ὑπουργοὺς καὶ ὅλοι λογοδοτοῦν στὴν Ἐθνοσυνέλευσιν.

Τὸ νέο καθεστὼς εἰσήγαγε τὸν εὐρωπαϊκὸ πολιτισμὸ καὶ ἔκαμε στὴ χώρα πολλὰς μεταρρυθμίσεις. Ἐχόφισε τὴ θρησκεία ἀπὸ τὸ κράτος, κατήργησε

τὴν ἑορτὴ τῆς Παρασκευῆς κι ὥρισε τὴν Κυριακὴ ὥς ἡμέρα ἀρχίας κι ἂς μὴν εἶναι χριστιανοί, κατήγγησε τοὺς φερετζέδες, ἀντικατέστησε τὸ ἀλφάβητο μὲ λατινικά γράμματα ὅπως στὴν Εὐρώπη κι ἔτσι τὸ τουρκικὸ κράτος σήμερα εἶναι ἀρκετὰ πολιτισμένο.

9. Οἱ πόλεις. Πρωτεύουσα τοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ 1923 εἶναι ἡ Ἄγκυρα σὲ ὑψόμετρο 840 μ. μὲ νέες οἰκοδομίες, καλοὺς δρόμους, δενδροστοιχίες καὶ 650.000 περίπου κατοίκους. Ἄλλες πόλεις στὴν περιοχή τοῦ ὁροπεδίου εἶναι τὸ Ἐσκῆ Σεχίρ (Δορύλαιο) μεγάλο ἐμπορικὸ κέντρο μὲ 154 χιλ. κατοίκους. Ἀπὸ δὴ τὸ 1922 ἔγινε ἡ ἐξόρμησις τοῦ στρατοῦ μας πρὸς τὴν Ἄγκυρα. Ἡ Κιουτάχεια, τὸ Ἀφιδὸν Κάραχισάρ, σπουδαῖος κόμβος συγκοινωνιῶν, τὸ Ἰκόνιο (κ. 125.000), ἡ Καϊσάρεια (κ. 103.000), ἡ Σεβάστεια κ.ά.

Φεύγοντας ἀπὸ τὸ Ἰκόνιο μὲ τὸ σιδηρόδρομο θὰ περάσωμε κάτω ἀπὸ τὸν Ταύρο μὲ σήραγγα καὶ θὰ κατεβούμε στὴν Κιλικία. Ἐδῶ πόλεις εἶναι τὰ

Εἰκ. 5. Σμύρνη. Μερικὴ ἀποψη τῆς πόλεως, ὅπως εἶναι σήμερα. Ἀπέναντι ἀριστερά, τὸ προάστειο Κορδελιό, τόπος παραθερισμοῦ τῶν Σμυρναίων

Ἄδανα (κ. 230.000), ἡ Ἴσος, ἀρχαία πόλις ποὺ ἐνίκησε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος τοὺς Πέρσες, ἡ Ἀλεξανδρέττα μὲ ἑξοχο λιμάνι, ἡ Ταρσός, πατρίδα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου κ.ά. Στὴ δυτικὴ Μ. Ἀσία, τὴν ἄλλοτε ἐλληνικὴ Ἰωνία, μεγαλύτερη πόλις εἶναι ἡ Σμύρνη (κ. 370.000) μὲ ὠραία καὶ μακρὰ προκυμαία, τὸ κυριώτερο λιμάνι τῆς Μ. Ἀσίας. Πρὶν ἀπὸ τὸ 1922 ἡ Σμύρνη ἦταν μεγάλο ἐλληνικὸ κέντρο μὲ ἀνώτερα σχολεῖα κι ἀπὸ κεῖ διαδίδονταν τὰ ἐλληνικὰ γράμματα στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Μ. Ἀσίας. Ἡ πό-

αίς κατελήφθη υπό τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ στίς 1 Μαΐου τοῦ 1919 καί ἐξεκινήθη τὸ Σεπτέμβριον τοῦ 1922. Τόσο διήρκεσε ἡ ἐλ. κατοχὴ τῆς Μ. Ἀσίας.

Στὴν πλούσια κοιλάδα τοῦ Μαϊάνδρου συναντοῦμε τὴ Νέα Ἐφεσσὸν (1) τὸ Ἀϊδίνιον καὶ τὴ Σπάρτη τῆς Ηϊαιδίας, περίφημη γὰρ τῇ χαλίᾳ τῆς. Ἐκεῖ τερματίζεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Σμύρνης—Αἰδίνιον. Ἐπίσης στὴν κοιλάδα τοῦ Ἑρμου συναντοῦμε τὴ Μαγνησίαν, στοὺς πρόποδες τοῦ Σιπυλοῦ ποῦ μπροστά της ἀπλώνεται ὁ πλούσιος κάμπος μ' ἐκτεταμένους σταφιδαμπελούς καὶ ἄφθονα ἄλλα ὠρυζοφόρα ἐνδύρα καὶ ἡ Φιλαδέλφεια κοντὰ στίς ἀρχαῖες Σάρδεις.

Ἄλλες πόλεις εἶναι ἡ Πέργαμος ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τῆς Περγάμου, ποῦ τὸ ἱδρύσε ὁ Ἀτταλὸς μὲ ἀκρόπολιν, πολλὰς ἀρχαιοτάτας κ.κ., τὰ Δαρδανέλλιαν κοντὰ στὴν ἀρχαία Προία, ἡ Πάνορμος τέρμα σιδηροδρόμου ἀπὸ τῆς Σμύρνης, ἡ Προύσσα, μεγάλη πόλις μὲ 155.000 περίπου κατ., στοὺς πρόποδες τοῦ Μυσικοῦ Ὀλύμπου, ὕψειν μ' ἄφθονα νερά, θερμὰ λουτρά καὶ σπουδαῖο διοργανικὸν κέντρο θαμβανερῶν καὶ μεταξωτῶν ὑφανσιάντων. Ἐπίνειον τῆς Προύσσας εἶναι τὰ Μουδανία καὶ συνδέεται μὲ σιδηρόδρομον. Σπουδαῖες πόλεις ἀκόμη εἶναι ἡ Νίκαια ὅπου συνῆλθε ἡ Α' Οἰκουμένη Σύνδοξ τοῦ 325 μ.Χ., ἡ Νικομήδεια καὶ ἡ Χρυσούπολις (κ. Σκούταρι) ἀπέναντι στὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπ' ὅπου ἀρχίζει ὁ σιδηρόδρομος Χρυσουπόλεως—Ἰκονίου—Βαγδάτης. Στὴ Χρυσούπολιν εἶναι μεγάλη ἐλ. παροικία μὲ ωραιότατες ἐκκλησίας, σχολεῖα κ.κ.

Στὸν Πόντον κυριώτερες πόλεις εἶναι ἡ Σαμψούς κέντρο ἐκλεκτοῦ καπνοῦ, ἡ Κερασοὺς καὶ Τραπεζοὺς, πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους τῶν Κομνηνῶν ἀπὸ τῆς 1204 ὥς τὸ 1461, ὁπότε καταλύθηκε ἡ αὐτοκρατορία τῆς Τραπεζοῦδος ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ἐδῶ στὸ Πόντον οἱ Ἕλληνες διατήρησαν τὸν ἑθνισμὸν καὶ τὴ θρησκείαν καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κων. πόλεως, ὥσπου τὸ 1922 ἤρθαν πρόσφυγες στὴν Ἑλλάδα μαζί μὲ τοὺς ἄλλους Ἕλληνες τῆς Μικρασίας.

10. Ἡ συγκοινωνία. Ἡ Μ. Ἀσία ἔχει σπουδαῖο σιδηροδρομικὸν δίκτυον, αὐτοκίνητα καὶ πλοία. Σπουδαιότερα ἀπὸ τὰ λιμάνια τῆς εἶναι τῆς Τραπεζοῦδος, Ἀμισοῦ, Χρυσουπόλεως, Μουδανίων, Πανόρμου, Σμύρνης, Ἀτταλείας, Μερσίνας καὶ Ἀλεξανδρέττας.

—Νὰ γίνῃ ἡ χωρογεωγραφία τῆς Μ. Ἀσίας.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ: 1) Νὰ ἐπαναλάβετε τὰ μεγαλύτερα ὄρη καὶ τοὺς ποταμούς τῆς Μ. Ἀσίας. 2) Νὰ ἐπαναλάβετε τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς καὶ ἀπ' αὐτὰ νὰ καθορίσῃ τὸ χωροκατανομικὸν γνῶσιμα τῆς χώρας. 3) Παρατηρήσατε τὸ χάσιν καὶ εὑρετε πῶς θὰ πάτε ἀπὸ τὴν πατρίδα σας εἰς τὴν Σμύρνην καὶ ἀπὸ κει εἰς τὴν Ἀγκυρὰν. 4) Μὲ βάση τὴν κλίμακα ποῦ ἔχει ὁ χάρτης σας νὰ εὑρετε πόσα χιλιόμετρα εἶναι ἡ σιδηροδρομικὴ ἀπὸ τὴν Σμύρνην εἰς τὴν Ἀϊδίνιον ἀπὸ τὴν Σμύρνην εἰς τὴν Πάνορμον. 5) Ἀν δυὸ σιδηροδρομοὶ ἐκκινήσουν ταυτόχρονα ἀπὸ τὸ αὐτ. σταθμὸν Σμύρνης, ὁ ἓνας γιὰ τὸ

1. Ἡ Πόλις Ἐφεσσος ποῦ στὴν ἀρχαιότητα ἦταν λιμάνι, ἀπὸ τῆς προσχώσεως τοῦ ποταμοῦ Καίστρου ἀπέχει σήμερον ἀπὸ τὴ Νέα Ἐφεσσος (νέον λιμάνι) 22 χιλιόμετρα ὀπίσθεν.

Ἀϊδίνη καὶ ὁ ἄλλος γιὰ τὴν Πάνορμον μὲ μέση ταχύτητα 50 χιλιόμετρον τὴν ὥρα σὲ πόσες ὥρες θὰ φθάσουν στὸν προορισμό τους; 6) Μὲ τὴν κλίμακα ποῦ ἔχει ὁ χάρτης νὰ εὑρετε πόσα μίλια εἶναι ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ στὴ Σμύρνη. 7) Τὸ ἀτμολοιο «Μισοῦλης» ἀνεχώρησε ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ κατ' εὐθείαν γιὰ τὴ Σμύρνη μὲ ταχύτητα 16 μιλίων τὴν ὥρα. Μετὰ πόσες ὥρες θὰ φθάσῃ.

2. Ἡ Ἀνεξάρτητος Δημοκρατία Κύπρου

1. Ἡ χώρα. Ἡ Κύπρος εἶναι τὸ μεγαλύτερο νησί τῆς Ἀνατ. Μεσογείου μ' ἔκτασι 9250 τ.χ. καὶ τρίτη τῆς Μεσογείου, μετὰ τὴ Σικελία καὶ τὴ Σαρδηνία. Καθὼς βλέπομε στὸ χάρτη ἡ χώρα διασχίζεται ἀπὸ τὰ δυτικὰ πρὸς τ' ἀνατολικά μὲ δυὸ ὁροσειρές, παράλληλες καὶ κατὰφυτες ἀπὸ πεῦκα: Τοῦ Πενταδακτύλου (1.045 μ.) μήκους 160 χιλ. καὶ τοῦ Ὀλύμπου (1.950 μ.). Ἡ ὁροσειρὰ τοῦ Ὀλύμπου ποῦ εἶναι ὀγκωδέστερη χωρίζεται σὲ πολλὰ κληδιά καὶ σχηματίζονται εὐφορες κοιλάδες, κατὰφυτες ἀπὸ ὀπωροφόρα δένδρα. Ἀνάμεσα ἀπὸ τίς δυὸ ὁροσειρές ἐκτείνεται ἡ εὐρεία πεδιάδα τῆς Μεσαορίας (μήκος 100 χιλ. καὶ πλάτος 15-30 χιλ.) ποῦ ἀρδεύεται ἀπὸ τοὺς χειμάρρους, Πεδιὰιο (Πηδιά) καὶ Ἰδαλία (Γιαλιά).

2. Τὸ κλίμα καὶ τὰ προϊόντα. Τὸ κλίμα τοῦ νησιοῦ εἶναι εὐκρατο μὲ ζεστὸ καὶ ξερὸ καλοκαίρι ἀλλ' ὑγιεινόν. Κυριώτερα προϊόντα εἶναι δημητριακά, κρασί, σταφίδα, χαρούπια, ἐσπεριδοειδῆ, πατάτες, καπνὰ κ.ἄ. Ἐπίσης ἔχει προωδευμένη κτηνοτροφία καὶ δρυχεῖα χαλκοῦ, μαγγανίου, χρωμίου, ἀμιάντου κ.ἄ. Ἡ πατρίδα μας εἰσάγει ἀπὸ τὴν Κύπρο πατάτες, χαρούπια καὶ ὄνους καὶ ἐξαίγει λιπάσματα, καπνόν, σαποῦνι κ.ἄ.

3. Πολιτικὴ κατάστασις. Τὴν Κύπρο κατεῖχαν οἱ Ἀγγλοὶ ἀπὸ τὸ ἔτος 1879 γιὰ στρατηγικοὺς λόγους. Τώρα ἀποτελεῖ ἀνεξάρτητο κράτος, τὴν Δημοκρατίαν τῆς Κύπρου. Φυσικὰ λιμάνια δὲν ἔχει γιὰ ναυτικὰς θάσεις, ὑπάρχουν ὅμως ἰσχυρὲς ἀεροπορικὰς θάσεις. Ἡ συγκοινωνία τοῦ νησιοῦ ἐξυπηρετεῖται μὲ ἀσφαλτοστρωμένους δρόμους μήκους 1.200 χιλιόμετρον.

5. Πληθυσμός. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Κύπρου εἶναι 580.000 περίπου κ. Ἀπ' αὐτοὺς 79% εἶναι Ἕλληνες, 18% Τούρκοι καὶ οἱ ὑπόλοιποι Ἀγγλοὶ, Ἀρμένιοι καὶ Μαρωνῖται. (Πυκνότης 60 κάτοικοι κατὰ τ.χ.).

Πρωτεύουσα τοῦ νησιοῦ εἶναι ἡ Λευκωσία (κ. 82.000) ὅπου ἐδρεύει ἡ Κυβέρνησις, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ Ἕλληνες κατὰ 70% καὶ κατὰ τὰ 30% ἀπὸ Τούρκους. Ἄλλες σπουδαῖες πόλεις εἶναι ἡ Ἀμμόχωστος (κ. 30.000) μὲ τεχνητὸ λιμάνι, ἡ Λάρναξ στὴν ἀρχαία πόλι Κίτιο ποῦ σκοτιώθηκε ὁ Κίμωνας, ἡ Λεμεσὸς (κ. 37.000) τὸ μεγαλύτερον ἔμπορικόν λιμάνι τῆς Κύπρου μὲ διομηχανία οἰκονομῆματος κ.ἄ. καὶ τὸ Κτήμα (κ. 7.200), κοντὰ στὴν ἀρχαία Πάφο καὶ ἡ Κυρήνεια μὲ 3700 περίπου κατοίκους.

Σύντομη ἱστορία. Ἀπὸ τὰ συγγράμματα ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ τίς ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφὰς, ἀποδεικνύεται πῶς ἐδῶ καὶ 4.000 χρόνια ἡ Κύπρος ἦταν Ἑλληνικὴ καὶ ἡ κοιτίδα ὧν τῶν πολιτισμῶν στὴ Μεσόγειο. Ἐπίσης ἡ ἱστορία ἀναφέρει ὅτι οἱ Κύπριοι ἐπολέμησαν μὲ τοὺς ἄλλους Ἕλ-

αγνες κατά τῆς Τριᾶς καὶ ἀρχότερα κατὰ τῶν Περσῶν. Ἀλλὰ καὶ σ' ὅλες τὶς ἐποχάς, ποὺ ἀκολούθησαν, οἱ Κύπριοι δὲν ξεχώρισαν ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς τῶν Ἑλλήνων. Ἔτσι στὸν πόλεμο τοῦ 1897, στοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912-1913 καὶ στοὺς Α' καὶ Β' Παγκοσμίους πολέμους οἱ Κύπριοι ἐφθασαν στὴν πατρίδα μὲς ὥς ἐθελοντὲς νὰ πολεμήσουν μαζὶ μὲ τοὺς ἐλευθέρους ἀδελφοὺς τῶν καὶ πολλοὶ ἐπότισαν μὲ τὸ αἷμά τους τὸ ἱερὸ δένδρο τῆς Ἐλευθερίας. Τὰ τελευταῖα ἔτη ἀγωνίστηκαν μὲ τὴν Ε.Ο.Κ.Α. νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἑνωσὶ τῆς Κύπρου μὲ τὴν Ἑλλάδα. Σήμερα ἡ Κύπρος κηρύχθηκε ανεξάρτητος Δημοκρατία καὶ ἡ πρώτη ἐλευθέρη Κυπριακὴ Κυβέρνησις προεδρεύεται ἀπὸ τὸν Ἐθνάρχη τῆς Κύπρου Μανάρια.

Ἐρωτήσεις. 1) Γιατί ἡ Κύπρος ἔχει ὁμογενὲς κλίμα; 2) Ἀπὸ τὰ κυριότερα τοῖ-
όντα νὰ καθορισθῇ τὸ χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τῆς Κύπρου; 3) Πῶς θα τῆτε ἀπὸ
καὶ ποὺ μὲνετε στὴ Λευκωσία; 4) Πόσα μίλια εἶναι ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ στὴν Ἀμμοχώστου;
—Φέρετε πληροφορίες ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τοὺς ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων τῆς Κύπρου.
Ἀπορίες, εἰκόνες, χαρτογραφία.

3. Συρία καὶ Λίβανος

1. Συρία. Ἡ Συρία εὐρίσκεται στ' ἀνατολικά παράλια τῆς Μεσογείου. Στὰ βόρεια συνορεύει μὲ τὴν Μ. Ἀσίαν, ἀνατολικά ἀπλώνεται ἡ ἔρημος τῆς Συρίας ὥς τὴ Μεσοποταμίαν, νότια συνορεύει μὲ τὴν Παλαιστίνην καὶ δυτικὰ βρέχεται ἀπὸ θάλασσαν. (Ἡ ἑκτασίς τῆς Συρίας εἶναι 185.500 τ.χ. περίπου καὶ οἱ κάτοικοι 5.000.000 (πυκν. 25 κατὰ τ.χ.). Εἶναι χώρα ἀραιοκατοικημένη.

Ἡ δυτικὴ περιοχὴ τῆς χώρας εἶναι ὁροπέδιο μὲ μεγαλύτερα ὄρη τὸ Λίβανο (3088 μ.) καὶ Ἀντιλίβανο (2750), κατὰφυτα ἀπὸ μεγάλα δέντρα καὶ ἀνάμεσά τους τὸν κένδρο, ποὺ εἶναι ὁ βασιλιάς τοῦ φυτικοῦ βασιλείου τῆς Βίβλου. Ἀπὸ τὰ κένδρινα δάση τοῦ Λιβάνου πάρθηκε ἡ ξυλεία γιὰ νὰ γίνουν τὰ παλάτια ὧν Δαυὶδ κ.ἄ. βασιλέων τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὁ περίφημος ναὸς τοῦ Σολομῶντος. Ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ ὄρη αὐτὰ ἔχει τὶς πηγὰς του ὁ Ὀρόντος, ποὺ χύνεται στὴ Μεσόγειο θάλασσαν. Ἐπειδὴ ἡ περιοχὴ αὐτὴ δέχεται πολλὰς βροχὰς καὶ ἔχει γλυκὸ κλίμα, εἶναι κατὰφυτρη ἀπὸ κάθε λογῆς ὁπωροφόρα δένδρα. Ἀπὸ τὰ προϊόντα τῆς κυριώτερα εἶναι: σιτηρὰ, ὕψρις, κρασί, χουρμάδες, λάδι, πορτοκάλια καὶ ἄλλα φρούτα, θαμπάνι, καπνός, ξυλεία, εἶδη ὑφαντουργίας (χαλιὰ, ὑφάσματα), σαποῦνι καὶ δερμάτα. Στὴν ἔρημο τῆς Συρίας ζοῦν νομάδες κτηνοτρόφοι ποὺ μένουν στὶς σκηνάς.

Ἡ Συρία εἶναι δημοκρατία—μέλος τῆς Ἀραβικῆς Ὁμοσπονδίας ποὺ τὴν τὴν ἀποτελοῦν πρὸς τὸ παρόν, ἡ Συρία, τὸ Ἰράκ καὶ ἡ Αἴγυπτος. Ἡ ἑκτασίς τῆς Ὁμοσπονδίας εἶναι 1.606.000 τ.χ. περίπου καὶ ὁ πληθυσμὸς ὑπολογίζεται 37.500.000 κάτοικοι.

Πρωτεύουσα τῆς Συρίας εἶναι ἡ Δαμασκός (π. 460.000) κω-
σμένη σὲ ὕψος 800 μ. ἀπὸ τὴ θάλασσαν, μὲ ἄφθονο νερά, ἔδρα τοῦ Πατρι-
άρχου Ἀντιοχείας καὶ σημαντικὸ ἐμπορικὸ καὶ βιομηχανικὸ κέντρο μεταξω-
τῶν ὑφασμάτων, χαλιῶν, δερμάτων, ξιφῶν κ.ἄ. Οἱ Ἀραβες συχνὰ ἀνεβαί-

νουν από την ξηρὴν στὴ Δαμασκὸ γὰ δροσιθοῦν. Μεγάλες ἀκόμη πόλεις εἶναι τὸ Χαλέπι ο (κ. 415.000), μεγάλο ἐμπορικὸ κέντρο, ἡ Χόμς (κ. 133.000), ἡ Χάμα (κ. 103.000), ἡ Ἀντιόχεια ἐνδοξη ἀρχαία Ἑλληνικὴ πόλις ποὺ ἀσπάζθηκε πρώτη τὸ Χριστιανισμὸ καὶ πρωτεύουσα τῆς ἀρχαίας Συρίας, καὶ ἡ Λαοδίκεια, λιμάνι ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Κύπρο, ἔδρα μητροπολίτη καὶ μὲ 110.000 κατοίκους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀρκετοὶ εἶναι χριστιανοί.

2. Λιβάνος. Ὁ Λιβάνος εἶναι καὶ αὐτὸς ἀνεξάρητο κράτος, στὰ δυτικὰ τῆς Συρίας ὡς τὴ Μεσόγειο θάλασσα, μ' ἔκτασι 10.400 τ. χιλ. καὶ 1.800.000 περίπου κατοίκους, Μουσουλμάνους καὶ Χριστιανούς. Παράγει ὄπι καὶ ἡ Συρία.

Ἐπίσημη γλῶσσα ἡ ἀραβικὴ ἀλλ' ὁμιλοῦνται εὐρύτατα ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ ἀγγλική.

Πρωτεύουσα τῆς δημοκρατίας τοῦ Λιβάνου εἶναι ἡ Βηρυτὸς (κ. 550.000) χτισμένη στοὺς πρόποδες τοῦ ὁμώνυμου ὄρους καὶ ἐπὶ τῆς τριγωνικῆς χερσονήσου ποὺ σχηματίζει τὸν κόλπον τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, ἀπ' τοὺς ὠραιότερους τῆς Μεσογείου. Στὴ χερσόνησο τούτῃ λέγεται ὅτι ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐσκότωσε τὸ δράκοντα καὶ γι' αὐτὸ αὐτὴ μὲ τὸν κόλπο ἔχουν πάρει τ' ὄνομά του.

Ἡ Βηρυτὸς εἶναι τὸ μεγαλύτερο λιμάνι τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ ἐδῶ πιάνουν δια σχεδὸν ἑξαεπτάχρονα ποὺ πᾶνε γιὰ τὴν Ἀσία καὶ Ἀφρική ἢ ἐπιστρέφουν πρὸς τὴν Εὐρώπη. Ὁ ταξιδιώτης ποὺ φθάνει ἐδῶ, μὲ πλοῖο ἢ μὲ ἀεροπλάνο, θαυμάζει τίς καταπράσινες πλαγιὰς τοῦ Λιβάνου μὲ τὰ πλούσια καὶ κατάλευκα χωριὰ ποὺ εἶναι καὶ θαυμάσιος τόπος παραθερισμοῦ. Ἐδῶ ἀνηφορίζουν τ' αὐτοκίνητα ποὺ κάνουν τὴ συγκοινωνία Βηρυτοῦ - Δαμασκοῦ. Στὴ Βηρυτὸ ὑπάρχει μεγάλη ἐλ. παροιμία ἀπὸ 2000 περίπου Ἑλληνες ἢ ὅποια συντηρεῖ ὠραιότατο διδακτήριο. Ἡ πόλις ἔχει δύο πανεπιστήμια, ἓνα τῶν Ἰσουλῶν καὶ τὸ ἄλλο Ἀμερικανικόν. Στὸ δεύτερο φοιτοῦν καὶ ἀρκετοὶ Ἕλληνες.

Δεύτερη μεγάλη πόλις τῆς χώρας εἶναι ἡ Τρίπολις (κ. 100.000) μὲ ὠρεῖο λιμάνι καὶ ἐδῶ τερματίζεται ὁ ἀγωγὸς πετρελαίου. Στὴν Τρίπολι εἶναι μικρὴ ἑλληνικὴ παροιμία ποὺ συντηρεῖ καὶ σχολεῖο. Σπουδαία πόλις ἀκόμη εἶναι ἡ Σάϊντα (ἀρχαία Σιδὼν) μὲ ἱστορικὸ φρούριον καὶ 40.000 περίπου κατοίκους.

4. Δημοκρατία τοῦ Ἰσραὴλ **Ναι**

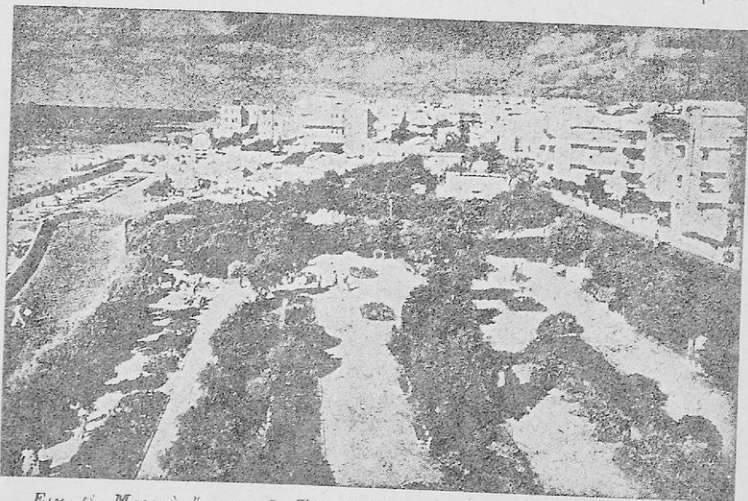
1. Ἡ χώρα. Στὰ νότια τοῦ Λιβάνου εἶναι ἡ Παλαιστίνη, γνωστὴ σ' ὅλους μας γιατί ἐκεῖ ἔζησε ὁ Χριστὸς καὶ εἶναι τόπος προσκυνήματος τριῶν μεγάλων θρησκειῶν: τῆς Ἰουδαϊκῆς, τῆς Χριστιανικῆς καὶ τῆς Μωαμεθανικῆς. Γι' αὐτὸ τὰ μέρη αὐτὰ λέγονται Ἀγιοὶ Τόποι ἢ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν παραλιακὴ γραμμὴ καὶ τμήμα τῆς κοιλάδας τοῦ Ἰορδάνη μὲ ὅλη τὴ Γαλιλαία, ἡ ἄλλη Παλαιστίνη εἶναι ὁροπέδιο μὲ χαμηλὰ βουνὰ καὶ πολλὰς κοιλάδας κατάφυτες ἀπὸ ὀπωροφόρα δένδρα. Τὸ νότιο τμήμα τῆς χώρας εἶναι στὸ περισσότερο μέρος ξηρὸς καὶ ἔχει στενὴ διέξοδο πρὸς τὴν Ἑρυθρὰ θάλασσα.

Ἡ Ἱερουσαλὴμ ἀφ' οὗτου μοιράσθηκε ἀπὸ τὸ Ἰσραὴλ καὶ τὴν Ἀραβικὴ Παλαιστίνη, ἔγινε διεθνὴς πόλις καὶ ἀποτελεῖται: Ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Πόλι, ποὺ εἶναι μέσα στὰ τείχη, τὴν πῆραν οἱ Ἀραβες καὶ τὴ Νέα πόλι, ποὺ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη, τὴν πῆραν οἱ Ἑβραῖοι.

Τὸ νέο κράτος τοῦ Ἰσραὴλ ἔχει ἔκτασι 20.700 τ. χιλ. καὶ πληθυσμὸ 2.200.000 περίπου κατοίκους (πυκ. 114 κάτ. κατὰ τ.χ.).

2. Τὰ προϊόντα. Ἡ χώρα, μολονότι φαίνεται ὀρεινή, εἶναι πολὺ εὐφορη. Στὰ παλιὰ μάλιστα χρόνια ἦταν ἡ «Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας» καὶ ἔτρεφε πολλοὺς πληθυσμούς. Παράγει σιτηρὰ, λάδι, κρασί, ἐσπεριδοειδῆ (περίφημα εἶναι τὰ πορτοκάλια τῆς Γιάφας), πολλὰ φρούτα καὶ εἶδη κτηνοτροφίας. Οἱ Ἑβραῖοι

Εἰκ. 5. Μερικὴ ἀπομνηστικὴ Τέλ - Ἀβιβ ποὺ ἔχει ἐνωθῇ μὲ τὴ Γιάφα.
Ἐπάνω ἀριστερὰ, ἡ Μεσόγειος Θάλασσα

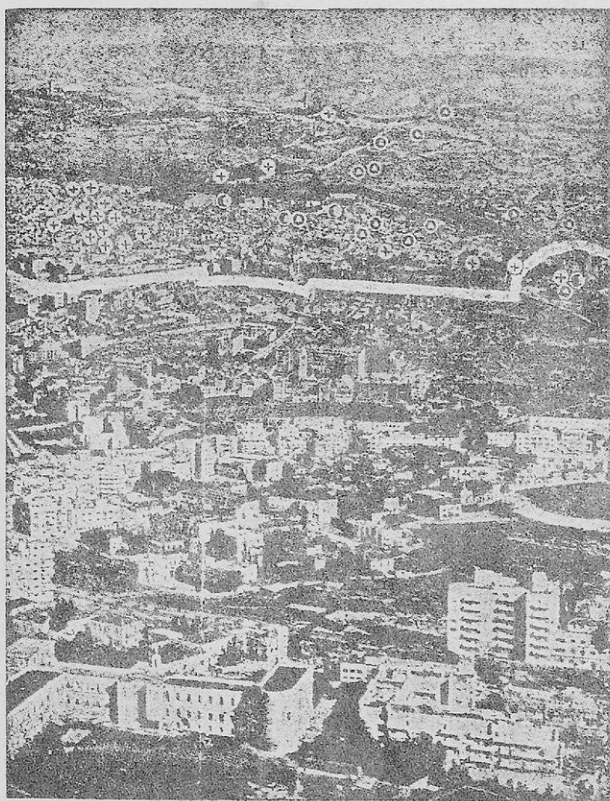
μὲ τὰ νέα τεχνικὰ μέσα καὶ τὴ μεγάλη ἐργατικότητα, πολλὰς ἀγρονας ἐκτάσεις κατῴρθωσαν νὰ τίς κάμουν παραγωγικώτερες καὶ ἔτσι μέσα στὶς ἐρήμους ἐφύτρωσαν πολιτείες καὶ χωριά. Ἐπειτα ἔχει ἀναπτυχθῇ ταχύτατα καὶ ἡ διοικηχανία καὶ ἡ χώρα φαίνεται νὰ ἔχη λαμπρὸ μέλλον.

3. Πολίτευμα καὶ θρησκεία. Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι δημοκρατικὸ καὶ θρησκεία ἡ Ἑβραϊκὴ. Γλῶσσα ὁμιλεῖται ἰδίως ἡ Ἑβραϊκὴ καὶ ἡ Ἀγγλική.

4. Κυριώτερες πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς χώρας ἀπὸ τὸ 1954 εἶναι ἡ Νέα Πόλις τῆς Ἱερουσαλὴμ (κάτ. 160.000) μὲ ὥραιες οἰκοδομὰς καὶ διαρκῶς ἐξελίσσεται. Ἄλλες πόλεις εἶναι ἡ Τέλ - Ἀβιβ, νέα πόλις ποὺ ἐνώθηκε μὲ τὴ Γιάφα (λιμάνι) καὶ ἔχουν μαζὶ 390.000 κατοίκους μὲ

Πανεπιστήμιο, ή Χαΐφα (π. 185.000) αξιόλογο λιμάνι, όπου τελειώνει ο δεύτερος άγωγός πετρελαίου, που έρχεται από το Ιράκ, ή Τιβεριάς, ή Καπερναούμ και ή Ναζαρέτ, γνωστές από την Ιστορία του Χριστού.

5. Συγκοινωνία. Η χώρα έχει πυκνό δίκτυο συγκοινωνίας και σιδ. γραμμή, μήκους 640 χιλιομέτρων, που τή συνδέει με την Αίγυπτο.

Εικ. 7. "Αποψεις τής 'Ιερουσαλήμ όπως είναι σήμερα

Η συνοριακή λευκή γραμμή χωρίζει την 'Αραβική περιοχή της 'Ιερως πόλεως (άνω) από την 'Ισραηλιτική (κάτω) που είναι έντελως νέα πόλις με συγχρονισμένες μεγάλες οικοδομές και πρωτεύουσα του 'Ισραήλ. Αντίθετα ή 'Αραβική Παλαιά, ή 'Αγία Πόλις, έχει παλιές οικοδομές, άλλ' εκεί είναι οι ιεροί τόποι του Χριστιανισμού, του 'Ιουδαισμού και του Μωαμεθανισμού. Οι πρώτοι παριστάνονται με σταυρό, οι δεύτεροι με τρίγωνο και οι τρίτοι με ημισέληνο.

Νέα Γεωγραφία 'Ηπείρων Ε' ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝ

5. 'Ιορδανία *Nou*

1. **Ἡ χώρα.** Ἡ 'Ιορδανία ἀποτελεῖται ἀπὸ τμήμα πὺν εἶναι δυτικὰ τοῦ 'Ιορδάνη (τὴν 'Αραβικὴ Παλαιστίνη μὲ ἔκτασι 6.000 τετρ. χιλ.) καὶ τὴν πέραν τοῦ 'Ιορδάνη χώρα, τὴν Ὑπεριορδανία, πὺν ἔκτεινεται ὡς τὴν ἔρημο τῆς 'Αραβίας. Ἡ ἔκτασις εἶναι 96.800 τ. χιλ. περίπου ἀλλὰ τὸ περισσότερο μέρος, ἰδίως ἀνατολικὰ τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, εἶναι ὁροπέδιο ὀρεινὸ καὶ ἄγονο. Στὸ δυτικὸ μέρος τὸ οροπέδιο κατεβαίνει καὶ σχηματίζεται ἡ κοιλάδα τοῦ 'Ιορδάνη καὶ ἡ Νεκρὰ θάλασσα.

2. **Τὰ νερά.** Ὁ μόνος ποταμὸς τῆς χώρας εἶναι ὁ 'Ιορδάνης ποταμὸς, στὰ ἄγια νερά του, ἐβαπτίσθηκε ὁ Χριστός. Ἔχει τίς πηγές του στὸ Λίβανο καὶ τὸν Ἀντιλίβανο, σχηματίζει τὴ λίμνη Γενησαρέτ, προχωρεῖ κατόπιν, κινεῖ ἓνα ἐργοστάσιο ἡλεκτρισμοῦ καὶ ἔπειτα ἀπὸ διαδρομὴν 190 χιλιομέτρων χύνεται στὴ Νεκρὰ θάλασσα. Ἡ παράξενη αὐτὴ λίμνη εἶναι τὸ μεγαλύτερο κοίλωμα τῆς ἔρημου. Ἡ ἐπιφάνειά της εἶναι 392 μ. κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσης καὶ τὸ βάθος της 400 μ. Μέσα σ' αὐτὴν δὲν ὑπάρχουν φυτὰ οὔτε ζοῦν ψάρια γιατί εἶναι πολὺ ἄλμυρὴ (25% ἁλάτι), ἀπὸ τὴ μεγάλη ἑξάτμισι τοῦ νεροῦ. Εἶναι δηλ. νεκρή, ὅπως λέει καὶ τ' ὄνομά της. Ὅσα ψάρια κατεβάξει ὁ 'Ιορδάνης φοροῦν ἀμέσως. Τὰ 3) 4 τῆς Νεκρᾶς θάλασσης ἀνήκουν στὴν 'Ιορδανία καὶ τὸ 1) 4 στὸ 'Ισραήλ.

3. **Κλίμα** — προΐοντα. Ἄν ἀφαιρέσωμε τὴ κοιλάδα τοῦ 'Ιορδάνη καὶ τὸ δυτικὸ μέρος πὺν εἶναι εὐφορο καὶ ὑγιεινὸ, ἡ ἄλλη χώρα εἶναι σχεδὸν στέππα, μὲ ὀρεχερὸ ψυχρὸ χειμῶνα καὶ θερμὸ καλοκαίρι. Ἐκεῖ οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴ γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία. Οἱ περισσότεροι ζοῦν σὲ πρωτόγονη κατάστασι μέσα σὲ σπηλές.

4. **Πληθυσμός.** 1.700.000 (πυκν. 15).

5. **Πολίτευμα** — Ὁρσασκεία. Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι Συνταγματικὴ Μοναρχία ἀπὸ τὸ 1946 καὶ ὁρσασκεία ἡ Μωαμεθανικὴ.

6. **Πόλεις** Κυριώτερες πόλεις ἡ Ἀμμάν (κάτ. 250.000) πρωτεύουσα τῆς χώρας καὶ ἡ 'Ιερουσαλήμ (Αραβικὸ τμήμα) μὲ 75.000 περίπου κατοίκους. Μικρὲς πόλεις εἶναι ἡ Βηθλέεμ, ἡ Χέβρων, ἡ 'Ιερ: χ ὡ χ ἄ.

7. **Ἡ συγκοινωνία.** Γίνεται μὲ τὸ σιδηρόδρομο, πὺν ἀπὸ τὴ Δαμασκὸ κατεβαίνει στὴν 'Αραβία, μὲ αὐτοκίνητα καὶ καμήλες. Μοναδικὸ λιμάνι ἡ Ἀ-καμπ, ἀπὸ ποῦ, διὰ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, ἔχει ἡ χώρα ἔχει διέξοδο πρὸς τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα.

6. Ἀραβία Ναι

1. **Θέσις καὶ ἔκτασις.** Ἡ Ἀραβία εἶναι μεγάλην χερσόνησος καὶ χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν μὲ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσαν. (Εὗρετε τὰ σύνορά της στὸ χάρτη). Ἡ τριγωνικὴ χερσόνησος τοῦ Σινᾶ πολιτικῶς ἀνήκει στὴν Αἰγύπτου.

Ἡ ἔκτασις τῆς Ἀραβίας εἶναι ὡς 3 ἑκατ. τετραγ. χιλίόμετρα.

2. **Ἔδαφος.** Ἡ Ἀραβία εἶναι ψηλὸ ὁροπέδιο ποὺ ὑψώνεται στὶς ἀκτὲς τῆς Ἐρυθρᾶς θάλασσης καὶ κλίνει πρὸς τὸν Περσικὸν κόλπον καὶ τὶς πεδιάδες τοῦ Εὐφράτη. Στὴν περιοχὴ τοῦ Ἄντεν τὸ ὕψος τῶν βουνῶν εἶναι ὡς 3000 μέτρα. Στὸ νότιο μέρος τῆς χώρας εἶναι ἡ Μεγάλῃ Ἀραβικῇ Ἐρημῷ ποὺ κλείνεται ἀπὸ τὴν Ἰεμένη, τὴν Χαδραμαούτ καὶ τὸ Ὀμάν.

3. **Κλίμα καὶ βροχές.** Τὸ κλίμα τῆς Ἀραβίας εἶναι θερμὸ καὶ μόνο στὰ ὑψώματα, πρὸς τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσαν, ἡ θερμοκρασία μετριάζεται ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Στὴν ὀρεινὴν χώρα τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ στὴν ἔρημον εἶναι ἡπειρωτικὸ μὲ ψυχρὰ χειμῶνα. Γι' αὐτὸ ἔχουν κάμει μεγάλες δεξαμενὲς νὰ κρατοῦν τὸ νερὸ τῆς βροχῆς καὶ νὰ τὸ χρησιμοποιοῦν κατὰ τὴν περίοδον τῆς ξηρασίας. Μόνον οἱ δεξαμενὲς τοῦ Ἄντεν χωροῦν 45.000 περίπου τόννους νερό.

4. **Προϊόντα.** Ἡ κατὰ μέρος πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Ἰεμένης καὶ τοῦ Ἄντεν, γίνεται διαδοχικὰ μὲ ὁροπέδια, καὶ ἡ περιοχὴ αὕτη ἀπὸ τὶς βροχὰς εἶναι εὐφορωτάτη. Λέγεται Εὐδαίμων Ἀραβία καὶ εὐδοκίμει ὁ ἀραβὸς, τὰ ἐσπεριδοειδῆ, οἱ φοίνικες, οἱ μπαμπάνες, ἡ καφέα κ.ἄ. Στὴν περιοχὴ τῆς Μόκκας γίνεται ὁ καλύτερος καφὲς τοῦ κόσμου. Τὰ ἴδια προϊόντα γίνονται καὶ βορείωτερα ἀλλὰ σὲ μικρότερη ποσότητα. Τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἀραβίας εἶναι ἔρημος μὲ δάσεις ὅπου κατοικοῦν οἱ Βεδουῖνοι, πολεμικὴ φυλὴ τῶν Ἀράβων. Εἶναι ἰδίως κτηνοτρόφοι νομάδες καὶ ζοῦν στὶς σκηνές. Γιὰ μεταγωγικὰ ζῶα ἔχουν τὶς καμήλες καὶ τὰ περίφημα, γιὰ τὴν ὀμορφίαν τους, ἀραβικὰ ἄλογα. Αὐτὰ τὰ χρησιμοποιοῦν ἰδίως στὸν πόλεμον καὶ τὰ ἀγαποῦν ἐξαιρετικὰ.

Τὸ ὑπέδαφος εἶναι πλούσιον σὲ ὀρυκτὰ (χαλκὸ, μολύβι, σίδηρος, πετρέλαιον κ.ἄ.), ὁ δὲ πληθυσμὸς ὑπολογίζεται 13.500.000 περίπου κατοίκους.

5. **Πολιτικὴ διαίρεσις.** Τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν οἱ Ἀράβες ἦσαν μορφωμένοι, ἀστρονόμοι, γιατροί, φιλόσοφοι καὶ μετέδωσαν τὸν πολιτισμὸν τοὺς σ' ὅλους τοὺς λαοὺς ποὺ κατοικοῦσαν γύρω στὴν Μεσόγειον. Οἱ ἀριθμοὶ (1, 2, 3 κτλ.) ποὺ χρησιμοποιοῦμε στὸς λογαριασμοὺς εἶναι ἀραβικοί. Μολταυτὰ οἱ σημερινοὶ Ἀράβες εὐρίσκονται σὲ καθυστέρησιν καὶ αὐτὸ τοὺς ἐμποδίζει νὰ εὐημερήσουν. Ἐπίσης δὲν μποροῦν νὰ προσδεύουν γιατί εἶναι χωρισμένοι σὲ μικρὰ κράτη. Σήμερον ὅλοι προσπαθοῦν νὰ ἀποτινάξουν τὴν ἐπὶρροήν τῆς Ἀγγλίας, γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἐθνικὴν ἀνεξαρτησίαν τους ἀλλὰ δὲν τὸ κατορθώνουν. Σπουδαιότερα ἀπὸ τὰ κράτη τῆς Ἀραβίας εἶναι:

α) Ἡ Σαουδική Ἀραβία (βασιλείον) ποὺ προήλθε μὲ τὴν ἔγνωση τῶν ἄλλοτε αὐτονόμων χωρῶν Νέτζντ καὶ Χετζάζης ἀπὸ τὸν βασιλεῖα Ἰμπν Σαούδ. Καταλαμβάνει τὸ κεντρικὸν τμήμα τῆς Ἀραβικῆς χερσονήσου καὶ ἔκτείνεται ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα μέχρι τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Ἔχει ἔκτασιν 1.750.000 τ.χ. καὶ 7.500.000 κ. μὲ πρωτεύουσα τὴν Ριδάν (κ. 180.000). Ἄλλες μεγάλες πόλεις: ἡ Μέκκα (κ. 200.000), πατρίδα τοῦ Μωάμεθ καὶ ἱερὴ πόλις τῶν Μουσουλμάνων, ἡ Τζέδα (κ. 200.000) ἐπίνειο τῆς Μέκκας καὶ ἡ Μεδίνα δπου ἐτάφη ὁ Μωάμεθ.

Εἶναι χώρα πλουσιωτάτη σὲ πετρέλαια (5η κατὰ σειρά) μὲ ἡμερησίᾳ παραγωγή 930.000 βαρέλια. Ἐδῶ οἱ Ἀμερικανοὶ ἔχουν κατασκευάσει τὸν μεγαλύτερον πετρελαιαγωγὸν τοῦ κόσμου (1.690 χιλιόμετρα), ποὺ ἐκκινεῖ ἀπὸ τὰ παράλια τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ καταλήγει στὴν Μεσόγειο, διὰ μέσου τῆς Ἰορδανίας.

β) Ἡ Ὑμένη (Δημοκρατία) (ἔκτ. 195.000 τ.χ.) μὲ σύνορα Α. καὶ Β. τῇ Σαουδικῇ Ἀραβίᾳ, Ν.Α. τὸ Ἄντεν καὶ Δ. τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα. Ἡ Ὑμένη εἶναι ἡ ἀρχαία Εὐδαίμων Ἀραβία, ὀρεινὴ ἀλλὰ εὐφορῇ. Τῇ λένε Ἐλβετία τῆς Ἀραβίας. Ἔκτασίς της εἶναι 195.000 τ.χ. καὶ ὁ πληθυσμὸς 5 ἐκ. περίπου κάτοικοι. Πρωτ. τῆς δημοκρατίας ἡ Σάνα (κ. 80.000). Κυριώτερες ἀπὸ τίς ἄλλες πόλεις: ἡ Μόκκα, γνωστὴ ἀπὸ τὸν περίφημον καφέ της καὶ ἡ Χοντέντα, ἡ σημερινὴ εἰσοδος τῆς Ὑμένης ἀπὸ τὴ θάλασσα. Σὲ τοῦτο τὸ λιμάνι οἱ φορτο-ἐκφορτωταὶ εἶναι ἔλοι σχεδὸν σκλάβοι, ἀπὸ μιὰ φυλὴ τῆς Ἀφρικῆς. Πανώφηλοι καὶ κατάμυροι, καθὼς εἶναι, ἐργάζονται ὥρες πολλὰς κάτω ἀπὸ τὸ φλογερὸ ἥλιο γιατί ἔχουν μεγάλη μυϊκὴ δύναμι.

γ) Τὸ προτεκτοράτο τοῦ Ἄντεν (ἀγγλικὴ κτῆσις) μὲ ἔκτασι 292.000 τ.χ. καὶ πληθυσμὸν 900.000 κ. Πρωτεύουσα τὸ Ἄντεν (κ. 100.000), ἐμπορικὸν λιμάνι καὶ ἰσχυρὸν φρούριον ποὺ ἐλέγχει τὴν εἰσοδὸν πρὸς τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα.

δ) Τὸ σουλτανάτο τοῦ Ὁμάν (Βρετ. κυριαρχία) στὰ νοτιοανατολικά παράλια, ἔχει ἔκτασι 212.400 τ.χ. καὶ πληθυσμὸν 550.000 κάτ. Πρωτ. ἡ Μασχάτ (κ. 5500) καὶ ἐπίνειόν της ἡ Ματράχ. Ἄλλη πόλις ἡ Ζοχάρ, στὸν κόλπον τοῦ Ὁμάν. Τὸ τμήμα τῆς χώρας πρὸς τὸν Περσικὸν κόλπον εἶναι αὐτόνομο, ἔχει πληθυσμὸν 100.000 κάτ. καὶ πρωτ. τὴ Σάρτζα.

ε) Τὸ σουλτανάτο τοῦ Μπαχρέν (Βρετ. κυριαρχία) ἀποτελούμενον ἀπὸ νησιά στὸν Περσικὸν κόλπον, δίπλα στὰ παράλια τῆς Σαουδικῆς Ἀραβίας. Ἔκτασις 598 τ.χ. καὶ πληθυσμὸς 145.000 περίπου κ. Πρωτεύουσα ἡ Μανάμα (κ. 62.000). Ἡ ἡμερησίᾳ παραγωγή πετρελαίου, 40.000 βαρέλια.

στ) Ἐλ Κάταρ (Βρετ. προτεκτοράτο) στὴ Ν.Α. χερσονήσῳ τῆς Ἀραβίας ἐπὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου. ἔκτ. 22.000 τ.χ.—κάτ. 45.000, ἰδίως ἀλιεῖς μαργαριταριῶν. Πρωτεύουσα ἡ Ντοχά.

ζ) Τὸ πριγκιπάτο τοῦ Κουβέιτ, στὸ μυχὸ τοῦ Περσικοῦ κόλπου μὲ ἔκτασι 15.500 τ.χ. καὶ 230.000 περίπου κατοίκους. Πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια ἦταν

μιά φτωχή κι άθλια λωρίδα τής Άραβικής χερσονήσου, με μόνη πόλι το Κουβέιτ (κάτ. 130.000) όπου κατέφευγαν οι πειρατές κι οι φαράδες. Σήμερα είναι το πλουσιώτερο κομμάτι τής γής κι ο πλούτος οφείλεται στο άφθονο πετρέλαιο. Παράγει 90 εκατομ. τόννους αναθάρτου πετρελαίου το χρόνο κι έρχεται τέταρτη κατά σειρά πετρελαιοπαραγωγός χώρα τής γής (μετά τις Η.Π.Α., τή Βενεζουέλα και τή Ρωσία). Έτσι στις άλλότε έρημες εκτάσεις χτιστήκαν ωραιότερες πόλεις με επιβλητικές οικοδομές και μεγάλη πολυτέλεια. Μόνο νερό δέν υπάρχει στο Κουβέιτ. Οι κάτοικοι χρησιμοποιούν θαλασσινό νερό, διυλισμένο από ένα τεράστιο διυλιστήριο αλλά δέν έπαρκει. Έτσι ή τιμή τοῦ νερού είναι σχεδόν διπλάσια, από τήν τιμή τοῦ πετρελαίου.

Έρωτήσεις: Κάνετε τή χάριογραφία τής Άραβίας και συγχρίνετέ την με τήν Έλλάδα στήν έκταση, τὸ κλίμα, τὰ προϊόντα, τὸν πληθυσμό. Ταξίδια στο χάρτη και νεορό από τήν Άθήνα στη Μέννα - Άντεν - Περσικό κόλπο. Τὸ χαρακτηριστικό γνώσημα τής χώρας, πληροφορίες από τήν ζωή τῶν κατοίκων, άπορίες, εικόνες.

7. Ἰράκ ναι

1. Ἡ χώρα. Ἡ Μεσοποταμία είναι μεγάλο βαθύπεδο ανάμεσα σέ δύο μεγάλους ποταμούς, τὸν Εὐφράτη και τὸν Τίγρη. Συνορεύει με τήν Περσία, τὸ δροπέδιο τοῦ Κουρδιστάν, τή Συρία, τήν Άραβία κι ένα μικρὸ τμήμα τής δρέχεται από τὸν Περσικό κόλπο. Ἡ έκτασίς της υπολογίζεται 444.000 περίπου τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Ἡ χώρα έχει ήπειρωτικό κλίμα με πολὺ θερμὸ καλοκαίρι. Ἡ ζέστη είναι άφόρητη όταν φυσάει συχνά ὁ άνεμος νότιο. Τότε οι άνθρωποι μένουν στὰ σπίτια ιδρωμένοι περιμένοντας πότε νά νυκτώση νά δροσιστούν. Ὡστόσο επειδή ή Μεσοποταμία διαρρέεται από τούς δύο εὐεργετικούς ποταμούς (χωρίς αὐτούς θά ήτο έρημος) είναι εὐφορωτάτη από τήν αρχαιολογική εποχή, τὸ 3000 π.Χ. Κατά τήν παράδοσι εκεί ήταν ὁ επίγειος Παράδεισος, ἀπ' όπου ὁ Θεός έδιωξε τούς Πρωτόπλαστους. Παράγει σιτηρά, δσπρια, ρύζι, βαμβάκι, έσπεριδοειδή, χουρμάδες και εἶδη κτηνοτροφίας. Οι φοίνικες στίς όχθες τῶν ποταμῶν κάνουν δλόκληρη δάση. Κοντά στη Μουσούλη θγαίνει άφθονο πετρέλαιο και διοχετεύεται με υπόγειους σωλῆνες στὰ λιμάνια τής Τριπόλεως και τής Χαΐφας. Από κει τὸ παίρνουν τὰ πλοία και τὸ πηγαίνουν σ' όλα τὰ λιμάνια τής γής.

2. Πολιτική κατάσταση. Τὸ Ἰράκ είναι δημοκρατία (μέλος τής Άραβικής Ὁμοσπονδίας) κι ὁ πληθυσμός υπολογίζεται σέ 7.400.000 περίπου κατοίκους.

Πρωτεύουσα τοῦ κράτους είναι ή Βαгдаάτ, έμπορικὸ και διοικητικό κέντρο με 750 χιλιάδες περίπου κατοίκους. Άλλες μεγάλες πόλεις: ή Κερμέλα, Ιερή πόλις κοντά στὰ έρείπια τής Βαβυλώνας με 80.000 κατοίκους· ή Μουσούλη (κάτ. 340.000) κέντρο πετρελαιοπαραγωγής

και βιομηχανίας υφασμάτων, ή Βασόρα με 180 χιλ. περίπου κατοίκους στο τέρμα των σιδηροδρόμων Βαγδάτης, λιμάνι του 'Ιράκ και ή Κιρκούκ (κ. 120.000) με πολλές πετρελαιοπηγές.

Ίστορία. Κατά την αρχαιότητα στη Μεσοποταμία ήκμασεν δ ασυρροβουλωνιακός πολιτισμός, από τους σπουδαιότερους στην ιστορία. Κέντρο του πολιτισμού αυτού, που απλώθηκε ως τα παράλια της Μεσογείου κι επηρέασε τον πολιτισμό των Φοινίκων, πλουσιώτατο και πολυάνθρωπο, ήταν ή Βαβυλών. Εκεί φαίνεται νά είχε κτισθ ή Πύργος Βαβέλ.

8. 'Αρμενία ⁸⁷

Είναι όρεινή χώρα, προς Α. της Μ. 'Ασίας και συνορεύει με την Περσία και την Καυκασία. Ψηλότερο όρος είναι τ ή 'Αραράτ, (ύψος 5160) γνωστό μας από την Παλαιά Διαθήκη απ' όπου έχουν τις πηγές τους ο Εδφράτης με τον Τίγγρη. Ν.Δ. του 'Αραράτ, ανάμεσα από βουνά σχηματίζεται ή μεγάλη λίμνη Βάν, σέ ύψος 1.700 μ.

Τ ή κλίμα της 'Αρμενίας είναι ψυχρό άλλ' όγεινδ κι οί κάτοικοι γεωργοί και κτηνοτρόφοι. Από τ ή γεωργικά της προϊόντα κυριώτερα είναι σιτηρά, βαμπάκι, ρύζι, καπνός, σουσάμι και άφθονα φρούτα (μήλα, καρύδια, κεράσια, ροδάκινα, σύκα, δαμάσκηνα, άχλάδια κ.ά.). Από τ ή δρυκτά της κυριώτερο είναι ο χαλκός.

Επειδή οί 'Αρμένιοι αγαπούν την πατρίδα τους που είναι τόσο καλή και ζητούν νά κάμουν δική τους κράτος, καταδιώκονται από τους Τούρκους και τους Ρώσους κι άρκετοί ξενιτεύονται. Για τ ή λόγο τούτο ένώ ή χώρα τους έχει έκταση ίση με την 'Ελλάδα περίπου, ο πληθυσμός μόλις υπερβαίνει τ ή 2 1) 2 εκατομμύρια. Σήμερα ή χώρα χωρίζεται σέ τρεις περιοχές:

α') Τήν Τουρκική 'Αρμενία με πρωτεύουσα τ ή 'Ερζερούμ (κάτ. 40 χιλ.) κτισμένη σέ ύψος 1.900 μ. και με σπουδαία στρατηγική θέση γιατί από δ ή διασταυρώνονται οί δρόμοι προς την Τραπεζούντα, προς τ ή Ρωσία και προς τ ή έσωτερικό της 'Ασίας. Δευτερότερες πόλεις είναι τ ή Κάρς (κάτ. 20 χιλ.), Βάν (κάτ. 10 χιλ.) και Βιτλίζ (κάτ. 10 χιλ.). β') Τή Ρωσική 'Αρμενία με πρωτεύουσα τ ή 'Εριβάν (κάτ. 500 χιλ.) και ύψ. 1150 μ. πρωτεύουσα της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της 'Αρμενίας και σπουδαίο βιομηχανικό, έμπορικό και πνευματικό κέντρο. Έδ ή έχει τήν έδρα του ο 'Ορθόδοξος Πατριάρχης των 'Αρμενίων. Τ ή 'Εριβάν άλλοτε είχε πολλούς Έλληνες αλλά σήμερα είναι πολύ λίγοι. γ') Τήν Περσική 'Αρμενία με πρωτεύουσα τήν Ταυρίδα (κάτ. 320 χιλ.).

Συνέχεια της 'Αρμενίας, προς τ ή νότια, επεκτείνεται τ ή Κουρδιστάν μ' έκταση 310.000 τ.χ. μοιρασμένο στην Τουρκία, 'Ιράκ και Περσία.

Οι Κορδοί, 12 εκ. περίπου, είναι αυτόχθονος δριυνός λαός, πολύ υπέρφανος και σκληραγωγημένος, με δική του γλώσσα και δικό του πολιτισμό. Σάν τέτοιοι δέν ανέχονται τή δουλεία και ζητούν από τόν Ο.Η.Ε. νά γίνουν κι αυτοί ανεξάρτητοι, όπως έγιναν ελοι σχεδόν οί μαύροι λαοί τής 'Αφρικής, παρ' ότι είναι άπολίτιστοι και καθυστερημένοι.

9. Καυκασία

“ΟΧΗ”

Είναι πρὸς Β. τής 'Αρμενίας μεταξὺ τής Κασπίας καὶ τοῦ Εὐξεινίου Πόντου καὶ φθάνει ὡς τὴν ὁροσειρὰ τοῦ Καυκάσου. Ἡ ἑκτασίς της εἶναι 470.000 τ.χ. κι οἱ κάτοικοι ὡς 9 ἑκατομμύρια. Τὴν εὐφορὴ κοιλάδα, ἀνάμεσα ἀπὸ τὸν

Εἰκ. 8. Πετρελαιοφόρος περιοχή στὴν Κασπία θάλασσα κοντὰ στὸ Βακού

Καύκασο καὶ τὰ βουνά τής 'Αρμενίας, ποτίζει ὁ ποταμὸς Σϋρ ος, πὺν χύνεται στὴν Κασπία θάλασσα. Λίγα χιλιόμετρα ἀπὸ τὴν ἐκβολή του ὁ Σϋρ ος ἐνώνεται μὲ τὸν 'Α ρ ά ξ η πὺν κατεβαίνει ἀπὸ τὸ ὄρος τῆς 'Αρμενίας.

Ἡ Καυκασία ἔχει κλίμα ἡπειρωτικὸ κι εἶναι χώρα γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ. Κυριώτερα προϊόντα εἶναι: σιτηρά, ὅσπρια, βαμπίκι, ρύζι, μετάξι, σφάγια, τυρὶ, βούτυρο κ.ά. Σπουδαία ὅμως πηγὴ πλούτου τῆς χώρας εἶναι τὸ πετρέλαιο πὺν θγαίνει στὴν περιοχή τοῦ Βακού κοντὰ στὴν Κασπία θάλασσα, ὅπως βλέπετε στὴν εἰκόνα. Τὸ πετρέλαιο τοῦ Βακού διοχετεύεται μὲ σωλῆνες (ἀγωγὸ) 840 χιλιομέτρων στὸ λιμάνι τοῦ Βατούμ καὶ μὲ τὰ πλοία μεταφέρεται στὰ κέντρα καταναλώσεως. Κάθε χρόνο διοχετεύονται ὡς 900.000 τόνοι πετρελαίου.

Ἡ Καυκασία ἀνήκει στὴ Σοβιετικὴ 'Ενωση κι ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο δημοκρατίες: α) Τὴ δημοκρατία τῆς Γεωργίας μὲ πρωτεύουσα τὴν Τιφλίδα (κάτ. 700 χιλ.) κι ἐμπορικὸ λιμάνι τὸ Βατούμ στὸν Εὐξείνιο.

Και 6) τῇ δημοκρατίᾳ τοῦ ρωσικοῦ Ἀζερμπαϊτζάν, μὲ πρωτεύουσα τὸ Βακκὺ (κ. 970 χιλ.), πόλις τοῦ πετρελαίου. Πρὶν ἀπὸ τὸ 1917 στὴν Καυκασία ἐξοῦσαν πολλοὶ Ἕλληνες ἀλλὰ μετὰ τὴν Ρωσικὴν ἐπανάστασι οἱ περισσότεροὶ ἐφυγαν καὶ ἐγκαταστάθηκαν στὴν Ἑλλάδα.

10. Ἰράν (Περσία) *Νο*

Τὸ Ἰράν καταλαμβάνει τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ οὐνὸνμου ὁροπεδίου, ἀπὸ τὴν Ἀρμενίαν ὡς τὸ Ἀφγανιστάν καὶ τὸ Βελουχιστάν. Πρὸς Β. συνορεύει μὲ τὴν Κασπία Θάλασσαν καὶ τὸ Τουρκιστάν καὶ πρὸς Ν. ὁρίζεται ἀπὸ τὸν Περσικὸν κόλπον. Τὸ μέσον ὕψος τοῦ ὁροπεδίου εἶναι 1000 μ. περίπου καὶ ἡ ἑκτασίς τῆς χώρας 1.650.000 τ.χιλ.

Εἰκ. 9. Τὸ Ἀμπαντάν, κτισμένον στὴ συμβολὴ τῶν ποταμῶν Τίγρη καὶ Εὐφράτη καὶ ὄχι μακριὰ ἀπὸ τὸν Περσικὸν κόλπον

Ἐπειδὴ γύρω ἔχει ψηλὰ βουνὰ καὶ δὲν φθάνουν ὕγροὶ ἀνεμοὶ, στὸ ἐσωτερικὸν τὸ περισσότερο μέρος εἶναι ἄγονο καὶ ἔρημο. Στὶς κοιλάδας ὅμως πρὸς τὸ μέρος τῆς Κασπίας καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορο καὶ καλλιεργοῦνται σιτηρά, καπνός, θαμπάκι, ρύζι (ιδίως στὶς ἀκτὺς τῆς Κασπίας ποῦ τὰ χωράφια εἶναι ποτιστικά), ἐπωροφόρα δένδρα, ἀμπέλια κ.λ. Ἐπίσης ἔχει μεγάλη κτηνοτροφία, βιοτεχνία ταπήτων καὶ πολλὰς πετρελαιοπηγές. Τὸ ἔδαφος εἶναι πλούσιον καὶ σὲ ὀρυκτά: ἄλατι, χαλκός, χρυσός κλπ., ἀλλ' εἶναι ἀνεκμετάλλευτα, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει συγκοινωνία.

Ἡ Περσία εἶναι ἀνεξάρτητο βασίλειον μὲ 21 ἑκατ. περίπου κατοίκους καὶ

δ βασιλιάς λέγεται Σάχης. Πρωτεύουσα είναι ἡ Τεχεράνη, ἀνάμεσα σὲ καλλιεργημένη πεδιάδα, 1130 μ. ψηλά ἀπὸ τὴ θάλασσα, μὲ πληθυσμὸ 1.560.000 κατ. περίπου. Ἀπὸ τὶς ἄλλες πόλεις σπουδαιότες εἶναι ἡ Ταυρίς (ψφ. 1350 μ., κατ. 320 χιλ.) πρωτεύουσα τῆς Περσικῆς Ἀρμενίας, τὸ Ἰσπαχάν (ψφ. 1600 μ., κατ. 280 χιλ.) παλιὰ πρωτεύουσα τῆς Περσίας, ἡ Μεσέντ (κ. 260 χιλ.), ἡ Χαμαδάν (ψφ. 1900 μ., κατ. 110 χιλ.), ἡ Χιζάρ (ψφ. 1450 μ., κατ. 185.000 χιλ.) καὶ τὸ Ἀμπαντάν, ὅπου τὰ περίφημα διυλιστήρια περσικῶν πετρελαίων, μὲ 250.000 κατοίκους.

Ὁ συνομιώτερος δρόμος ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα στὴν Περσία εἶναι μὲ ταχυκίνητα αὐτοκίνητα πὺλ κἀνὸν τὴ συγκοινωνία Βηρυτοῦ—Βαγδάτης—Βασόρας. Ἀπὸ τὴ Βασόρα θὰ μποῦμε μὲ αὐτοκίνητα στὴν Περσία ἢ θὰ μποῦμε σὲ πλοῖο καὶ θὰ ἔγουμε σ' ἓνα ἀπὸ τὰ λιμάνια τῆς νοτίου Περσίας. Στὴν Τεχεράνη μποροῦμε νὰ πάμε πιδ γρήγορα μὲ ἀεροπλάνο.

Στὸ ἐσωτερικὸ ἡ συγκοινωνία γίνεται μὲ καραβάνια. Ὡστόσο ἀπὸ τὸ 1939 ἄρχισε νὰ λειτουργῇ ὁ ὑπεριφανικὸς σιδηρόδρομος πὺλ συνδέει τὴν Κασπία θάλασσα μὲ τὸν Περσικὸ κόλπο.

Ἱστορία. Τὴν ἀρχαία ἐποχὴ ἡ Περσία ἦταν ἀπέραντο κράτος καὶ τὰ σύνορά της ἔφθαναν ὡς τὸ Αἰγαῖο. Ἀργότερα οἱ Πέρσες ἔκαναν τὶς γνωστὲς ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἱστορία μας ἐκστρατεῖες στὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες μὲ τὶς περιλαμπρὲς νίκες τοῦ Μαραθῶνα, τῆς Σαλαμῖνας καὶ τῶν Πλαταιῶν, τοὺς ἀνάγκασαν νὰ φύγουν στὴ χώρα τους μὲ μεγάλες ἀπώλειες. Κατόπιν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κατέλυσε τὸ περσικὸ κράτος ἀλλὰ πάλι ὠργανώθηκε. Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἡ Περσία ὑποδουλώθηκε στοὺς Ἀραβες, Τούρκους, Ρώσους καὶ Μογγόλους καὶ ἀπὸ τὸ 1700 μ.Χ. εἶναι ἐλεύθερο κράτος.

11 Ἀφγανιστάν καὶ Βελουχιστάν Ὁ Χη

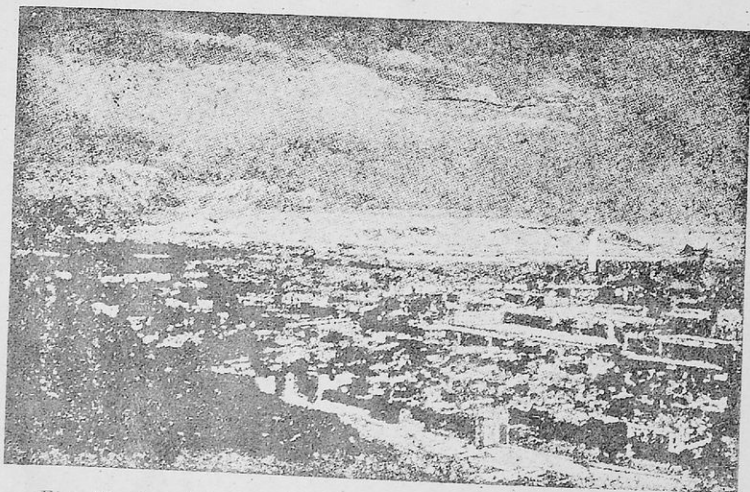
Οἱ χώρες αὐτὲς πιάνουν τ' ἀνατολικὸ μέρος τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Ἰράν καὶ συνορεύουν μὲ τὶς Ἰνδίες. Ἡ περιοχὴ εἶναι ὀρεινὴ (ψψηλότερη κορυφὴ Κοχλ Μπαμπά 5000 μ.) καὶ οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται ἰδίως μὲ τὴν κτηνοτροφία.

Τὸ Ἀφγανιστάν (βλέπε τὰ σύνορά του στὸ χάρτη) ἔχει ἔκταση 650.000 τ. χ. καὶ 13.500.000 περίπου κατοίκους. Πρωτεύουσα τοῦ κράτους εἶναι ἡ Καμπούλ σὲ ὕψος 1760 μ. μὲ 300 χιλ. κατοίκους περίπου, μεγάλο ἐμπορικὸ κέντρο. Ἀπὸ τὶς ἄλλες πόλεις σπουδαιότερες εἶναι ἡ Κανταχάρ (90 χιλ.) καὶ ἡ Χεράτ (180 χιλ.), κέντρο συγκοινωνίας τῶν καραβάνων πὺλ ταξιδεύουν ἀπὸ τὴν Περσία πρὸς τὴν Κεντρικὴ Ἀσία.

Τὸ Βελουχιστάν εἶναι μικρότερο μὲ 500.000 τ. χιλ. καὶ πολὺ ἀραιοκατοικημένο, γιὰτὶ μεγάλο μέρος πιάνει ἡ ἔρημος Γεδρωσία, γνωστὴ μας ἀπὸ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου. Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας εἶναι περίπου 950 χιλ. κάτοικοι.

Τὸ Ἀφγανιστάν εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴ τῶν Ἀγγλων καὶ ὁ ἡγεμόνας του λέγεται Ἐμίρης. Τὸ ἄλλοτε δμως Ἰνδικὸ Βε-

λουχιστάν (έκτασις 350 τ.χιλ., κάτ. 870 χιλ.) πού ἀνήκε στήν Ἀγγλία ἀπό τόν Αὐγούστο τοῦ 1947, ἀποτελεῖ τμήμα τοῦ νέου Κράτους Πακιστάν. Κυριώτερες πόλεις ἐδῶ εἶναι ἡ Κουέτα (65 χιλ.) κτισμένη σέ στρατηγική θέσι καί ἡ Κελάτ (15 χιλ.). Ὡς τήν Κουέτα φθάνει ὁ σιδηρόδρομος

Εἰκ. 10. Γενική ἀποψὶς τῆς Καμπούλ, πρωτεύουσας τοῦ Ἀφγανιστάν

ἀπὸ τὴν Ἰνδία. Τὸ ὑπόλοιπον τμήμα τοῦ Βελουχιστάν, (ἐκτ. 150.000 τ.χ.), ἀνήκει στὸ Περσικὸν κράτος, σπουδαῖες δὲ πόλεις εἶναι τὸ Μπαμ (10 χιλ.) καὶ Μπαμπούρ.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ: 1) Σχεδιάσατε τὸ χάρτη τῆς Προσῶ Ἀσίας καὶ χωρίσατε τὰ ἀνεξάρτητα κράτη μὲ ἰδιαίτερον χροῖμα. 2) Συγκρίνατε μία - μία τὰς χώρας τῆς Προσῶ Ἀσίας μὲ τὴν Ἑλλάδα στὴν ἑκτασί, τὸ κλίμα, τὰ προϊόντα καὶ βγάλετε συμπεράσματα. 3) Νὰ εὑρετὲ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος τῆς Βαγδάτης, τῆς Ἀγκίρας, τῆς Τεχεράνης. 4) Κάνετε ταξίδια ἀπὸ τὸ χάρτη καὶ νορῶ, στὶς πρωτεύουσας τῶν χωρῶν τῆς Προσῶ Ἀσίας. 5) Πληροφορίες, ἀπορίες, εἰκόνας.

III. ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

Α' ΟΙ ΠΡΩΗΝ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΕΣ ΙΝΔΙΕΣ

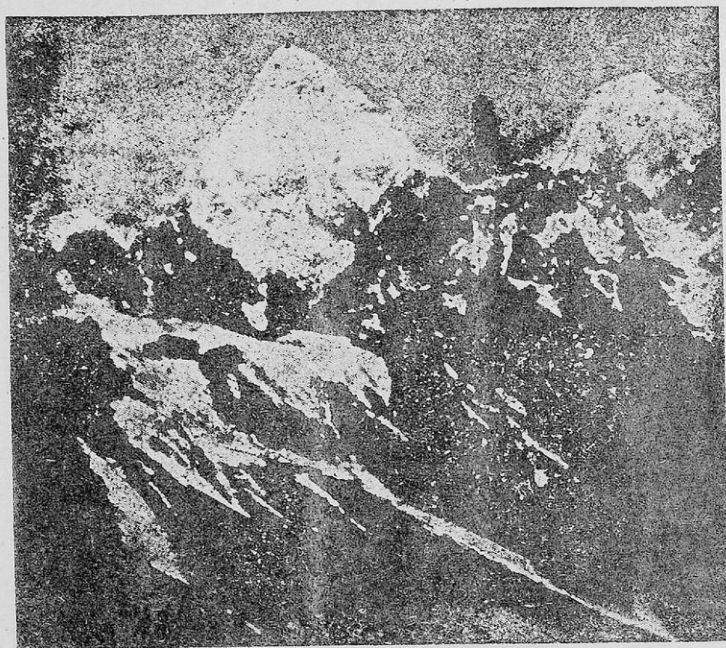
Πρὶν ἀπ' τὸν τελευταῖο Μεγ. πόλεμο ἐδόκληρη ἡ περιοχὴ τῆς νοτίου Ἀσίας, ἀπὸ τὸν Ἰνδὸ ποταμὸ ὡς τὴν Βερμανία καὶ ἀπὸ τὰ Ἰμαλάια ὡς τὸν Ἰνδικὸ Ὠκεανὸ ἦταν ἀποικία τῆς Μεγ. Βρεττανίας, γνωστὴ μὲ τ' ὄνομα «Βρετ. Ἰνδίες». Ἡ ἑκτασίς πού εἶχε ἦταν 4.100.000 περίπου τ.χ. καὶ ὁ πληθυσμὸς 530 ἐκ. περίπου κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι τῆς ἀπέραντης μὰ καὶ πλου-

σας αυτής χώρας επί αιώνας αγωνίζονταν ν' αποκτήσουν την ελευθερία τους
μά δέν τὸ κατώρθωσαν.

Τέλος τὸν Αὐγούστο τοῦ 1947 ὁ Ο.Η.Ε. ἐκήρυξε τὴ χώρα ἐλεύθερη καὶ
τὴν χώρισε σὲ τρεῖς νέες δημοκρατίες: Ἰνδίας, Πακιστάν καὶ Κε-
θλάνης.

1) Δημοκρατία τῆς Ἰνδίας καὶ

1. Θέσις καὶ ἔκτασις. Ἡ Ἰνδία ἀπλώνεται ἀπὸ τὸν Ἰνδὸ ποταμὸ ὥς
τις ἐκβολὲς τοῦ Γάγγη καὶ μοιάζει μὲ τεράστιο τρίγωνο. Ἡ βάση τοῦ τριγώ-
νου τούτου στηρίζεται στὴν ὄροσειρά τῶν Ἱμαλαίων, ποὺ σὰν τείχος προστα-

Εἰκ. 11. Ἱμαλά'α, τὰ ψηλότερα ὄρη τῆς γῆς σκεπασμένα μὲ αἰώνια χιόνια
τεύει τὴν πλούσια χώρα ἀπὸ τοὺς ἀνέμους τοῦ Βορρᾶ καὶ ἡ κορυφή του εἰσχω-
ρεῖ στὰ νερά τοῦ Ἰνδικοῦ. Ἐκτασις εἶναι 3.264.000 περίπου τ.χ.

2. Τὸ ἔδαφος. Ἀπὸ γεωγραφικὴ ἀποψὶ ἡ Ἰνδία χωρίζεται σὲ τρία
τιμήματα: Στὴν ὄροσειρά τῶν Ἱμαλαίων, στὴν μεγάλη πεδιάδα τῆς Ἰνδίας
καὶ στὴν τριγωνικὴ χερσόνησο τοῦ Δεκάν.

α'). Η όροσειρά των Ίμαλαίων έχει μήκος 2.400 χιλ. και πλάτος 250 χιλ. με κυρτό τόξο προς τὸ δυτικὸ μέρος. Στὸ άνοιγμα τοῦ τόξου αὐτοῦ εἶναι αὐτόνομη χώρα Κ α σ μ ι ρ, χώρα κτηνοτροφική, πού με τὸ μαλλι τῶν προβάτων της γίνονται τὰ γνωστά μάλλινα κασιμήρια.

Οἱ ψηλότερες κορυφές τῆς όροσειράς *Ε β ε ρ ε σ τ (8.840 μέτρα) καὶ Κ α ν τ ζ ι α σ ι ν γ γ (7580 μ.) εἶναι στὸ ἀνατολικὸ μέρος. Κατὰ καιροὺς πολλὲς ἀποστολές τολμηρῶν ἐξερευνητῶν, μαρτύρων τῆς ἐπιστήμης, ἐπεχείρησαν νὰ ἀνεβοῦν στὴν κορυφή *Ε β ε ρ ε σ τ ἀλλ' ἐχάθηκαν μέσα στὶς ἀπύθμενες χαράδρες πού εἶναι γεμάτες ἀπὸ αἰώνια χιόνια καὶ πάγους. *Επὶ τέλους ἡ κατάνκτησις τῆς κορυφῆς *Ε β ε ρ ε σ τ ἐγινε στὶς 27 Μαΐου τοῦ 1953 ἀπὸ Ἀγγλικὴ ἀποστολή, ὑπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ Βρεττανοῦ συνταγματάρχου Χάντ.

β') Η μεγάλη πεδιάδα στὰ νότια τῶν Ίμαλαίων, ἐπειδὴ ποτίζεται ἀπὸ τρία μεγάλα ποτάμια, εἶναι ἡ πλουσιώτερη περιοχή τῶν Ἰνδιῶν καὶ ἡ πιὸ πυκνοκατοικημένη. Στὸ βόρειο μέρος τῆς εἶναι παρθένα δάση, ἡ ζούγκλα τῶν Ἰνδιῶν ἐκεῖ ζοῦν ἐλέφαντες, ρινόκεροι, λιοντάρια, τίγρεις, μεγάλα φίδια καὶ ἄλλα θηρία.

γ') Τέλος ἡ χερσόνησος Δεκάν εἶναι ὁροπέδιο πού κλείνεται ἀπὸ τὰ ὄρη Ἀνατολικά καὶ Δυτικὰ Γαταῖα.

3. Τὸ κλίμα. Τὸ κλίμα ρυθμίζεται ἀπὸ τοὺς περιοδικούς ἀνέμους, «μουςσῶνες», πού πνέουν ἐξ ἡμῶν ἀπὸ τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανὸ πρὸς τὴν ξηρὰ καὶ ἐξ ἡμῶν ἀπὸ τὰ Ίμαλαία πρὸς τὴ θάλασσα. Αἰτία τῶν μουςσῶνων εἶναι ἡ διαφορά θερμοκρασίας πού ὑπάρχει μεταξὺ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θάλασσας. *Ετσι ἀπὸ τὸ Μάιο ὥς τὸν Ὀκτώβριο, πού ἡ θερμοκρασία τῆς ξηρᾶς καὶ ἰδίως τῶν παραλίων περιοχῶν, εἶναι ὑψηλότερη ἀπὸ τὴ θερμοκρασία τῆς θάλασσας, φυσοῦν οἱ ὕγροι «θερινοὶ μουςσῶνες» ἀπὸ τὸν Ἰνδικὸ καὶ φέρνουν μεγάλες βροχές. Στὸ κέντρο οἱ βροχές εἶναι λιγοστές. Τοὺς ἄλλους ἡμῶν, πού ἡ θερμοκρασία τῆς ξηρᾶς εἶναι χαμηλότερη ἀπὸ τῆς θάλασσας, φυσοῦν οἱ «χ ε ι μ ε ρ ι ν ο ἱ μ ο υ σ σ ὠ ν ε ς» πρὸς τὸν ὠκεανὸ καὶ φέρνουν ψυχρὸς. Πάντοτε παράλια ἔχουν πολὺ ἥλιο χειμῶνα καὶ θερμὴ ἀνοιξί.

Τέτοιοι περιοδικοὶ ἀνεμοὶ πνέουν καὶ σ' ἄλλες χώρες, ὅπως στὶς ἀκτὲς τῆς Αὐστραλίας, Γουινέας, Βενεζουέλας κτλ.

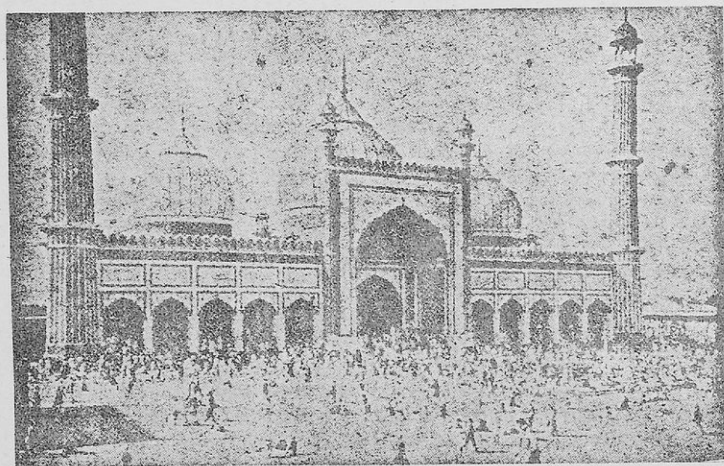
4. Τὰ νερά. Ἀπὸ τὶς καταρρακτώδεις βροχὲς πού πέφτουν στὶς νότιες πλαγιές τῶν Ίμαλαίων, στὰν φθάνουν ἐκεῖ οἱ ὕγροι ἀνεμοὶ τοῦ Ἰνδικοῦ, σχηματίζονται τρεῖς μεγάλοι ποταμοί: ὁ Ἰ ν δ ὅ ς, πού ποτίζει τὸ δυτικὸ μέρος τῆς μεγάλης πεδιάδας, ὁ Γ ᾱ γ γ η ς, πού ποτίζει τὴν κεντρικὴ ἀνατολικὴ πεδιάδα, πλωτός, καὶ ὁ Β ρ α χ μ α π ο ῦ τ ρ α ς. Ὁ τελευταῖος ἔχει τὶς πηγές του πίσω ἀπὸ τὰ Ίμαλαία κοντὰ στὶς πηγές τοῦ Ἰνδοῦ, περνáει τ' ἄγρια φαράγγια τῶν ἀνατολικῶν Ίμαλαίων καὶ ὕστερα στρέφεται στὰ δυτικὰ καὶ ἐνώνε-ται μετὰ τὸν Γάγγη. Οἱ δύο ποταμοὶ σχηματίζουν κατόπιν τὸ μεγαλύτερο δέλτα τοῦ κόσμου, τετραπλάσιο σ' ἔκτασι ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο. Η περιοχή τοῦ δέλτα τούτου εἶναι τροπικὴ καὶ καλλιεργεῖται ἐντατικὰ.

5. Τὰ προϊόντα. Ἡ Ἰνδία εἶναι χώρα γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ φημισμένη γιὰ τὴν εὐφορία καὶ τὸν πλοῦτο τῆς, ἀπὸ τὴν ἀρχαιολογικὴ ἐποχὴ Κυριώτερα προϊόντα ἐδῶ εἶναι δημητριακά, ὁσπρία, ρύζι, βαμπάκι, καφέ, κεχρί, τοαί, ζάχαρις, σουσάμι, λιγέρι, φρούτα, λαχανικά, καουτσούκ, μετάξι, γιοῦτα (ἀπ' ὅπου κατασκευάζονται σακκιά καὶ σχοινιά), κάνναβι κ.ά. Στὸ βαμπάκι ἔρχεται τρίτη, μετὰ τὴς Η.Π.Α. καὶ τῆ Σοβ. Ἐνῶσι καὶ δευτέρη τῆς γῆς στὸ ρύζι, μετὰ τὴν Κίνα.

Ἡ Ἰνδία εἶναι ἡ μεγαλύτερη κτηνοτροφικὴ χώρα τῆς γῆς μὲ 158 ἐκ. ἀγελάδες καὶ πολλὰ ἑκατομ. ἐπίσης ἀπὸ ἄλλα ζῶα,

Παρὰ τὸν πλοῦτο τῆς χώρας οἱ Ἰνδοὶ εἶναι λαὸς καθυστερημένος. Οἱ περισσότεροι ζοῦν σὲ ἀθλιεὶς καλύβες καὶ καλλιέργουσι τὴ γῆ μὲ πρωτόγονα μέσα. Τελευταία ἀρχισαν τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς μὲ μηχανικά μέσα. Ἀπὸ τὸ ὄρυκτά τῆς χώρας κυριώτερα εἶναι: ἄλατι, σίδηρος, χαλκός, χρυσός, μόλυβδος, μαγγάνιον κ.ά. Στὴν παραγωγὴ μαγγανίου ἔρχεται δευτέρη τοῦ κόσμου.

6. Βιομηχανία καὶ ἐμπόριο. Ἡ βιομηχανία εἶναι σχεδὸν πρωτεύουμένη στὰ εἶδη ὑφαντουργίας, σιδηραργίας, χάλυδος καὶ στὴν ἀγγειοπλαστικὴ. Ἐπίσης ἔχει ζωηρὸ ἐμπόριο ἐξαγωγῶν καὶ εἰσαγωγῶν, πού ἐξυπηρετεῖται μὲ καλὸ δίκτυο συγκοινωνίας. Τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο τῶν Ἰνδιῶν ἔχει μῆκος 70.000 περίπου χιλιόμετρων.

Εἰκ. 12. Μεγάλον τέμενος (τζαμί) στὸ Δελχί, ἀνεγερθὲν τὸ 1658

Μεγάλῃ σημασίᾳ, γιὰ τὴν ἐθνικὴ οἰκονομία τῆς μεγάλης χώρας, ἔχει τὸ νέο φράγμα πού ἔχει γίνεи στὴν πόλιν Ναγκάλ κάτω ἀπὸ τὰ Ἰμαλάια. Τὸ μῆκος τοῦ φράγματος εἶναι 5100 μ., τὸ ὕψος 222 μ. καὶ ἔχουν ἐγκατασταθῇ

ἐκεῖ δύο μεγάλα ἐργοστάσια: ἤλεκτρισμοῦ καὶ λιπασμάτων.

7. **Θρησκείες.** Οἱ Ἴνδοι ἀνήκουν σὲ πολλές θρησκείες: Ἐπικρατέστερη εἶναι ἡ Βραχμανικὴ θρησκεία στὴν ὁποία ἀνήκουν τὰ 70% σχεδὸν τοῦ πληθυσμοῦ. Ἀκολουθοῦν ὁ Βουδδισμὸς καὶ Φετιχισμὸς ποὺ εἶναι θρησκεία εἰδωλολατρική.

8. **Συγκοινωνία.** Σιδ. δίκτυο μήκους 56000 χιλμ., ὁδικὸ 660.000 χιλμ., ποταμόπλοια, πλοῖα, 85 ἀερολιμένες.

9. **Ἐκπαίδευσις.** 44 πανεπιστήμια (ἀρχαιότερο τῆς Καλκούτας) καὶ 450 ἀνώτερες σχολές. Καταβάλλεται μεγάλη προσπάθεια γιὰ τὴν μεγαλύτερη ἀνάπτυξη καὶ τὸ συγχρονισμὸ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς χώρας.

10. **Πληθυσμὸς.** 446.000.000 περίπου κάτοικοι (ἀγρόται 83%)

11. **Πολίτευμα.** Δημοκρατία (μέλος τῆς Βρετ. Κοινοπολιτείας). Διαιρεῖται σὲ 15 ἐμόσπονδες πολιτείες κατὰ τὸ σύστημα τῶν Η.Π.Α.

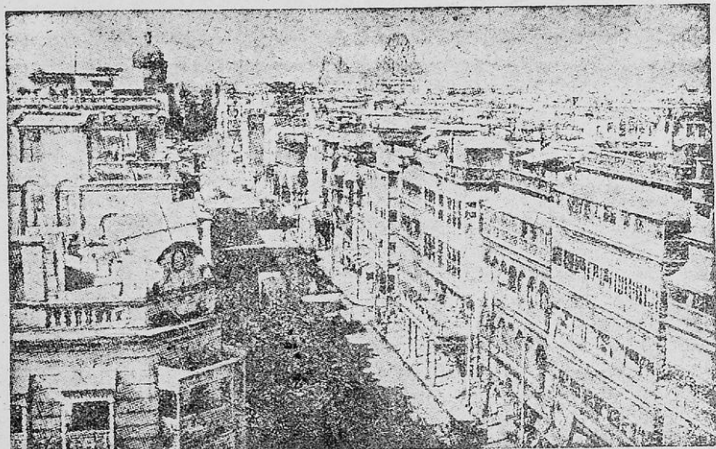
12. **Πόλεις.** Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι τὸ Νέον Δελχί με 300.000 περίπου κατοίκους καὶ σπουδαῖος κόμβος ὁδικῶν καὶ σιδηρ. συγκοινωνιῶν. Ἀπὸ τίς ἄλλες πόλεις κυριώτερες εἶναι: Τὸ Δελχί (κάτ. 2.400.000).

Εἰκ. 13. Μερικὴ ἀπομνημονεύσιμη τῆς Βομβάνης. Δεξιῶν τὸ κτίριο τοῦ σι. σι. σταθμοῦ.

Ἡ Βομβάη (π. 4.200.000) μεγαλύτερη πόλις τῆς Ἰνδίας, κτισμένη σὲ νησί, με εὐρύχωρο λιμάνι, σπουδαία βιομηχανία, ναυπηγεῖα καὶ μεγάλο κέντρο ἀγορᾶς εἰσάγωγας. Μόνο ἡ βιομηχανία εἰσάγωγας ἀπασχολεῖ 160 χιλ. ἐργάτες. Ἡ Καλκούτα (κάτοικοι 3.000.000), κτισμένη στὸ δέλτα τοῦ Γάγγης με καλὸ λιμάνι καὶ ἀπ' τὰ ἐμπορικώτερα κέντρα τῆς Ἀνατολῆς. Τὰ

πλοία για να φθάσουν στην Καλκούτα, από τον Ίνδικό Ωκεανό, ταξιδεύουν 200 χιλιόμετρα μέσα στο δέλτα του Γάγγη, ανάμεσα από δάση φοινίκων κ.ά. δένδρων. Η κυρίως πόλις χωρίζεται στη «Μ α ύ ρ η Π ό λ ι» που κατοικείται από ντόπιους και στη «Λ ε υ κ ή Π ό λ ι» που κατοικείται από λευ-

Είκ. 14. Καλκούτα. Εύρωπαϊκό τμήμα της πόλεως με συγχρονισμένες οικοδομές, πλατείες, δρομους κ. ά.

κούς, πρό παντός Εύρωπαίους και έχει ώραιους δρόμους με μεγαλοπρεπή κτίρια κ.τ.λ. Στις προθήκες των κοσμηματοπωλείων, επί της κεντρικής λεωφόρου, βλέπει κανείς αληθινούς θησαυρούς από πολύτιμους λίθους.

Η Μ α δ ρ άς (κ. 1.800.000), ή Χ α υ ν τ ε ρ α μ π ά ν τ (κ. 1.250.000) μεγάλο εμπορικό κέντρο, ή Μ π α γ γ α λ ό ρ (κ. 910 χιλ.), ή Α χ μ ε τ α μ π ά ν τ (κ. 1.150.000), ή Μ π ε σ ί ρ η (κ. 600 χιλ.), ή Κ α μ π ο ύ ρ (κ. 950 χιλ.), ή Ν α γ κ π ο ύ ρ (κ. 650 χιλ.) και ή Α γ χ ρ α (κ. 510 χιλ.).

Η χώρα έχει 70 πόλεις επάνω από 100 χιλ. κατοίκους, 100 πόλεις από 50-100 χιλ., 400 πόλεις από 20-50 χιλ. κατοίκους και 4.000 πόλεις 5-20 χιλ. κατοίκων.

4) Δημοκρατία Πακιστάν *iv al*

Αποτελείται από δυό χωριστά τμήματα: Τό Ἀνατολ. Πακιστάν και τό Δυτ. Πακιστάν. Τό πρώτο περιλαμβάνει τίς ἐπαρχίες τῆς Ἀνατ. Βεγγάλης και τήν περιοχή τοῦ Ἀσάμ (βλέπε στό χάρτη) κι ἔχει κλίμα θερμό και ὑγρό. Τό δεύτερο, πού εἶναι και μεγαλύτερο, περιλαμβάνει τήν Πενταποταμία ὡς τίς ἐκβολές τοῦ Ἰνδοῦ και τό Ἰνδικό Βελουχιστάν με κλίμα ψυχρό τό χειμῶνα και

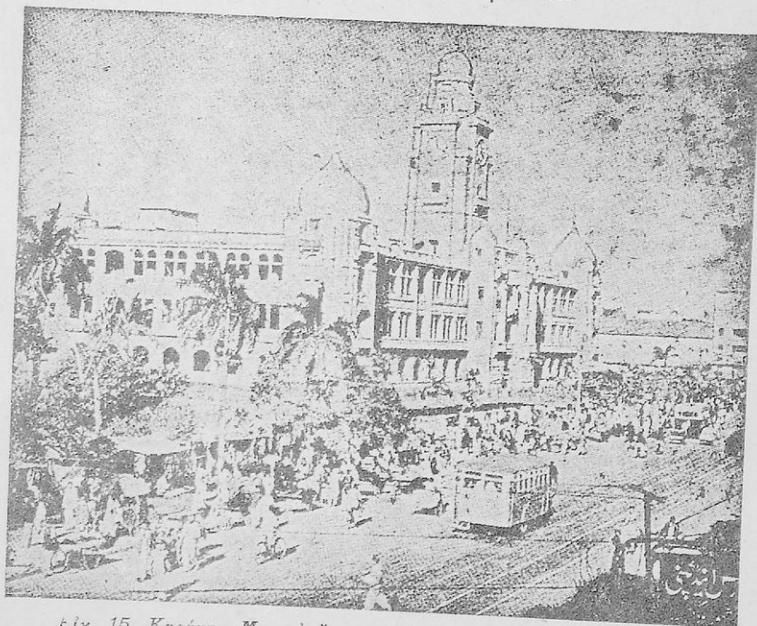
θερμό το καλοκαίρι (ήπειρώτικό.)

2. Έκτασις. 945.000 τ. χιλ. περίπου.

3. Προϊόντα. Είναι ο μεγαλύτερος αιτοβολώνας της 'Ασίας γιατί έχει το τελειότερο αρδευτικό σύστημα του κόσμου. Έκτός του φράγματος Α ό ο δ του 'Ινδοῦ, ἀπ' ὅπου καθὼς γνωρίζομε ἀρδεύονται $5\frac{1}{2}$ ἐκ. στρέμματα, γίνονται καὶ ἄλλα ἔργα ν' ἀξιοποιηθοῦν ἀκόμη 50 ἐκατ. στρέμματα. Μὲ τὴν κατασκευὴ ὑδροηλεκτρικῶν ἔργων καταβάλλονται προσπάθειες ν' ἀναπτυχθῇ ἡ βιομηχανία (ὕφαντουργίας, ζαχαρώς, χάρτου, λιπασμάτων κτλ.) καὶ ν' ἀξιοποιηθῇ ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος (γαϊάνθρακες, χρώμο, πετρέλαιο κ.ἄ.). Ἐξάγει κυρίως σιτηρά, ρύζι, βαμβάκι, βαμβακόσπορο, ἱοῦτα, δέρματα.

4. Συγκοινωνία. Σιδ. δίκτυο 11200 χιλ., ὁδικὸ 200.000, ποταμὸπλοία, πλοῖα, ἀεροδρόμια.

5. Θρησκεία. Οἱ περισσότεροι κάτοικοι, τὸ 80%, εἶναι Μωαμεθανοὶ καὶ ἀκολουθοῦν οἱ 'Ινδοῦσταί. Οἱ ὑπόλοιποι εἶναι Χριστιανοί.

Εἰκ. 15. Καράτσι. Μερικὴ ἄποψις τῆς πόλεως ὅπου τὸ Δημαρχεῖο

6. Ἑκπαίδευσις. 6 πανεπιστήμια, 3 πολυτεχνεῖα, 190 ἀνώτερες σχολές κτλ. (Μολαταῦτα τὰ 80% τοῦ λαοῦ εἶναι ἀναλφάβητοι).

7. Πληθυσμός. 94.000.000 περίπου κάτοικοι (Μουσουλμᾶνοι 86).

8. Πολίτευμα. Δημοκρατία (μέλος Β.Κ.).

9. Πόλεις. Πρωτεύουσα τοῦ Πακιστάν εἶναι τὸ Καρατσι στὶς ἐκβολὰς τοῦ Ἰνδου μὲ 1.150.000 κατοίκους περίπου. Εἶναι πόλις συγχρονισμένη μὲ πλατεῖς δρόμους, ὥραιες καὶ νέες οἰκοδομὲς, ἀρκετὰ ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα, βιβλιοθήκες, μουσεῖα, θέατρα, διεθνή ἀερολιμένα κτλ. Ἀκόμη εἶναι ἔδρα μεγάλων ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν οἰκῶν, γιατί τὸ λιμὲν ἔχει μεγάλη κίνησι.

* Ἄλλες σπουδαῖες πόλεις: Λαχώρη (850.000 κατ.), Ντάκκα (410.000 κατ.), πρωτ. τοῦ Ἀν. Πακιστάν, Τσιταγκαὶονγκ (κ. 300 000).

Κράτη Ἰμαλαίων. Στὴν περιοχὴ τῶν Ἰμαλαίων εἶναι 4 κράτη:

α') Δημοκρατία τοῦ Κασμήρ. Νέον κράτος μ' ἔκταση 240.000 τ.χ. καὶ πληθυσμὸν 4.400.000 κ. Πρωτεύουσα: Σινιναγκαρ (150 χιλ.). Τὸ Κασμήρ διεκδικεῖται ἀπὸ τὴν Ἰνδία καὶ τὸ Πακιστάν.

β') Τὸ Νεπάλ Χώρα ὀρεινὴ, (ὕψηλότερο σημεῖο τὸ Ἐβερεστ 8882 μ.), μ' ἔκταση 140.800 τ.χ. καὶ πληθυσμὸν 9.600.000 περίπου κατοίκους. Πρωτ. τὸ Χατμαντοῦ μὲ 200.000 περίπου κατοίκους.

γ') Τὸ Μπουτάν μ' ἔκταση 50.000 τ.χ. καὶ 700.000 περίπου κατοίκους. Τὰ δύο τελευταῖα κράτη διεκδικοῦνται ἀπὸ τὴν Κίνα καὶ τὴν Ἰνδία.

δ') Σικκίμ. Μικρὸ βασίλειο, σφηνωμένο μεταξὺ τοῦ Μπουτάν καὶ Νεπάλ μ' ἔκταση 700 τ.χ. καὶ 165.000 κ. Τὸ Σικκίμ εἶναι στὸν πῦρ χαμηλὸ ἀρχὴν τῶν Ἰμαλαίων καὶ ἔχει πλούσιες κοιλάδες. Ἐπειδὴ ἀπὸ ἐκεῖ περνάει ὁ δρόμος, ἀπὸ τὶς πεδιάδες τῆς Ἰνδίας στὸ ὁροπέδιο τοῦ Θιβέτ, ἔχει μεγάλη στρατιωτικὴ σημασία. Γι' αὐτὸ εἶναι ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἰνδίας.

3. Ἡ Δημοκρατία τῆς Κεϋλάνης

1. Θέσις καὶ ἔκτασις. Ἡ Κεϋλάνη εἶναι νῆσος, ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Ἰνδικὴν χερσόνησον καὶ ἔχει ἔκταση 65.600 τ.χ.

2. Μορφολογία ἐδάφους. Τὸ βόρειο τμήμα εἶναι πεδινὸν καὶ ἡ ὑπόλοιπη χώρα, ἰδίως τὸ κέντρον, εἶναι ὀρεινὴ μὲ ὑψηλότερη κορυφὴ ὕψους 2638 μ.

3. Κλίμα καὶ βλάστησις. Τὸ κλίμα ἐδῶ εἶναι τροπικὸν ἀλλ' ὕγιενόν μὲ ἄφθονες βροχὰς καὶ μεγάλῃ βλάστῃ. Ἐχει τὰ πυκνότερα δάση τῆς γῆς. Στὶς πλαγιὰς τῶν βουνῶν εἶναι μεγάλας φυτεῖς τεύου, καφέ, καουτσούκ, κανέλας, βανίλιας καὶ ἄλλων ἀρωματικῶν φυτῶν (μπαχαρικῶν). Στὴ ζούγκλα ζοῦν πολλὰ ἄγρια ζῶα ἐλέφαντες, λεοπαρδάλεις, φίδια (τὰ περισσότερα δηλητηριώδη), διάφορα εἶδη πουλιῶν κ.ἄ.

4. Προϊόντα. α') Γεωργικά: ρύζι (βασικὴ τροφὴ τῶν κατοίκων), τέτον (ἀνώτερο ποιοτικὰ, ὁλων τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς γῆς), καφέ, καουτσούκ, ζαχαροκάλαμο, μπαχαρικά, καπνός, φρούτα ἄφθονα.

β') Δασικά: ξυλεία πολύτιμη καὶ ἄφθονη, δέρματα ἀγρίων ζώων.

γ') Ἀλιευτικά: Ψάρια, μαργαριτάρια.

δ') Όρυκτά: σίδηρος, γραφίτης, μαγγάνιο, χρυσός, λευκόχρυσος, νικέλιον, κοβάλτιον, χαλκός, κασσίτερος, δλα σχεδόν.

5. Έμπορίο - Συγκοινωνία. Έξάγει απ' δλα σχεδόν τὰ προϊόντα και εισάγει διομηχανικά είδη και μηχανήματα. Όδικό και αιό. δίκτυο σχετικώς καλό. Μεγαλύτερο λιμάνι είναι τοδ Κολόμπο, όπου πιάνουν δλα σχεδόν τὰ πλοία και τ' άεροπλάνα που ταξιδεύουν προς την Άνατολή η και τ' άνάπαλι.

6. Θρησκεία. Βουδισται 60%, Ίνδουίται 22%. Οι ύπόλοιποι Μωαμεθανοί και Χριστιανοί.

7. Εκπαίδευσις. Άπό τδ δημοτικό ως τδ πανεπιστήμιο παρέχεται δωρεάν. Μολταύτα η χώρα έχει πολλούς αναλφαβήτους.

8. Πληθυσμός. 10.500.000 περίπου κάτοικοι (πυκν. 151 κατά τ.χ.)

9. Πολίτευμα. 10.500.000 περίπου κάτοικοι. *Συμμορφωτική*

10. Κυριώτερες πόλεις. Κολόμπο επί της δυτικής άκτής της νήσου, πρωτεύουσα και λιμάνι με 500.000 περίπου κατοίκους. Έδώ συγκεντρώνεται τδ μεγαλύτερο μέρος τοδ εξαγωγικού και εισαγωγικού εμπορίου της νήσου. Άλλες πόλεις: Τζάφνα (κ. 80.000) λιμάνι στο βορειότερο μέρος της νήσου, τέρμα αιό. Κολόμπο - Τζάφνας. Η συγκοινωνία Τζάφνας με την άπέναντι άκτή της Ίνδίας γίνεται με πορθμεία (φέρρυ - μπότ). Γκάζλ (κ. 55.000)

*Ερωτήσεις: 1) Ποιά είναι τὰ μεγαλύτερα ποταμοί και οι ποταμοί της Ίνδίας; 2) Τι γεωργικά προϊόντα παράγει; 3) Ποιά είναι τὰ κυριώτερα λιμάνια; 4) Τι έξετε για τὴν Κεϊλάνη; 5) Άπό ποιό λιμάνι θα περάσουμε για να πάμε από τὸν Πειραιά στην Καλκούτα; 6) Πόσα χιλιόμετρα είναι από τὴ Βομβάη στο Δελχί; 7) Πόσα μίλια είναι από τὸ Κολόμπο στην Καλκούτα; 8) Γιατί ἡ Κεϊλάνη έχει καλὸ κλίμα παρ' ὅτι έχει πολλὰς βροχές; 9) Κατὰ τί διαφέρουν οἱ κτήσεις από τὴς ἀποικίες;

Β' ΙΝΔΟΚΙΝΑ

1. Η χώρα. Ίνδοκίνα λέγεται η μεγάλη χερσόνησος που απλώνεται από την Κίνα και τις Ίνδιες ως τὸν κόλπο τοδ Τογγίνου. Έκτασις 2.060.000 τ.χ.

Η χώρα αποτελείται από βροσειρές κι ανάμεσά τους σχηματίζονται τὰ βαθύπεδα τὸν μεγάλων ποταμῶν Ιρραβάι, Σάλοιν, Μενάμ και Μεκόνγκ. Η κεντρική βροσειρά προχωρώντας προς τὰ νότια, σχηματίζει τὴ Μαλαϊκή χερσόνησο που πλησιάζει τὸν Ίσημερινό.

2. Κλίμα—προϊόντα. Τὰ βόρεια τμήματα της χώρας έχουν ψυχρὸς χειμῶνες ἐνὸς τὰ νότια έχουν κλίμα ἡμιτροπικὸ έως τροπικὸ με ἄβητους βροχές, μεγάλη ὕγρασία και γιγαντιαία βλάστησι. Τὰ 40% τοδ ἔδαφους είναι δάση (τὰ περισσότερα παρθένα) και τεράστιες ἐκτάσεις σκεπάζονται από ζογκλες (1).

(1) Ζούγκλα είναι ἀπέραντη πεδινή ἔκτασις με μεγάλα χόρτα, πυκνὸς καλαμῶνες, δένδρα σκοοπισμένα τοῦφες - τοῦφες και που και που διακόπτεται από δάλτους

Ἡ Ἰνδοκίνα εἶναι πλούσια χώρα με κυριότερα γεωργικά προϊόντα: ρύζι (ποῦ ἀποτελεῖ βασικὴ τροφὴ τῶν πληθυσμῶν ὅλης τῆς Νοτίου καὶ Ἀνατολικῆς Ἀσίας), βαμβάκι, ἀραβόσιτος, καουτσούκ, ζαχαροκάλαμο, καπνὸς, τσίρι, Ἰνδικὸ κ.λ. Ἐπίσης παράγει ἀφθονὴ καὶ ἐκλεκτὴ ξυλεία, ἔχει μεγάλῃ κτηνοτροφία, πολλὰ ὄρυκτά (γαϊάνθρακες, σίδηρος, χαλκός, μόλυβδος, κασίτερος, ψευδάργυρος, χρυσός, πετρέλαιο κ.λ.) καὶ πολύτιμους λίθους.

3. Πληθυσμός. 95.000.000 περίπου κάτοικοι.

4. Συγκοινωνία. Ἐπειδὴ, ὅπως μάθαμε, ἡ χώρα σκεπάζεται ἀπὸ παρθένα δάση καὶ ζούγκλες, ἡ σιδηροδρομικὴ καὶ ἡ ὁδικὴ συγκοινωνίες εἶναι περικομισμένες. Ἐχει ὅμως πολλὰ πλωτὰ μέσα (ποταμόπλοια ποῦ διασχίζουν τοὺς μεγάλους ποταμούς καὶ πλοῖα ποῦ κάνουν τὴ συγκοινωνία στὴ θάλασσα) καὶ ἀρκετὰ ἀεροδρόμια.

2. Πολιτικὴ διαίρεσις. Ἡ Ἰνδοκίνα χωρίζεται στὴ Βιρμανία πρὸς τὰ δυτικά, τὴν Ταυλάνδη, τὴν τέως Γαλλικὴ Ἰνδοκίνα πρὸς τ' ἀνατολικά (ἀπὸ τὴν ὁποία δημιουργήθηκαν 4 νέα κράτη: Λάος, Καμπότζη, Βόρειο Βιετνάμ καὶ Νότιο Βιετνάμ) καὶ τὴ Μαλαισία.

α) Βιρμανία ἢ Βούρμα. Καταλαμβάνει τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς Ἰνδοκίνας καὶ συνορεύει: Α. με τὸ Λάος καὶ Ταυλάνδη, Β. με τὴν Κίνα, Δ. με τὴν Ἰνδία καὶ Πακιστάν καὶ στὰ Ν. ἐρέχεται ἀπὸ θάλασσα. Ἐκτασις 678.000 τ.χ.

Ἡ Βιρμανία εἶναι εὐφορὴ χώρα καὶ παράγει ἀπ' ὅλα τὰ γνωστὰ προϊόντα τῆς Ἰνδοκίνας, ἰδίως ἀφθονο ρύζι 7 ἐκ. περίπου τόνους κατ' ἔτος, ἐκλεκτὴ ξυλεία (πρῶτὴ χώρα τῆς γῆς στὴν παραγωγὴ ξυλείας) καὶ πετρέλαιο στὶς ὁρείς πεδιάδες. Πληθυσμός 22.500.000 περίπου κάτοικοι.

Μέχρι τοῦ 1948 ἡ χώρα ἦταν Βρετ. ἀποικία καὶ κατόπιν ἔγινε ἀνεξάρτητὴ Ὀμόσπονδὴ δημοκρατία. Πρωτ. τῆς ὁμ. δημοκρατίας ἡ Ραχόυν (κ. 800.000) μετὰ μεγάλο λιμάνι καὶ διεθνῇ ἀερολιμένα.

Κυριώτερες ἀπὸ τίς ἄλλες πόλεις: Μανταλέν (κ. 185.000) στὸ ἐσωτερικὸ καὶ Μουλέϊν (κ. 100.000). Ἡ πρώτη συνδέεται μετὰ τὴν πρωτεύουσα μετὰ σιδηρόδρομο καὶ ποταμόπλοια, διὰ τοῦ Ἰρραβάντ (δ. Ρήγος τῆς Βιρμανίας). Πλωτὸς ἐπίσης εἶναι καὶ ὁ ποταμὸς Σάλουϊν καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

β) Ταυλάνδη (παισιότερα Σιάμ). Εἶναι στὸ μέσο περίπου τῆς Ἰνδοκίνας μ' ἔκτασι 514.000 τ.χ. (Εὑρετε τὰ σύνορα). Κυριώτερα προϊόντα: ρύζι (τὰ 70% τῆς καλλιεργημένης γῆς εἶναι ὀρυζῶνες), καουτσούκ, κασίτερος, γαϊάνθρακες, σίδηρος, χαλκός, χρυσός, ξυλεία. Ἐκεῖ ζοῦν πολλοὶ ἐλέφαντες καὶ γι' αὐτὸ λέγεται καὶ «χώρα τῶν ἐλεφάντων».

Ἡ Ταυλάνδη εἶναι τὸ μόνον κράτος τῆς Ν. Ἀσίας ποῦ ἔχει μείνει ἐλεύ-

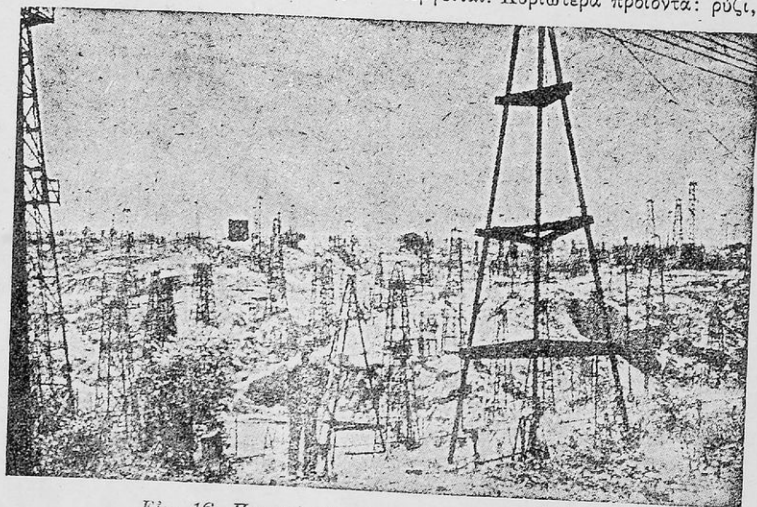
καὶ λίμνες. Ἐκεῖ ζοῦν ἀφθονοα πούλια, ἄγρια ζῶα (πίθηκοι, λεοντόρια, τίγρεις κ.λ.), φιδία ποῦ ἀνέβαινον στὰ δένδρα καὶ ἄλλα ἐρπετά. Ἐντομα καὶ ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν τὸν κόσμον τῆς ζούγκλας. Ἐκτός ἀπὸ τὴ Νοτιοανατολικὴ Ἀσία, ζούγκλες εἶναι στὴν Ἰνδονησία, Ἀφρική, Κεντρικὴ καὶ Νότιο Ἀμερική, τὰ νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ σκεπάζουν τεράστιες ἔκτασις.

θερο από εκατοντάδες χρόνια. Το πολίτευμα είναι βασιλεία κι οι κάτοικοι 28.000.000 περίπου.

Πρωτ. της χώρας ή Μπανγκόκ (κ. 1.330.000) στις όχθες του Μεγάμου ποταμού και τρίτο λιμάνι της γης στην εξαγωγή ρυζιού.

Κυριώτερες από τις άλλες πόλεις: Ούμπόν (κ. 375.000) κοντά στα σύνορα με τη Γ. Ίνδονησία, Λαμπούν (27.000 κ.), Κοράτ (κ. 250. χιλ.

γ) Λάος (Βασίλειο). Καταλαμβάνει το Β.Δ. της τέως Γαλλικής Ίνδοκίνας και συνορεύει: Α. με το Βιετνάμ, Δ. με τη Βιρμανία, Β. με την Κίνα και Ν. με την Καμπότζη. Έκτασις 256.800 τ.χ. Το μεγαλύτερο τμήμα της χώρας είναι δάση και μόνο το 10% καλλιεργείται. Κυριώτερα προϊόντα: ρύζι,

Εικ. 16. Περιοχή πετρελαιοπηγών της Βιρμανίας

αράβσιτος, βαμπίκι, ξυλεία, καουτσούκ, ψευδάργυρος, μόλυβδος, χρυσός. Κάτοικοι 2.200.000 περίπου (90% αναγράβητοι).

Η συγκοινωνία χωρίζεται σε 3000 περίπου χιλμ., δρόμους, ποταμόπλοια και αεροπλάνα. Σιδηρόδρομοι στο Λάος δεν υπάρχουν. Είναι χώρα πολύ καθυστερημένη. Πρωτ. Β'έν Τιάνα (κ. 180.000) στην άριστερή όχθη του ποταμού Μεκόνγκ.

δ) Καμπότζη (Βασίλειο). Καταλαμβάνει το δυτικό τμήμα της τ. Γαλ. Ίνδοκίνας και συνορεύει: Β. με το Λάος, Ν.Α. και Α. με την Κοχινχίνα και Νότιο Βιετνάμ, Δ. και Β. με την Ταυλάνδη και προς τα Δ. βρέχεται από τον κόλπο του Σιάμ. Έκτασις 172.500 τ.χ., πληθυσμός 5.300.000 κ. περίπου και πρωτεύουσα Πνόν Πέν (κ. 500.000) με ωραία ευρωπαϊκή συνοικία, το μεγαλύτερο πνευματικό κέντρο της χώρας.

ε) Βόρειο Βιετνάμ (Λαϊκή δημοκρατία). Καταλαμβάνει τὸ βόρειο τμήμα τῆς τ. Γαλ. Ἰνδοκίνας καὶ τὸ Τογγίνο καὶ Α. ἐρέχεται ἀπὸ θάλασσα. Ἐκτασις 155.230 τ.χ. καὶ πληθ. 16.500.000 περίπου κ.

Πρωτεύουσα τὸ Ἄνόϊ (παλαιότερα Χανόϊ), στὴν ὄχθη τοῦ π. Σόγκ—Σόϊ, σπουδαῖο ἐμπορικὸ καὶ βιομηχανικὸ κέντρο μ' ἐργαστήρια χαρτοποιίας, ἐλαστικῶν, σιγαρέττων κτλ. καὶ 650.000 περίπου κατοίκους. Ἐπίκειο, τὸ Χαί-πὸνγκ (κ. 200.000).

στ) Νότιο Βιετνάμ (Δημοκρατία). Εἶναι συνέχεια τοῦ πρώτου πρὸς τὰ νότια καὶ ἐκτείνεται ὡς τὴν Κινεζικὴ θάλασσα. Ἐκτασις 171.000 τ.χ. καὶ πληθυσμὸς 15.500.000 περίπου κ.

Οἱ κάτοικοι τῆς χώρας εἶναι ἀρκετὰ μορφωμένοι καὶ πολιτισμένοι γιὰτὶ

Εἰκ. 17. Σαϊγκὸν, ἀπὸ τῆς πρὸς συγχρονισμένης πόλεως τῆς Ν.Α. Ἀσίας.
Ἀνωτέρω ἑνας ἀπὸ τοὺς ὀρεινότερους δρόμους τῆς πόλεως

οἱ Γάλλοι ἐδῶ ἀνέπτυξαν πολὺ τὴν Παιδεία. Ἄν καὶ ἔχη 2 πανεπιστήμια, χιλιάδες νέοι τῆς χώρας φοιτοῦν στὰ διάφορα πανεπιστήμια τῆς Γαλλίας.

Πρωτεύουσα τῆς νέας δημοκρατίας, ἡ Σαϊγκὸν (κ. 1.800.000) κτισμένη στὶς ὄχθες τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ, 80 χιλμ. ἀπὸ τὴ θάλασσα μὲ ὁραίους δρόμους, μεγάλα κτίρια, εὐρωπαϊκὴ συνοικία, σπουδαῖο ἐμπορικὸ καὶ βιομηχανικὸ κέντρο, μὲ ναυπηγεῖα κτλ. Συνέχεια σχεδὸν τῆς Σαϊγκὸν εἶναι τὸ προάστιο Σὶ-Λὸν μὲ 800.000 κ. ὅπου ἔχει συγκεντρωθῇ τὸ 40% περίπου τῆς βιομηχανίας τῆς χώρας.

* Ἄλλες πόλεις: Χουὲ (110.000 κ.), Ντὰ Νιγγκ (100.000 κ.).

ζ) Μαλαισία. Καταλαμβάνει τὸ νότιο τμήμα τῆς μακρόστενης Μαλαικῆς χερσονήσου (τὸ μῆκος εἶναι 1.570 χιλμ.) ἀπὸ τὸν ἰσθμὸ πού εὐρίσκεται

στό 10° Β. παράλληλο ως κάτω τὸ νησί Σιγκαπούρη. Ἐκτασίς 132.000 τ.χ. Κυριώτερος πλοῦτος τῆς χώρας: καουτσούκ (πρώτη παραγωγὴς χώρα τῆς γῆς) καὶ κασσίτερος. Κάτοικοι 7.500.000. Τὸ πολίτευμα εἶναι δημοσπονδία 11 κρατῶν (9 σουλτανάτα, 2 δημοκρατίες) με πρωτ. τὴν Κουάλα Λουμπούρ (κ. 180.000).

Συγκοινωνία: Σιδηροδρομική, ὁδική, ἀτμοπλοϊκή καὶ 7 μεγάλα ἀεροδρόμια.

η) Σιγκαπούρη. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ νησί Σιγκαπούρη ποὺ εἶναι στὸ κάτω ἄκρο τῆς Μαλαϊκῆς χερσονήσου καὶ ἀπέχει ἀπ' αὐτὴν μόλις 1200 μ. Μεγάλῃ γέφυρα (σιδηροδρομική καὶ ὁδική) ἐνώνει τὸ νησί μετὰ τὴν ἀπέναντι χερσονήσο. Ἡ ἔκτασις τοῦ νησιοῦ Σιγκαπούρη, με μερικά ἄλλα νησάκια γύρω, εἶναι 581 τ.μ. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ἔχει σπουδαία γεωγραφικὴ θέσι καὶ στὸ μεγάλο λιμάνι τῆς (δεύτερο στὴν κίνησι τῶν πλοίων, μετὰ τῆς Νέας Ὑόρκης) συν-οσιζονται χιλιάδες πλοία ποὺ κάνουν τὴ συγκοινωνία ἀπὸ τὴν Εὐρώπη, Ἀφρική καὶ Ἀσία πρὸς τὴν Ἀπὸ Ἀνατολή, ὁ πληθυσμὸς εἶναι 1.700.000 περίπου κάτοικοι. Ἀπ' αὐτοὺς 1.250.000 εἶναι συγκεντρωμένοι στὴν πόλι τῆς Σιγκαπούρης. Οἱ Ἀγγλοὶ ἔχουν κάμει ἐδῶ σπουδαία ναυτικὴ θέσι ποὺ ἐλέγχει τὸ πέρασμα τῶν πλοίων ἀπὸ τὸν Ἰνδικὸ Ὠκεανὸ στὴν Κινεζικὴ θάλασσα καὶ τὰνάπαλι.

Ἡ Σιγκαπούρη εἶναι ἀνεξάρτητη δημοκρατία (μέλος Β.Κ.) με ὑψηλὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο (2 πανεπιστήμια, πολυτεχνεῖο, πολλὰς ἀνώτερες σχολάς). Στὴν παιδεία ἔρχεται πρώτη τῆς Ἀσίας, μετὰ τὴν Ἰαπωνία. Ἐπίσης ἔχει μεγάλη βιομηχανία (ναυπηγεία, διυλιστήρια πετρελαίου, ἐργοστάσια κατεργασίας καουτσούκ, ὑφαντουργεία κτλ.).

Γ' ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ

1. Γενικά. Εἶναι σύμπλεγμα ἀπὸ ἑκατοντάδες νησιῶν ποὺ εὐρίσκονται πρὸς Α. τῆς Ἀσίας. Μεγαλύτερα εἶναι ἡ Βόρνεο (ἔκτασις 750.000 τ.χ.), Σουμάτρα (410.000 τ.χ.), ἡ Σουλαβέζη (πρῶν Κελέβη ἔκτ. 180.000 τ.χ.) Ἰάβα (132.000 τ.χ.), Μολούκκα (61.000 τ.χ.) καὶ ἡ Τιμόρ (32.000 τ.χ.).

Ἡ ἔκτασις ὁλοκλήρου τοῦ νησιωτικοῦ συμπλέγματος τῆς Ἰνδονησίας εἶναι 500.000 τ.χ. περίπου καὶ οἱ κάτοικοι ὡς 97.000.000 (8η κατὰ σειρὰν πυκνοκατοικημένη χώρα τῆς γῆς). Τὰ 2) 3 σχεδὸν τοῦ πληθυσμοῦ αὐτοῦ τὰ ἔχει μόνον ἡ Ἰάβα (ἔκτασις 132.000 τ.χ., κάτ. 55 ἑκατ.) Τ' ἄλλα νησιά εἶναι ἀραιοκατοικημένα.

Τὸ ἔδαφος εἶναι μᾶλλον ὀρεινὸ καὶ τὸ κλίμα τροπικὸ με ἀφθονες βροχές. Τὰ νησά ἀπὸ τὴν παραλία ὡς τίς κορυφαὶ τῶν βουνῶν τῆς (ὕψ. 4000-6000 μ.) σκεπάζονται με πυκνὰ δάση καὶ γι' αὐτὸ πολλὰ μέρη τοῦ ἐσωτερικοῦ μένουν ἀνεξερευνήτα. Ἐκεῖ ζοῦν ἀγριεὶς φυλές. Ἡ χώρα παράγει ἀραβόσιτο, ρύζι, καφέ, ζάχαρι (ἀπὸ τίς κρῶτες τοῦ κόσμου), κινίνο (ἐλθ. σχεδὸν τὴν παγκό-

σμιο παραγωγή), μεγάλες ποσότητες καπνού, καουτσούκ περισσότερο από 500.000 τόννους το χρόνο (40% της παγκοσμίου παραγωγής). Έπειδή έχει εκτεταμένα δάση, παράγει κι άφθονη ξυλεία. Από τα δρυκτά σπουδαιότερα είναι ο κασσίτερος (20% της παγκοσμίου παραγωγής), πετρέλαιο (8 εκατ. τόννοι), βωξίτης (250.000 τόννοι), χρυσός και γαιάνθρακες.

Έπειδή η χώρα είναι πλουσιωτάτη σε πρώτες ύλες, η βιομηχανία της διαρκώς αυξάνει. Εξάγει: καφέ, τσάι, φοινικέλαιο, μπαχαρικά, ρύζι, ζάχαρι, καουτσούκ, καπνό, ξυλεία, πετρέλαιο, κασσίτερο κτλ. Και εισάγει: μηχανήματα, βιομηχανικά προϊόντα, φάρμακα, τρόφιμα κτλ. Το εξαγωγικό εμπόριο είναι διπλάσιο από το εισαγωγικό. Επομένως είναι πλούσια χώρα. Στο καουτσούκ και στον κασσίτερο έρχεται δεύτερη της γης, μετά τη Μαλαισία.

2. Πολιτική εξέτασις. Επί 200 χρόνια περίπου η Ίνδονησία ήταν άποικία των Όλλανδών, οι οποίοι ανέλυσαν από την πλούσια χώρα μεγάλες ποσότητες κινίνης, καουτσούκ κ.ά. προϊόντων. Μετά το Β' Παγκ. πόλεμο έγιναν έδω τα νέα κράτη: Η Δημοκρατία Ήνωμ. Πολιτειών Ίνδονησίας και 4 άλλα μικρά που είναι άποικίες και προτεκτοράτα.

Α') Δημοκρατία της Ίνδονησίας. Περιλαμβάνει τις τέως Όλλανδικές Ίνδιες, έχει έκταση 1.400.000 περίπου και 95 εκ. κατοίκους.

Από το 1963 στη δημοκρατία της Ίνδονησίας υπήχθη και το δυτικό τμήμα της μεγαλονήσου Γουινέας ή Δυτικό Ιριάν, με πληθ. 700.000 κατοίκους.

Πρωτεύουσα του νέου Κράτους: Τζακάρτα (άλλοτε Βαταβία), στην Ίαβα με κ. 3.000.000 περίπου. Η Τζακάρτα αποτελείται από τρία μεγάλα τμήματα: Την Παλιά Πόλι, τη Νέα Πόλι (αριστοκρατική συνοικία) και το Λιμάνι που απέχει 5 χιλιόμετρα. Η συγκοινωνία γίνεται με αυτοκίνητα, τροχιοδρόμους (τράμ) και σιδηρόδρομο. Σ' ένα από τα προάστειά της, είναι ο πλουσιώτερος βοτανικός κήπος του κόσμου και τον επισκέπτονται πολλοί ξένοι.

Μεγάλες ακόμη πόλεις στην Ίαβα είναι η Σουραμπάγια (κ. 430.000), Μπαντούκ (κ. 950 χιλ.), Σαμαράγκ (κ. 460 χιλ.), Σουρακάρτυ (κ. 420 χιλ.). Στη Σουμάτρα μεγαλύτερη πόλις είναι η Μεντάν (κ. 310 χιλ., στη Σουλαβέζη ή Μακασσάρ (κ. 370 χιλ.) και στη Σουμάτρα η Παλεμπάκ.

Β' Άποικίες και προτεκτοράτα

1. Βρετανική Βόρνεο. Βρετανική άποικία στην οποία ανήκει το Β. και Β.Δ. τμήμα της νήσου Βόρνεο. Έκτασις 76.120 τ.χ. και 80.000 κ. Πρωτ. ή Τζέσελτον με 12000 περίπου κ.

2. Μπρουνέι. Βρετ. προτεκτοράτο στην ακτή της Βορ. Βόρνεο μ' έκτ. 5760 τ.χ. και 92.000 κ. Κύρια προϊόντα: καουτσούκ, πετρέλαιο.

3. Σαραβάκ. Βρετ. πρ. στις Β.Δ. ακτές της Βόρνεο, έκτ. 123.000 τ.χ.,

κάτοικοι 800.000. Κυριώτερα προϊόντα: καφές, καουτσούκ, πιπέρι, ξυλεία, ινδ. καλάμια, χρυσός, διαμάντια, χαλκός, αντιμόνιο, μαγγάνιο, γαιάνθρακες, πετρέλαιο.

4. Τιμόρ. Αποτελείται από το Β.Α. ήμισυ της νήσου Τιμόρ κι ανήκει στην Πορτογαλία. Έκτασις 15000 τ.χ., πληθυσμός 500.000 περίπου κάτοικοι και πρωτ. ή Ντιλί με 7000 περίπου κατοίκους.

6. ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ

1. Η χώρα και τα προϊόντα. Είναι στα θόρεια των Σ. Όλλανδικών Ίνδων και αποτελούνται από 7.000 νησιά αλλά λίγα κατοικούνται. Μεγαλύτερα είναι η Λουσόν, Μινδανάο, Σαμάρ, Πανάο, Παλαβάν, Νέγρος κ.λ. Όλόκληρον το συγκρότημα των Φιλιππίνων έχει έκτασι 300.000 τ.χ. και πληθυσμό 30.000.000 περίπου κατοίκους.

Τό έδαφος είναι όρεινό με λίγες πεδιάδες, βαθιές εισχωρήσεις της θάλασσας στην ξηρά, και παράγει ρύζι, καπνό, αραβόσιτο, ζαχαροκάλαμο, φρούτα ξυλεία κ.λ. Επίσης το ύπεδαφος είναι πλούσιο σε όρυκτά, όπως γαιάνθρακες, σίδηρο, χαλκό, πετρέλαιο, χρυσό κλπ.

2. Πολιτική κατάσταση. Πριν από τον τελευταίο πόλεμο οι Φιλιππίνες ανήκαν στις Η.Π.Α., άλλ' από το 1945 είναι ελεύθερη δημοκρατία.

Πρωτεύουσα Κεζόν με 13.500 περίπου κατοίκους. Άλλές πόλεις: Μανίλα με 1.2000.000 περίπου κατοίκους, από τους οποίους οι περισσότεροι είναι ιθαγενείς, άρκετοι Κινέζοι κι από λίγοι Ιάπωνες, Αμερικανοί και Ευρωπαίοι. Η πόλις έχει καλούς δρόμους, μεγάλες οικοδομές, ανώτερες σχολές και πανεπιστήμιο, βιομηχανία καπνού και ξυλείας, μεταλλουργεία, ναυπηγεία και είναι κόμβος σιδηροδρομικών συγκοινωνιών. Κι ε μ π ν (κ. 260 χιλ.).

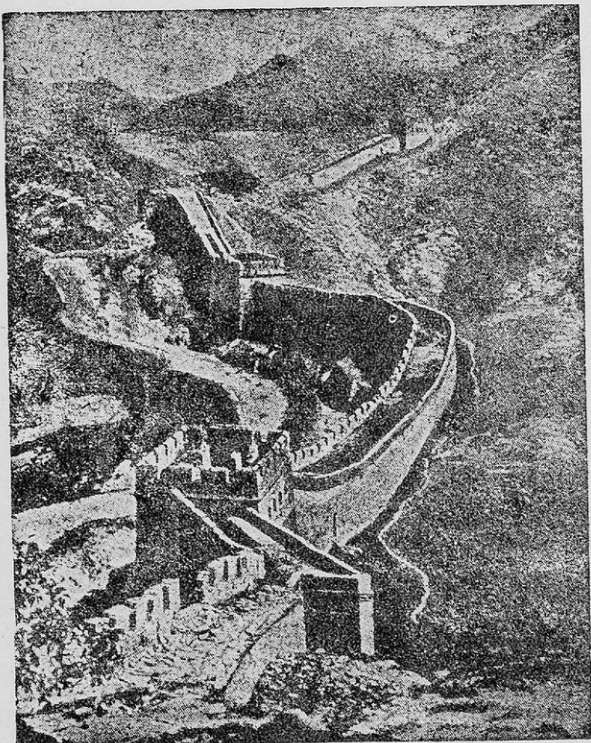
ΕΡΓΑΣΙΕΣ: 1) Σχεδιάστε το χάρτη της Νοτίου Ασίας κλπ. 2) Συγκρίνετε κάθε χώρα της με την Ελλάδα στην έκτασι, το κλίμα, τα προϊόντα και να καθορίσετε το χαρακτηριστικό της γνώρισμα. 3) Να εύρετε το γεωγραφικό πλάτος και το μήκος της Βαταβίας, της Καϊκούτας, του Δελχί. 4) Εμβατικό άεροπλάνο με ταχύτητα 500 χιλιομέτρων την ώρα ανεχώρησε από το αεροδρόμιο Έλληνικού (Αθήναι) κατ' ευθείαν γιά τη Βουδάβ. Μετά πόσο χρόνο θα φθάση; (Την απόστασι από την Αθήνα στην Βουδάβ θα την εύρετε από την κλίμακα του χάρτη σας).

III. ΚΕΝΤΡΙΚΗ (Ή ΕΙΣΩ) ΑΣΙΑ

1. Κίνα

1. Η χώρα. Η Κίνα (έλεπε τα σύνορά της στο χάρτη) είναι μεγάλη χώρα της Ασίας. Τελευταία ενώθηκαν μ' αυτήν πολιτικώς κι οι αυτόνομες χώρες το Θιβέτ, το Κινεζικό Τουρκεστάν και η Έσωτ. Μογγολία που αποτέλοσαν άλλοτε με την Κίνα τη Σινική Αυτοκρατορία κι έγινε η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας με συνολική έκτασι 9. 760.000 τ.χ. περίπου.

Ὅπως φαίνεται στὸ χάρτη, τὸ ἔδαφος τῆς Κίνας εἶναι ὀρεινὸ μὲ πολλὰ καὶ μεγάλες κοιλάδες. Μόνο στὰ βορειοανατολικά ἀπλώνεται μιὰ μεγάλη πεδιάδα, ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς δύο ποταμούς, τὸ Χουάνγκ-Χὲ ποὺ διασχίζει τὸ μογγολικὸ ὕψιπεδο καὶ τὸν φορτῶνι μὲ ἄφθονη λάσπη καὶ τὸ Γιὰγκ-Τσέ—Γιὰγκ ποὺ ἔχει τὶς πηγές του στὸ Θιβέτ. Μόλις μποῦν στὴν πεδιάδα οἱ ποταμοὶ ἐνώνονται μὲ τὴν «Αὐτοκρατορικὴ διώρυγα» ἀπὸ τὴν ὁ-

Εἰκ. 18. Τμῆμα τοῦ μεγάλου Σινικοῦ Τείχους

ποία ἀρδεύεται ὅλη ἡ περιοχή καὶ διευκολύνεται ἡ σύγκοινωνία. Ὁ Χουάνγκ-Χὲ, ποὺ εἶναι ὀρηκτικὸς, συχνὰ ἀλλάζει κοίτη στὴν πεδιάδα καὶ ἐπειδὴ κτενιάζει ἀδιάκοπα ἄφθονη λάσπη (γι' αὐτὸ λέγεται κίτρινος ποταμὸς), οἱ καταστροφές ποὺ κάνει ἀπὸ τὶς πλημμύρες εἶναι περισσότερες ἀπὸ τὴ γονιμοποίησι καὶ τὴν ἀρδευσι. Γι' αὐτὸ ὅτῃ δεξιὰ ὄχθη του ἔχουν κάμει πρόχωμα ψηλὸ ὡς 20 μ. νὰ προστατεύῃ τὴν πεδιάδα ἀπὸ τὶς πλημμύρες.

Ὁ Γιὰγκ-Τσέ—Κιὰγκ εἶναι ἡσυχὸς καὶ στίς ὄχθες του ἔχουν κτισθῇ

πολλές πόλεις. Στὸ θαυμάσιο ἀρδευτικὸ τοῦ σύστημα ὀφείλεται ἡ ἐξαιρετικὴ εὐφορία τῆς Ν. Κίνας. Ἀποτελεῖ τὴ βασικὴ συγκοινωνιακὴ ἀρτηρία τῆς χώρας, γιατί εἶναι πλωτὸς σὲ πλοῖα μέχρι 10.000 τόννων σὲ βάθος 680 χιλμ. περίπου ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν του. Τὰ μικρότερα πλοῖα προχωροῦν σὲ βάθος 2370 χιλμ. Σὲ ὀρισμένα μέρη τὸ βάθος τοῦ ποταμοῦ εἶναι 180 μ.

2. Τὰ παράλια. Τὰ παράλια τῆς Κίνας δρέχονται ἀπὸ τὴν Κίτρινη καὶ τὴ Σινικὴ θάλασσες. Ἡ πρώτη λέγεται ἔτσι γιατί σ' ἀρκετὴ ἀπόστασι ἀπὸ τὴν ξηρὰ εἶναι θολὴ ἀπὸ τὰ νερά τῶν μεγάλων ποταμῶν καὶ σὲ πολλὰ μέρη εἶναι ξέβαθη. Βορειότερα εἶναι τὸ στενὸ τοῦ Πόρτ—Ἀρθούρ,

Εἰκ. 19. Σαγκάη. Μερικὴ ἀποψὶς τῆς μεγάλης πόλεως τῆς Κίνας καὶ τοῦ λιμανιοῦ της

πολεμικὸ λιμάνι πού ἐλέγχει τὴν εἰσοδὸ στὸν κόλπο. Στὴν κυρίως Κίνα ἀνήκει καὶ ἡ νῆσος Χαϊγὰν πού εὑρίσκεται στὰ νότια παράλια.

3. Τὸ κλίμα καὶ τὰ προϊόντα. Στὰ παράλια τῆς Κίνας τὸ κλίμα εἶναι ὠκεάνειο μὲ πολλές βροχές καὶ στὸ ἐσωτερικὸ ἡπειρωτικὸ μὲ ψυχρὸ χειμῶνα ἀπὸ τοὺς χειμερινοὺς μουσσῶνες τοῦ βορρᾶ. Ἡ χώρα εἶναι ἰδίως γεωργικὴ μὲ κύρια προϊόντα ρύζι (μὲ τὸ ὁποῖο τρέφονται οἱ Κινέζοι), σοῖι (ἀπὸ τὸ ὁποῖο γίνετα μεγάλη ἐξαγωγή), σιτηρά, ὁπρια, βαμβάκι, μετάξι, ζαχαροκάλαμο κ.ά. Οἱ μεγάλες πεδιάδες τῆς, ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς Χουάνγκ—Χὸ καὶ Γιάνγκ—Τσέ—Κιάγκ, εἶναι ἀπὸ τίς πλουσιώτερες τῆς γῆς καὶ πυκνοκατοικημένες. Ἐπίσης ἔχει μεγάλη κτηνοτροφία, ἰδίως στὰ ὄρεινά μέρη πού δὲν καλλιερ-

γούνται, με σημαντικές εξαγωγές κτηνοτροφικῶν προϊόντων, γιατί ὁ Κινεζικὸς λαὸς, σὺν φυτοφάγος, καταναλῶνει λίγο κρέας. Ἀκόμη ἐξάγει ἀπὸ τὴ γῆ ἀντιμόνιο, βολφράμιο (30% τῆς παγκ. παραγωγῆς), ὀρυκτὸ ἄλατι κ.ἄ. Ἡ βιοχανία τῆς μεγάλης χώρας συνεχῶς ἐξελλίσσεται σὲ ὅλους τοὺς κλάδους καὶ φιλοδοξεῖ νὰ καταστή μιά ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες βιομηχανίες τῆς γῆς. Τὰ κινεζικὰ πιάτα, φλυτζάνια καὶ βάζα, εἶναι τὰ καλύτερα τοῦ κόσμου.

4. Οἱ κάτοικοι. Οἱ κινέζοι εἶναι λαὸς Μογγολικῆς φυλῆς (μέτριο ἀνάστημα, κίτρινο χρῶμα, ἐξωγκωμένα μῆλα, λοξὰ μάτια, ἴσια μαῦρα μαλλιά) καὶ ὁ πολιτισμὸς τοὺς ἀρχαιότερος τοῦ Ἰνδικοῦ. Πρῶτοι αὐτοὶ ἐγνώρισαν τὴν τυπογραφία, τὴν πυξίδα, τὴν πυρίτιδα καὶ ἐπὶ χιλιάδες χρόνια κρατοῦσαν τὸ μυστικὸν γιὰ τὴν καλλιέργεια τῆς μετάξης. Ὡστόσο ὁ πολιτισμὸς τῶν Κινέζων ἔμεινε στάσιμος γιατί δὲν ἔρχονταν σ' ἐπαφὴ μὲ τοὺς ἄλλους λαούς, οὔτε εἶχαν κατακτητικoὺς σκοποὺς. Πρὶν ἀπὸ κάμποσα χρόνια ἄρχισαν νὰ ἐπιτρέπουν νὰ μπαίνουν ξένοι στὴν πατρίδα τοὺς καὶ σιγά—σιγά νὰ ἐκπολιτίζωνται. Εἶναι λαὸς ἐργατικὸς, ὀλιγαρχικῆς, ὑπομονητικὸς καὶ υπερῆφανος γιὰ τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του. Οἱ κάτοικοι τῆς Κίνας ὑπολογίζονται 720.000.000 περίπου. Στὸν πληθυσμὸν ἔρχεται πρώτη χώρα τῆς γῆς. Δεύτερη εἶναι ἡ Ἰνδία μὲ 446 ἐκ., τρίτη ἡ Σοβ. Ἐνῶσις μὲ 226 ἐκ. καὶ τετάρτη οἱ Η.Π.Α. μὲ 188 ἐκ. κ.

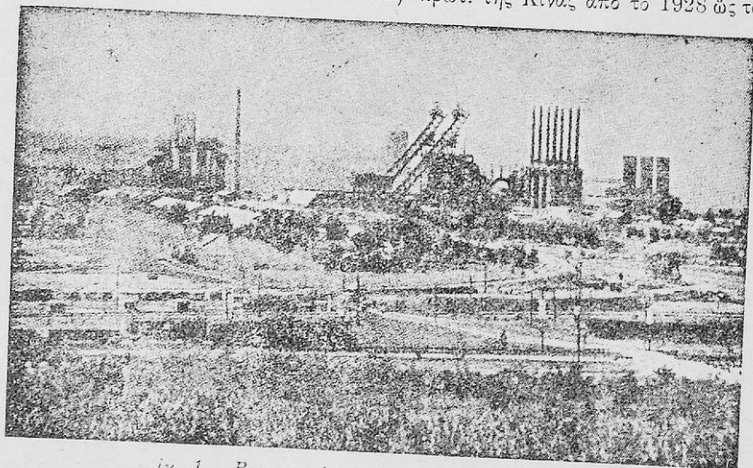
5. Πολίτευμα. Δημοκρατία Λαϊκοῦ (Ἀνατολικοῦ) τύπου.

6. Οἱ πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς κυρίως Κίνας καὶ ὅλης τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Κίνας εἶναι τὸ Πεκίνο (κ. 4.200.000), κτισμένο στὸ δόρειο ἄκρο τῆς πεδιάδος Χοπέ καὶ σὲ γραφικὴ τοποθεσία. Τὸ Πεκίνο εἶναι ἓνα μεγάλο ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμο καὶ στὴν οὐσία ἀποτελεῖται ἀπὸ 4 πόλεις, ἡ μιά κλεισμένη μέσα στὴν ἄλλη: α') Τὴν Ἐξωτερικὴν, β) τὴν Ἐσωτερικὴν, γ') τὴν Αὐτοκρατορικὴν (ἔπου εἶναι τ' ἀνάκτορα τῶν ἄλλοτε αὐτοκρατόρων καὶ ἐκεῖ ἔμεναν οἱ αὐτοκράτορες, οἱ ἀδελφοί, ἡ Κυβέρνησις καὶ οἱ μεγιστάνες Μογγόλοι) καὶ δ') ἡ Ἀπηγορευμένη ἢ Ἱερὰ πόλις, στὸ μέσο τοῦ ὀρθογωνίου καὶ κλεισμένη μέσα σὲ τεῖχιν. Ἄλλοτε ὅποιος ἔμπαινε στὴν Ἀπηγορευμένη πόλιν, ἀμέσως ἐθανατωνόταν. Σήμερα οἱ πόρτες εἶναι ἀνοικτὲς σ' ὅλους, ντόπιους καὶ ξένους, οἱ ὅποιοι πηγαίνουν νὰ θαυμάσουν τὸ τεράστιον ἄλσος, τὶς τεχνιτὰς λίμνες καὶ τόσα ἄλλα ἀξιοθέατα. Γενικὰ τὸ Πεκίνο εἶναι ὥραία πολιτεία μὲ εὐρύτατες λεωφόρους, ὑπερμοντέρνα κτιριακὰ μεγαθῆρια, πάρκα, κέντρα, μεγάλα καταστήματα κ.ἄ. Ἡ συγκοινωνία γίνεται μὲ τρόλλεϋ καὶ αὐτοκίνητα. Ὡστόσο στοὺς δρόμους τῆς Ἐξωτερικῆς Πόλεως, ὁλεῖται κανεῖς καὶ καραβάνια ἀπὸ καμήλες ποὺ ἔρχονται ἀπὸ τὴν Ἐσωτερικὴν Μογγολίαν.

Βορειότερα τοῦ Πεκίνου στὰ σύνορα Κίνας—Μογγολίας, περνάει τὸ Σινικὸ τεῖχος ποὺ ἔγινε τὸ 240 π.Χ. Ἀρχίζει ἀπὸ τὴν παραλία καὶ σὺν τεράστιον φῖδι προχωρεῖ 2.400 χιλιόμετρα βαθιὰ στὴ μεγάλη χώρα. Ἔχει ὕψος 6-10 μ., πλάτος τὸ ἴδιον καὶ κατὰ διαστήματα ὑπάρχουν πύργοι ποὺ ἔμενε ὁ στρατὸς. Β.Δ. τοῦ Πεκίνου εἶναι τὸ Καλχάιν (Τσάνγκ Κία Κέου, κ. 230.

000), ιστορική πόλις τῆς Κίνας στὸν πανάρχαιο δρόμο τῶν καραβανίων πρὸς τὴ Μογγολία. Ἀπὸ τὸ Καλγκάν περνάει ὁ σιδ. Πεκίνου—Οὐργκας ποὺ ἐνώνεται μὲ τὸν ὑπερσειθερικό σιδηρόδρομο.

Ἄλλες μεγάλες πόλεις: Τίεν—Τσίν (κ. 4.000.000) ἐπίνειο τοῦ Πεκίνου. Σαγγάη (κ. 7.500.000) μεγαλύτερο λιμάνι τῆς Ἀν. Ἀσίας καὶ ἡ μεγαλύτερη πόλις τῆς Κίνας, κέντρο διαμονῆς πολλῶν Εὐρωπαίων. Πάο Τέου στὴ μεγάλη καμπὴ τοῦ Κίτρινου ποταμοῦ, νέα πολιτεία μὲ 650.000 κ., μὲ μεγάλη βιομηχανία, μεταλλουργία καὶ εὐρὺ μέλλον. Χαγκόου (κ. 800 χιλ.) ποὺ ὡς ἐκεῖ φθάνουν τὰ ὑπερωκεάνεια (ἀπόστασις ἀπὸ τὴ θάλασσα 900 χιλμ.), Νανγκίν (κ. 1.900.000) πρωτ. τῆς Κίνας ἀπὸ τὸ 1928 ὡς τὸ

ιν. 1. Βιομηχανία σιδήρου κοντὰ σὲν Πιούτσιεν

1950, Τσουνγκχίνγκ (κ. 2.900.000) στὴν ἀριστερὰ ἔχθρ τοῦ Γιάνκ-Τσέ—Γκιάνγκ, Φού-Τσόου (κ. 620 χιλ.) καὶ ἡ Κουάνγκ—Τσόου (ἄλλοτε Καντών) στὸ νότιο ἄκρο τῆς Κίνας μὲ 2.350.000 περίπου κατοίκους. Ἀπ' αὐτοὺς 200.000 περίπου ἔχουν γιὰ σπίτια ἀχρηστευμένα πλοῖα καὶ βάρκες τοποθετημένες τὴ μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη. Ἀπὸ πάνω θάβουν θολωτὸ σκέπασμα γιὰ τὴ βροχὴ καὶ τὴ ζέστη, πολλὰ δὲ ἀπὸ τὰ πλωτὰ αὐτὰ σπίτια μέσα στὸ ποτάμι χρησιμοποιοῦνται καὶ γιὰ ἐμπορικὰ καταστήματα.

Ἡ συνήθεια νὰ χρησιμοποιοῦν τίς βάρκες γιὰ σπίτια εἶναι σ' ὅλες σχεδὸν τίς πυκνοκατοικημένες πόλεις τῆς Κίνας, γιὰτὶ δὲ χωροῦν ὅλοι στὰ σπίτια ποὺ εἶναι στὴ στεριά.

Στὴν Μαντζουρία (αὐτόνομη δημοκρατία τῆς Κίνας, κάτ. 36 ἑκατομ.), χώρα γεωργικὴ καὶ βιομηχανικὴ, κυριώτερες πόλεις εἶναι: Τὸ Μοϋκδε, σήμερα λέγεται Σε ν ν ά κ (κ. 3.600.000), βιομηχανικὸ κέντρο τῆς Ν. Μαντζουρίας καὶ σπουδαῖος κόμβος συγκοινωνιῶν. Κοντὰ στὸ Μοϋκδε εἶναι ἕνα

από τὰ τελειότερα ἀνθρακωρυχεία τῆς γῆς, μὲ μεγάλες ἐγκαταστάσεις βαρείας βιομηχανίας σιδήρου.

Τὸ Χαρμπὶν (κ. 1.900.000) μεγάλο βιομηχανικὸ κέντρο (ἀτμομηχανές κτλ.) καὶ κόμβος συγκοινωνιῶν. Ἀπὸ δὴ περνάει ὁ ὑπερσιδηρικός σιδηρόδρομος καὶ διακλαδίζεται πρὸς τὸ Μοϋνδεν, τὸ Κιρίν (570 χι.), τὸ Σιγκ-Κιγκ (500 χιλ.) κ.ἄ. Στὸ νοτιώτατο ἄκρο τῆς χερσονήσου εἶναι τὸ Πόρτ-Ἀρθούρ (κ. 1.500.000) κυριώτερο λιμάνι τῆς χώρας μὲ ναυτικὴ βάση.

6. Φορμόζα. (Ταί-Γουάν). Στὸ νησί Φορμόζα (ἐκτασίς 36.000 τ.χ.), ποὺ μέχρι τοῦ 1945 ἀνῆκε στοὺς Ἰάπωνες, εἶναι ἡ ἐθνικιστικὴ κυβέρνησις τῆς Κίνας ἀνεγνωρισμένη ἀπὸ τὰ Ἠνωμένα Ἔθνη (πλὴν τῶν κομμουνιστικῶν χωρῶν). Ὁ πληθυσμὸς τῆς Φορμόζας ὑπολογίζεται 11.300.000 περίπου κατοίκους ἀλλὰ συνεχῶς αὐξάνει γιατί ἐκεῖ καταφεύγουν οἱ Κινέζοι ἔθνικστὲς ἀπὸ τὴν ἡπειρωτικὴν Κίνα. Πρωτεύουσα Ταϊπέχ (κ. 930 χιλ.) ὅπου ἔχει τὴν ἑδρα τῆς ἡ ἐθνικιστικῆς κυβέρνησις τῆς Κίνας.

7. Χόγκ-Κόγκ. Εἶναι μικρὸ νησί, στὰ νότια τῆς Καντῶνος, μ' ἐκτασί 83 τ.χ. ποὺ κατοικοῦσαν ψαράδες τὸ 1841, ὅταν τὸ νοίκιασε ἡ Μεγ. Βρετανία καὶ ἐγκατέστησε ἐκεῖ βάση γ' ἀνθρακεύεται ὁ στόλος τῆς, τῆς Ἀπω Ἀνατολῆς. Ἀργότερα κατέλαβε τὴν ἀπέναντι χερσόνησο Καουλοὺν μὲ τὰ γύρω μικρὰ νησάκια καὶ ὅλη αὐτὴ ἡ περιοχὴ, μὲ συνολικὴν ἐκτασί 1024 τ.χ., ἀποτελεῖ σήμερα τὴν Βρετ. ἀποικίαν τοῦ Χόγκ-Κόγκ. Κάτοικοι 3.200.000. Ἐδῶ ἡ Μεγάλη Βρετανία ἔχει μεγάλην ναυτικὴν βάση μὲ τέλειες ἐγκαταστάσεις ἀσπηγείων, ἐργαστᾶσια ζαχαρέως, κασιτέρου, καπνοῦ κ.ἄ., ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ἐμπορικὰ λιμάνια τῆς Ἀπω Ἀνατολῆς. Ἐξάγονται: ρύζι, τσάι, μετάξι, ζάχαρι, κασίτερος καὶ εἰσάγονται: μέταλλα, ὑφάσματα κ.ἄ. Πόλεις: Βικτωρία (πρωτ.) μὲ 1 ἐκ. περίπου κ., Κουλοὺν (κ. 1 ἐκατ.).

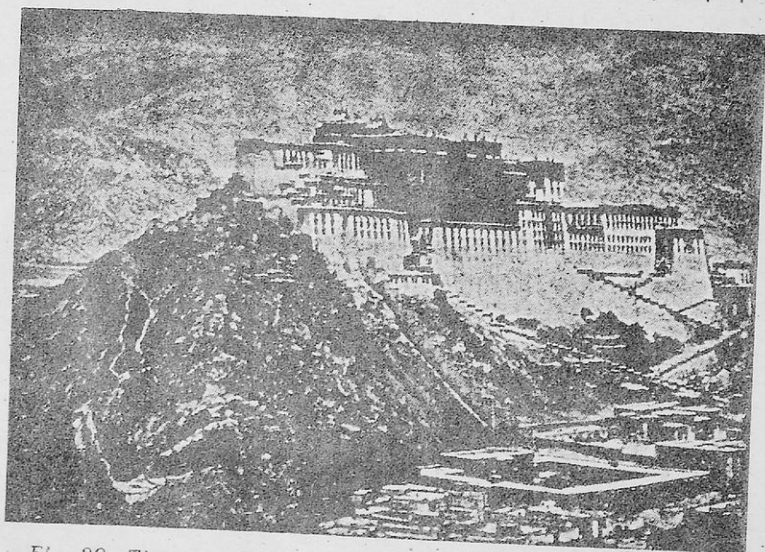
8. Μακάο. Πορτογαλικὴ ἀποικία μ' ἐκτασί 16 τ.χ., πληθ. 220.000 κατ. (Κινέζοι 98%). Πρωτ. ἡ Μακάο (κ. 170.000).

ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ δ'χι

Εἶναι μεγάλῃ ἐκτασίς στὸ Κέντρο τῆς Ἀσίας μὲ ψηλὰ βουνά, στέππες καὶ ἐρήμους. Ὁ χειμῶνας ἐδῶ εἶναι ψυχρότατος καὶ οἱ περισσότεροι κάτοικοι εἶναι νομάδες κτηνοτρόφοι. Χωρίζεται στὶς ἐξῆς μεγάλες αὐτόνομες περιοχὲς ἀλλ' ἐνωμένες «πολιτικῶς» μὲ τὴν Κίνα.

α) Θιβέτ. Ἐκτείνεται ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ Ἱμαλάια καὶ τὸ Κουέν Λοὺν καὶ καταλαμβάνει 1.215.000 τ.χ. γῆς. Ἐδῶ ἡ Γεωγραφία τοποθετεῖ τὴν στέγην τοῦ κόσμου. Τὸ βόρειο Θιβέτ εἶναι πάντοτε παγωμένο. Ποταμοὶ δὲν ὑπάρχουν. Ἐπειδὴ ἡ θερμοκρασία διακυμαίνεται ὅσο σὲ καμμία ἄλλη περιοχὴ τῆς γῆς (60 - 70 βαθμοὺς τὴν ἡμέραν), τὰ πετρώματα παθαίνουν μεγάλη ἀποσάθρω-

σι. Έτσι εσχηματίστηκε ἡ ψυχρὴ ἔρημος τοῦ Θιβετιανοῦ ὄρειοῦ, μέσου ὁ-
ψομέτρου 5.300 μ. περίπου (τὸ ὑψηλότερο τῆς γῆς). Τὸ νότιο Θιβέτ δέχεται
δροχὲς τοῦ μουσώνα κι ἐδῶ ἔχουν τίς πηγὰς τοὺς ὁ Βραχμαπούτρας καὶ ὁ Ἰν-
δὸς ποταμός. Οἱ κοιλάδες ἐδῶ εἶναι θατιές καὶ ἐπειδὴ εἶναι προφυλαγμένες
ἀπὸ τὸ βοριά, τὸ κλίμα εἶναι ἥπιο καὶ τὸ καλοκαίρι ἔχει μεγάλη δάστησι.
Οἱ κάτοικοι τοῦ Θιβέτ εἶναι 1.300.000 περίπου καὶ ζοῦν ἀπὸ τὴν κτηνοτρο-

Εἰκ. 20. Τὰ πολυτελῆ ἀνάκτορα τοῦ Δαλάι - Λάμα, κτισμένα στὴν κορυφὴ
ἐνὸς λόφου τῆς Λάσας. Στους πρόποδες τοῦ λόφου διακρίνονται πολλὰ
μοναστήρια πού χρησιμοποιοῦνται καὶ ὡς ξενῶνες γιὰ τοὺς προσκυνητές.

φία καὶ τῇ γεωργίᾳ. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ζῶων τρέφουν κι ἓνα εἶδος βοδιῶ
μὲ μακρὸ τρίχωμά πού τὸ λένε «γιάν» καὶ τὸ χρησιμοποιοῦν γιὰ φορτηγὸ
ζῶο σ' ἀνώμαλα μέρη πού δὲν μποροῦν νὰ περάσουν ἄλογα καὶ μούλάρια. Ὁ
ταξιδιώτης πού θὰ θελήσῃ ν' ἀνέβῃ στὸ Θιβέτ ἀπὸ τὴν Ἰνδία, θ' ἀκολουθήσῃ
τὴν κοιλάδα τοῦ Βραχμαπούτρα.

Οἱ κάτοικοι εἶναι φανατισμένοι βουδδιστὲς κι ἀρκετοὶ ζοῦν σὲ μοναστήρια
πού μοιάζουν μὲ πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ θεοκρατικὴ πολιτεία
Λάσας (40 χιλ. κατ.) ὅπου τὸ κυριώτερο κτίριο εἶναι τ' ἀνάκτορα τοῦ Δα-
λάι Λάμα, θρησκευτικοῦ καὶ πολιτικοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Θιβέτ. (Ὅταν τὸ Θιβέτ
κατέλαβαν οἱ Κινεζοὶ, ὁ Δάλαι Λάμα κατέφυγε στὴν Ἰνδία).

β') Κινεζικὸ ἢ Ἀνατολικὸ Τουρκεστάν (Σινκιάνγκ). Εἶναι κι αὐ-
τὸ ὄρειο πεδίο συνέχεια τοῦ Θιβέτ - ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ Καρακορὺμ, τὸ Ἀφγανιστάν,
τὸ Ρωσικὸ Τουρκεστάν καὶ τὴ Μογγολία—ἀλλὰ χαμηλότερο μὲ μέσο ὕψος

1.000 μ. Η χώρα έχει έκταση 1.800.000 τ.χ. περίπου αλλά το περισσότερο μέρος είναι άμμος και χαλίκια. Οι κάτοικοι έδω, 5.000.000 περίπου, είναι κτηνοτρόφοι και μένουν σε σπηγές. Θησαυρός του τόπου είναι η χαμήλα. Πρωτ. Ρουμούτσι.

Το Κινεζικό Τουρκεστάν είναι αυτόνομη δημοκρατία και ανήκει στην Κίνα από το 1877. Κυριότερες πόλεις: η Κασγκάρ (70 χιλ.) στο δρόμο των καράβανιών από την Ανατ. Ασία προς τη Ρωσία, σημαντικό έμπορικό κέντρο. Από δώ το 1275 έπέρασε ο περίφημος έξερευνητής Πόλο. Η Ίορ-κάνδη στις όχθες του Ταρίμ ποταμού και η Κοντά κοντά στη διάβαση του Καρακορούμ.

γ) Έσωτερική Μογγολία: Είναι κι αυτή δροπέδιο στα Β. της Κίνας, μ' έκταση 1.200.000 τ.χ. περίπου, σχεδόν άκαλυπτη από δάση γιατί το περισσότερο μέρος πάνει η έρημος Γόδη. Το κλίμα είναι ήπειρωτικό και ξηρότατο με μεγάλες διακυμάνσεις θερμοκρασίας. Έτσι ενώ το χειμώνα η θερμοκρασία φθάνει 45 Κελσίου, το καλοκαίρι φθάνει +55 περίπου την ημέρα και τη νύχτα—15. Αποτελέσματα αυτού είναι να σχηματίζονται σφοδρότατοι άνεμοι, οι όποιοι σηκώνουν σύννεφα τη σκόνη που πολλές φορές φθάνει στο Ήεκίνο.

Οι κάτοικοι, 11 εκ. περίπου, είναι νομάδες κτηνοτρόφοι κι ελάχιστοι ασχολούνται με την καλλιέργεια της γης. Η συγκοινωνία κι έδω γίνεται με χαμήλες. Η Έσωτερική Μογγολία είναι αυτόνομη δημοκρατία κι ανήκει στην Κίνα.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ: Σχεδιάστε τις χώρες που υπάγονται στη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας κι τοποθετήστε τα κυριότερα όρη, ποταμούς, πόλεις, σιδηρ. συγκοινωνία κλπ. Συγκρίνετε μιά-μιά τις χώρες αυτές με την Ελλάδα στην έκταση, το κλίμα, τα προϊόντα, τον πληθυσμό κι καθορίστε το χαρακτηριστικό γνώρισμα. Ταξίδια από την πατρίδα σας στις μεγαλύτερες πόλεις της Κίνας. Πληροφορίες για τον έξερευνητή Μάρκο Πόλο και το Σινικό τείχος.

2. Έξωτερική Μογγολία *Όχη*

1 Η χώρα Είναι στο όρειο μέρος της Έξωτ. Μογγολίας κι έχει έκταση 1.530.000 τ.χ. Το περισσότερο μέρος καταλαμβάνει η έρημος Γόδη. Οι κάτοικοι, 1 εκ. περίπου, είναι νομάδες κτηνοτρόφοι κι θεωρούνται από τους σκληρότερους λαούς της Ασίας. Έπομένως η Έξ. Μογγολία είναι κυρίως χώρα κτηνοτροφική. Η γεωργία είναι πενιχρή. Επίσης έχει λίγα όρυκτα (γαϊάνθρακες, χρυσό, ούράνιο και πετρέλαιο) στο ανατολικό τμήμα.

Από τη μογγολική στέππα, το 12ο αιώνα, ξεκίνησε ο Μέγας Μογγόλος αυτοκράτορας Τζεγγίς Χαν με ξιφίπες μεραρχίες από 200.000 σκληρούς πολεμιστές κι έσπειρε στην Εύρώπη τη φωτιά και το θάνατο.

2. Θρησκεία. Οι Μογγόλοι είναι λαμαϊστές κι υπάγονται στο Δαλάι Λάμα του Θιέτ.

3 Παιδεία. Στην παιδεία είναι χώρα καθυστερημένη (50% αναλφάβητοι). Τα περισσότερα κατώτερα σχολεία είναι κινητά και λειτουργούν σε σκηνές.

4 Συγκοινωνία. Σιδηροδρομική (1400 χιλμ.), οδική, πρό παντός με καμήλες, και αεροπορική στα μεγαλύτερα κέντρα.

5. Πολίτευμα. Είναι αυτόνομη δημοκρατία και υπάγεται στη Σοβιετική Ένωση. Πρωτ. Ούλάν Μπατόρ (παλαιότερα Ούργκα) επί της σιδηγραμμής Πεκίνου - Ιρκούτσκις (Σιβηρία), κέντρον εμπορίου κτηνοτροφικών προϊόντων, με πανεπιστήμιο.

3. Ρωσική Κεντρική Άσία

Είναι στα δυτικά του Άν. Τουρκεστάν κι εκτείνεται ως τη Σιβηρία και την Κασπία θάλασσα. Έκτασις 3.500.000 τ.χ. περίπου. Η πιδ πολλή χώρα είναι στέππες και διασχίζεται από τους ποταμούς Ώξο και Ίαξάρτη που γύνονται στη λίμνη Άράλ η (τρίτη της γης στην Έκτασι, μετά την Κασπία Θάλασσα και την Άνω Λίμνη της Βορ. Αμερικής), με 67.800 τ.μ. Έκτασι και μέσο βάθος 26 μ. Από τις άλλες λίμνες πιδ μεγάλη είναι η Βαλκάς. Τό κλίμα είναι ψυχρό και οι κάτοικοι ασχολούνται με τη γεωργία (σιτηρά, βαμπάκι, ούζι κ.λ.) και με την κτηνοτροφία. Κάτοικοι 15 εκατ. περίπου.

Η Ρωσική Κεντρική Άσία αποτελείται από τὸ Δυτικὸ Τουρκεστάν, πατρίδα τῶν Τούρκων, ἀπ' ὅπου ἐξεκίνησαν κι ἐγκαταστάθηκαν στὴν Μ. Ἀσία, καὶ τὲς Στέππες τῶν Κιργισίων. Ἀπὸ τὲς πόλεις σπουδαιότερες εἶναι: Ἡ Τασκένδη (κ. 900 χιλ.) πρωτ. τῆς Σιβ. δημοκρατίας τοῦ Ἀν. Τουρκεστάν, ἡ Βουχάρα (100 χιλ.) κέντρο παραγωγῆς βαμβακιοῦ, κουκουλιῶν καὶ περίφημη γιὰ τὰ χαλιά της με ἐξαιρετικὴ ὑφαντικὴ τέχνη—ἀνωτέρα τοῦ κόσμου—καὶ ἄλλοτε θρησκευτικὸ κέντρο τοῦ Μωαμεθανισμοῦ, ὅπως δείχνουν τὰ 364 τζαμιά της· τὸ Κρασνοβόδσκι ἀπέναντι τοῦ Βακού ἀπ' ὅπου ἀρχίζει ὁ ὑπερχαλκασιακὸς σιδηρόδρομος, τὸ Ούρεμπούργον καὶ στὸν Οὐράλ ποταμὸ, πρωτ. τῆς δημοκρατίας τῶν Κιργισίων κ.λ.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ: Σχεδιάστε τὸ χάρτη τῆς Ἑξῆς. Μογγολίας καὶ τῆς Ρωσικῆς Κεντρικῆς Ἀσίας καὶ τοποθετήστε τὰ ὄρη, τοὺς ποταμούς, τὲς λίμνες, τὲς πόλεις, τὴν συγκοινωνία. Συγκρίνετε καθε χώρα μετὰ τὴν πατρίδα μας στὴν ἔκτασι, τὸ κλίμα, τὴν ἀσχολία τῶν κατοίκων κ.λ. καὶ ὁρίστε τὸ χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα. Πῶς θὰ πάτε σύντομα ἀπὸ τὴν πατρίδα σας στὴν Τασκένδη; Εἰκόνες ἀπὸ τὴ νομαδικὴ ζωὴ τῶν κατοίκων τοῦ Τουρκεστάν καὶ τῆς Μογγολίας, ἀπορίες κ.λ.

ΑΠΩ ΑΝΑΤΟΛΗ

1. Κορέα

1. **Ἡ χώρα.** Ἡ Κορέα εἶναι χερσόνησος τῆς Β.Α. Ἀσίας (βρίσκει τὰ σύνορά της στὸ χάρτη). Ὁ 38ος Βορ. Παράλληλος τὴ χωρίζει στὴ Βόρ. Κορέα καὶ στὴ Νότ. Κορέα. Ἐπὶ ἐκτάσεως 221.500 τ.χ., ποὺ ἔχει ὅλη ἡ Κορέα, τὰ 56% ἀνήκουν στὴ Βόρειο καὶ τὰ 44% στὴ Νότιο. Τὸ ἔδαφος εἶναι ὁρεινὸ μὲ πολλὰς ὁροσειρὰς ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ οἱ ποταμοὶ τῆς εἶναι μικροί, ἀλλὰ σχεδὸν ὅλοι πλωτοί, γιατί' ἔχει πολλὰς βροχές. Μεγαλύτερος ποταμὸς εἶναι ὁ Γεαλοῦ, φυσικὸ σύνορο μὲ τὴ Μαντζουρία.

2. **Τὸ κλίμα καὶ τὰ προϊόντα.** Τὸ κλίμα ἐδῶ εἶναι ἡπειρωτικὸ ἀλλ' ὕγιεινόν. Ἡ Ν. Κορέα εἶναι περισσότερο γεωργικὴ χώρα μὲ κύρια προϊόντα σιτηρά, ρύζι, σόγια, βαμπάκι, μετάξι, καπνὸ κ.ἀ. Ἐπίσης ἔχει σημαντικὴ κτηνοτροφία καὶ ἀλιεία. Ἡ Βόρειος Κορέα ὁμῶς εἶναι περισσότερο βιομηχανικὴ χώρα γιατί' ἔχει πλούσια κοιτάσματα γαιανθράκων, σιδήρου, ἀλουμινίου, νικελίου κ.ἀ. Πολλὰ ἀπὸ τὰ ἐργαστήριά της κινεῖται μὲ τὰ μεγάλα ὕδρα-λεκτρικὰ ἔργα ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Γεαλοῦ.

Ἡ Κορέα εἶναι πυκνοκατοικημένη χώρα μὲ 25.500.000 κατοίκους περὶπου, ἀπὸ τοὺς ὁποίους 8.250.000 περίπου ἔχει ἡ Β. Κορέα.

3. **Πολιτικὴ ἐξέτασις.** Προτοῦ λήξει ὁ Β' Παγκ. Πόλεμος ἡ Κορέα ἦταν ἓνα κράτος μὲ πρωτεύουσα τὴ Σεούλ (1.600.000 κατ.). Σήμερα εἶναι χωρισμένη: α') στὸ κράτος τῆς Β. Κορέας (ἐκτασις 124.000 τ.χ.—κατ. 8.500.000) μὲ πρωτεύουσα τὸ Πυὸν Γεάνγκ (κ. 700 χιλ.). Τὰ προϊόντα τῆς ἐξάγοντα στήν Κίνα καὶ Σοβ. Ἑνῶσι. β') Τὸ κράτος τῆς Ν. Κορέας (ἐκτασις 96.200 τ.χ., κατ. 26.100.000) μὲ πρωτ. τὴ Σεούλ (κ. 1.650.000). Σπουδαῖες πόλεις τῆς Ν. Κορέας: τὸ Πουσάν (κατ. 1.050.000) μεγαλύτερο λιμάνι πρὸς τὸν Εἰρηνικόν, ἡ Τέγκου (κ. 490 χιλ.) κέντρο μετάξης καὶ ἡ Ίνσὸν (κ. 320 χιλ.), ἐπίνειο τῆς Σεούλ. Τὸ ἐξαγωγικὸ ἐμπόριο τῆς Νοτίου Κορέας γίνεται, κυρίως, μὲ τὴν Ἰαπωνία καὶ Η.Π.Α.

4. **Πολεμικὰ γεγονότα Κορέας.** Ἡ χερσόνησος τῆς Κορέας, ὅπως προβάλλεται δεξιὰ ἀπὸ τὸν ἀσιατικὸ ὄγκο, μοιάζει μὲ ἀποβάθρα πρὸς τὰ νησιά. τῆς Ἰαπωνίας. Ἀπὸ τὴν Κορέα πάλι, καθὼς βλέπομε στὸ χάρτη, ἀνοίγεται ὁ δρόμος πρὸς τὶς εὐφορες πεδιάδες τῆς Μαντζουρίας καὶ τῆ Σιβηρίας. Καὶ τώρα εἵκοι καταλαβαίνομε γιατί' ἡ Κορέα ἔγινε ὁ τόπος διαμάχης μεταξὺ τῶν στρατῶν τοῦ Δυτικοῦ καὶ Ἀνατολικοῦ κόσμου, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1950 καὶ ὁ πόλεμος εἶχε πολλὰς φάσεις.

Τέλος τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1951, τὰ κράτη-μέλη τοῦ ΟΗΕ (πλὴν τῶν κομμ. χωρῶν) ἔστειλαν στρατὸ στήν Κορέα ν' ἀγωνισθῇ στὸ πλευρὸ τῶν Ἀμερικανῶν ἡρωισμό καὶ προκαλέσε τὸν θαυμασμὸ ὅλου τοῦ κόσμου. Ἐπειτα ἀπὸ μακρὰς διαπραγματεύσεις, ὑπεγράφη εἰρήνη καὶ ἡ Κορέα ἐχωρίσθηκε σὲ δύο κράτη: τὴ Βόρειο Κορέα καὶ τὴ Νότιο Κορέα, ποὺ ἀνήκει στὸ Δυτικὸν κόσμον.

2. Ιαπωνία και

1. **Ἡ χώρα.** Ἡ Ἰαπωνία εἶναι τὸ ἰσχυρότερο καὶ τὸ πρὸ πολιτισμένο κράτος τῆς Ἀσίας. Ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀλυσιῶδη νησιῶν, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν χερσόνησο τῆς Καριτοιάκας καὶ τελειώνει στὴ Φορμόζα. Τὸ μήκος τῆς νησιωτικῆς αὐτῆς γραμμῆς εἶναι 4.700 χιλίωμ. καὶ ὅλα τὰ νησιά ἐπ' αὐτῇ ἀπὸ 4.000. Φαίνεται πὺς ἐκόπηκαν ἀπὸ τὴν Ἀσία πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἀπὸ σεισμούς. Ἡ σημερινὴ Ἰαπωνία, ὅπως περιωρίσθη μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον πόλεμον, ἔχει ἔκτασι 370.000 τ.χ. περίπου.

Ἡ Ἰαπωνία εἶναι πρὸ παντὸς θρεϊνὴ χώρα μὲ πολλὰ βουνά, τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο καὶ ἀνάμεσά τους σχηματίζονται κοιλάδες καὶ μικρὲς πεδιάδες. Ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ βουνά της εἶναι ἡράϊστεία καὶ συχνὰ ἡ χώρα ὑποφέρει ἀπὸ σεισμούς. Γιὰ τὸ λόγο τὰ περισσότερα σπίτια στὴν Ἰαπωνία εἶναι χαμηλά καὶ ξύλινα.

Ψηλότερο βουνὸ τῆς χώρας εἶναι τὸ «Φούτζι» (ὕψ. 4.000 μ.) μὲ τὴν τέλεια γραμμὴ τοῦ κώνου του, πάντοτε σχεδὸν χιονισμένο καὶ ἀποτελεῖ τὸ στέμμα καὶ τὴ δόξα τῆς Ἰαπωνίας. Εἶναι ἀπὸ τὰ πρὸ θαυμαστά, τὰ πρὸ ἀγαπητά μὰ καὶ τὰ πρὸ λατρεύμενα βουνά τοῦ κόσμου. Ὀλόκληρες γενεὲς οἱ ποιητὲς τὸ ὕμνησαν, οἱ καλλιτέχνες τὸ ἐξωγράφισαν καὶ οἱ προσκυνητὲς τὸ ἐλάτρευσαν.

2. **Τὸ κλίμα καὶ τὰ ποσόντα.** Ἡ Ἰαπωνία εἶναι ἀπὸ τίς ἐροχερώτερες χώρες τῆς γῆς, καὶ γι' αὐτὸ ἔχει πολλοὺς ἀλλὰ μικροὺς ποταμούς καὶ ἄφθονες λίμνες. Ἡ ἐλάσθησις ἐκεῖ εἶναι πλούσια μὲ μεγάλῃ ποικιλίᾳ φυτῶν. Κυριώτερά προϊόντα εἶναι τὸ ρύζι, τὸ τσάι καὶ τὸ μετὰξι. Ἐπεὶτα ἔρχονται τὰ σιτηρά καὶ τὰ ὁσπρία. Ἐπίσης ψαρεύονται ἄφθονα ψάρια. Μεγάλες ποσότητες ψαριῶν παστώνονται ἢ κλείονται σὲ κοντιά, ἰδίως ἀστακοὶ καὶ καλαμάρια καὶ στέλλονται στὸ ἐξωτερικόν. Τὸ ρύζι καὶ τὰ ψάρια εἶναι ἡ σπουδαιότερη τροφὴ τῶν Ἰαπῶνων. Ἀλλ' ὁ πλοῦτος τῆς χώρας δὲν σταματáει ὡς ἐδῶ. Παράγει καὶ ἄφθονο ξυλεῖα καὶ ἔχει πλούσια μεταλλεῖα χρυσοῦ, ἀργύρου, σιδήρου, κασσιτέρου, πλατίνης, ὕδραργύρου, θείου κ.ά.

3. **Βιομηχανία καὶ ἐμπόριο.** Τὰ προϊόντα ποὺ ἀναφέραμε δὲν εἶναι ἀρκετὰ νὰ θρέψουν τὰ ἑκατομμύρια τῶν κατοίκων τῆς Ἰαπωνίας. Γι' αὐτὸ ἔχει πολλὰ ἐργοστάσια, ὡς 50.000. Τὴν πρώτη θέσι ἔχει ἡ ὕφαντουργία μὲ ὡς 20.000 ἐργοστάσια. Ἐπεὶτα ἔρχονται τὰ ἐργοστάσια μηχανημάτων, χαρτοποιίας, χρωμάτων, ναυπηγεία κτλ. Ἐρχεται 4η βιομηχανικὴ δύναμις τοῦ κόσμου (πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμον ἦταν 10η) καὶ παρουσιάζει γρήγορον ρυθμό, ὅσο χαμημιά ἄλλη χώρα τῆς γῆς. Ἡ ἀλματώδης βιομηχανικὴ πρόοδος ἔχει φέρει ἐπανάστασι στὴν ἰδιωτικὴ ζωὴ τῶν Ἰαπῶνων: ψυγεῖα, μαγειρ. σκευή, πλυντήρια, αὐτοκίνητα, χρησιμοποιοῦν ὅλες οἱ οἰκογένειες.

Τίς πρώτες ὕλες ἡ Ἰαπωνία εἰσάγει πρὸ παντὸς ἀπὸ τὴν Κίνα καὶ τίς Ἰνδίες καὶ τίς ἐξάγει κατεργασμένες σ' ὅλες τίς ἀγορὰς τοῦ κόσμου. Ἐπειδὴ οἱ Ἰάπωνες εἶναι ἐργατικώτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαοὺς καὶ ὀλιγαρχεῖς, τὰ

βιομηχανικά προϊόντα τους δεν επιβαρύνονται πολύ, φθάνουν φθηνότερα στις ξένες και τὰ προτιμούν οἱ ἀγορασταί. Ἀγοράζουν ἐπὶ παραδείγματι τὸ βαμπάκι ἀπὸ τὴς Ἰνδίας καὶ τὰ βαμπακερά υφάσματα ποὺ θγάνουν γυρίζουν καὶ τὰ πωλοῦν στὴς Ἰνδίας φθηνότερα ἀπὸ τὰ ἐντόπια υφάσματα. Γιὰ τὴς μεταφορὰς τοὺς ἐξυπηρετεῖ ὁ ἐμπορικὸς τοὺς στόλος. Ἐπειτα οἱ Ἰάπωνες εἶναι καὶ ἀπλοὶ στὴν περιβολή. Οἱ γυναῖκες αἰφνης προτιμοῦν βαμπακερά φορέματα ποὺ ἐκεῖ δὲν στοιχίζουσιν περισσότερον ἀπὸ 15 δικές μας δραχμές. Τὸ χαρακτηριστικώτερον εἶναι ὅτι ἀπὸ τὰ μεταξωτὰ υφάσματα μόνο 1% καταναλώνεται στὴν Ἰαπωνίαν. Τὰ ὑπόλοιπα 99% ἐξάγονται στὸ ἐξωτερικόν.

Τὸ ἐξαγωγικὸ καὶ εἰσαγωγικὸ ἐμπόριον στὴν Ἰαπωνίαν ἐξυπηρετεῖται πολὺ θαυμάσια, γιὰτὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἐμπορικὸν στόλον ὑπάρχουν χιλιάδες αὐτοκίνητα, μικρὰ πλοῖα καὶ πυκνὸ δίκτυον σιδηροδρόμων (μήκους 27.000 χιλιομέτρων).

4. Κόστος. 95.000.000 κ. περίπου.

Οἱ Ἰάπωνες εἶναι πολὺ κοντοὶ ἀλλ' ἀπὸ τοὺς ἰσχυροτέρους λαοὺς στὴν ἀντοχή καὶ τὴ δύναμιν. Ἐπίσης εἶναι ὁ καθαρώτερος λαὸς τοῦ κόσμου. Ἡ καθαριότης γιὰ τὸν Ἰάπωνα δὲν εἶναι μόνον ζήτημα υγιείας ἀλλὰ καὶ ἐκδήλωσις τῆς ἐθνικῆς του ἀξιοπροσέπειας.

Σὰ κανένα ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου δὲν προσέχουν τὰ παιδιὰ ὅσο στὴν Ἰαπωνίαν καὶ ἴσως νὰ ὑπερβαίνει σ' αὐτὸ ἡ πρόεδρος τῆς χώρας. Ὅλα τὰ παιδάκια ἐκεῖ θὰ τὰ ἰδῇτε πάντοτε φρεσκοπλυμένα καὶ καλοντυμένα. Τὰ περισσότερα ἐξοδὰ ἢ οἰκογένεια κάνει γιὰ τὰ παιδιὰ. Οἱ γονεῖς φροντίζουν νὰ μορφώνουν τὰ παιδιὰ τοὺς πάντοτε μετὰ τὸ καλὸ τοὺς παράδειγμα καὶ ποτὲ δὲν τὰ δέρνουν. Τὸ ξύλον εἶναι ἀγνόνιστο στὴν Ἰαπωνίαν. Δίκαια λοιπὸν ἀποκαλοῦν τὴν Ἰαπωνίαν: «Παράδεισο τῶν παιδιῶν».

5. Πολίτευμα καὶ πόλεις. Ἡ Ἰαπωνία ἔχει μοναρχικὸν πολίτευμα καὶ ὁ αὐτοκράτορας λέγεται Μικάδος. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι τὸ Τόκιο, μία υπερσυγχρονισμένη μεγαλόπολις μετὰ πληθωρικὴν ζωή, ἡ μεγαλύτερη πρωτεύουσα τοῦ κόσμου μετὰ 9.500.000 κ., (τρίτη κατὰ σειρὰν πληθυσμοῦ μετὰ τὴ Ν. Ὑόρκη καὶ τὸ Λονδίνο), μετὰ ὁραίους δρόμους, οὐρανοξύστες, δειροστοιχίαι, καταπράσινους κήπους καὶ μεγάλο ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρο (ἐργοστάσια μεταξωτῶν καὶ βαμβακερῶν υφασμάτων, πορσελάνης, παιγνιδιῶν, θυροδεξιάς, μηχανῶν κ.ἄ.). Ἐπειδὴ ἡ θάλασσα ἐκεῖ εἶναι ξέβαθη, οἱ ἐξαγωγαὶ τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων τοῦ Τόκιο γίνονται ἀπὸ τὴ Γιο-

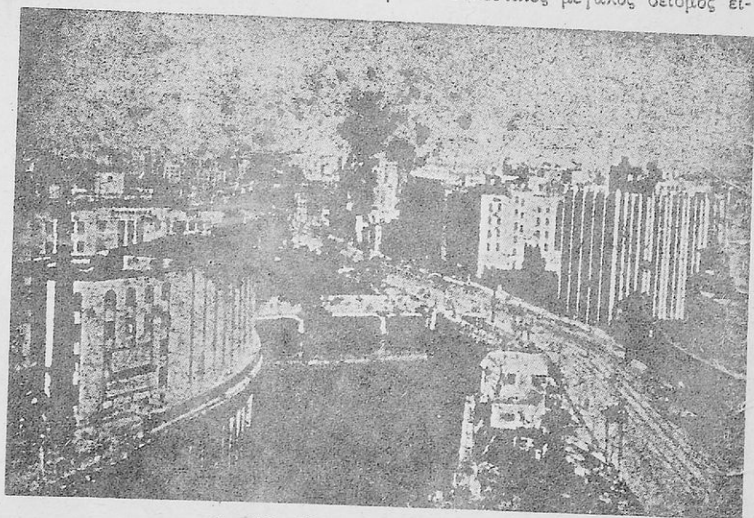
Μεγάλης ἀκόμη πόλεις τῆς Ἰαπωνίας εἶναι ἡ Ὁζάκα (κ. 2.900.000) κοχάμα ποὺ ἔχει πληθυσμὸν 1.300.000 περίπου κατοικοῦς.

ἡ βιομηχανικώτερη πόλις τῆς Ἰαπωνίας ἡ Ναγιογία (κ. 1.500.000), τὸ Κιότο (κ. 1.250.000) παλαιὰ πρωτεύουσα, ἡρεμὴ πόλις σήμερον, ἡ Κομπέι (κ. 1.080.000) καὶ ἡ Χιροσίμα (κ. 324.000) μετὰ τὴ Νάγκαασάκη (κ. 350 χιλ.) ὅπου οἱ Ἀμερικανοὶ ἐβρίξαν ἀτομικὴν βόμβα τὸ 1945 καὶ ἀνάγκασαν τὴν Ἰαπωνίαν νὰ ὑποταχθῇ ἄνευ ὅρων.

Σήμερον ἡ Ἰαπωνία κατέχεται ἀπὸ Ἀμερικανικὰ στρατεύματα καὶ ἡ θέ-

σις της θα καθορισθῇ μετὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς εἰρήνης μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν δυνάμεων ποὺ τὴν ἐνίκησαν. Τοῦτο ὅμως ἀναβάλλεται συνεχῶς καὶ αὐτὸ ὀφείλεται στὶς γενικώτερες διαφωνίες μεταξὺ τῶν Ρώσων καὶ τῶν χωρῶν τῆς Δύσεως.

Ἐπειδὴ γίνονται συχνὰ δυνατοὶ σεισμοὶ στὴν Ἰαπωνία, τὰ πιδ πολλὰ σπιτία της εἶναι μονόροφα καὶ ἀντισεισμικά. Τελευταῖος μεγάλος σεισμός εἰ-

ἰκ. 22. Μερικὴ ἀποψη τοῦ Τόκιο

ναι τοῦ 1923 ὅποτε κατέρρευσαν μόνον στὸ Τόκιο 270.000 σπιτία καὶ ἐπλακώθησαν κάτω στὰ ἔρπεια 150.000 περίπου ἄτομα.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ: Σχεδιάσετε τὸ χάρτη τῆς Ἀπὸ Ἀνατολῆς καὶ χωρίσετε μὲ ἰδιαίτερα χρώματα τίς χώρες της. Κατόπιν τοποθετήσετε τὰ ὄρη, τοὺς ποταμοὺς, τίς πόλεις κλπ. Συγκρίνετε πρῶτα τὴν Κορέα καὶ ὕστερα τὴν Ἰαπωνία μὲ τὴν Ἑλλάδα στὴν ἔκτασι κλπ. Κρίσεις. Πληροφορίες γὰρ τὴν καλλιέργειαν τοῦ οὐκισοῦ καὶ εἰσόνες. Νὰ εὑρετε τὸ γεωγραφικὸ πλάτος καὶ μῆκος τοῦ Πεκίνου, τοῦ Μοσχίδεν, τῆς Σεούλ, τοῦ Τόκιο. Ταξίδια στὸ χάρτη καὶ χωρὶς χάρτη (νογρά). Προτερήματα τῶν Ἰαπώνων καὶ διδάγματα. Ἄλλες πληροφορίες, ἀπορίες κλπ.

ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΣΙΑ

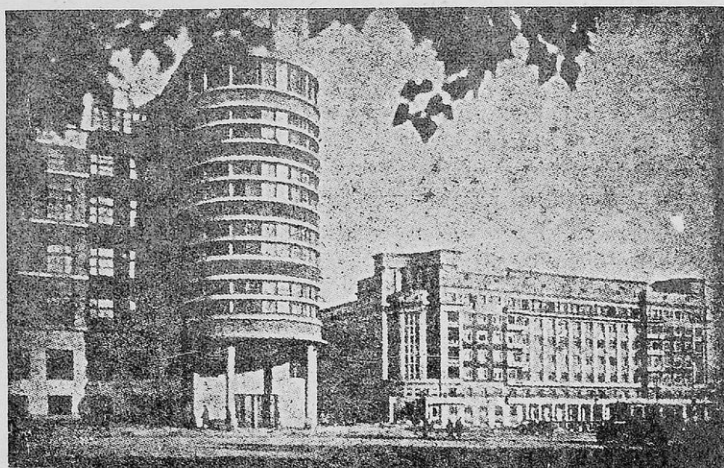
Σιθηνία

1. Ἡ χώρα. Ὁλόκληρος ἡ Βόρειος Ἀσία ἀπὸ τὴ Μογγολία καὶ τὸ Τουρκιστάν ὡς τὸ Βόρ. Παγωμένον Ὠκεανὸν καὶ ἀπὸ τὰ ὕψηλα ὡς τὸν Εἰρηνικὸ εἶναι γνωστὴ μὲ τ' ὄνομα Σιθηνία. Τὸ μῆκος τῆς ἀπέραντης αὐτῆς χώρας εἶναι 7.000 χιλιόμετρα, τὸ πλάτος 3.000-4.000 χιλιόμετρα καὶ ἡ ἔκτασίς

της 12.500.000 τ.χ. περίπου. (Νά εὑρετε στοῦ χάρτη τίς χερσονήσους τίς θάλασσες καί τὰ νησιά τῆς Σιβηρίας). Τό ἔδαφος εἶναι πεδινόν καί διασχίζεται ἀπό τοὺς τρεῖς μεγάλους ποταμούς, τὸν *Ο β ί, *Ι ε γ ε σ σ έ η καί Λ έ ν α καί τοὺς παραποτάμους των. Οἱ ποταμοὶ αὐτοί, ὅταν εἶναι παγωμένοι, εἶναι πλῆ-

*Ο ταξιδιώτης ποὺ θά θελήσῃ νὰ διασχίσῃ τὴ Σιβηρία ἀπὸ βορρᾶ : ρὸς νότον θά συναντήσῃ τρεῖς μεγάλες ζώνες:

*Απὸ τὸ Β. Παγωμένο *Ωκεανὸ ὡς 61° γεωγραφικὸ πλάτος περίπου ἀπλώνονται χαμηλές πεδιάδες σκεπασμένες 9 μῆνες - τόσο διαρκεῖ ὁ χειμώνας στὴ Σιβηρία - μὲ χιόνια καί πάγους. Τὸ καλοκαίρι ξεπαγώνει ἡ ἐπιφάνεια σὲ βάθος 30 πόντων καί τὸ νερὸ ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ λυώσιμο τοῦ χιονιοῦ, ἐπειδὴ δὲν ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὴν παγωμένη γῆ, λιμνάζει καί γίνονται τέλματα. Τότε φυτρώνουν κεῖ ἐρῶα, λειχῆνες καί ὅπου εἶναι προφυλαγμένο ἀπὸ

Εἰκ. 22. Νόβο - Σιβίρσκη, ἡ πρωτεύουσα τῆς Σιβηρίας

τὸν ἀέρα, μικρὰ δένδρα. Ἡ ζώνη αὕτῃ εἶναι ἡ Τ ο ύ ν δ ρ α καί κατοικεῖται ἀπὸ τοὺς *Εσχιμῶους.

Στὰ νότια τῆς Τούνδρας σὲ πλάτος 1.200-1.500 χιλιομέτρων εἶναι ἡ λοφώδης περιοχή ἀπὸ ἀπέραντα ἐλώδη δάση (κωνοφόρα δένδρα, φιλλύρες, σφένδαμοι κ.λ.). *Ἐπειδὴ ἐδῶ οἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου δὲν φθάνουν στὴ γῆ, δὲν φυτρώνουν χόρτα καί αἰώνια σιγὴ ἐπικρατεῖ. *Ὡστόσο ὑπάρχουν ἄγρια ζῶα ὥπως κουνάβια, σαμούρια, σκίουροι, ἀλεποῦδες, ἀρκούδες κ.λ. Τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς Κεντρικῆς Σιβηρίας εἶναι ἡ ζώνη Τ ά ί γ κ α (δασῶν) καί ἔχει ἑκτασί 6 ἐκ. τ. χιλ. περίπου.

Κάτω ἀπὸ τὴν Τάιγκα ὡς τὴν Μογγολία ἀπλώνονται ἀκάλυπτες πεδιά-

δες και στέπες — κατάλληλες για σιτηρά και κτηνοτροφία - κι εδώ είναι οι κυριώτερες πόλεις και τα περισσότερα χωριά της Σιβηρίας κατά μήκος του υπερσιβηρικού σιδηροδρόμου.

2. Προϊόντα - Κάτοικοι. Κυριώτερα προϊόντα της Σιβηρίας είναι ξυλεία, σιτηρά, κτηνοτροφία. Άρχεται από τους Σιβηριανούς ασχολούνται και με το κυνήγι του σαμουριού που έχει πολύτιμο γουναρικό και των άλλων ζώων για τα γουναρικά των. Άλλ' η Σιβηρία έχει και πλούσια μεταλλεία χρυσού, χαλκού, αργύρου, γαιανθράκων κ.λ. όπου κάτω από σκληρές συνθήκες εργάζονται εκατομμύρια πολιτικοί κατάδικοι. Στο Γιακούτς (Βορ. Σιβηρία) που μέχρι τελευταία ήταν πηγή χρυσού και γουναρικών ανεκαλύφθηκαν μεγάλα άδαμαντωρυχεία και με τα διαμάντια που βγάζουν καλύπτουν τις ανάγκες της χώρας. Έκτίσθηκε νέα άδαμαντούπολις, η Μίριν σε μία παγωμένη περιοχή που το ψύχος φθάνει στους 50 βαθμούς υπό το μηδέν. Οι τοίχοι των σπιτιών είναι πολύ παχείς, τα κουφώματα τριπλά κτλ. Οι Σοβιετικοί προσπαθούν να δημιουργήσουν στη Σιβηρία μεγάλα κέντρα από συγχρονισμένες χημικές και μεταλλουργικές βιομηχανίες γιατί και ο φυσικός πλοθος υπάρχει άφθονος και φθηνό ήλ. ρεύμα από τα μεγάλα υδροηλεκτρικά έργα. Στο νησί Σαχαλίνη (έκτ. 74.000 τ.χ.), ανατολικά, εκτός από άρυχεία χρυσού, σιδήρου και γαιανθράκων, υπάρχουν επίσης και πηγές πετρελαίου.

Ο πληθυσμός της Σιβηρίας υπολογίζεται 20 εκατ. κατοίκους περίπου και η συγκοινωνία γίνεται με έλκθρα και τον υπερσιβηρικό σιδηρόδρομο.

3. Πολιτική διαίρεσις. Η Σιβηρία χωρίζεται σε έννέα αυτόνομες δημοκρατίες που υπάρχουν στη Σοβ. Ένωσι. Κυριώτερες πόλεις είναι η Όμσκιη (κ. 580 χιλ.), Ίρκούτσκιη (κ. 365 χιλ.), κοντά στη λίμνη Βαϊκάλη, κέντρο αγοράς δερμάτων με πανεπιστήμιο, Νόβο Σιβέρσκιη (κ. 900 χιλ.) πρωτ. έλης της Σιβηρίας, Νικολάεφσκιη (κ. 225 χιλ.) λιμάνι στις εκβολές του Άμουρ, Πετροπαυλόφσκιη λιμάνι στην Καμτσάτκα και το Βλαδιβοστόκ (κ. 284 χιλ.), η ωραιότερη πόλις της Σιβηρίας και το μεγαλύτερο λιμάνι της Σοβ. Ένώσεως στην Άπω Ανατολή, με πανεπιστήμιο, πολυτεχνείο, ναυπηγεία κ.λ. Έδώ τερματίζεται ο υπερσιβηρικός σιδηρόδρομος που έχει άφετηρία τη Μόσχα. Από το Βλαδιβοστόκ η Σοβιετική Ένωσις εξάγει ξυλεία, δέρματα, γουναρικά, σόγια κ.λ. Επίσης κοντά στην πόλι είναι πλούσια άνθρακωρυχεία και μεταλλεία αργύρου.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ: Κάνετε τη χαρτογραφία της Σιβηρίας και συγκρίνετέ την με την Ελλάδα στην έκτασι κτλ. Το χαρακτηριστικό της γνώρισμα. Πληροφορίες για το κυνήγι του σαμουριού και εικόνες από τη ζωή της Σιβηρίας. Ταξίδια από το χάρτη σας και νοερά από την πατρίδα μας στο Βλαδιβοστόκ και έندochώρα. Γενική επανάληψις της Άσίας.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

Α'. ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

Χώρα	*Εκτασ. τχ.	Πληθυσμός	Πυκνότης	Πρωτεύουσα	Κάτοικοι
1. Ἀφγανιστάν	650.000	13.500.000	21	Καμπούλ	300.000
2. Βιετνάμ Βόρειο	155.230	15.000.000	97	Ἄννι	650.000
3. Βιετνάμ Νότιο	171.000	14.800.000	87	Σαϊγκόν	1.800.000
4. Βιρμανία	678.000	22.500.000	33	Ραϊγκούν	800.000
5. Ἰαπωνία	370.000	94.100.000	252	Τόκιο	9.500.000
6. Ἰνδία	3.263.000	346.000.000	137	Ν. Δελχί	300.000
7. Ἰνδονησία	1.500.000	97.000.000	65	Τζακάρτα	3.000.000
8. Ἰορδανία	96.800	1.700.000	18	Ἀμμάν	250.000
9. Ἰράκ	444.000	7.400.000	17	Βαγδάτη	750.000
10. Ἰράν	1.650.000	21.000.000	13	Τεχεράνη	1.560.000
11. Ἰσραήλ	20.700	2.300.000	111	Ἱερουσαλὴμ	160.000
12. Καμπούτζη	172.500	5.300.000	31	Πνόμ Πέν	500.000
13. Κίνα	9.760.000	720.000.000	72	Πεκίνο	6.500.000
14. Κεϊλάνη	65.600	10.800.000	149	Κολόμπο	500.000
15. Κορέα Βορ.	124.000	8.500.000	69	Πιόν Γιάγκ	700.000
16. Κορέα Νοτ.	96.200	26.100.000	267	Σεούλ	1.650.000
17. Κύπρος	9.250	580.000	63	Λευκωσία	82.000
18. Λάος	236.800	2.200.000	8	Βιέν Τιάνε	80.000
19. Λίβανος	10.400	1.800.000	173	Βηρυτός	550.000
20. Μαλαισία	131.400	7.500.000	57	Ταϊπ	126.000
21. Μπουτάν	50.000	700.000	14	Πουνάκα	
22. Μογγολία (Ἐξ.)	1.530.000	1.000.000	1	Ούλανμπατόρ	150.000
23. Νεπάλ	140.800	9.600.000	68	Καμανσόν	200.000
24. Πακιστάν	945.000	96.500.000	102	Καράτσι	1.150.000
25. Σαουδική Ἀραβία	1.750.000	7.500.000	42	Ριάντ	180.000
25. Συρία	185.500	5.000.000	27	Δαμασκός	450.000
27. Σιγκαπούρη	581	1.700.000	2933	Σιγκαπούρη	1.250.000
28. Ταϊλάνδη	514.000	28.000.000	54	Μπανγκόκ	1.330.000
29. Τουρκία	780.500	29.500.000	38	Ἀγκυρα	650.000
30. Φιλιππῖνοι	300.000	30.000.000	100	Κεζόν	135.000
31. Φορμόσα	36.000	11.300.000	314	Ταϊπέι	930.000
32. Ὑμένη	195.000	4.500.000	23	Σάνα	80.000

Β' ΑΠΟΙΚΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΚΤΟΡΑΤΑ

α') Μ. Βρετανίας					
1. Ἄντεν	292.000	900.000	3	Ἄντεν	100.000
2. Βόρνεο (Βορ.)	76.120	80.000	1	Τζέσσελτον	12.000
3. Ἐλ Κάτ	22.000	45.000	2	Ντυλά	
4. Κουβέιτ	15.500	230.000	15	Κουβέιτ	130.000
5. Μπαχρέιν	598	145.000	241	Μανάμα	62.000
6. Μπουρνέι	5.760	92.000	16		
7. Ὀμάν	212.400	550.000	3	Μουσκάτ	5.500
8. Σαραβάκ	123.000	800.000	6		
β') Πορτογαλίας					
1. Μακάο	16	220.000	13750	Μακάο	170.000
2. Τιμόρ	15.000	500.000	33	Ντιλί	7000
γ') Ἰνδίας					
Σιγκαπ	7.000	165.000	24	Γκαγκτόν	7000

Γ'. ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΟΡΗ

1. Έβερεστ	8840 μέτρα	5. Κουέν Λούν	7620 μέτρα
2. Καρκαροούμ	8620 »	6. Έλβρούς (Καύκ.)	5650 »
3. Κανζινσίγγα (Ίμαλ.)	8680 »	7. Άφραράτ	5460 »
4. Ίνδοκούχο	7750 »	8. Άλτάιχ	4540 »

Δ'. ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΝΗΣΙΑ

1. Βόρνεο	Εκτ. 750.000 τ.χ.	7. Μιντανάο (Φιλ.)	Εκτ. 96.000 τ.χ.
2. Σουμάτρα	> 400.000 >	8. Γκέτο (Ίαπ.)	> 78.000 >
3. Χόντο (Ίαπ.)	> 220.000 >	9. Σαχαλίη (Ρωσ.)	> 74.000 >
4. Κελέδη	> 180.000 >	10. Κεϋλάνη	> 67.000 >
5. Ίάβα	> 132.000 >	11. Κουσίον (Ίαπ.)	> 43.000 >
6. Λουσόν (Φιλπ.)	> 105.000 >	12. Φορμόσα	> 36.000 >

Ε'. ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΛΙΜΝΕΣ

1. Κασπία	έπιφ. 440.000 τ.χ.	4. Βαϊκάλη	έπιφ. 23.800 τ.χ.
2. Αράλη	> 62.000 >	5. Ουρόμια	> 5.575 >
3. Βαλκάς	> 48.000 >	6. Βάν	> 3.690 >

ΣΤ' ΟΙ 22 ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΠΟΛΕΙΣ (ἀπὸ 1.500.00 κ. καὶ ἄνω)

1. Τόκιο	κάτ. 9.500.000	12. Καντόν	κάτ. 2.350.000
2. Σαγκάη	> 7.500.000	13. Μαδράς	> 2.200.000
3. Πεκίνο	> 6.500.000	14. Τσούγγ - Κίγγκ	> 2.120.000
4. Βομβάη	> 5.000.000	15. Κολκίτσα	> 1.900.000
5. Πιέ - Τσιν	> 4.000.000	16. Μανίλα	> 1.900.000
6. Μοϊνδέν	> 3.600.000	17. Χαρμπίν	> 1.900.000
7. Καλκούτα	> 3.000.000	18. Σαϊγκόν	> 1.800.000
8. Τζακάρτα	> 3.000.000	19. Τενερανή	> 1.660.000
9. Όζάκα	> 2.890.000	20. Σεούλ	> 1.650.000
10. Σιγγάπ	> 2.400.000	21. Ναγκόγια (Ίαπ.)	> 1.500.000
11. Δελχί	> 2.400.000	22. Πορτ - Άρθούρ	> 1.500.000

II. ΑΦΡΙΚΗ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Α. Φυσική εξέταση W

1. Θέσις και έκτασις. Ἡ Ἀφρικὴ ἔρχεται δευτέρη ἡπείρου τοῦ Ἀνατ. ἡμισφαιρίου σὲ μέγεθος καὶ ἔχει ἔκτασι 30.000.000 τ.χ. περίπου. Ἀπὸ τὴν Εὐρώπῃ χωρίζεται μὲ τὴ Μεσόγειο θάλασσα, ἀπὸ τὴν Ἀσία μὲ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα καὶ ἀπὸ τὶς ἄλλες ἡπείρους μὲ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανὸ καὶ Ἰνδικὸ ὠκεανὸ. Ἀπὸ τὸ 1869, ποῦ ἔγινε ἡ διώρυγα τοῦ Σουέζ, ἡ Ἀφρικὴ ἐχωρίσθηκε ἀπὸ τὴν Ἀσία καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν περιπλεύσῃ. Ὁ Ἰσημερινὸς τὴ χωρίζει στὴ μέση, ἀλλὰ τὸ ὅρειο μέρος τῆς εἶναι μεγαλύτερο καὶ πλατύτερο. Ἀντίθετα μὲ τὶς ἄλλες ἡπείρους ἡ Ἀφρικὴ δὲν εἶναι διαμελισμένη ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ δὲν παρουσιάζει μεγάλους κόλπους, οὔτε φυσικὰ λιμάνια. Οἱ ἀποβάσεις ἐκεῖ εἶναι δύσκολοι. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποῦ ἐνῶ τὴν περιέπλευσαν οἱ Πορτογάλοι ἀπὸ τὸ 14ο αἰῶνα, μέχρι πρὶν ἀπὸ 50 χρόνια ἦταν ἀνεξερευνήτῃ.

2. Τὸ ὄρος. Τὰ ὄρη τῆς Ἀφρικῆς δὲν παραβάλλονται μὲ τῆς Ἀσίας οὔτε σὲ ὕψος μὰ οὔτε στὸν ὄγκο. Στὸ ὅρειο μέρος παρατηροῦμε τὴν ὄρεσιρὰ τοῦ Ἀτλάντα (4.250 μ.) καὶ στὴ Γουινέα τὰ ὄρη Καμερόν (4070 μ.). Ὀλόκληρῃ ἡ βόρειος καὶ δυτικὴ Ἀφρικὴ (ἡ Σαχάρα, τὸ Σουδάν, ἡ Γουινέα καὶ ἡ Δεκάνη τοῦ Κογγό) εἶναι πεδινὴ μὲ χαμηλὰ βουνά. Αὐτὴ εἶναι ἡ Χαμηλὴ Ἀφρικὴ. Ἀντίθετα ἡ ἀνατολικὴ καὶ νότιος, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παράλια, εἶναι ὄρεινῃ. Αὐτὴ εἶναι ἡ Ὑψηλὴ Ἀφρικὴ. Μεγαλύτερα ὄρη ἐκεῖ εἶναι τῆς Ἀθισσανίας ὑψηλότερη κορυφὴ (4.620 μ.), τὰ Κένια (5.200 μ.), τὸ Κιλιμάντζαρο (ὕψ. 6010 μ.) στὴν Ἀνατ. Ἀφρικὴ καὶ αὐτὸ καὶ πολὺ κοντὰ στὸν Ἰσημερινὸ (Ν.Γ.Π. 30 5') τεράστιος ὄρεινὸς ὄγκος μὲ δύο κορυφές. Τὴν κορυφὴ Κίμπο (6010 μ.) ποῦ εἶναι τὸ ψηλότερο σημεῖο τῆς ἀφρικανικῆς ἡπείρου καὶ ποῦ μ' αὐχένα συνδέεται μὲ τὴν ἄλλῃ κορυφὴ τὸ Μάβεζι (5355 μ.). Τὸ Κιλιμάντζαρο εἶναι τεράστιο ἡφαιστεῖο μὲ κρατῆρες τὶς δύο μεγάλες κορυφές του. Ὁ κρατῆρας τῆς ψηλότερης κορυφῆς ἔχει ἄνοιγμα 2.000 μ. καὶ βάθος 200 μ. περίπου. Τὰ Κένια καὶ τὸ Κιλιμάντζαρο ἔχουν αἰῶνια χιόνια καὶ εἶναι πάντα σκεπασμένα μὲ σύννεφα ποῦ, ὅπως στέχουν ἐκεῖ ἐπάνω ἀκίνητα, φαίνεται σὰν νὰ συνομιλοῦν μὲ τὶς κορυφές. Κάτω στὰ πόδια τῶν μεγάλων βουνῶν τῆς Μαύρης Ἠπείρου, ὁ τόπος καίεται ἀπὸ τὴ ζέστη τοῦ φλογεροῦ ἡλίου. Ἀπὸ κεῖ καὶ ἀπάνω ἀρχίζουν οἱ κλιματικὲς ζώνες.

Ἡ Ἀφρικὴ ἔχει δύο μεγάλες ἐρήμους: Τὴ Σαχάρα, μεγαλύτερη τῆς γῆς, ἴση μὲ τὴν Εὐρώπῃ μὲ πολλὰς ὁάσεις καὶ τὴν Καλαχάρι.

3. Τὰ νερά. Μεγαλύτερος ποταμός είναι ο Νείλος, δεύτερος της γῆς σὲ μήκος μὲ 6.700 χιλιόμετρα. Ἀπὸ τὴ λίμνη Βικτωρία πηγάζει ὁ Λεῦκος Νεῖλος καὶ εἶναι πλωτὸς ὡς τὸ Χαρτούμ. Ἐκεῖ συναντᾷ τὸ Κουανόβν Νεῖλο ποῦ μαζεύει τὰ νερά τῶν θερινῶν βροχῶν τῆς Ἀθιοπίας. Οἱ δύο ποταμοὶ κάνουν τὸν κυρίως Νεῖλο ποῦ διαρρέει τὸ ἀνατολικὸ μέρος τῆς ἐρήμου Σαχάρας, σχηματίζε ἀπὸ τὸ Κάιρο καὶ κάτω τὸ περίφημο Δέλτα καὶ τέλος χύνεται στὴ Μεσόγειο θάλασσα μὲ πολλὰ στόμια. Ἄλλοι ποταμοὶ εἶναι ὁ Κόγγος (μ. 4.640 χιλ.), δεύτερος τῆς γῆς στὸν ὄγκο τοῦ νεροῦ μετὰ τὸν Ἀμαζόνιο, μὲ μεγάλους παραποτάμους, ὁ Νίγηρ (4.200 χιλ.), ὁ Σενεγάλης, ὁ Γαμβίας, ὁ Ὁράγγης καὶ ὁ Ζαμβέζης, ἴσος μὲ τὸ Δούναβη. Ὁ Ζαμβέζης πρὸ κάτω ἀπὸ τὴ συμβολὴ τοῦ παραποτάμου τοῦ Κουάντο, ἀφήνοντας τὸ ὄροπέδιο, πέφτει μὲ φοβερὸ πάταγο ἀπὸ 100 μ. ψηλὰ σ' ὅλο του τὸ πλάτος (1.700 μ.) σὲ μιὰ στενὴ φάραγγα. Κατόπιν σχηματίζει καὶ ἄλλους καταρράκτες (τοὺς μεγαλύτερους τῆς γῆς) γνωστὸς μὲ τὸ ὄνομα «Καταράκτες τῆς Βικτωρίας» καὶ ἐκεῖ ἔχουν ἐγκαταστήσει ἐργοστάσια ἡλεκτρισμοῦ. Αὐτοὺς ἀνεκάλυψε τὸ 1855 ὁ Δαβίδ Λίβιγκστον καὶ ἔδωκε τ' ὄνομα τῆς βασιλείας Βικτωρίας.

Ἀπὸ τίς λίμνες σπουδαιότερες εἶναι ἡ Βικτωρία, ἴση περίπου στὴν ἑκτασί μὲ τὴν Παλ. Ἑλλάδα (68.000 τ.χ.) μὲ βάθος 75 μ., ἡ Ταγκανίκα (ἐκτ. 32.000 τ.χ. βάθος 1435 μ.), ἡ Νυάσσα (ἐκτ. 30.000 τ.χ. β. 780 μ.), ἡ Τσάδα (ἐκτ. 46.000 τ.χ.) ποῦ μαζεύει τὰ νερά τοῦ κεντρικοῦ ὄροπεδίου, Ροδόλφου (ἐκτ. 8.000 τ.χ.), Ἀλβέρτου (ἐκτ. 5.300 τ.χ.), Μέρου (4.200 τ.χ.), Ἐδουάρδου (3.550 τ.χ.) καὶ ἡ Τάνα (ἐκτ. 3.100 τ.χ.) ἡ ψηλότερη λίμνη τῆς Ἀφρικῆς σὲ ὕψος 1.755 μ. ἀπ' ὅπου πηγάζει ὁ Κουανὸς Νεῖλος.

4. Τὰ παράλια. Νὰ εὑρετε στὸ χάρτη τ' ἀκρωτήρια, τίς θάλασσες, τοὺς κόλπους, τοὺς πορθμούς καὶ τὰ νησιά τῆς Ἀφρικῆς.

5. Χαρτογραφία. Σχεδιάσετε στὸ τετράδιο τῆς χαρτογραφίας τὴν Ἀφρικὴ καὶ βάλετε μὲ προσοχὴ ἕνα - ἕνα τὰ μεγαλύτερα ὄρη. Κατόπιν τοὺς ποταμούς, τίς λίμνες κ.ο.κ. μὲ τὴ σειρὰ ὅπως τὰ ἐμάθατε.

Β'. Οἰκονομικὴ ἐξέτασις

1. Τὸ κλίμα καὶ τὰ προϊόντα. Τὸ κλίμα τῆς Ἀφρικῆς εξαρτᾶται ἀπὸ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος, τὴ θερμοκρασίαν τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θάλασσας. Ἡ ἡπειρος χωρίζεται κυρίως σὲ πέντε περιοχές:

α') Περιοχὴ Μεσογείου θαλάσσης μὲ κλίμα εὐκρατο, βροχὲς ἰδίως στὸν Ἀτλαντὰ ἐπὶ 2-4 μῆνες καὶ ἐκεῖ εὐδοκίμοις ἐλιές, ἀμπέλια, ὀπωροφόρα δένδρα, σιτηρὰ, λαχανικὰ κ.ἄ.

β') Περιοχὴ τῆς Σαχάρας μὲ κλίμα πολὺ θερμὸ καὶ χωρὶς βλάστη-

α γιατί σπάνια βρέχει. Μόνο οι δάσεις κατοικούνται γιατί έχει υπάρχει νερό και βλάστησις.

γ') **Περιοχή των στεππών** με κλίμα θερμό, ξηροί χορτο για βοσκές και άρκετα δένδρα. Έχει είναι ανεπτυγμένη ή κτηνοτροφία και καλλιεργείται αραβόσιτος, όσπρια, βαμβάκι κ.ά.

δ') **Τροπική περιοχή** με πολλή ζέση και άνοδόφορη ύγρασία από τις πολλές βροχές. Η βλάστησις έχει είναι πλουσιωτάτη με παρθένα δάση, τις ζούγκλες τις Αφρικής, που ζουν τα περισσότερα άγρια ζώα και άφθονα έντομα. Στα χαμηλά μέρη έχουν φυτείες καουτσούκ, κακάου, καφέ, ζαχαροκαλάμου και στα χωράφια καλλιεργούν αραβόσιτο, βαμβάκι, ρύζι κ.ά. Τα μέρη έχει μολονότι πλούσια είναι άνωγεινά και δύσκολα ζουν οι λευκοί. Αυτοί προτιμούν τα παράλια και τα ψηλότερα μέρη που είναι λιγώτερο νοσηρά.

ε') **Περιοχή της Νοτ. Αφρικής** με κλίμα εύκρατο, όπως στην πατρίδα μας άλλ' οι εποχές είναι αντίθετες.

2. Θρησκείες. Στην Αφρική, όπως και στην Ασία, υπάρχουν πολλές σκέτες. Έτσι στη Βόρειο Αφρική, από την Έρυθρά Θάλασσα ως τον Ατλαντικό, ο Αραβικός κόσμος είναι Μουσουλμάνοι και υπολογίζονται 8.500.000 περίπου. Στην Κεντρική Αφρική επικρατεί άκομή ή ειδωλολατρεία και η μάγεια. Όσοι χιλιάδες Ιεραπόστολοι (καθολικοί και όρθόδοξοι), έπειτα από σκληρές συνθήκες και μεγάλες θυσίες κατώρθωσαν να διαδώσουν το Χριστιανισμό, που συνεχώς επεκτείνεται. Πολλές χιλιάδες από τους τολμηρούς αυτούς ρασοφόρους έχασαν τη ζωή τους από τα βέλη και το μαχαίρι των άγριων λαών, τα διάφορα θηρία της ζούγκλας και το άπαίσιο κλίμα της αφρικανικής Ηπείρου. Είναι και αυτοί Μάρτυρες το Χριστιανισμού. Το έργο των Ιεραποστόλων είναι συνάμα και εκπολιτιστικό γιατί, εκτός από τις εκκλησίες που ανεύχονται 20.000 περίπου, έχουν ιδρύσει σχολεία (12.000 περίπου) και πάμπολλα φιλανθρωπικά ιδρύματα (νοσοκομεία, όρφανοτροφεία κτλ.). Οι Χριστιανοί της Αφρικής υπολογίζονται εις 35.000.000 (οι μισοί Νέγροι) και οτις περισσότερες εκκλησίες είναι Νέγροι Ιερείς.

Στα παράλια της Άν. Αφρικής, που πολλοί κάτοικοι είναι μετανάστες από την Ασία, κυριαρχούν οι Βουδδιστάι, οι Βραχμανιστάι και οι Ινδοιστές. Οι Ισραηλίτες υπολογίζονται 500.000 περίπου.

Ότε οι λαοί της Αφρικής είναι: Μουσουλμάνοι, Χριστιανοί, Βουδδιστάι, Βραχμανιστάι, Ινδοιστάι, Ισραηλίται και οι υπόλοιποι ειδωλολάτραι.

3. Οι κάτοικοι. Ο πληθυσμός της Αφρικής είναι 25.500.000 περίπου και ανάλογα με την έκτασι είναι άραιός. Αυτό όφείλεται στο ότι η Σαχάρα και τα παρθένα δάση είναι άκατοίχτα. Από τα 255 εκατομμύρια που έχει όλη η ήπειρος, τα 5 εκ. περίπου είναι λευκοί. Οι άλλοι είναι μαύροι.

Από τους μαύρους όπερτερούν οι Νέγροι (100 εκ. κ.) και αυτοί μπορούν να ζουν και να εργάζονται και στη μεγαλύτερη ζέση και ύγρασία των τροπικών χωρών. Χωρίς τους Νέγρους ή Αφρική θα ήταν άκαλλιέργητη.

4. Συγκοινωνία. Στη Σαχάρα και στο Σουδάν η συγκοινωνία γίνεται με καραβάνια από καμήλες. Στις τροπικές χώρες όπου δε μπορούν να χρησιμοποιηθούν ζώα, τις μεταφορές αναλαμβάνουν καραβάνια από άχθοφόρους μαύρους. Στο Νείλο η συγκοινωνία γίνεται με ποταμόπλοια κι όπου είναι καταρράκτες δίπλα έχει γίνει σιδηροδρομική γραμμή. Κατόπιν αρχίζει νέο πλωτό τμήμα κ.ο.κ. ως και το Δέλτα του ποταμού. Με το ίδιο συγκοινωνιακό δίκτυο εξυπηρετείται κι ο Κόγγος πότε δηλαδή με το πλοίο πότε με το σιδηρόδρομο κι έτσι οι επιβάτες και τα εμπορεύματα από τις εκβολές του φθάνουν στη λίμνη Τανγκανίκα. Η Ν. Αφρική που έχει πλούσια μεταλλεία και το πυκνότερο σιδηροδρομικό δίκτυο. Μιά από τις γραμμές προχωρεί ως τη λίμνη Βικτωρία και συνδέεται με τα συγκοινωνιακά δίκτυα του Νείλου και του Κόγγου. Τη συγκοινωνία της Αφρικής με το εξωτερικό κάνουν μεγάλα ατμόπλοια που περιπλέουν την ήπειρο. Τελευταία η συγκοινωνία γίνεται και με αεροπλάνα που μεταφέρουν επιβάτες κι εμπορεύματα.

5. Έθνη κι πάρκα. Στη Μαύρη ήπειρο, όπως λέγεται η Αφρική, ζουν αναρίθμητα και τα πιο περίεργα άγρια ζώα. Τα ζώα αυτά κυνηγούν οργανωμένες ομάδες ανθρώπων και κινδυνεύουν να εκλείψουν. Για να μην γίνει αυτό ώριμες κυβερνήσεις έζημιούργησαν ιδιαίτερες κλειστές περιοχές που ελέγχονται κι έχει μέσα αφέθησαν να ζουν ανενόχλητα τ' άγρια θηρία. Οι περιοχές αυτές λέγονται «έθνη κι πάρκα» και το κυνήγι εκεί απαγορεύεται. Μεγαλύτερα πάρκα έχουν γίνει στη Νοτιοαφρικανική Ένωση, στην Κένυα, Ουγκάντα και Τανγκανίκα.

Τα πάρκα διασχίζονται από δημόσιους δρόμους και τα επισκέπτονται καραβάνια τουριστών με αυτοκίνητα να θαυμάσουν τα διάφορα ζώα. Εκείνα είναι εξοικειωμένα από τους ανθρώπους και δεν φοβούνται. Έτσι βλέπει κανείς λεοντάρια να περνούν άφοβα δίπλα στ' αυτοκίνητα, καμήλοπαρδαλίες που απλώνουν τους μακρινούς λαιμούς να παίρνουν τροφή που τους δίνουν οι τουρίστες, ιπποπόταμους να χάσκουν αδιάφοροι, πιθήκους να γελούν μπροστά στους φωτογραφικούς φακούς, τη λέαινα να θηλάζει άφοβα τα μικρά της κτλ.

Γ' Πολιτική εξέταση

Η Αφρική τελευταίως έχει χωρισθή σε πολλά ανεξάρτητα κράτη και λίγα τμήματά της είναι ακόμη αποικία των Εθρωπαίων. Αν' έχει οι τελευταίοι προμηθεύονται πρώτες ύλες για τα εργοστάσιά τους, όπως καουτσούκ, φοινικέλαιο, βαμβάκι, δέρματα κ.λ.

Ασκήσεις. 1) Γιατί καθυστέρησε η εξέσυνθης της Αφρικής; 2) Ποιά είναι τα μεγαλύτερα όρη; 3) Από που πηγάζει ο Νείλος και που χύνεται; 4) Σε πόσες και ποιες κλιματολογικές περιοχές χωρίζεται η Αφρική; 5) Πώς γίνεται η συγκοινωνία στο Νείλο και στον Κόγγο; 6) Πληροφορίες.

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Ἡ Ἀφρική διαιρεῖται σὲ πέντε μεγάλες περιοχές:

α') Τῇ Βόρειοι Ἀφρική, β') Δυτικῇ Ἀφρική, γ') Κεντρικῇ Ἀφρική, δ') Ἀνατολικῇ Ἀφρική ε') Νότιο Ἀφρική καὶ στ') τὰς νήσους τῆς Ἀφρικής ἐπὶ τοῦ Ἰνδικοῦ καὶ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ.

Α' ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ

Καταλαμβάνει τὸ βόρειο τμήμα τῆς ἀφρικανικῆς ἡπείρου μὲ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἐρήμου Σαχάρας καὶ ἐκτείνεται ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσαν μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Ἐκτασίς 6.150.000 τ.χ. περίπου. Ἡ Βόρειος Ἀφρική λέγεται καὶ Λευκὴ Ἀφρική γιατί οἱ κάτοικοί της (52.500.000 περίπου) εἶναι λευκοὶ ἢ μελαμφοὶ καὶ ἔχουν μεγάλη διαφορὰ ἀπὸ τοὺς Νέγρους ποὺ κατοικοῦν στὴ Μαύρῃ Ἀφρική.

Πολιτικῶς ἡ Βορ. Ἀφρική ἀποτελεῖται: α') ἀπὸ τὰ 5 ἀνεξάρτητα κράτη: Αἴγυπτο, Λιβύη, Τυνησία, Ἀλγερία καὶ Μαρόκο β') ἀπὸ τῆς ἰσπανικῆς κήσεως (Ρίο-Ντέ-Όρο, Ἰφνὶ καὶ Ἰσπ. Σαχάρα) καὶ γ') τῇ Γαλλικῇ Σαχάρα.

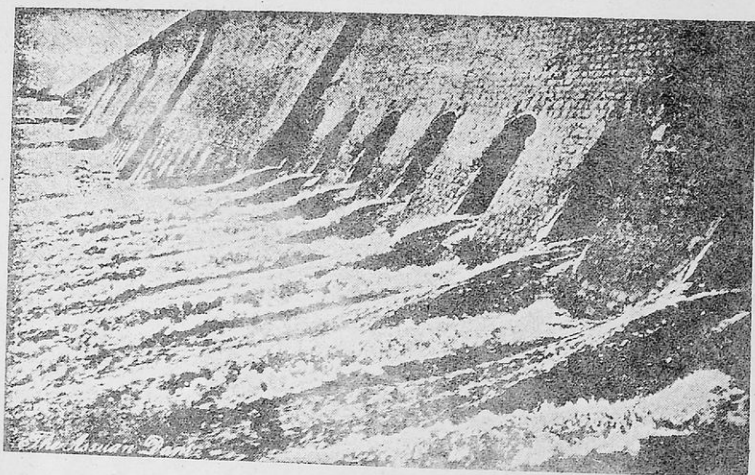
1. Αἴγυπτος Ναι

1. Ἡ χώρα. Ἡ Αἴγυπτος πιάνει τὸ βορειοανατολικὸ μέρος τῆς Ἀφρικής. Στὰ βόρεια ἔχει τὴ Μεσόγειον θάλασσαν, ἀνατολικά τὴ διώρυγα τοῦ Σουέζ καὶ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσαν, στὰ νότια τὸ Ἀγγλοαίγυπτιακὸν Σουδάν καὶ δυτικὰ τὴ Λιβυκὴ ἔρημο. Στὴν Αἴγυπτο πολιτικῶς ὑπάγεται καὶ ἡ τριγωνικὴ χερσόνησος Σινά.

Ἡ ἔκτασις ὅλης τῆς Αἰγύπτου εἶναι 1.184.200 τ.χ., ἀλλὰ μόνο 35.000 τ.χ. ποὺ ἀποτελοῦν τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου καὶ τὸ Δέλτα τοῦ Νείλου, εἶναι κατοικήσιμα. Ὅσο δηλ. ποτίζει ὁ Νεῖλος ποταμὸς. Ἡ ἄλλη ἔκτασις εἶναι ἔρημος καὶ κάπου—κάπου ὑπάρχουν ὄασις.

Ἡ εὐφορία καὶ γενικὰ ἡ ζωὴ τῆς χώρας ὀφείλεται στὸ Νεῖλο. Τὸ καλοκαίρι ποὺ καταβαίνουν τὰ νερά τῶν θερινῶν βροχῶν τῆς Ἀθιοπίας, ὁ Νεῖλος ὑψώνεται 6-7 μέτρα καὶ πλημμυρίζει ὅλη τὴ χώρα. Κατόπιν σιγὰ-σιγὰ τὰ νερά ἀποσύρονται καὶ μένει στὴν πεδιάδα ἡ λάσπη, λιπαίνει τὴ φλογισμένη γῆ καὶ τὴν κάνει γόνιμη. Τὸ πρὸ εὐφορὸ μέρος εἶναι τὸ Δέλτα τοῦ Νείλου ἀπὸ τὸ Κάιρο καὶ κάτω καὶ ἔχει εἶναι οἱ μεγάλες πόλεις τῆς χώρας. Οἱ Ἄγγλοι ἔκαναν στὸ Νεῖλο πολλὰ ὕδατοφράγματα, πελώριους δηλαδὴ τοίχους ποὺ κρατοῦν τὸ νερὸ ψηλά. Τὸ πρὸ μεγάλο εἶναι ὁ Νεῖλος φράκτης τοῦ Ἀσσοῦν ποὺ ὁ τοίχος του εἶναι μακρὺς 2.000 μέτρα καὶ σὲ ὕψος 35 μ. τὰ νερά ἀπλώνεται σ' ἀπέραντη λίμνη. Τὸ ἀποθηκευμένο νερὸ

πετιέται με δρμή από τις 180 πόρτες του Νειλοφράκτη, πέφτει σε ψηλότερα αulάκια, διακλαδίζεται στα χωράφια που πριν ήταν έρημος και ποτίζει τη δίψασμένη γη. Με το Νειλοφράκτη του 'Ασσουάν έδιπλασιάσθηκε ή παραγωγή της Αιγύπτου.

Εικ. 24. Νειλοφράκτης του 'Ασσουάν

Φράγμα του 'Ασσουάν. Από το 1960 έχουν αρχίσει οι εργασίες να μεγαλώσει το φράγμα του 'Ασσουάν. Το ύψος του φράγματος θα είναι 120 μ. και το μεγαλύτερο του κόσμου (μετά το φράγμα Μοβουζίν στην 'Ελβετία και το Φόρτ Πέκ στη Μονακό) του Σουδάν. Το φράγμα θα συγκεντρώνει 130 δισεκατομμύρια κ.μ. νερού, θ' αυξήσει την άρδευση κατά 4.000.000 στρέμματα κι έτσι ή καλλιέργειση έκτασης της Αιγύπτου θ' αυξηθώ κατά 30%. Εκτός αυτού με το μεγάλο υδροηλεκτρικό έργο-στάσιο, που θα γίνει κάτω από το φράγμα, θα παράγεται άφθονο ήλ. ρεύμα και θα έπαυσει για όλες τις ανάγκες της χώρας. Για το έργο τοπο απασχολούνται 6000 εργάτες και μηχανικοί και υπολογίζεται ότι θα είναι έτοιμο το 1968.

Λίγα μίλια από το 'Ασσουάν ανεκαλύφθηκαν τελενταία μεγάλα αποθέματα σιδηρομεταλλεύματος. Έτσι στο 'Ασσουάν θ' αναπτυχθώ και μεγάλη βιομηχανία. Ήδη έχει δημιουργηθώ και λειτουργεί μεγάλο χημικό εργαστήριο λιπασμάτων.

2. Τα προϊόντα. Ήπειδ ή Αίγυπτος έχει θερμό κλίμα και δέν λείπει ή ύγρασία, εκεί γίνονται δυο και τρείς συγκομιδές το χρόνο, ιδίως προκειμένου περί κηπευτικών προϊόντων. Κυριώτερα προϊόντα της χώρας είναι: βαμπάκι, ρύζι, σίτηρά, δσπρια, ζαχαροκάλαμο, χουρμάδες κ.θ. Στο βαμπάκι ή Αίγυπτος έρχεται τρίτη της γής, μετά τις Ήν. Πολιτείες και την 'Ινδία. Ή κτηνοτροφία έδω δέν είναι σημαντική γιατί δέν υπάρχουν εκτάσεις για βοσκές.

Ή 'Ελλάδα εισάγει από την Αίγυπτο πρώτμα λαχανικά βαμβακόσπορο, σουσάμι, μπανάνες κλπ. κι εξαάγει σταφύλια, λάδι, χημικά λιπάσματα κ.θ.

3. Οἱ κάτοικοι. Τὴν ἀρχαιοτάτη ἐποχὴ οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν πολιτισμέ-
νος λαός, ἡ δὲ ἱστορία τους χάνεται μέσα στὴ νύχτα τοῦ χρόνου. Μετὰ τὴν ἐπα-
χὴ τῶν Φαραῶν ποὺ ἄφσαν γιὰ σημάδια τοῦ πολιτισμοῦ τους τὶς τεράστιες πυ-
ραμίδες, ἡ Αἴγυπτος κατακτήθηκε ἀπὸ τοὺς Πέρσες, κατόπιν ἀπὸ τὸ Μ. Ἀλέ-
ξανδρο ποὺ οἱ διάδοχοί του ἱδρυσαν τὸ βασίλειο τῶν Πτολεμαίων, ἀπὸ τοὺς Ρω-
μαίους, τὸ Βυζαντινὸ κράτος, τοὺς Τούρκους καὶ ἀπὸ τὸ 1881 ἀπὸ τοὺς Ἀγ-
γλους. Ὁ πληθυσμὸς εἶναι ὡς 27.200.000 περίπου κάτοικοι.

Πυραμίδες. Ἕνας αὐτοκνητδόρομος ἔξω ἀπὸ τὴ μεγάλη πολιτεία ὡδεγεὶ στὴν
τοποθεσία Γίζα. Ἐκεῖ σφόνονται οἱ περίφημες τοεῖς πυραμίδες, κατασκευασμένες ἀπὸ
ὀγκύλθους ἔδω καὶ 6.000 χρόνια. Μεγαλύτερη εἶναι τοῦ φαραῶ Χέοπος, τετραγωνική,
μὲ ὕψος 138 μ. καὶ πλεονά τετο. βάσεως 227 μ. Πολλὲς μονάδες ὀγκύτες, ἐπὶ δεκά-
δες χρόνια, ἐξοικονομοῦσθηκαν γιὰ τὰ οἰκοδομικὰ αὐτὰ μεγαθήρια ποὺ προκαλοῦν τὸ
θαυμασιὸν μὲ καὶ τὸ δόος τοῦ ἐπισκέπτου καὶ ἀμέτρητοι ἀπέθαναν ἀπὸ τὴν κοπιώδη
καὶ τὶς διάφορες κακουχίες.

Ἐκεῖ κοντὰ στὶς πυραμίδες εἶναι καὶ τεράστιος θρόνος ἦρους 20 μ. ὅπου εἶναι λα-
ξευμένη ἡ Σφίγγα. Περιστάνει λιοντάκι καθισμένο καὶ ποὺ τὸ κεφάλι καὶ τὸ στῆ-
θος εἶναι γυναικεῖο.

Οἱ ταξιδιώτες ποὺ φθάνουν στὸ Κάιρο, ἐκτός ἀπὸ τὸ περίφημον καὶ τεράστιον Μου-
σεῖο μὲ τὶς Αἰγυπτιακὰς μορφὲς καὶ ἄλλα ἀρχαῖα μνημεῖα, τὸ Ζωολογικὸ κήπο καὶ τό-
σοι ἄλλα ἀξιοθέατα μέρη, ἐπισκέπτονται καὶ τὴν Γίζα νὰ ἰδοῦν τὶς πυραμίδες μὲ τὴν
Σφίγγα.

Οἱ ἐντόπιοι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων, εἶναι Φελλάχοι
δηλαδή γεωργοὶ Μωαμεθανοὶ καὶ Κόπται χριστιανοί. Οἱ Φελλάχοι ζοῦν
σ' ἄλλες καλύδες ποὺ τὶς κάνουν μὲ τὴ λάσπη τοῦ Νείλου καὶ οἱ Κό-
πται κατοικοῦν ἰδίως στὶς πόλεις. Στὴν Αἴγυπτο ζοῦν ἀκόμη πολλοὶ Ἀραβες,
Εὐρωπαῖοι καὶ ἀρκετοὶ Ἕλληνες καὶ διατηροῦν Ἑλληνικὰ σχολεῖα, ἐκκλησίες,
λέσγει, νοσοκομεῖα καὶ ἄλλα φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα. Οἱ ἐθνικοὶ μας εὐεργέ-
τες Τσοτσας, Στουρνάρας, Μπενάκης κ.ἄ. στὴν Αἴγυπτο ἔκαμαν τὶς περιου-
σίες καὶ ὠφέλησαν τὴν πατρίδα μας.

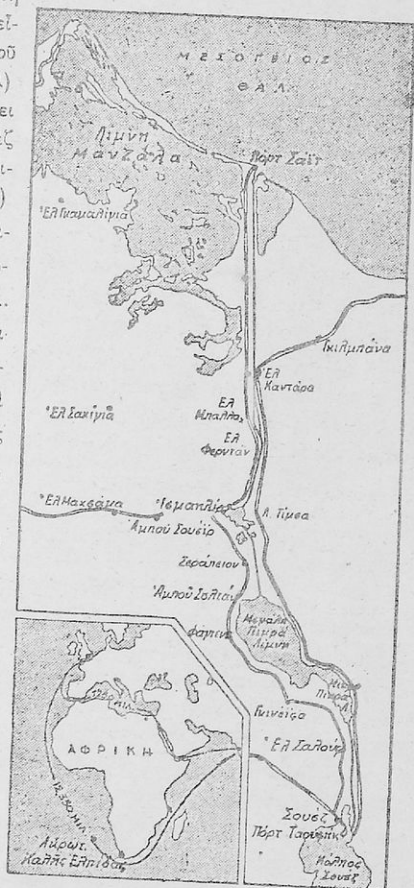
4. Πολιτικὴ ἐξέτασις. Ἡ Αἴγυπτος εἶναι δημοκρατία—μέλος τῆς Ἀρα-
βικῆς Ὀμοσπονδίας, ἡ ὁποία ἐπιδίδωκει νὰ ἐπεκταθῇ σ' ἑλὸς τὸν ἀραβικὸν κά-
σμο καὶ ἰδίως στὶς πετρελαιοπαραγωγικὰς χώρες τῆς Μέσης Ἀνατολῆς.

5. Διαίρεσις καὶ πόλεις. Μὲ μιὰ νοητὴ γραμμή, ποὺ περνᾷ ἀπὸ τὸ
Κάιρο, ἡ χώρα γωοῖζεται σὲ δύο μέρη: Στὴν Κάτω Αἴγυπτο χώρα
τοῦ Δέλτα, ποὺ εἶναι ἴση μὲ τὴν Πελοπόννησο καὶ τὴν Ἀνω Αἴγυπτο
ποὺ περιλαμβάνει τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου.

Στὴν Κάτω Αἴγυπτο σπουδαῖες πόλεις εἶναι τὸ Κάιρο (κ. 3.500.000)
πρωτεύουσα τῆς Αἴγυπτου (καὶ τῆς Ἀραβικῆς Ὀμοσπονδίας), ὁραιότατη
ρυμοτομία, μεγάλες οἰκοδομές, πολλὲς διώρυγες, 400 τζαμιά κλπ. Ἡ ἑλλ.
παροικία τοῦ Κάιρου ἔχει 30 χιλ. περίπου Ἕλληνες, οἱ ὅσοι εἶναι πολὺ ὀρ-
γανωμένοι καὶ διατηροῦν πολλὰ σχολεῖα στεγασμένα σὲ μεγάλα καὶ ὁραιότατα
διδαστήρια (ὅπως ἡ Ἀρτέμιος Σχολή, ἡ Σενάκειος Σχολή, ἡ Πατριαρχικὴ
Σχολή κ.ἄ.) ἐκκλησίες, ἐμπορικὰ καταστήματα κτλ. Ἀπὸ τὸ Κάιρο ἕνας αὐτο-

κινητόδρομος οδηγεί τὸν ταξιδιώτη στὲς περιφημὲς πυραμίδες ὅπου εἶναι οἱ τάφοι τῶν Φαραώ. Ἀ. τοῦ Καίρου εἶναι τὸ Σουέξ (130 χιλ) ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς κι ἔχει τελειώνει ἡ ὁμώνυμη διώρυγα. Ἀπὸ τὸ Σουέξ δὲ δρόμος οδηγεῖ στὴ Μονὴ τοῦ Σινᾶ. Ἡ Ἰσμαηλία (12.000 κ.) στὸ μέσο τῆς διώρυγος, μὲ ἑλληνικὴ παροικία ἡ ὁποία διατηρεῖ ὠραιότατην λέσχη (ὅπως ὅλες οἱ ἑλ. παροικίες τῆς Αἰγύπτου), Δημοτικό, Γυμνάσιο, ἐμπορικὰ καταστήματα κτλ. Τὸ Πόρ-τ-Σάϊδ ἐπὶ τῆς Μεσογείου στήν εἰσδο τῆς διώρυγος μὲ 230 χιλ. κατοίκους, δεύτερο λιμάνι τῆς Αἰγύπτου καὶ σταθμὸς τῶν πλοίων πού ταξιδεύουν γιὰ τὰ λιμάνια τοῦ Ἰνδικοῦ. Τῇ νύκτα τὰ πλοῖα οδηγοῦνται στὴν εἰσδο ἀπὸ φάρο ὕψους 55 μέτρων.

Ἄλλες πόλεις εἶναι ἡ Ἀλεξάνδρεια (κ. 1.350.000), μεγαλύτερο λιμάνι, ἡ πύρτα τῆς Ἀφρικῆς, ἔδρα τοῦ Πατριάρχου τῆς Αἰγύπτου καὶ τὸ μεγαλύτερο ἑλλ. κέντρο τῆς Ἀφρικῆς. Ἡ ἑλλ. παροικία διατηρεῖ ἐδῶ συγκρότημα διδαστηρίων Μ. Ἐκπαιδεύσεως μὲ εὐρύτατο σάδιον. Σ' αὐτὰ στεγάζονται τὸ «Ἀθερώφειο» Γυμνάσιο ἀρρένων καὶ Γυμνάσιο θηλέων, ἡ «Σαλβάγειος» Σχολή, τὸ Ἀνώτερο Παρθεναγωγεῖο καὶ ἡ Κοπτική Ραπτική Σχολή. Τὰ δύο τελευταῖα εἶναι συμπλήρωμα τῆς Μέσης Ἑκ-

Εἰς 26 Σχέδιον τῆς ὑδάτινης λαορίας, τῆς διώρυγος τοῦ Σουέξ, πού ἐκτείνεται στὴν ἄκρη τῆς ἐρήμου, ἀπὸ τὸ Πόρτ-Σαΐδ ὡς τὸ Σουέξ, κι ἔχει συνολικὸ μήκος 173 χ.λμ. Τὰ πλοῖα πού μπαίνουν ἀπὸ τὸ Πόρτ-Σαΐδ ἡ ἀπὸ τὸ Σουέξ, γιὰ νὰ διαπλεύσουν τὴ διώρυγα, εἶναι ἀναγκασμένα νὰ περιμένουν στὲς λίμνες (τὴν Ἰσμαηλίαν καὶ Μεγάλῃ Πικρῇ λίμνῃ) ὥς ὅτου νὰ προσπεράσουν τὰ πλοῖα πού ἔρχονται ἀπὸ τὴν ἀντίθετη διεύθυνση. Ἡ διώρυγὸς τοῦ Σουέξ ἔχει μεγάλη σημασία γιὰ τὴν παγκόσμια ναυτιλία, γιὰ τὴ ἀπόστασις ἀπὸ τὴ Δ. Εὐρώπῃ στὴν Ἰνδία ἐξοντομευθὴ κατὰ 6.580 περίπου χιλιόμετρα.

παιδεύσεως παιδεύσεως τῶν θηλέων Ἀλεξάνδρεας γιὰ τὴν πρακτικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ μόρφωσιν των. Ἐπίσης διατηρεῖ Νυκτερινὴ Σχολὴ Ξένων Γλωσσῶν, Νυκτ. Σχολὴ μηχανικῶν, τὸ Ὁρφανοτροφεῖο «Κανισκέρειον» πολλὰ δημοτικὰ σχολεῖα, μεγάλα ἐμπορικὰ καταστήματα, ξενοδοχεῖα, ἐργοστάσια, τὴν Κλινικὴν «Κωτσάικα», ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα νοσηλευτικὰ ἱδρύματα τῆς Αἰγύπτου μὲ 2.000 περίπου κρεβάτια καὶ τελειότατο μηχανικὸ ἐξοπλισμό.

Στὸ δέλτα τοῦ Νείλου εἶναι ἡ Μανσοῦρα (250 χιλ.), τὸ Ζαγάζιχ, ἡ Τάντα κ.κ. κέντρα θαυματοποιήσεως μὲ ἐλ. παροικίες ἀλλὰ διαρκῶς φθίνον γιὰτὶ οἱ Ἕλληνες συνεχῶς φεύγουν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον.

Στὴν Ἄνω Αἴγυπτον σπουδαιότερες πόλεις εἶναι τὸ Ἀσιούτ (κ. 100 χιλ.) στὴν ἀριστερὴ δὲ τοῦ Νείλου, πρωτ. τῆς Ἄνω Αἰγύπτου μὲ νέο πανεπιστήμιο, ἡ Μίνια, ἡ Κένα καὶ τὸ Ἀσσουάν, κοντὰ στὸ Νειλογράφον, πού ἐξελλίσσεται σὲ μεγάλο βιομηχανικὸ κέντρο.

5. Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία τῆς Αἰγύπτου ἐξυπηρετεῖται μὲ σιδηρόδρομον, αὐτοκίνητα, ποταμόπλοια καὶ ἀεροπλάνα. Τὸ σιδ. δίκτυον εἶναι 5.000 χιλιόμετρα (διπλάσιον περίπου τῆς Ἑλλάδος).

Ἡ χερσόνησος Σινᾶ εἶναι 3) πλάσια ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον ὅς ἔκτασι καὶ χωρεῖ τὴν κυρίως Αἴγυπτον ἀπὸ τὸ κράτος τοῦ Ἰσραήλ. Ἐδῶ πέρασαν οἱ Ἰσραηλῖτες κατὰ τὴν ἔξοδόν τους ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον μὲ ἀρχηγὸ τὸ Μωυσὴ καὶ περιπλανήθηκαν στὴν ἔρημον πολλὰ χρόνια. Τὸ νότιον τμήμα εἶναι πῶ ὄρεινόν μὲ ψηλότερον ὄρος τοῦ Μωῦσέως («Ἀγ. Παρασκευῆς σήμερον») πού ἔχει ὕψος 2641 μ. Στὴν κορυφὴν τοῦ τῷ Ἀμερ. Ἰνστιτούτῳ «Σμῖθ» ἔχει ἐγκαταστήσει «Ἡλιοσκοπεῖον» γιὰ τὴ μελέτη τῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων καὶ τὸ διεθνῶς Ἰνστιτούτον Ἀμερικανῶν Ἐπιστήμονες. Στους πρόποδες τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ὄρους καὶ σὲ ὕψος 1.530 μ. ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας εἶναι ἡ περίφημη Μονὴ τοῦ Σινᾶ, κτισμένη ἐπὶ Ἰουδαϊσμοῦ τὸ 527 μ.Χ. μὲ ψηλὸ τοῖχον γύρω. Ἀληθινὸν κάστρο, νὰ ἀσφάλεια. Εἶναι καθ' αὐτὸ Ἑλληνικὸν μοναστήριον ἀφιερωμένον πρῶτον στὴν Ἀγ. Ἐλένη. Μία μέρα, λέει ἡ παράδοσις, οἱ καλόγηροι ἀνεκάλυναν στὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους τὸ λείψανον τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης πού εἶχε μεταφερθῆ ἔκει μὲ θαῦμα ἀπὸ τὸ Κάϊρο. Τὸ λείψανον τὸ πῆραν καί, μέσα σὲ λάρνακα, εἶναι στὸ ἱερόν τῆς ἐκκλησίας. Ἀπὸ τότε ἡ Μονὴ εἶναι ἀφιερωμένη στὴν Ἀγ. Αἰκατερίνη. Ἡ διδωθὴν τοῦ ἔχει γιλιὰδες σπάνια χειρόγραφα καὶ πολλὰ σύγχρονα βιβλία. Ἡ Μονὴ τοῦ Σινᾶ, μὲ τὸ βυζαντινὸν τῆς περιβάλλον, εἶναι τὸ πῶ προχωρημένον προπύργιον τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὴν ἄξενήν τούτην χώραν καὶ τὸ ἐπισκέπτονται πολλοὶ ξένοι.

Οἱ Βεδουῖνοι τῆς περιοχῆς σέβονται τὴ Μονὴν γιὰτὶ πιστεύουν ὅτι εἶναι ἀπόγονοι τῆς βυζαντινῆς φρουρᾶς πού, ἔκεινα τὰ χρόνια, εἶχε ἐγκατασταθῆ ἔκει νὰ προστατεύουν τὴ Μονὴν ἀπὸ τίς ἐπιδρομὰς τῶν νομαδικῶν φυλῶν. Κάθε μεσημέρι πλῆθος Βεδουῖνων μαζεύεται ἔξω ἀπὸ τὴ Μονὴν, ἕνας μοναχὸς ἀπὸ τὴν ἐπαλξὶ φωνάζει ἕνα-ἕνα τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχηγῶν τῆς οἰκογενείας καί, μέσα σὲ μαῦρον ὕψασμα, ρίχνει τόσα ψωμιά, ὅσα εἶναι τ' ἄτομα τῆς οἰκογενείας.

Ἑρωτήσεις. 1) Ποιὰ ἐποχὴ ὁ Νεῖλος κατεβάσει πολὺ νερό; 2) Τί ἐμάθατε γιὰ τὸ Νειλογράφον τοῦ Ἀσσουάν; 3) Τί γιὰ τὴ διώρυγα τοῦ Σουέζ; 4) Ποιὰ εἶναι τὰ κυριότερα προϊόντα τῆς Αἰγύπτου; 5) Πῶς πάτε ἀπὸ τὴν πατρίδα σας στὸ Κάϊρο; 6) Πόσα μίλια ἀπὸ τὸ χάρτην εἶναι ἡ Ἀλεξάνδρεια ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ;

2. Λιθὺν

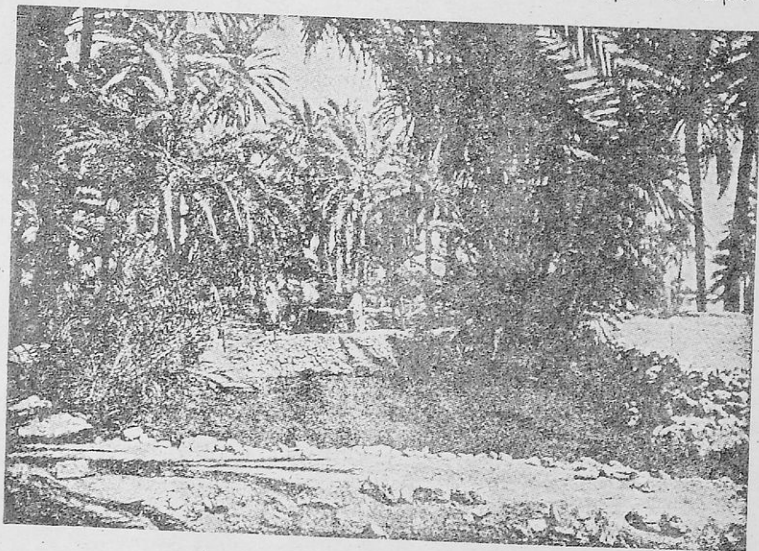
1. Ἡ Λιθὺν εἶναι ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ὀρίζεται πρὸς Α. ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὸ Σουδάν, πρὸς Β. ἀπὸ τὴ Μεσόγειον θάλασσαν, πρὸς Δ. ἀπὸ τὴν Τυννησία καὶ Ἀλγερία καὶ πρὸς Ν. ἀπὸ τὴν ἄλλοτε Γαλλικὴν Ἰσημερινὴν Ἀφρικὴν. Ἡ ἔκτασις ὅλης αὐτῆς τῆς περιοχῆς εἶναι 1.760.000 τ.χ. περίπου.

Νέα Γεωγραφία Ἡπειρῶν **ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑ**

(Από την έκτασι αυτή τὰ 1.300.000 τ.χ. περίπου είναι ἡ ἔρημος τῆς Λιβύης).

2. Κυριώτερα τμήματα τῆς χώρας είναι ἡ Τριπολίτις στὰ Β.Δ. καὶ ἡ Κυρηναϊκὴ (1) στὰ Ν.Α. Ἐν ἑξαιρεθῇ ἡ παραλιακὴ ζώνη ποὺ εἶναι εὐφορρῇ, ἐπειδὴ δέχεται θροχὲς ἀπὸ τοὺς θαλασσινοὺς ἀνέμους, καὶ μερικὲς δάσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ, ὅλη ἡ ἄλλη χώρα εἶναι ἔρημος. Σπουδαιότερα προϊόντα: λάδι, χουρμάδες, θαμπάνι, κρασί, σιτηρά, ἐσπεριδοειδῆ.

3. Πρὶν ἀπὸ τὸν τελευταῖο Μεγάλον πόλεμον ἡ Λιβύη ἦταν ἀποικία τῆς Ἰταλίας. Ἀπὸ τοῦ 1952 ἐκηρύχθη ἐλεύθερον κράτος ὑπὸ τὸ ὄνομα «*Ηνωμέ-*

Εἰκ. 27. Ὅμοιοι στὴν περιοχὴ τῆς Τριπολίτιδος

νη Δημοκρατία τῆς Λιβύης». Πληθυσμὸς 1.300.000 κάτοικοι.

Πρωτεύουσα τῆς Λιβύης εἶναι ἡ Τρίπολις (170 χιλ.) τέρμα τῶν καραβανίων ποὺ ἔρχονται ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς λίμνης Τσάδα. Αὐτὰ εἶναι τεράστιες σειρὲς ἀπὸ 1.000-5.000 καμήλες ποὺ φέρνουν στὴν Τρίπολι φτερά στρουθοκαμήλων, ἐλεφαντοκόκκαλο, δέρματα κ.ἄ. καὶ παίρνουν ὑφάσματα, γυαλικά καὶ ἄλλα εἶδη ἐμπορίου. Ἄλλες πόλεις εἶναι ἡ Μιζουράτα (60 χιλ.) Α. τῆς Τριπόλεως καὶ στὴν Κυρηναϊκὴ ἡ Βεγγάζη (κ. 70 χιλ.), ἡ Ντέρνα καὶ τὸ Σολούμ, γνωστὲς μας ἀπὸ τὸν τελευταῖον Μεγ. πόλεμον.

Οἱ Ἴταλοι γιὰ στρατιωτικοὺς λόγους εἶχαν κάμει δρόμους ὥς τὸ Σουδάν καὶ αἰδ. γραμμὴ μήκους 170 χιλμ. ἀπὸ τῇ Βεγγάζῃ μέχρι Σολούμ.

(1) Τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν στὰ θόρεα παρὰ τῆς Ἀφρικῆς, ἔπλησαν μεγάλες καὶ πλούσιες ἑλληνικὲς πολιτεῖες. Μία ἀπὸ αὐτὰς ἦταν ἡ Κυρήνη ἀπὸ τὴν ὁποία τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς Λιβύης ὠνομάσθηκε Κυρηναϊκὴ.

3. Τυνησία ~~δ'χνη~~

1. Ἡ Τυνησία εἶναι στὰ Β.Δ. τῆς Λιβύης καὶ συνορεύει: Δ. μὲ τὴν Ἀλγερία καὶ ἀπὸ Α. καὶ βρέχεται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο Θάλασσα. Ἡ χώρα ἔχει ἔκτασι 125.200 τ.χ. καὶ χωρίζεται σὲ τρεῖς φυσικὰς περιοχάς: α') τὴν πε-
ριοχὴ τῆς ἐρήμου ὅπου ὑπάρχουν πολλὰς ὁάσεις, β') τὴν ὀρεινὴν περιοχὴν μὲ
μεγάλα δάση, ἰδίως φυλλοφόρων δένδρων, ὅπου οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται πε-
ρισσότερο μὲ τὴν κτηνοτροφία καὶ γ') τὴν παραλιακὴν χώραν ποὺ ἔχει τὸ
κλίμα καὶ τὰ προϊόντα τῆς Μεσογείου (λάδι, κρασί, ἐσπεριδοειδῆ κτλ.) Τὸ
ἔδαφος τῆς Τυνησίας εἶναι πλούσιον σὲ φωσφορικὰ ἄλατα.

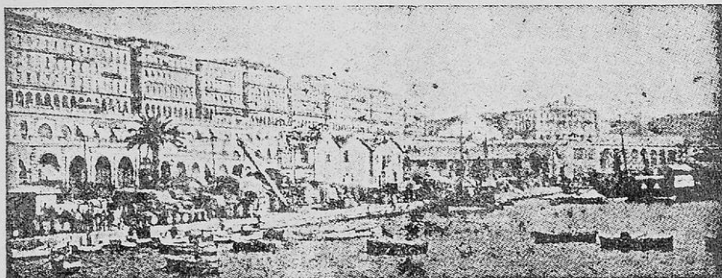
2. Ἡ χώρα εἶναι δημοκρατία ἀπὸ τὸ 1956 καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς ἀνέρ-
χεται σὲ 4.400.000 περίπου κατοίκους (*Αραβες καὶ Βερβερίνους).

3. Κυριώτερες πόλεις: Τύνις (κ. 500.000) πρωτ. τοῦ κράτους, κτισμέ-
νη σὲ ἱσθμὸν, ἀνάμεσα ἀπὸ ξέθαβες λίμνες, καὶ ἐπικοινωνεῖ μὲ τὴ Μεσόγειο μὲ
πολλὰς διώρυγας. Ἡ Μπιζέρτα (κ. 50.000), πολεμικὸς ναύσταθμος, ἡ
Σφαξ (κ. 60.000) λιμὲν ἐξαγωγῆς ἐλαίου, ἐσπεριδοειδῶν, φωσφορικῶν
ἀλάτων κ.ἄ. καὶ ἡ Σεῦσσα (κ. 50.000)

4. Συγκοινωνία: Ἀεροπορικὴ, ὁδικὴ καὶ αἰθ. δίκτυον μήκους 2100 χιλμ.

4. Ἀλγερία ~~δ'χνη~~ ~~μαί~~

1. Ἐκτείνεται δυτικὰ τῆς Λιβύης καὶ τῆς Τυνησίας καὶ ὀρίζεται: Α. μὲ
τὴν Τυνησία καὶ Λιβύην, Δ. μὲ τὸ Μαρόκον, Ν. μὲ τὴν Σαχάραν καὶ ἀπὸ Β.
βρέχεται ἀπὸ θάλασσαν. Στὴν Ἀλγερία ἀνήκει τὸ περισσότερον τμήμα τῆς

Εἰκ. 29 Ἀλγερικὴν Ἐμπορικὴν πασαλὶν τῆς βοραιοφαιαικῆς μεγάλου τόλως

Βερβερίας ἢ Μαρμπαραῖς ποὺ λέγεται καὶ Χώρα τοῦ Ἀτλαν-
τα, ἀπὸ τ' ὄνομα τοῦ μεγάλου βουνοῦ. Τὸ κλίμα ἐδῶ εἶναι εὐκρατο μὲ πολλὰ
ὀροπέδια, στὴν περιοχὴν τοῦ Ἀτλαντα, ὅπου ὑπάρχουν πολλοὶ βοσκότοποι. Οἱ
κάτοικοι ἐκεῖ ἐπάνω ἀσχολοῦνται περισσότερο μὲ τὴν κτηνοτροφία. Ἐκταίς
296.000 τ.χ.

2. Ἡ χώρα εἶναι ἰδίως γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ. Τὸ ἔδαφος περιέχει
καὶ πολλὰ ὀρυκτά, ὅπως φωσφορικὰ ἄλατα (τετάρτη τῆς γῆς), ψευδάργυρον κ.ἄ.

3. Η Η 'Αλγερία, άλλοτε άποικία της Γαλλίας, είναι σήμερα ελεύθερη δημοκρατία κι ο πληθυσμός άνέρχεται σέ 11.500.000 κατοίκους ('Αραβες και Βερβερίνους).

4. Κυριώτερες πόλεις: 'Αλγέρι ο καλιά πρωτεύουσα τών πειρατών και σήμερα πρωτ. της νέας δημοκρατίας, ευρωπαϊκή μεγαλούπολις με 490.000 περίπου κατοίκους, μεγάλη υπερμοντέρνα κτίρια στίς ευρωπαϊκές συνοικίες, πανεπιστήμιο (τό μεγαλύτερο και άρτιώτερο της 'Αφρικής). Επίσης είναι τό μεγαλύτερο έμπορικό και βιομηχανικό κέντρο της χώρας και σπουδαίο λιμάνι με τεράστιες εγκαταστάσεις, τό τρίτο σέ κίνηση της Μεσογείου (μετά της Μασσαλίας και της Γένουας). Τό 'Οράν (κ. 100.000). ευρωπαϊκή κι αυτή ηεγαλούπολις που συναγωνίζεται τό 'Αλγέρι, λιμάνι εξαγωγών και εισαγωγών της Δυτικής 'Αλγερίας. Κωνσταντίνη (κ. 220.000), Μπόν (κ. 165.000), Έλ Σίντι-Μπέλ-Άμπές (105.000 κ.)

5. Συγκοινωνία: 'Οδική και δίκτυο σιδ. διπλάσιο της Ελλάδος, πυκνό αεροπορικό δίκτυο με 39 αεροδρόμια.

5. Μαρρόκο

1. Έκτείνεται πρὸς τὰ Β.Δ. της 'Αλγερίας ὡς τὴ Μεσόγειο θάλασσα καὶ τὸν 'Ατλαντικὸ 'Ωκεανό. Ἔκτασις 443.680 τ.χ. Κυριώτερα προϊόντα: γεωργικά, κτηνοτροφικά, καὶ ἄφθονα ὀρυκτά, ὅπως φωσφορικά ἔλαια (τρίτο της γῆς), μόλυβδος, σίδηρος, θειάρι, χρυσὸς κ.λ.

2. Ἡ χώρα εἶναι ἀνεξάρτητο σουλτανάτο κι ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται σὲ 12.500.000 περίπου κατοίκους.

3. Κυριώτερες πόλεις: Ραμπάτ, πρωτ. τοῦ σουλτανάτου με 225.500 περίπου κατοίκους. Καζαμπλάνκα (κ. 680.000), ὡραιότατη πόλις με ἐξαίρετο λιμάνι ἐπὶ τοῦ 'Ατλαντικοῦ, οικονομικὴ πρωτεύουσα της Χώρας. Μαρρόκο (κ. 240.000) καλιά πρωτεύουσα. Φέζ (κ. 220.000), ἱερὴ πόλις τῶν 'Αράβων με 300 περίπου τζαμιά, ἐργοστάσια ταπητουργίας, δυσσοδείας κ.λ. καὶ ζωηρὸ ἐμπόριο.

Ἡ περιοχή της Ταγγέρης (ἔκτ. 400 τ.χ. - πληθ. 200.000 κ.), ἀπὸ τὸ 1924 ἔχει κηρυχθῆ αὐτόνομος, ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχία τοῦ σουλτάνου τοῦ Μα-

6. Ἰσπανικὲς κτήσεις

α') Ἰσπανικὸ Μαρρόκο. Μικρὴ περιοχή τοῦ Μαρρόκου, στὰ ὅρια της Φέζ, με συνολικὸ πληθυσμὸ 145.000 περίπου κατοίκων. Κυριώτερη πόλις ἡ Τετουάν (κ. 100.000) ὅπου ἐδρεύει ὁ Ἰσπανὸς διοικητής.

β') Ἰφνί. Παραλιακὴ χώρα μ' ἔκτασι 1500 τ.χ. καὶ 54.000 περίπου κατοίκους, κτήσεις της Ἰσπανίας.

γ') Ρίο-Νέ-Όρο. Παραλιακὴ χώρα (ἔκτ. 28.000 τ.χ.—κάτ. 40.000) κι ἀνήκει κι αὐτὴ στὴν Ἰσπανία.

δ') Ἰσπανικὴ Σαχάρα. Εἶναι δυτικὰ της ἐρήμου Σαχάρας καὶ ἐκτε-

νεται ὡς τῇ Μαυριτανία καὶ τὸν Ἀτλαντικὸ Ὠκεανό. Ἡ ἔκτασις εἶναι 266, πλῆθυσμός 25.000 κ. καὶ πρωτ. ἡ Βιλακισύερς (κ. 7.000).

7. ΓΑΛΛΙΚΗ ΣΑΧΑΡΑ

Γαλλικὴ Σαχάρα εἶναι μεγάλο τμήμα τῆς ἔρημου Σαχάρας, δηλ. ἡ ἄλ-
λοτε Ἀλγερικὴ Σαχάρα πού, μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἀλγερίας, παρέμεινε
στὴ Γαλλία. Ἡ ἔκτασις τῆς εἶναι 2.081.500 τ.χ. καὶ ὁ πλῆθυσμός 825.000
περίπου κάτοικοι (Ἀραβες καὶ λίγοι λευκοί) πού κατοικοῦν σὲ ὄασις.

Κυριώτερα προϊόντα: κτηνοτροφικὰ εἶδη, φοῖνικες, σίδηρος, μόλυβδος,
ψευδάργυρος, γαϊάνθρακες, πετρέλαιο κ.ά. Δύο πετρελαιοαγωγοὶ πού ἀνήκουν
στοὺς Γάλλους μεταφέρουν τὸ «μαῦρο χρυσό» ἀπὸ τὴ Σαχάρα ὁ ἕνας στὸν κόλπο
τῆς Τυνιδος καὶ ὁ ἄλλος στὸ λιμάνι Μπουζι τῆς Ἀλγερίας.

Πρωτ. ἡ Οὐάργκλα (κ. 11.500) καὶ συνδέεται μὲ τὴν Ἀλγερίαν μὲ
αὐτοκινητόδρομο. Ἡ συγκοινωνία στὴ Γαλ. Σαχάρα γίνεται μὲ καραβάνια ἀπὸ
καμήλες, αὐτοκίνητα καὶ ἀεροπλάνα.

Η ΕΡΗΜΟΣ ΣΑΧΑΡΑ

Ἡ ἔρημος Σαχάρα καταλαμβάνει μεγάλο μέρος τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἀνήκει
στὴ Βόρειο Ἀφρικὴ, Δυτικὴ, Ἀνατολικὴ καὶ Κεντρικὴ Ἀφρικὴ. Ἡ ἔκτασις
αὐτὴ ὑπολογίζεται σὲ 7.800.000 τ.χ. καὶ θεωρεῖται ἀπὸ τίς μεγαλύτερες ἔρη-
μους τῆς γῆς. Ἡ ἔρημος Σαχάρα μὲ τίς γειτονικὲς τῆς, τῆς Λιβύης καὶ Νου-
βίας, σὰν τεῖχος χωρίζουν τὴ Δευκὴ Ἀφρικὴ ἀπὸ τὴ Μαύρη Ἀφρικὴ καὶ ἐμ-
πόδισαν τὴν ἐπικοινωνία τῶν δύο αὐτῶν διαφορετικῶν λαῶν. Οἱ κάτοικοι τῶν
ὁάσεων 1.500.000 περίπου εἶναι Μωαμεθανοὶ καὶ ἐπίσημη γλῶσσα ἡ ἀραβικὴ.

Ὅλη ἡ περιοχὴ τῆς Σαχάρας εἶναι χαμηλὸ ὁροπέδιο (μέσου ὕψους 500-
600 μ.). μὲ γιγαντιαίους ἄμμοδόφους, ἀπὸ τὴ συσώρευσις τῆς ἄμμου ὑπὸ τῶν
ἀνέμων. Στὸ μέσο τοῦ ἀπέραντου ὁροπεδίου ὑψώνονται μερικὰ ὄρη (μεγαλύ-
τερο τὸ Τιβεστι ὕψ. 3400 μ.) καὶ μόνο ἡ περιοχὴ αὐτὴ ἔχει λίγη ἐλάσθησι
γιατὶ κάπου - κάπου ἐρέχει. Ὅλη ἡ χώρα εἶναι ἀνυδρὴ καὶ κατάξερη ἀπὸ τὴν
ἀφόρητη ζέστη (θερμοκρασία 50 πού εἶναι ἡ ὑψηλότερη τῆς γῆς) γιατί ὁ ὑ-
γρὸς ἀέρας πού φθάνει ἀπὸ τὴ θάλασσα ξεραίνεται ἀμέσως ἀπὸ τὴ μεγάλη θερ-
μότητα πού ἐκπέμπει ἡ ἄμμος. Φαίνεται ὅμως ὅτι μέσα στὴ γῆ τῆς Σαχάρας
κυκλοφοροῦν νερά, γιατί σὲ μερικὰ θαθουλώματα τὸ νερὸ θγαίνει στὴν ἐπιφά-
νεια καὶ σχηματίζονται ὁάσεις μὲ πλούσια ἐλάσθησι καὶ πανύψηλα καρποφόρα
δένδρα. καὶ καλλιεργοῦν φοῖνικες, ζαχαροκάλαμο, κεχρί, βαμπάκι καὶ λαγα-
νικά. Οἱ ὁάσεις εἶναι καὶ σταθμοὶ καραβανίων. Ἀνθρωποὶ καὶ ζῶα φθάνοντας
ἐκεῖ εὑρίσκουν νερὸ νὰ στήσουν τὴ δίψα, χουρμάδες νὰ κορέσουν τὴν πείνα
τοὺς καὶ ἴσχιον ἀναπαύσουν τὸ κουρασμένο σῶμα τοὺς.

Ἡ διαδρομὴ τῆς Σαχάρας γίνεται σήμερα μὲ ἀεροπλάνα καὶ εἰδικὰ λε-
ωφορεῖα ἀλλὰ καὶ μὲ καραβάνια ἀπὸ καμήλες. Μόνο οἱ καμήλες τῆς Ἀλγερίας
ὑπολογίζονται 100.000 περίπου.

Κατὰ τὴν πορεία στὴν ἔρημο, ἐκτός ἀπὸ τὴν ἑλλειψί τοῦ νεροῦ, τὰ καραβά-

νια κινδυνεύουν από έναν τρομερό άνεμο, το «σ : μ ο ύ ν». Τότε σηκώνεται άφθονη άμμος και σκοτεινιάζει ο ούρανός. Η άμμος, καυτερή όπως είναι, κτυπά με όρμητή τα πρόσωπα σά να πέφτουν σπίθες φωτιάς και όταν το κακό κρατήση αρκετές ώρες, μέρος του καραβανιού ή και όλόκληρο σκεπάζεται από την άμμο και χάνεται, όπως τα πλοία στη θάλασσα. Έκτός από τους κινδύνους που αναφέραμε, τα καραβάνια κινδυνεύουν κι από τους ληστές της έρήμου.

Σπουδαίο πάλι φαινόμενο της Σαχάρας είναι ότι ή ήμέρα με την νύκτα έχουν μεγάλη διαφορά θερμοκρασίας. Ένώ δηλαδή την ήμέρα καίεται ο κόσμος από την ζέστη, τη νύκτα ή θερμοκρασία κατεβαίνει κάτω από το μηδέν. Αυτό γίνεται γιατί τη νύκτα, επειδή ή ατμόσφαιρα είναι καθαρή, ή γη χάνει όλη τη θερμοκρασία που παίρνει την ήμέρα. Από την άπότομη αυτή μεταβολή της θερμοκρασίας σχίζονται οι έβάχοι και γεμίζει ο τόπος από μυτερά χαλίκια. Αυτά κατόπιν τρίθονται με τον άέρα και γίνονται άμμος.

Τό μεγαλύτερο μέρος της Σαχάρας είναι προς τα Ν.Δ. με κέντρο τό Τομποκτού στην καμπή του Νίγηρα κι ανήκει και τούτο στη Γαλλία. Από έρευνες που έγιναν απέδείχθη ότι ή πελώρια έρημος έχει μεγάλο φυσικό πλούτο, όπως μεγάλα κοιτάσματα γαιανθράκων, μόλυβδο, ψευδάργυρο, χαλκό, κασίτερο, ούράνιο και πρό παντός πετρέλαιο.

Έπιτροπή από Εύρωπαίους επιστήμονες, μελετά με ποιο τρόπο ή έρημος θά μπορούσε να γίνη και γόνιμος τόπος. Ένα από τα σχέδιά της είναι να κατακλυσθούν μεγάλες έκτάσεις με νερό της θάλασσας ώστε να σχηματισθούν λίμνες. Τό θαλασσινό νερό δέν θά μπορή δέχαινα να βοηθήση στην καλλιέργεια των φυτών απ' εύθείας, άλλ' εξατμιζόμενο θά πέψη στη γη υπό μορφή εύεργετικής βροχής.

Έρωτήσεις. 1) Ποιές χώρες ανήκουν στη Β. Αφρική; 2) Από πόσα τμήματα αποτελείται τό Μαρόκο; 3) Τι κινδύνους έχουν τα καραβάνια στην έρημο; —Φέρτε περισσότερες πληροφορίες για τη ζωή των Αράβων στην έρημο και σχετικές εικόνες, άπορίες. Τό χαρακτηριστικό γνώσημα.

ΔΥΤΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

(ΠΡΩΗΝ ΓΑΛΛΙΚΗ ΔΥΤΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ)

1. Η χώρα. Τό μεγάλο τούτο τμήμα της Αφρικής είναι στα νότια της Σαχάρας κι εκτείνεται από τον Ατλαντικό Ωκεανό ως τις νέες δημοκρατίες, της Τσαντ και του Καμερούν. Έκτασις 6.030.000 τ.χ.

Η Δυτική Αφρική έχει έδαφος σχεδόν πεδινό και μόνο προς τ' ανατολικά ύψωνονται μερικά βουνά. Κυριώτεροι ποταμοί: Νίγηρ, Σενεγάλης και Γαμβία. Επειδή ή χώρα εύρίσκεται μεταξύ της Σαχάρας και της τροπικής ζώνης, κατά την περίοδο των βροχών φθάνουν εκεί αρκετές βροχές και αναπτύσσονται άφθονα χόρτα, ψηλά όσο τό άνάστημα τοῦ ανθρώπου. Έπάνω από τα χόρτα εξέχουν μεμονωμένα δένδρα και ή περιοχή αυτή είναι ή Σαβά-

να (1) της Ἀφρικῆς. Στὶς ἀπέραντες αὐτὲς ἐκτάσεις θόσκουν πολλὰ φυτοφάγα ζῶα, ὅπως ἐλέφαντες, ρινόκεροι, καμηλοπαρδάλεις, ζέβρες, στρουθοκάμηλοι κλπ. Τὶς ἀγέλες αὐτὲς τῶν χορτοφάγων παρακολουθοῦν οἱ τίγρεις, τὰ λιοντάρια καὶ ἄλλα σαρκοφάγα ζῶα.

2. Κάτοικοι καὶ προϊόντα. Οἱ κάτοικοι τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς (76.000.000 κ. περίπου), εἶναι Νέγροι, Μωαμεθανοί, Εὐρωπαῖοι κ.ἄ. καὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὴ γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Σπουδαιότερα προϊόντα: κακάο, καουτσούκ, φοινικέλαιο, βανίλλια, ἀραβόσιτος, κεχρί, θαμπάκι, πατάτες καὶ λαχανικά.

3. Διοικητικὴ διαίρεσις. Ἡ Δυτικὴ Ἀφρικὴ ἔχει χωρισθῇ σὲ πολλὰς χώρες, ἀνεξάρτητες καὶ μὴ. Οἱ χώρες αὐτὲς, ἀπὸ τὰ δυτικὰ πρὸς τ' ἀνατολικά, εἶναι:

1. Μαυριτανία (νέα δημοκρατία). Εἶναι στὰ Ν. καὶ Ν.Α. τοῦ Ρίο - Ντὲ "Ορο μ' ἔξοδο πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸ Ὠκεανό. Ἔκτασις 1.0860.000 τ.χ. καὶ πληθυσμὸς 750.000 κ. κυρίως Μωαμεθανοί. Κυριώτερα προϊόντα καουτσούκ καὶ ἀλίεια. Πρωτ. τὸ Πόρτ - Λοὺίς (κ. 90.000).

2. Σενεγάλη. (Δημ.) Εἶναι στὰ Ν.Δ. τῆς Μαυριτανίας μ' ἔξοδο πρὸς τὸν Ἀτλαντικόν. Ἔκτασις 197.200 τ.χ., πληθ. 3 ἐκ. Πρωτ. τὸ Ντακάρ (κάτ. 230.000), κτισμένον στὴ χερσόνησο τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου, ἀπ' τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τῆς Δυτ. Ἀφρικῆς καὶ τὸ πλησιέστερον σημεῖο τῆς Ἀφρικῆς, πρὸς τὴ Νότιο Ἀμερικὴ.

3. Μαλί (Δημοκρατία). Εἶναι στὰ Α. τῆς Μαυριτανίας καὶ τῆς Σενεγάλης, ἔχει ἔκτασι 1.204.000 τ.χ. καὶ πληθυσμὸ 4.750.000.

4. Γκαμβία (Βρετ. ἀποικία). Εἶναι μικρὴ χώρα στὰ νότια τῆς Σενεγάλης μ' ἔκτασι 10.400 τ.χ. καὶ πληθυσμὸ 300.000 περίπου κατοίκους. Πρωτ. ἡ Ματοῦρστ (κ. 23.000).

5. Πορτ. Γουϊνέα. Εἶναι στὰ νότια τῆς Γκαμπίας, μ' ἔκτασι 36.100 τ.χ. καὶ παραμένει ἀποικία τῆς Πορτογαλλίας. Κάτοικοι 650.000 περίπου. Πρωτ. Μπασσάο.

6. Γουϊνέα (δημοκρατία). Εἶναι στὰ νότια τῆς Γκαμπίας καὶ περιλαμβάνει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἄλλοτε πορτογαλικῆς Γουϊνέας. Ἔκτασις 245.860 τ.χ., πληθυσμὸς 3.500.000 κ. καὶ πρωτ. ἡ Κονάκρη (κάτ. 110 χιλ.).

7. Σιέρα Λεόνε. Ἀνεξάρτητη καὶ αὐτὴ δημοκρατία, ἀπὸ τὸ 1961, στὰ Ν.Α. τῆς Γουϊνέας μ' ἔκτασι 72.300 τ.χ. καὶ πληθυσμὸ 2.760.000 περίπου κατοίκους. Πρωτ. τὸ Φρητάουον σημαντικὸ λιμάνι μὲ 90.000 κατ.

8. Λιβερία. (Ἐλευθέρη Δημοκρατία τῶν Νέγρων.) Εἶναι συνέχεια τῆς Σιέρα Λεόνε μ' ἔκτασι 111.370 τ.χ., πληθυσμὸ 4.120.000 περίπου κα-

(1) Σαβάνα εἶναι ἀπέραντο λειβάδι τῶν τροπικῶν χωρῶν (ψηλὸ χόρτο, ἀραιὰ δένδρα ἢ θάμνοι). Ἡ στέππη διαφέρει ἀπὸ τὴ σαβάναν στὸ ὅτι δὲν ἔχει καθόλου δένδρα.

τοίχους, κυρίως Νέγρους πού μετώκησαν ἐκεῖ ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ τὸν περασμένο αἰῶνα. Ὡστόσο κατοικοῦν ἐκεῖ καὶ 60.000 περίπου Εὐρωπαῖοι καὶ Ἀμερικανοί. Πρωτ. τῆς δημοκρατίας, ἡ Μονροβία (κ. 42.000) μεγαλύτερο λιμάνι τῆς χώρας.

9. Ἀκτὴ Ἐλεφαντόδοντος (δημοκρατία), στὰ ἀνατολικά τῆς Λιβερίας καὶ τῆς Γουίνεας. Ἐχει ἔκτασι 322.460 τ.χ., πληθυσμὸς 3.500.000 περίπου κατοίκους καὶ πρωτ. τὴν Ἀμπιτγιάν (κ. 130.000) ἀπὸ τῆς μεγαλύτερης πόλεως τῆς Μαύρης Ἀφρικῆς. Κυριώτερα προϊόντα: καφές, κακάο, ξυλεία.

10. Γκάνα (δημοκρατία, μέλος Βρετ. Κοινοπολιτείας). Εἶναι μεσογειακὴ χώρα ἀνατολικά τῆς Ἀκτῆς Ἐλεφαντόδοντος μὲ μικρὴ παραλιακὴ λωρίδα, τὴ Χρυσὴ Ἀκτὴ. Ἐκτασι ἔχει 237.860 τ.χ., πληθυσμὸς 7.200.000 περίπου κατοίκους καὶ πρωτ. τὴν Ἀκκρα (κ. 500.000), μεγάλο λιμάνι ἀπ' ὅπου διεξάγεται ὅλο σχεδὸν τὸ ἐξαγωγικὸ καὶ εἰσαγωγικὸ ἐμπόριο τῆς χώρας. Ἐκτὸς ἀπὸ πολλὰ ἄλλα ὀρυκτά, ἡ Γκάνα τελευταία ἀπέκτησε μεγάλα ἀδαμαντωρυχεῖα. Στὴν παραγωγὴ τῶν διαμαντιῶν ὑπερτερεῖ τὴ δημοκρατία τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς.

11. Ἀνω Βόλτα (δημοκρατία). Εἶναι μεσογειακὴ χώρα στὰ Β τῆς Γκάνας, μ' ἔκτασι 274.120 τ.χ. καὶ πληθυσμὸς 4.500.000 περίπου κατοίκους. Πρωτ. τὸ Οὐγκαντούχου (κ. 60.000).

12. Τόγκο (Δημοκρατία). Μικρὴ χώρα, συνέχεια τῆς Γκάνα, μ' ἔκτασι 57.000 τ.χ., 1.550.000 κ. κυρίως Νέγρους καὶ πρωτ. τὴ Λόμε (κἀτ. 75.000).

13. Δαχομένη (Δημοκρατία), στὸν κόλπο τῆς Γουίνεας μετὰ Νιγηρίας καὶ Τόγκο. Ἐκτασις 115.760 τ.χ., κάτοικοι 2.250.000 περίπου καὶ πρωτ. ἡ Πόρτο-Νόβο (κ. 30 χιλ.). Ἐμπορικὸ λιμάνι τῆς εἶναι τὸ Κοτόνσου (κ. 60.000). Κυριώτερα προϊόντα: βοοειδῆ, αἰγοειδῆ, θαμπάκι, καπνὸς, ἀράπικα φιστίκια. Ἐπίσημος γλῶσσα, ἡ γαλλικὴ.

14. Νιγηρία. Εἶναι συνέχεια τῆς Δαχομένης πρὸς τὰ Α. καὶ ἐκτείνεται ἀπὸ τὴ Σαχάρα ὡς τὸν κόλπο τῆς Γουίνεας. Τὸ ὄνομα πῆρε ἀπὸ τὸν ποταμὸ Νιγηρα, πὺ τὴν διαρρέει. Ἡ ἔκτασις εἶναι 880.000 τ.χ. καὶ θεωρεῖται ἡ εὐφορώτερη χώρα τῆς Ἰσημερινῆς Ἀφρικῆς μὲ κυριώτερα προϊόντα: ἀράβοσιτο, ὁπρια, θαμπάκι, κακάο, μπανάνες, ρύζι, ξυλεία, ἄφθονα κτηνοτροφικὰ εἶδη κ.λ. Ἀπὸ τὸ ὑπέδαφος, πὺ εἶναι πλούσιο σ' ὀρυκτά, ἐξάγουν μόλυβι, ἀσῆμι, χρυσὸ καὶ γαιάνθρακες. Κάτοικοι 37.000.000.

Πρωτ. τῆς Νιγηρίας εἶναι ἡ Λάγγος (κ. 365 χιλ.) πὺ εἶναι καὶ λιμάνι τῆς χώρας. Στὸ ἐσωτερικὸ εἶναι τὸ Ἰμπατάν (κ. 460 χιλ.), μεγαλύτερη πόλις τῆς Νιγηρίας καὶ συγκοινωνεῖ μὲ τὴν πρωτεύουσα μὲ σιδηρόδρομο. Ἀπὸ τῆς ἄλλης πόλεως κυριώτερε εἶναι ἡ Κάνο (κ. 130.000) καὶ ἡ Ἴφε (κ. 110.000).

15. Νίγηρ. Στα όρεια της Νιγηρίας και όρίζεται: Α. με τη Τσάντ. Β. με Λιβύη και Άλγερία, Δ. με Άλγερία και Μαλί και Ν. με Άνω Βόλτα, λεγομένη και Νιγηρία. Έκτασις 1.200.000 τ.χ. (τά περισσότερα άνήκουν στην έρημο Σαχάρας) και πληθυσμός 3.300.000 κάτοικοι.

Έργασίες. Οί λαοί της Δυτ. Άφρικης από πληροφορίες ή άλλα διόδια, από την Ελλάδα, στις κυριώτερες πόλεις της Δυτ. Άφρικης (επάνω στο χάρτη και φανταστικά). Διάφορες άπορίες και εικόνες από τη ζωή του τόπου. Νά συμπληρωθή ή Χαρτογραφία της Δυτ. Άφρικης.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

1. Η χώρα. Η Κεντρική Άφρική καταλαμβάνει τó κέντρο της άφρικανικής ήπειρου κι επειδή οί κάτοικοι είναι κυρίως μαύροι, λέγεται και «Χώρα των Μαύρων». Η χώρα περιβάλλεται από ξηρά και μόνο προς τά δυτικά δρέχεται από τόν Άτλαντικό όκεανό. Έκτασις 4.060.000 τ.χ.

2. Κάτοικοι - Άσχολίες. Ο πληθυσμός της Κ.Α. ύπολογίζεται σέ 21 εκ. περίπου κατοίκους, οί όποιοι κυρίως είναι γεωργοί και κτηνοτρόποι. Άγροτικά προϊόντα τών τροπικών χωρών: βαμβάκι, κακάο, καφέ, μπανάνες, ζαχαροκάλαμο, άραβόσιτος, άράπικα φιστίκια, θανίλια, φοινικέλαιο, κηρί κ.ά. Σέ μερικές περιοχές ανακαλύπτονται συνεχώς κοιτάσματα όρυκτων.

3. Διοικητική διαίρεσις. Μετά τά τελευταία πολιτικά γεγονότα, ή Κ. Α. έχει χωρισθί σέ 7 χώρες:

1. Η Τσάντ

Συνορεύει Α. με τó Σουδάν, Β. με τη Λιβύη, Δ. με τó Νίγηρα και Νιγηρία και Ν. με τó Καμερούν και τη νέα δημοκρατία της Κεντρικής Άφρικης. Έκτασις 1.284.000 τ.χ.

Τό όρειο τμήμα της Τσάντ, όπου ή περιοχή τών έρτίμων Σαχάρας και Λιβύης, είναι ξηρότατο κι έδω εύρίσκεται ή γυμνή κι άγρια όροσειρά της Σαχάρας, Τιμπεστί, πού έχει μήκος 100 χιλιόμετρων και ψηλότερη κορυφή 3.400 μ. Όλη ή άλλη χώρα είναι χαμηλή κι εύφορωτάτη με μεγάλη ελάσση γιατί έπηρεάζεται από τίς τροπικές βροχές. Κυριώτεροι ποταμοί: Μπαχρ Έλ Γκαζάλ πού μαζεύει τά νερά τού κεντρικού τμήματος, και ό Σαρί (μεγαλύτερος) πού έρχεται από τó κράτος της Κεντρικής Άφρικης και μαζεύει τά νερά τού νοτίου τμήματος της Τσάντ. Κι οί δυό ποταμοί χύνονται στη λίμνη Τσάντ, από την όποία τó νέο κράτος πήρε τ' όνομα.

Η λίμνη Τσάντ είναι στά σύνορα με τη Νιγηρία κι ή έκτασίς της, κατά μέσον όρο είναι 30.000 τ.χ. Κατά την περίοδο της ξηρασίας, από τη μεγάλη εξαΐτμσι, ή λίμνη περιορίζεται στη μισή περίπου έκτασι. Κατά την περίοδο όμως τών μεγάλων βροχών, από τίς πλημμύρες τών ποταμών, κατακλύζονται μεγάλες έκτάσεις γής και ή λίμνη καταλαμβάνει έκτασι 50.000 τ.χ. Όσέ-σο έχει μικρό βάθος κι έτσι δέν έχει άναπτυχθή ή ναυσιπλοία. Η περιοχή

της λίμνης είναι εύφορώτατη με πλούσια ελάσσησι. Κυριώτερο προϊόν: βαμπάκι.

Η Τσάντ είναι αυτόνομη δημοκρατία κι έχει παραμείνει στη Γαλλική Κοινότητα. Πληθυσμός 2.800.000 κάτοικοι.

Πρωτ. της νέας δημοκρατίας είναι η Φόρτ—Λαμύ (κ. 35.000) στη δεξιά όχθη του ποταμού Σαρί, με διεθνή αερολιμένα.

2. Η Κεντρική Αφρική

Είναι στα νότια της Τσάντ και καταλαμβάνει το κέντρο σχεδόν της «Μαύρης Αφρικής». Α. συνορεύει με το Σουδάν, Β. με την Τσάντ, Δ. με το Καμερούν και Ν. με το Κογκό. Έκτασις 620.000 τ.χ.

Η χώρα είναι ύψιπεδο (ύψ. 700-800 μ.), έχει άφθονες βροχές και διαρρέεται από πολλούς ποταμούς. Κυριώτεροι είναι ο γνωστός μας Σαρί που μπαίνει στη Τσάντ και ο Ούμπάγκι που μαζεύει τα νερά του ανατολικού και νοτίου τμημάτων της χώρας και χύνεται στον Κόγκο ποταμό. Ο Ούμπάγκι έχει μήκος 2350 χιλιομ. και, επειδή είναι πλωτός σε μήκος 100 περίπου χιλιομέτρων, εξυπηρετεί την εσωτερική συγκοινωνία της χώρας.

Η Κεντρική Αφρική είναι ανεξάρτητη δημοκρατία, με 1.300.000 περίπου κατοίκους κι ανήκει στη Γαλλική Κοινότητα (Γ.Κ.). Πρωτ. της δημοκρατίας είναι η Μπαγκι (κ. 80.000) στη δεξιά όχθη του π. Ουμπάγκι, κέντρο δεικτών και ποταμίων συγκοινωνιών, με διεθνή αερολιμένα.

3. Το Καμερούν

Συνορεύει Α. με την Κεντρική Αφρική και τη Τσάντ, Β. με τη Τσάντ και Νιγηρία, Δ. με τη Νιγηρία και τον Ατλαντικό Ωκεανό και Ν. με το Γκαμπόν και το τέως Γαλλικό Κογκό.

Το νέο τούτο κράτος περιλαμβάνει το τέως Γαλλικό Καμερούν και το νότιο τμήμα του τέως Αγγλικού Καμερούν. (Το βόρειο τμήμα του τ. Αγγλ. Καμερούν, μετά το δημοψήφισμα του 1961, ενώθηκε με τη δημοκρατία της Νιγηρίας).

Η έκτασις του Καμερούν είναι 455.000 τ.χ. κι ο πληθυσμός 4.250.000 περίπου κάτοικοι. Η χώρα είναι ιδίως αγροτική (κύρια προϊόντα βαμπάκι, κακάο) και κτηνοτροφική.

Το πολίτευμα του Καμερούν είναι ομόσπονδος δημοκρατία (έντός της Γ.Κ.) κι αποτελείται από δυο αυτόνομες δημοκρατίες: Την Ανατολική (τ. Γαλ. Καμερούν) και Δυτική (ύπόλοιπο τμήμα του τ. Αγγλ. Καμερούν).

Πρωτ. της Ομοσπονδίας, η Γιοουντέ (κ. 60.000) που είναι και πρωτ. της Ανατολικής δημοκρατίας. Της Δυτικής είναι η Μπουένα (κ. 3.000). Από τις άλλες πόλεις κυριώτερες είναι: η Ντουάλα (κ. 110.000) σπουδαίο λιμάνι στις εκβολές του ποτ. Καμερούν που είναι και η οικονομική πρωτεύουσα της χώρας· η Νιγκονγκάμπα (κ. 33.000), η Γκα-

ρούα (κ. 15.000) και η Έντέα (κ. 12.000), όλες στην Ανατολική Όμοσπονδία. Στη Δυτική είναι η Τίκο (28.000 κ.) λιμάνι.

4. Τό Γκαμπόν *δ'χν*

Είναι στα Ν. του Καμερούν κι έχει έκταση 267.000 τ.χ. Το Γκαμπόν είναι καθυστερημένο στη γεωργία και την κτηνοτροφία (έκτος από την παραλιακή ζώνη) άλλ' έχει μεγάλο δρυκτό πλούτο, πλούσια κοιτάσματα σιδήρου, ούρανιου και πετρελαίου) και παράγει άφθονη ξυλεία. Όταν ένταθ ή έκμετάλλευσις του μεγάλου φυσικού πλούτου, θά γίνη από τὰ πλουσιώτερα κράτη της γής.

Τό πολίτευμα της χώρας είναι δημοκρατία (έντος της Γ.Κ.) κι έχει πρωτ. τή Λιμπρεβίλ (22.000), φυσικό λιμάνι επί του δμωγνόμευ κόλπου που εισχωρεί στην ξηρά σέ μεγάλο βάθος.

Κυριώτερες από τις άλλες πόλεις: Πόρτ Ζαντίλ, Λαμπαρανέ, Φράνσεβίλ.

5. Η Ίσπανική Γουινέα *δ'χν*

Είναι στον κόλπο της Γουινέας και αποτελείται: από μικρό τμήμα της άφρ. ήπειρου, δεξιά των έκβολών του ποταμού Κόγκο και από τὰ νησιά Φεργάντο Πώ, Ρίο Μόνε και άλλα μικρότερα. Έκτασις 63.000 τ.χ. και πληθυσμός 300.000 περίπου κάτοικοι.

Η χώρα εξάγει κακάο, καφέ, ξυλεία, τροπικά φρούτα κ.ά. Πρωτεύουσα, η Σάντα Ίσαμπέλ (κ. 11.000) στο νησιωτικό τμήμα. Στο ήπειρωτικό μεγαλύτερη η Μπάτα (κ. 23.000). Η Ίσπανική Γουινέα είναι άποικία της Ίσπανίας αλλά την διεκδικεί τό Καμερούν.

6. Τό Κογκό - Μπρατζαβίλ (τέως Γαλλικό Κογκό) *δ'χν*

Έκτείνεται στα νότια του Καμερούν και συνορεύει: Α. με τό Κογκό—Λεοπολντβίλ (τέως Βελγικό Κογκό), Δ. με την Καμπόζη, Β. με την Κεντρική Άφρική, Β.Δ. με τό Καμερούν και Ν.Δ. βρέχεται από τον Άτλαντικό Όκεανό. Η έκτασις της χώρας είναι 342.000 τ.χ. και σπουδαιότερα προϊόντα: βαμβάκι, κακάο, φοινικέλαιο, ζαχαροκάλαμο, άράπικα φιστίκια, έκλεκτή ξυλεία, χρυσός. Κάτοικοι 1.050.000 (10.000 περίπου Εύρωπαίοι).

Πολίτευμα είναι δημοκρατία (έντος της Γ.Κ.) με πρωτ. τή Μπρατζαβίλ (κ. 100.000) στη δεξιά όχθη του ποταμού Κόγκου κι άπέναντι από τό Λεοπολντβίλ. Τό ποτάμι έδώ έχει πλάτος 10 χιλμ.

7. Τό Κογκό - Λεοπολντβίλ (τέως Βελγικό Κογκό) *δ'χν*

α') Όρια και έκτασις. Στα θόρεια συνορεύει με τή Δημοκρατία της Κεντρικής Άφρικής και τό Σουδάν. Άνατολικά με την Ουγκάντα, τή Ρουάντα—Ούρουντι και Ταγγανίκα. Δυτικά με τή Δημοκρατία του τ. Γαλλικού Κογκό,

τὸν Ἀτλαντικὸ Ὠκεανὸ καὶ τὸ Πορτογ. Κογκό. Νότια μὲ τὴ Βόρ. Ρωδεσία καὶ Ἀγγολά. Ἐκτασίς 2.345.000 τ.χ. (τὸ μεγαλύτερο κράτος τῆς Κ.Α.).

β') **Μορφολογία ἐδάφους.** Ἡ χώρα ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ τὴν ἀπέραντη πεδιάδα ποῦ διαρρέεται ἀπὸ τὸν ὁμώνυμο ποταμὸ καὶ τοὺς πολλοὺς παραποτάμους του καὶ τὰ γύρω μεγάλα ὄρη κατὰφυτα ἀπὸ τροπικὰ καὶ παρθένα δάση. Πρὸς τὴ θάλασσα ἔχει στενὴ διέξοδο.

γ') **Κλίμα - Προϊόντα.** Ἡ χώρα ἔχει τροπικὸ κλίμα μὲ μεγάλη ὕγρασία, πυκνότητα δάση καὶ φυτεῖς καουτσούκ, κακάου, κοκκοφινίκων καὶ ἄλλων χρησίων φυτῶν. Τὰ 90% περίπου ἀπὸ τὰ φυτὰ αὐτὰ φύονται στὶς τροπικὲς χώρες. Ἐπίσης τὰ 90% τῶν δασῶν εἶναι στὶς τροπικὲς χώρες. Στὰ χωράφια καλλιεργοῦν βαμπάκι, ρύζι, ἀραβόσιτο, ὕσπρια, πατάτες, λαχανικὰ κλπ. Ἐπίσης ἔχει ἀφθονο ὄρυκτὸ πλοῦτο, ἰδίως διαμάντια (ἀπὸ τίς πρώτες χώρες τῆς γῆς) χαλκὸ, κολλάτιο (ποῦ περιέχεται στὰ μεταλλεύματα χαλκοῦ), ψευδάργυρο, χρυσό, ἀργυρο καὶ οὐράνιο (ποῦ τὸ χρησιμοποιοῦν γιὰ τὴν ἀτομικὴ ἐνέργεια). Περισσότερα ὄρυκτὰ ἔχει ἢ ἐπαρχία Κατάγκα, ὅπου τὰ κοιτάσματα τοῦ μεταλλεύματος χαλκοῦ ἔχουν μῆκος 300 χιλμ.

Κατὰ γενικότητα εἶναι πλουσιωτάτη χώρα ἀλλ' ἀκατάλληλη γιὰ τοὺς λευκοὺς, γιατί εἶναι ἀνθυγιεινὴ. Μεγαλύτερη μάλιστα τοῦ τόπου εἶναι ἡ μωζα ταεστέ, ποῦ φέρνει τὴν ἀσθένει αὐτοῦ ὕπνου.

Ἐξάγει: καφέ, βαμπάκι, δέρματα, καουτσούκ, μεταλλεύματα διάφορα, χρυσό, διαμάντια κ.ἄ. Εἰσάγει: παντὸς εἶδους μηχανήματα, καύσιμα, βιομηχανικὰ εἶδη κ.ἄ.

δ') **Κάτοικοι 15.200.000** (Νέγροι, Μπαρπού, Εὐρωπαῖοι καὶ λίγοι Ἕλληνες.) Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς μαύρους ζοῦν ἀπὸ τὸ κυνήγι (δέρματα, ἐλεφαντοκόκκαλο) ἀλλὰ τὸ ἐμπόριο τὸ ἔχουν πάρει οἱ λευκοί.

ε') **Συγκοινωνία.** Γίνεται μὲ πλοῖα ποῦ σχίζουν τὸν Κόγκο καὶ τοὺς παραποτάμους του. Μόνο ἀπὸ τὸ λιμάνι Ματάντι, ποῦ φθάνουν τὰ ὑπερωκεάνεια. Ὡς τὸ Λεοπολντβίλ καὶ ἀπὸ τὸ Στάνλεϋσβιλ ὡς τὴν Τανγκανίκα, στὴν ὁρεινὴ δηλαδὴ περιοχὴ τῆς χώρας ποῦ εἶναι καταρράκτες, ἡ συγκοινωνία διπλα ἀπὸ τὸ ποτάμι συνεχίζεται μὲ σιδηρόδρομο. Ὁλόκληρο τὸ πεδινὸ τμήμα τοῦ ποταμοῦ ἀπὸ τὸ Λεοπολντβίλ ὡς τὸ Στάνλεϋσβιλ, ἐξυπηρετεῖται μὲ ἀτιμόπλοια. Ἡ χώρα ἔχει καὶ ἀρκετὰ ἀεροδρόμια.

στ') **Πολίτευμα.** Τὸ Κογκό εἶναι ἀνεξάρτητη δημοκρατία ἀπὸ τὸ 1960. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ Λεοπολντβίλ, ποῦ τὴν ἱδρυσε, τὸ 1877 ὁ ἐξερευνητὴς Ἑρρίκος Στάνλεϋ καὶ ἔχει ἐπίνειο τὸ Μαντάντι, στὶς ἐκβολὲς τοῦ Κόγκου. Στὰ τεράστια ὑπόστεγα τοῦ Λεοπολντβίλ ὁ ταξιδιώτης ἐλέπει σωροὺς ἀπὸ μπάλες βαμπακιοῦ, βαρέλια μὲ φοινικόλαδο, ἄλλα μὲ καουτσούκ, σακκιά μὲ καφέ κ.ἄ. προϊόντα ποῦ φθάνουν ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς πλουσίας χώρας. Ὅλα αὐτὰ, ὅπως εἶπαμε, μεταφέρονται μὲ τὸ σιδηρόδρομο στὸ Ματάντι καὶ ἀπὸ καὶ μὲ ὑπερωκεάνεια στὰ διάφορα λιμάνια τῆς Εὐρώπης.

Οι κάτοικοι της Λεοπολτβίλλ ανέρχονται σε 370.000, από τους οποίους 10.000 περίπου είναι Εύρωπαοι.

Η περιοχή της Κατάγκας, πού ή έκτασίς της είναι ίση με τή Γαλλία, είναι ή πλουσιώτερη κι ή πιό ανεπτυγμένη επαρχία τοῦ Κόγκο. Πρωτ. έχει τὸ Ἐλιζαμπετβίλλ (κάτ. 170.000). Ἐδῶ υπάρχει ἑλληνική κοινότητα με σχολειο (εἶναι ή ἔδρα τοῦ ἐπισκόπου Κεντρικῆς Ἀφρικῆς) καὶ θεωρεῖται ἀπὸ ἀπὸ τίς πλουσιώτερες χώρες τῆς γῆς γιατί έχει ἄφθονο ὀρυκτὸ πλοῦτο με χαλκό, ὑδράργυρο, κοβάλτιο (πρώτη παραγωγὸς χώρα τῆς γῆς με 60% τῆς παγκ. παραγωγῆς), μαγγάνιο κτλ. Ἡ Κατάγκα παρουσιάζει μεγάλη ζωτικότητα γιατί ή βαριά βιομηχανία της έχει τεράστια ἀνάπτυξη.

Ἄλλες σπουδαῖες πόλεις εἶναι τὸ Μάταντι (κάτοικοι 72.000) καὶ τὸ Στανλεϋσβίλλ (κ. 71.500) στή δεξιά ἄκτῃ τοῦ Κόγκου, γνωστὸ ἀπὸ τοὺς περίφημους καταρράκτες του.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ: Πληροφορίες γιά τοὺς Ἕλληνες τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς. Ν' ἀναπτύξετε γιατί τὸ Κόγκο εἶναι πλουσία χώρα. Ταξίδια ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τ' ἄλλα τμήματα τῆς ἀφρικανικῆς ἡπείρου πού διδασθήκατε. Σημειρωσατε τὴ Χαρτογραφία τῆς Κ.Α.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

1. Ἐκτείνεται ἀπὸ τὴν Κεντρική Ἀφρική ὡς τὸν Ἰνδικὸ Ὠκεανὸ καὶ τὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα κι ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο ὡς τὴ Μοζαμβίκη. Ἐκτασίς 6.100.000 τ.χ.

Στὴν Ἀν. Ἀφρική ὑπάγονται τὰ ὑψηλότερα ὄρη τῆς Μαύρης Ἠπείρου, Κένυα καὶ Κιλιμάντζαρο με πυκνά δάση καὶ τίς περίφημες κλιματικές ζώνες ὅπου καλλιεργοῦνται φυτὰ ὅλων τῶν κλιμάτων τῆς γῆς. Ἐστὶ στὰ πόδια τῶν καλλιεργῶν φυτὰ θερμῶν χωρῶν (ζαχαροκάλαμο, ἀραβόσιτος, βαμβάκι, ρύζι κ.ἄ.), πιὸ ἑπάνω φυτὰ εὐκράτων χωρῶν (σιτηρά, ἀμπέλια, ὀπωροφόρα δέντρα κτλ.), ὑψηλότερα ψυχρῶν χωρῶν (σίκαλις κτλ.) καὶ οἱ κορυφές εἶναι σκεπασμένες με αἰώνια χιόνια.

2. Εἶναι πλούσια χώρα με μεγάλες καλλιέργειες ἰδίως στὴν περιοχή τῶν λιμνῶν καὶ τῶν ποταμῶν ἀλλὰ τὸ κλίμα εἶναι βαρὺ καὶ ἀνθυγιεινὸ γιὰ τοὺς λευκοὺς. Στὴν Ἀν. Ἀφρική ὑπάγονται οἱ ἐξῆς χώρες:

1. Χιουδάν

α') Εἶναι νότια τῆς Αἰγύπτου πρὸς τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα. Ἐχει ἔκταση 2.500.000 τ.χ. καὶ 12.700.000 περίπου κατοίκους, κυρίως Ἀραβες. Τὸ Σουδάν εἶναι εὐφορωτάτῃ χώρα με κυριώτερο προϊόν τὸ βαμβάκι τὴ δὲ εὐφορία ὀφείλει στοὺς ποταμοὺς Λευκὸ Νεῖλο καὶ Κίανου Νεῖλο πού τὴ διαρρέουν. Οἱ ποταμοὶ αὗτοὶ συμβάλλουν στὴν πόλι Χαρτοὺμ κι ἀπὸ κεὶ καὶ κάτω σχηματίζεται ὁ Νεῖλος ποταμὸς.

β') Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι τὸ Χαρτούμ, μεγάλο κέντρο ἐμπορίου δάμβακος, δερμάτων καὶ ἐλεφαντοκόκαλου καὶ 250.000 περίπου κατ. Ἡ ἑλλ.

ληγική κοινότης ἐδῶ διατηρεῖ ἐκκλησία, 2 δημοτικά σχολεῖα καὶ γυμνάσιο. Ἐπίκειο τοῦ Χαρτοῦμ στὴν Ἐρυθρὰ εἶναι τὸ Πόρτ-Σουδάν καὶ συγκοινωνοῦν μὲ σιδηρόδρομο καὶ αὐτοκίνητα. Στὸ βόρειο μέρος τῆς αἰδ. γραμμῆς ἐκτείνεται ἡ ἔρημος Νουβία. X

2. Αἰθιοπία (Ἀβησσυνία) Ναι

α) Ἡ χώρα. Ἡ Αἰθιοπία ἀπλώνεται ἀνατολικά τοῦ Νεῖλου καὶ δὲν ἔχει διέξοδο πρὸς θάλασσα. Εἶναι χώρα μεσογειακὴ καὶ ὀρεινὴ μὲ ὀροπέδια ὑψ. 2000-3000 μ. τὸ δὲ ψηλότερο ὄρος εἶναι τὸ Ράς Ντασάν (4620 μ.). Στὰ ὀροπέδια τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι εὐχάριστο γι' αὐτὸ λέγεται «Ἐλβετία τῆς Ἀφρικῆς» ἐνῶ στὰ χαμηλὰ μέρη εἶναι θερμώτατο. Στὴν Ἀβησσυνία εἶναι παντοτεινὴ ἄνοιξις καὶ τοὺς τρεῖς καλοκαιρινούς μῆνες βρέχει ἀδιάκοπα. Τότε πλημμυρίζουν τὰ ποτάμια ἔξω ἀπὸ τὴν κοίτη τους, πέφτουν ὀρμητικὰ στὰ χαμηλότερα μέρη καὶ χύνονται πρὸς θάλασσα ἢ σ' ἄλλα ποτάμια. Κυριώτερος ποταμὸς ὁ Κουανούς Νεῖλός ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴ λίμνη Τσάνα.

Ἡ ἔκτασις τῆς χώρας εἶναι 1.185.000 περίπου τετρ. χιλιόμετρα.

β) Τὰ προϊόντα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄγρια ζῶα, ὅπως πίθηκοι, λιοντάρια, ἐλέφαντες κ.λ. ποὺ κυνηγοῦν οἱ ἄνθρωποι γιὰ τὸ δέρμα τους, ἡ χώρα τρέφει ἑκατομμύρια ἡμέρα ζῶα, ἰδίως βόδια καὶ ἄφθονα πουλερικά. Ἐπίσης παράγει καφέ, σιτηρὰ, βόμβακι, ρύζι, ζαχαροκάλαμο, σφάγια, δέρματα, γουναρικά, φτερά, σπρουθοκαμήλων, ἐλεφαντοκόκαλο κ.λ. Στὴν Αἰθιοπία καὶ ἰδίως στὴν περιοχὴ τῆς Κόφας, ποὺ ἀπ' αὐτὴν ὁ καφὲς πῆρε τ' ὄνομα, τὰ καφεόδενδρα φυτρώνουν μόνον τους. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν προϊόντων ἐξάγεται στὸ ἐξωτερικὸ ἀπὸ τὸ λιμάνι Τζιμπουτί τῆς Γαλλικῆς Σομαλίας καὶ εἰσάγονται μόνον ὑφάσματα καὶ ποτά.

γ) Πληθυσμός. 20.000.000 περίπου κάτοικοι.

δ) Πολίτευμα. Βασίλειο, μὲ αὐτοκράτορα.

ε) Πόλεις. Ἀντὶς Ἀμπέμπα πρωτεύουσα τῆς χώρας, μὲ 400 χιλ. κατοίκους περίπου. Εἶναι κτισμένη σὲ ὀροπέδιο 2.500 μ. ἐπάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα, ἀνάμεσα σὲ δάσος εὐκαλύπτων καὶ ψηλὰ βουνά. Ἡ πόλις ἔχει καὶ ἐλληνικὴ παροικία ποὺ διατηρεῖ ἐκκλησία, πλήρες δημοτικὸ Σχολεῖο καὶ γυμνάσιο.

*Ἀλλες σπουδαῖες πόλεις εἶναι τὸ Γκοτάρ παλιὰ πρωτεύουσα τῆς χώρας, ἡ Ἀδουα, τὸ Χαράρ (45 χ.κ.) μέσα σὲ πλούσια κοιλάδα, κέντρο παραγωγῆς καφέ, καὶ ἡ Ντιρέ-Ντάουα (κ. 40 χιλ.), νέα πόλις μὲ καλὸ μέλλον ὅπου κατοικοῦν καὶ Ἕλληνες. Οἱ Ἕλληνες φυσικὰ καὶ ἐδῶ διατηροῦν ἐκκλησία καὶ σχολεῖο μὲ 50 περ. μαθητάς.

Οἱ Ἀβησσυνιοὶ εἶναι Κόπται χριστιανοὶ καὶ ἀγαποῦν ἐξαιρετικὰ τοὺς Ἕλληνες. Μολονότι δὲν εἶναι πολιτισμένοι εἶναι φιλελεύθεροι καὶ φιλοπύλοιοι γι' αὐτὸ δὲν ὑποτάχθησαν σ' ἄλλους λαούς. Πρὶν ἀπὸ τὸ 1940 οἱ Ἴταλοι τοὺς

υπέταξαν με θάρρα και τρομοκρατικά μέσα, αλλά κατόρθωσαν να ελευθερωθούν προτού λήξει ο δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος.

Στήν Αιθιοπία ανήκει και η παραλιακή χώρα στα Β.Δ. της Αιθιοπίας, Έρυθραία, που κι αυτή ήταν πριν από τον τελευταίο μεγάλο πόλεμο άποικία της Ίταλίας. Έκτασι έχει ως 120.000 τ.χ. και 600.000 κατοίκους. Μολονότι το κλίμα της χώρας είναι θερμό κι οι βροχές λιγοστές, οι Ίταλοι άνοιξαν πολλά πηγάδια κι έκαναν αρκετές εκτάσεις αποδοτικές. Κυριότερα προϊόντα είναι σιτηρά, βαμπάκι και είδη κτηνοτροφίας.

Πρωτεύουσα της Έρυθραίας είναι η Άσμάρα (κ. 132.000) κτισμένη σ' όροπέδιο 2250 μ. ψηλά από τη θάλασσα μ' έξοχο κλίμα κι εκεί παραθερίζουν πολλοί Άγγλοι του Σουδάν. Οι Ίταλοι έχουν κάμει στην Έρυθραία αρκετούς δρόμους και σιδ. γραμμή μήκους 250 χιλιομέτρων. Τμήμα της σιδ. γραμμής αυτής συνδέει την Άσμάρα με την Μασάουα (κ. 50.000) λιμάνι στην Έρυθρά θάλασσα. Η Έρυθραία κατέχεται από την Αιθιοπία άλλ' η τύχη της θα καθορισθ' από τα Ήνωμένα Έθνη.

3. Σομαλία

Σομαλία λέγεται η παραλιακή χώρα της Άφρικής, που εύρισκται ανατολικά της Αδυσσηνίας και περιλαμβάνει την δμώνυμη χερσόνησο, που τελειώνει στο άκρωτήριο Γουαρδαφούιο. Έκτ. 637.700 τ.χ. Η Σομαλία, χώρα ξερή και στεππώδης, παράγει δημητριακά, δέρματα, σμόρνα, ζαχαροκάλαμο, αραβικό κόμμι.

Πολίτευμα δημοκρατικόν, κάτοικοι 2.400.000, πρωτ. το Μογκαντίσιο (κ. 90.000) επί του Ίνδικού Ωκεανού, που ήταν πρωτεύουσα και της Ίταλικής Σομαλίας. Άλλη σπουδαία πόλις είναι η Μπερμέρα (κ. 30.000) προς τον κόλπο του Άντεν, άλλοτε πρωτεύουσα της Βρετ. Σομαλίας.

4. Γαλλική Σομαλία

Είναι μικρό τμήμα της Σομαλίας και παραμένει άκομη άποικία της Γαλλίας. Α. είναι ο κόλπος του Άντεν, Β. η Έρυθραία, Δ. και Ν. η Αιθιοπία και Ν.Α. η Σομαλία. Έκτασις 22.000 τ.χ., κάτοικοι 75.000 περίπου. Μικρό μόνον τμήμα της χώρας καλλιεργείται ή χρησιμοποιείται για βοσκές. Η άλλη είναι άγονη με μόνο σχεδόν προϊόν, το άλατι. Έχει όμως σπουδαία θέσι γιατί δεσπόζει του κόλπου του Άντεν. Επίσης έχει και εξέχουσα έμπορικ' θέσι γιατί η πρωτεύουσά της, το Τσιμπουτί (30.000 κατ.), τέρμα των σιδ. Άντις Άμπέμπα—Τσιμπουτί, είναι λιμάνι της Αιθιοπίας.

5. Κένυα

Είναι στα Ν. της Αιθιοπίας και συνορεύει: Α. με τη Σομαλία και τον Ίνδικό Ωκεανό, Β. με την Αιθιοπία, Δ. με την Ουγκάντα και Ν. με την Ταγκανίκα. Έκτασις 582.650 τ.χ. και πληθυσμός 500.000 περίπου κάτοικοι

Ιδίως μαδουρ της φυλής Μπαντοϋ, γνωστοί με τ' όνομα Μάου - Μάου.

Στη Νότιο Κέννα είναι το μεγάλο «Έθνικό Πάρκο Τσάβα» και το επί-
 επισκέπτονται πολλοί ξένοι.

Η χώρα είναι αυτοδιοικουμένη άποικία της Άγγλας κι από το 1964 θα
 είναι ανεξάρτητη. Πρωτ. ή Ναιρόμπι, ώραία μεγαλούπολις της τροπι-
 κής Άφρικης με 260.000 κ. Άλλη μεγάλη πόλις, ή Μομπάσα (κ. 60.
 000) λιμάνι στον Ίνδικό.

6. ΟΥΓΚΑΝΤΑ ΕΧV

Είναι στα Β. της λίμνης Βικτωρίας, μεταξύ των λιμνών Άλβέρτου και
 Έδουάρδο και το έδαφος μόνο προς την κοιλάδα του Νείλου είναι χαμηλό.
 Όλο το άλλο τμήμα της χώρας άποτελείται από όροπέδια (μέσο ύψ. 1200
 μ. περίπου) και με μεγαλύτερα όρη τα Ρουβεντζόρι (ύψ. 5.100 μ.)
 με αιώνια χιόνια στις κορφές τους, όπως και το γειτονικό Κιλιμάντζαρο. Έπο-
 μένως ή Ούγκαντα είναι χώρα των μεγάλων λιμνών, των μεγάλων τελεμάτων,
 του μυθικού ποταμού του Νείλου και των μεγάλων βουνών. «Μαργαριτάρι της
 Άφρικης» τη λένε. Η έκτασις της είναι 243.500 τ.χ. περίπου.

Σ' ελη την Κεντρική και Άνατολική Άφρική το πράσινο όργιζει αλλά
 σέ τούτη τη χώρα πάρα είναι. Ένώ έδω στην Ελλάδα κάνομε άγώνα για ν'
 άποκτήσωμε πράσινο, εκεί γίνεται άγώνας κατά το πράσινο. Αν έν κα-
 καθήκισαν τους τοίχους των σπιτιών από τα χόρτα, κάθε έβδομάδα τουλάχιστο,
 άνθρωποι και ζώα κινδυνεύουν από τα φίδια. Φανταζόμαστε τώρα πως θα εί-
 ναι τα έαση. Πυκνότητα, γεμάτα μεγαλειο και δύναμι.

Η Ούγκαντα είναι πλούσια χώρα άλλ' άνθυγιεινή. Κυριαρχούν το θαμ-
 πάκι (άποτελει το 70% των εξαγωγών της χώρας), το ρύζι, ο άραβόσιτος, οι
 μπανάνες και τόσα άλλα. Η κτηνοτροφία πολύ άνεπτυγμένη. Κάτοικοι 7.100.
 000 (το 1) 3 χριστιανοί). Οι άλλοι Μωαμεθανοί, Έβραίοι, Ίνδοι και είδω-
 λολάτρες.

Η χώρα είναι ανεξάρτητη, με τέσσερες βασιλείς, άλλ' άνήκει στο βρε-
 τανικό στέμμα. Ο Άγγλος Άρμοστής έχει την έδρα του στο Έντέμπε (κ.
 12.000) στη δυτική όχθη της λίμνης Βικτωρίας που είναι σωστή θάλασσα
 στην καρδιά της Άνατ. Άφρικης και υπάρχει το μεγαλύτερο από τα 15 αε-
 ροδρόμια της χώρας. Πρωτεύουσα ή Καμπάλα, όπου έδρεύει ή Κυβέρνησι
 της χώρας και το Κοινοβούλιο. Στην Καμπάλα είναι μεγάλη Όρθόδοξη εκ-
 κλησία «Άγιος Νικόλαος» και έλ. σχολείο με 600 περίπου μαθητάς.

7. ΤΑΥΚΑΝΙΚΑ ΕΧV

Έτείνεται από το Κογκό ως τον Ίνδικό Όκεανό κι είναι μεγάλο κρά-
 τος μ' έκτασι 93.700 τ.χ. Το έδαφος είναι εύφορώτατο με μεγάλες φυτείες ζα-
 χαροκαλάμου, άραβόσιτου, όρύζης κτλ. Επίσης έχει σημαντική κτηνοτροφία
 και μεγάλο φυσικό πλούτο. Τα άδαμαντωρυχεία της Ουίλλιαμσου, είναι από
 τα μεγαλύτερα της γης.

Ἡ Ταγκανίκα σήμερα εἶναι ἀνεξάρτητη δημοκρατία κι ἔχει πληθυσμὸ 12.700.000 περίπου κατοίκους. Ἡ χώρα ἔχει τὸ «Ἐθνικὸ Πάρκο Σερενλμέτι» ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τῆς Ἀφρικῆς, ἴσο περίπου μὲ τὴν Ἀττικὴ, ὅπου ἔχουν δρῆ ἄσουλ 40.000 περίπου ἄγρια ζῶα.

Κυριώτερες πόλεις: Ν τ ἄ ρ Ἐ λ Σ α λ ἄ μ πρωτ. μὲ 130.000 περίπου κατοίκους, ἐπίνειο ὅλης τῆς χώρας ἐπὶ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ. Ἀπὸ τοῦτο τὸ λιμάνι ὁ σιδ. φθάνει στὴν Τ α μ π ὅ ρ α, ποὺ εἶναι στὸ μέσο περίπου τῆς χώρας.

8. Ρουάντα-Μπρούντι

Ρουάντα. Μικρὴ νέα δημοκρατία (ἄλλοτε τμήμα τοῦ Κογκὸ) πρὸς τὰ σύνορα τῆς Ταγκανίκας. Συνορεύει Α. μὲ τὴν Ταγκανίκα, Β. μὲ τὴν Οὐγκάντα, Δ. μὲ τὸ Κογκὸ καὶ Ν. μὲ τὸ Οὐρούντι. Ἐκτασίς 26.400 τ.χ., πληθυσμὸς 2.850.000 καὶ πρωτ. ἡ Κι γ κ α λ ι (κ. 28.000).

Οὐρούντι. Εἶναι κι αὐτὴ νέο κράτος στὰ νότια τῆς Ρουάντα μ' ἔκτασι 27.830 τ.χ. καὶ πληθυσμὸ 3.050.000 περίπου κατοίκους. Πολίτευμα συνταγματικὴ μοναρχία καὶ πρωτ. ἡ Ο ὀ ζ ο υ μ π ο ὕ ρ α (κ. 50.000), κηπούπολις στὶς ὄχθες τῆς Ταγκανίκας, μὲ διεθνῇ ἀερολιμένα. Ἐδῶ ὑπάρχει καὶ ἑλληνικὴ παροικία.

Ἡ Ρουάντα καὶ ἡ Οὐρούντι εἶναι ὁροπέδιο μὲ εὐκρατο κλίμα, ὑγιεινὸ καὶ ἀρκετὰ सुφορο. Γιὰ τὸ λόγο τοῦτο εἶναι οἱ πιδ πυκνοκατοικημένες χώρες τῆς Ἀφρικῆς κι ἐκτὸς ἀπὸ τὰ συνηθισμένα ἀγροτικὰ προϊόντα (βαμβάκι, καφές, φοινικέλαιο, δημητριακὰ κτλ.), ἔχουν μεγάλη κτηνοτροφία. Κάτοικοι εἶναι κυρίως μικρόσωμοι μαύροι, οἱ Πυγμαῖοι.

ΚΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ

α) Ἡ χώρα καὶ τὰ προϊόντα. Περιλαμβάνει τὸ νότιο μέρος τῆς ἡπείρου, ἀπὸ τὴν Κεντρικὴ Ἀφρικὴ καὶ κάτω κι ἡ ἔκτασίς της ὑπολογίζεται 5.660.000 περίπου τ.χ. Τὸ ἔδαφος τῆς μεγάλης χώρας εἶναι ἀπέραντο συγκρότημα ὁροπεδίων ποὺ κατεβαίνουν ἀπότομα πρὸς τὰ δυτικὰ καὶ τὰ νότια παράλια.

Ἐπειδὴ, τὰ ψηλὰ βουνὰ τῆς παραλιακῆς λωρίδας δὲν ἀφήνουν τοὺς ὕγρους ἀνέμους τῶν ὠκεανῶν νὰ εἰσχωρήσουν στὸ ἐσωτερικόν, στὸ μέσο περίπου τῶν ὁροπεδίων, σχηματίζεται ἡ κατάξερη ἔ ρ η μ ο ς Κ α λ α χ ἄ ρ η ποὺ εἶναι πεδινὴ καὶ σκεπασμένη ἀπὸ ἄμμο. Στὰ ὁροπέδια δμως φτάνουν ἄφθονες βροχὲς κι ἡ βλάστησις εἶναι πλουσιωτάτη. Ἐπειδὴ τὸ κλίμα ἐκεῖ εἶναι εὐκρατο καὶ ὑγιεινόν, ἔχει προσδεύσει ἡ κτηνοτροφία μεγάλων καὶ μικρῶν ζώων καὶ ἡ γεωργία. Καλλιεργοῦνται ζαχαροκάλαμο, κακαὶδεντρα, βαμπάκι, σιζάλ (γιὰ σχοινιά καὶ σπάγγους), ρύζι, ἀνανάδες κ.ἄ. Οἱ ἀνανάδες μοιάζουν μὲ μεγάλο κουκουνάρι, ριζωμένο ἀπ' εὐθείας στὴ γῆ μὲ μιὰ τούφα πράσινα φύλλα σὰν τὸ φοῖνικα. Εἶναι τροφή ὁρεπτικὴ καὶ τὴν προτιμοῦν πολὺ.

Στὰ νοτιώτερα μέρη ποὺ ἔχουν τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος καὶ ποὺ θεωροῦνται, ἰδίως τὰ παράλια, ἀπὸ τὰ ὑγιεινότερα μέρη τῆς γῆς, καλλιερ-

γούνται αιτηρά, δοπρια, άμπέλια, σταφιδάμπελοι, ελαιόδενδρα, έσπεριδοειδη και άλλα φρούτα, όλα άφθονα. Οί έποχές εκεί είναι αντίθετες από τις δικές μας. Έτσι τον Ιανουάριο, που έμεις υποφέρομε από το κρύο έχει θερίζονται τα αιτηρά και ο Ιούνιος με τον Ιούλιο είναι μήνες της σποράς.

Η Νότιος Άφρική είναι πλουσιωτάτη σε μέταλλα και έρχεται πρώτη χώρα της γής στην παραγωγή του χρυσού και των διαμαντιών. Σπουδαιότερα χρυσωρυχεία, τα μεγαλύτερα του κόσμου, είναι κοντά στην πόλι Γιοχάνεσμπουργκ, τα δε μεγάλα άδαμαντωρυχεία κοντά στις πόλεις Κιμπερλέυ και Πραιτωρία.

β) Πολιτική διαίρεσις. Η Νότιος Άφρική αποτελείται από τις εξής χώρες:

1. Μοζαμβίκη

Καταλαμβάνει το Β.Α. τμήμα της Ν. Άφρικής και συνορεύει: Στα Β. με την Ταγκανίκα, Νυασαλάνδη και Βόρειο Ροδεσία· στα Δ. με τη Βόρειο Ροδεσία, Νότιο Ροδεσία και Νοτιοαφρικανική Ένωσι και από τ' άλλα μέρη βρέχεται από τον Ινδικό Ωκεανό. Έκτασις 783.000 τ.χ.

Η Μοζαμβίκη είναι αγροτική και κτηνοτροφική χώρα με αξιόλογο ορυκτό πλούτο αλλά πολύ ανθυγιεινή για τους λευκούς. Από τους 6.600.000 κατοίκους της, το 99% σχεδόν είναι μαύροι της φυλής Μπαντού. Οί λευκοί είναι λίγοι, περίπου 20.000.

Η χώρα ανεκαλύφθη από τον Πορτογάλο θαλασσοπόρο Βάσκο - ντε - Γκάμα, το 1498, κι εξακολουθεί να είναι πορτογαλική αποικία.

Πρωτ. το Λορέντσο Μαρξές (κ. 100.000 περίπου) στο νοτιώτατο μέρος της χώρας με μεγάλο συγχρονισμένο λιμάνι, διεθνή αερολιμένα και σπουδαία έμπορικη κίνησι. Έδω υπάρχει ελληνική παροικία που διατηρεί έκκλησία και ωραιότατο διδακτήριο. Από τις άλλες πόλεις κυριώτερες είναι: Μπέϊρα, Μοζαμπίκη, Νακάλα, Τέτε (στην όχθη του Ζαμβέζε που ως έδω είναι πλωτός).

2. Όμοσπονδία Ροδεσίας—Νυασαλάνδης

Αποτελείται από τις άλλοτε Βρετ. αποικίες Βόρειο Ροδεσία, Νότιο Ροδεσία και Νυασαλάνδη, που αποτελούν Όμόσπονδη δημοκρατία (Μέλος Β.Κ.). Α. συνορεύει με την Μοζαμβίκη, Β. με την Ταγκανίκα και Κογκό, Δ. με την Άγγόλα και Νοτιοδυτική Άφρική και Ν. με τη Μπεχουαναλάνδη και Νοτιοαφρικανική Ένωσι. Έκτασις της Όμοσπονδίας 1.253.000 τ.χ. (από τα όποια μόνο 26.500 τ.χ. ανήκουν στη Νυασαλάνδη).

Η χώρα είναι όρεινή με πολλά όρηπέδια και πολύ εύφορη. Οί κάτοικοι υπολογίζονται σε 8.630.000 (από τους όποιους 200.000 είναι Έυρωπαίοι ιδίως στη Νότιο Ροδεσία).

Κυριώτερες πόλεις: Σαλίσπουρυ πρωτεύουσα της Όμοσπονδίας (άλλοτε πρωτ. της Ν. Ροδεσίας) με 280.000 περίπου κατοίκους (λευκοί 55.00).

Λουκάς α. Άλλοτε πρωτ. τῆς Βορ. Ροδεσίας καὶ ἡ Ζόμπια, στὴ Νυασαλάνδη (ἄλλοτε πρωτεύουσά της).

3. Ἀγγόλα

Εἶναι μεγάλη χώρα στὰ νότια τοῦ Κογκό καὶ συνορεύει: Α. μετὰ τὴ Β. Ροδεσία καὶ Κογκό, Β. μετὰ τὸ Κογκό. Ν. μετὰ τὴ Νοτιοδυτικὴ Ἀφρικὴ καὶ πρὸς τὰ Δ. βρέχεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ Ὠκεανό. Ἐκτασίς 1.250.000 τ.χ.

Ἡ Ἀγγόλα ἀποτελεῖται ἀπὸ ὁροπέδιο ποὺ στὸ μέσο περίπου ὕψωνται ψηλὰ βουνά, ὕψους 2000 μ. περίπου. Τὸ τεράστιο τοῦτο ὁροπέδιο κατεβαίνει κλιμακωτὰ πρὸς τὸν Ὠκεανὸ καὶ οἱ πεδιάδες ὄλο καὶ χαμηλώνουν. Ὅπως καταλαβαίνομε ἡ χώρα, ἀπὸ τὰ δυτικά, θὰ ἔχῃ πολλὰς βροχὰς καὶ πυκνὴ δάσκησι. Κλίμα ἔχει τροπικὸ καὶ μόνο πρὸς τὰ νότια εἶναι εὐκρατο μετὰ λιγώτερες βροχὰς. Τὰ θηρία, φυσικά, δὲ λείπουν καὶ ἀπὸ τὴν Ἀγγόλα.

Κυριώτερα ἀπὸ τὰ προϊόντα τῆς μεγάλης χώρας εἶναι: σιτηρά, ἀραβόσιτος, καφές, ζαχαροκάλαμο, βαμβάκι, καπνός, καουτσούκ, δέρματα καὶ σφάγια, ξυλεῖα καὶ ἀφθονὸς ὀρυκτὸς πλοῦτος, (ιδίως διαμάντια, σίδηρος, χαλκός), ἀλλὰ δὲν ἔχει ἀξιοποιηθῇ. Στὸ ἐσωτερικόν, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λουκάς, σχηματίζεται ὁ καταρράκτης Μπρακάνσας ποὺ τὰ νερά του πέφτουν ἀπὸ ὕψος 120 μ. καὶ θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς ψηλότερους τῆς γῆς. Σὰν γίνουν ἐκεῖ, καὶ σ' ἄλλους μικρότερους καταρράκτες ὕδροηλεκτρικὰ ἔργα, θὰ δοθῇ νέα ζωὴ στὴν καθυστετημένη χώρα γιατί θὰ ἀξιοποιηθῇ ὁ ἀφθονὸς φυσικὸς πλοῦτος.

Ἡ Ἀγγόλα κατελήφθη ἀπὸ τοὺς Πορτογάλους τὸ 1491 καὶ παραμένει ἀποικία πορτογαλική. Οἱ ἐντόπιοι ὅμως ἔχουν ἀνοίξει κλεφτοπόλεμον καὶ ζητοῦν νὰ φύγουν οἱ Πορτογάλοι νὰ μείνῃ ἡ χώρα τῶν ἐλευθέρων. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀγγόλας εἶναι 4.850.000 περίπου, ἀπὸ τοὺς ὁποίους 250.000 περίπου λευκοί. Τὰ 80% περίπου τῶν Ἰθαγενῶν τῆς Ἀγγόλας ἔχουν γίνῃ χριστιανοί, εἶναι ἀρκετὰ πολιτισμένοι καὶ χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ τὴν πορτογαλικὴν ἀρχὴν στὴ διοίκησιν τῆς χώρας.

Πρωτεύουσα τῆς Ἀγγόλας εἶναι ἡ Λουάντα συγχρονισμένη καὶ μεγάλη πόλις μετὰ 140.000 περίπου κατοίκους, μεγάλο λιμάνι, διεθνὲς ἀεροδρόμιον καὶ σπουδαῖο ἐμπορικὸ κέντρο. Κυριαρχεῖ τὸ ἐμπόριον τοῦ καφέ καὶ τῶν διαμαντιῶν.

Κυριώτερες ἀπὸ τὴν πόλιν εἶναι ἡ Λομπίτο (λιμάνι), Μπενγκονέλα, Μοσαμέντες. Ἀπὸ τὴν Λομπίτο ὁ σιδηρὸς διασχίζει κατὰ πλάτος τὴ Ν. Ἀφρικὴ καὶ φθάνει στὴν πόλιν Μπέιρα τῆς Μοζαμβίκης.

4. Νοτιοανατολικὴ Ἀφρικὴ

Εἶναι στὰ νότια τῆς Ἀγγόλας καὶ συνορεύει στὰ Β. μετὰ τὴν Ἀγγόλα, Α. μετὰ τὴ Ροδεσία καὶ Μπεχουανασλάνδη, Ν. μετὰ τὴν Νοτιοαφρικανικὴ Ἐνωση (φυσικὸ σύνορον ὁ ποταμὸς Ὁράγγης) καὶ δυτικὰ βρέχεται ἀπὸ θάλασσαν. Ἐκτασίς 835.000 τ.χ.

Ἡ χώρα ἦταν πρῶτα Γερμανικὴ ἀποικία καὶ μετὰ τὸν Α' παγκ. πόλεμον

διοικείται από τη δημοκρατία της Νοτίου 'Αφρικής κατ' έντολήν τοῦ Ο.Η.Ε. Ούσιαστικά όμως είναι άποικία της δημοκρατίας της Ν. 'Αφρικής.

Είναι χώρα άγροτική και τὰ μεγαλύτερα κτήματα ἀνήκουν σέ λευκοὺς γαιοκτήμονες. Ἐπίσης ἔχει κτηνοτροφία καὶ ἀρκετὰ μέταλλα (διαμάντια, μόλυβδο, κατοίκους κ.ά.). Ὁ πληθυσμὸς εἶναι 530.000 κ. (λευκοὶ 80.000).

Πρωτ. τὸ Βιντέκ, μεγαλόπολις μὲ 325.000 περίπου κατοίκους. /

5. Δημοκρατία Νοτίου 'Αφρικής *Nal*

(Πρώην Νοτιοαφρικανική Ένωσις)

α) Θέσις - έκτασις. Καταλαμβάνει τὸ νοτιώτερο τμήμα τῆς 'Αφρικής ὡς τὸ ἀκρωτήριο τῆς Καλής Ἑλπίδος καὶ ἔχει έκταση 1.224.000 τ.χ.

β) Κλίμα - προϊόντα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι εὐκρατο καὶ ὑγιεινὸ καὶ γι' αὐτὸ κατοικεῖται ἀπὸ πολλοὺς λευκοὺς. Στὰ νότια παράλια τὸ κλίμα εἶναι ἀνώτερο τῆς Μεσογείου καὶ ἔχει αἰωνία ἀνοιξι.

Ἡ δημοκρατία τῆς Νοτίου 'Αφρικής θεωρεῖται ἀπὸ τίς πλουσιώτερες χώρες τῆς γῆς, γιατί παράγει ἄφθονα γεωργικὰ προϊόντα καὶ ἔχει μεγάλη κτηνοτροφία (38 ἐκ. πρόβατα, 12,5 ἐκ. ἀγελάδες κτλ.). Τὰ μισὰ περίπου ζῶα ἀνήκουν στοὺς λευκοὺς. Πιὸ ἀξιόλογος εἶναι ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος γιατί ἔχει ἀνεξάντλητα κοιτάσματα γαιανθράκων, σιδήρου, κασιτέρου, μαγγανίου, ἀκόμη καὶ οὐρανίου. Κυριώτερη ὁμῶς πηγὴ φυσικοῦ πλοῦτος εἶναι ὁ χρυσὸς (πρώτη χώρα τῆς γῆς στὴν παραγωγή χρυσοῦ) καὶ τὰ διαμάντια. Πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια ἦταν ἡ πρώτη χώρα τῆς γῆς καὶ στὴν παραγωγή τῶν διαμαντιῶν ἀλλὰ τελευταῖα ὑπεσκελίσθη ἀπὸ τὸ Κογκὸ καὶ τὴ Γκάνα.

Ἄλλ' ἡ Νότιος 'Αφρική ἔχει καὶ μεγάλη βιομηχανία (μεταλλουργίας, αὐτοκινήτων, ἀεροπλάνων, χημικῶν καὶ φαρμακευτικῶν προϊόντων, ὑφαντουργίας, τροφίμων, βυρσοδεψίας κ.π.ά.) Εἶναι τὸ πλουσιώτερο κράτος τῆς 'Αφρικής, ὁ οἰκονομικὸς γίγαντας τῆς «Μαύρης Ἠπείρου» γιατί ἐπὶ πλέον, διαθέτει τεράστια κεφάλαια. Τὸ ἐξαγωγικὸ ἐμπόριο ὑπερβαίνει πολὺ τίς εἰσαγωγὰς ποὺ κάνει. Τὰ προϊόντα τῆς πλούσιας χώρας ἐξάγονται ἀπὸ τὰ μεγάλα λιμάνια Ντουρμπάν, Καίηπ Τάουν, Πόρτ Ἐλιζάμπεθ, Ἦστ Λόντον κ.ά. μικρότερα. Τὸ ἐμπόριο σχεδὸν τὸ ἔχουν οἱ λευκοὶ καὶ μόνο μικρὸ μέρος ἔχουν οἱ Ἀσιατες.

Σπουδαῖο εἶναι τὸ περίφημο ἐθνικὸ πάρκο «Κρόνγκερ» ποὺ πιάνει έκταση ὅση ἡ μισὴ Πελοπόννησος, τὸ μεγαλύτερο τῆς 'Αφρικής.

γ) Συνκοινωνία. Ἡ χώρα έκτὸς ἀπὸ τὰ λιμάνια, ἔχει ἱκανὸ δίκτυο σιδηροδρόμων (μῆκους 21.000 χιλιομέτρων) καὶ ἰδίως στὸ νότιο μέρος, πρὸς τὰ λιμάνια. Ἀπὸ τὸ Καίηπ Τάουν ἀρχίζει ὁ μεγάλος ἀφρικανικὸς σιδηρόδρομος ποὺ περνάει ἀπὸ τὴν Ταγκανίκα καὶ καταλήγει στὴν Ἀλεξάνδρεια, ἐπὶ τῆς Μεσογείου. Μία ἀπὸ τίς διακλαδώσεις τῆς μεγάλης αὐτῆς γραμμῆς, μετὰ τὸ Ζαμβέζι προχωρεῖ πρὸς τὴ Λουάντα καὶ ἄλλη μπαίνει στὸ Κογκὸ καὶ συγκοινωνεῖ μὲ τὸ πλωτὸ δίκτυο τοῦ μεγάλου ποταμοῦ. Ἐπίσης ἔχει ὁραίους αὐτο-

κινητόδρομους και τὸ ὁδικὸ δίκτυο συνεχῶς ἐπεκτείνεται. Ἡ χώρα ἔχει και πυκνὸ ἀεροπορικὸ δίκτυο.

δ) Πληθυσμός. 17.000.000 περίπου κάτοικοι. Ἀπ' αὐτοὺς 11.000.000 περίπου εἶναι ἰθαγενεῖς Νέγροι καὶ Μπαντού, 3.000.000 λευκοί, 500.000 Ἀσιαῖται καὶ οἱ ὑπόλοιποι μιγάδες (ἀπὸ λευκοῦ, μαύρου καὶ Ἀσιαῖτες). Οἱ Ἕλληνες ὑπολογίζονται σὲ 13.000 περίπου καὶ οἱ περισσότεροι εἶναι καλὰ ἀποκαταστημένοι (ἐμποροὶ, γαιοκτήμονες, ἐπιστήμονες κ.τ.λ.).

ε) Πολίτευμα. Ἡ χώρα ἦταν ἀνεξάρτητο κράτος μετ' ὄνομα Νοτιοαφρικανικῆς Ἑνώσεως (Μέλος Β. Κ.). Ἀπὸ τὸ 1961 ἀπεσχίσθη ἀπὸ τῆς Βρετανικῆς Κοινοπολιτείας καὶ ἀνεκυρῆχθη δημοκρατία ἐντελῶς ἀνεξάρτητη μετ' ὄνομα «Δημοκρατία Νοτίου Ἀφρικῆς». Τὸ Κοινοβούλιον τῆς νέας δημοκρατίας ἔχει ἔδρα τὸ Κάιηπ Τάουν καὶ ἡ Κυβέρνησις τὸ Γιοχάνεσμπουργκ.

στ) Ἐκπαίδευσις. Πολὺ προωδευμένη μετ' 9 πανεπιστήμια. Ἐπειδὴ ὑπάρχει φυλετικὸς διαχωρισμός, (ὅπως στὶς Η.Π.Α.) οἱ λευκοὶ φοιτοῦν σὲ χωριστὰ σχολεῖα καὶ σὲ χωριστὰ ὅλοι οἱ ἄλλοι (νέγροι, μιγάδες, Ἀσιαῖτες).

ζ) Διοικητικὴ διαίρεσις. Ἡ χώρα διαιρεῖται σὲ 4 μεγάλας ἐπαρχίας: Ἀκρωτηρίου, Ὁράνγκες, Τράσβαλ καὶ Νατάλς. Ἡ Νοτιοδυτικὴ Ἀφρικὴ διοικεῖται χωριστὰ, σὺν ἀποικία.

η) Πρωτεύουσες. Κ α ι η π Τ α ο υ ν, (Πόλις Ἀκρωτηρίου) ἔδρα Κοινοβουλίου μετ' 750.000 κατοίκους (λευκοὶ 280.000) καὶ ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τῆς γῆς. Ἐδῶ εἶναι τὸ ἀρχαιότερον πανεπιστήμιον τῆς χώρας (ἔτος ἱδρύσεως 1855).

Εἰκ. 30. Κεῖπτάουν (Ἀκρωτήριον)

Τὸ μέγαρον τῆς βουλῆς καὶ ἡ πρὸ αὐτοῦ ἀγορὰ

μ π ο υ ρ γ κ πόλις τοῦ χρυσοῦ (γιατὶ γύρω τῆς εἶναι τὰ χρυσορυχεῖα), μετ' οὐρανοξύστες, ὠρεῖα καταστήματα, θεάτρα κτλ. **μεγαλύτερον διοικητικὸν καὶ ἐμπορικὸν κέντρον** τῆς χώρας (οἰκονομικὴ πρωτεύουσα) καὶ μετ' 1.100.000 πε-

νοβουλίου μετ' 750.000 κατοίκους (λευκοὶ 280.000) καὶ ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τῆς γῆς. Ἐδῶ εἶναι τὸ ἀρχαιότερον πανεπιστήμιον τῆς χώρας (ἔτος ἱδρύσεως 1855). Ἐπάνω ἀπὸ τὴν πόλιν ὀφθύνεται τὸ ὄρος Τ ρ α π έ ζ ι ο ποῦ φαίνεται σὺν τῇ εἰναι κομμένο μετ' γεωμετρικὴν ἀκρίβειαν. Π ρ α ι τ ω ρ ί α, ἔδρα Κυβερνήσεως, μετ' 420.000 κατοίκους (λευκοὶ 200.000). Μ π λ ο σ ε ν φ ο ν τ ά ῖ ν, ἔδρα τῶν ἀνωτάτων δικαστηρίων μετ' 140.000 περίπου κατοίκους. Γ ι ο χ ά ν σ μ

ρίπου κατοίκους (Λευκοί 400.000). Η έλ. παροικία του Γισχάνεμπουργκ αποτελείται από 6.500 περίπου όμογενείς που διατηρούν σχολεία και εκκλησίες. Έδω εκδίδονται και 2 ελληνικές εφημερίδες που κυκλοφορούν στη Νότιο Αφρική. Ν του ρ μ π ά ν, ή ωραιότερη πόλις της χώρας και μεγάλο λιμάνι με αλώνια άνοιξι και 660.000 περίπου κατοίκους (Λευκοί 200.000). Π ό ρ τ · Ε λ ι ζ ά μ π ε θ, λιμάνι με 270.000 περίπου κατοίκους (Λευκοί 95.000). Γ κ έ ρ μ ι σ τ ο ν (κ. 205.000), Μ π ε ν ό ν ι (135.000 κ.).

6. Βρετανικά προτεκτοράτα

Στη Νότιο Αφρική είναι σφηνωμένα τρία Βρετ. προτεκτοράτα που κυβερνώνται από θθαγενείς φιλάρχους, υπό Άγγλο Άρμοστή. Αδτά είναι:

α) Μπαζουτολάνδη. Είναι στα Β. της δημοκρατίας Ν. Αφρικής και αποτελείται από όροπέδια σκεπασμένα από δάση και χλόη. Έκτ. 30. 344 τ.χ., πληθ. 820.000 κ. Ιδίως κτηνοτρόφοι και γεωργοί.

β) Μπετσουαναλάνδη. Είναι τμήμα της δημ. Ν. Αφρικής με την έρημο Καλαχάρη. Έκτ. 712.250 τ.χ., πληθ. 320.000 κάτοικοι, που ασχολούνται κυρίως με την κτηνοτροφία, τη γεωργία και το κυνήγι.

γ) Σουζιλάνδη. Είναι στα Β.Δ. της δημ. Ν. Αφρικής. Στα Α. συνορεύει με τη Μοζαμβίκη και Νατάλη. Βόρεια, Νότια και Δυτικά όρίζεται με το Τράνσβααλ. Έκτασις είναι 17.363 τ.χ. και κάτοικοι 290.000 περίπου. Η χώρα είναι πλούσια σε γεωργικά προϊόντα (βαμπάνι, αραβόσιτος, ρύζι, πατάτες, άνανάδες κ.ά.) και όρυκτά (χρυσός, κασσίτερος, χαλκός, άμianto, γαιάνθρακες κ.ά.). Πρωτ. Μ π α μ π ά ν ε.

Τα τρία αυτά προτεκτοράτα άρνοούνται νά ύπαρχοϋν στη νέα δημοκρατία της Νοτίου Αφρικής.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ: Έπανάλαβετε τὰ κράτη της Νοτίου Αφρικής με τις πρωτεύουσες και τόν πληθυσμό. Κατόπιν όλα τὰ κράτη (ανεξάρτητα και μή), της Αφρικής. Ταξίδια από την Ελλάδα και Ασία σ' όλη την Αφρική και μ' όλα τὰ μέσα συγκοινωνίας. Ειζόνες. Νά συμπληρωθή ή Χαρτογραφία της Ν. Αφρικής.

ΝΗΣΙΑ ΑΦΡΙΚΗΣ

Μαδαγασκάρη (Δημοκρατία). Μεγαλύτερο νησί της Αφρικής μ' έκτασι 500 χιλ. τ.χ. και 612.000 περίπου κατοίκους. Στη μέση και στ' ανατολικά είναι όρεινή και σκεπάζεται από πυκνά δάση, επειδή έχει δέχεται πολλές βροχές από τόν όκεανό. Το δυτικό μέρος που έχει λιγώτερες βροχές, είναι πιδ ξερό με σαβάνας, πολύ κατάλληλο για κτηνοτροφία. Από τὰ γεωργικά προϊόντα κυριώτερα είναι άφθονο ρύζι, που είναι ή σπουδαιότερη τροφή τών καοίκων, βαμπάνι, αραβόσιτος, κακάο, καφές, καουτσούκ, βανίλλια.

Η Μαδαγασκάρη (πρόην Γαλλική άποικία) είναι ανεξάρτητη Δημοκρατία με πρωτεύουσα την Τατανανρίβη (κ. 210 χιλ.), κτισμένη σε σέ ύψος 1200 μ. και συνδέεται με σιδηρόδρομο με το λιμάνι της Ταματά-

6 α. Στο θόρειο άκρο του νησιού είναι ή πόλις Διέγο—Σουαρέζ, άλλοτε πολεμικό λιμάνι των Γάλλων.

Η Άφρική έχει κι άλλα νησιά αλλά θα εξετάσουμε τὰ μεγαλύτερα.

Α'. Στόν Ίνδοκ Όκεανό είναι:

α') **Η Ζανζιβάρη.** Είναι κοντά στην άφρικανική ήπειρο, μόλις 20' με άεροπλάνο από τὸ Ντάρ - Έλ - Σαλάμ, μ' έκτασι 2645 τ.χ. Τὸ νησί είναι κα-
ταπράσινο με κυριώτερα προϊόντα γαρύφαλα και κανέλα αλλά παράγει και
πολλά άλλα γιατί είναι γόνιμο: κοκκοφοίνικες, ανανάδες, μπανάνες, κακάο,
πιπέρι, πορτοκάλια, λεμόνια κ.ά. Κάτοικοι 320.000 περίπου. Η Ζανζιβάρη
είναι Βρετ. άποικία, με έντόπιο σουλτάνο. Πρωτ. ή Ζανζιβάρη, λιμάνι
με 60.000 κατ.

β') **Η Πέμβα** (Βρετ. άποικία) μ' έκτασι 964 τ.χ. και 100.000 πε-
ρίπου κατοίκους. Είναι τροπικό νησί και παράγει ό,τι και ή Ζανζιβάρη.

γ') **Οί Σευχέλες** (Βρετ. άποικ.). Είναι ομάδα νησιών με συνολική
έκτασι 404 τ.χ. και 40.000 περίπου κατοίκους.

δ') **Νησιά του Μαυρικίου** (Βρετ. άποικ.), ήφαιστειογενή.

ε') **Κομόρες** (έκτ. 2170 τ.χ., κατ. 195.000), γαλ. άποικία.

Στόν Άτλαντικό Όκεανό είναι: α'). Οί Μαδέρες (έκτ. 800 τ.χ., κ.
120.000) περίφημες γιά τὸ κρασί τους, Πορτογαλικές. β') Οί Κανάρ-
ριοι (έκτ. 7.300 τ.χ., κατ. 460 χιλ.) μ' έξοχο κλίμα, Ίσπανικές. γ') Τὸ
Πράσινου Άκρωτηρίου (έκτ. 4'000 τ.χ., κατ. 160.000), Πορ-
τογαλικές, σταθμοί πλοίων πὸ ταξιδεύουν από τήν Εδρώπη γιά τή Ν. Ά-
φρική και Ν. Άμερική. δ') Τῆς Άναλήψεως, ή Άγία Έ-
λένη, πὸ έξωρίσθη και πέθανε ὁ Μέγας Ναπολέων και άλλα μικρότερα.
Όλα τὰ νησιά ατ έχουν έξοχο κλίμα και κύρια προϊόντα: άμύγδαλα, κα-
πνό, σιτηρά, ζαχαροκάλαμο, ανανάδες, σύκα, ροδάκινα κ.ά.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ: 1) Έπαναλάβετε τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς Μαδαγασκάρης και νά
καθορίσετε τὸ χαρακτηριστικό τῆς γνώρισμα. 2) Έπαναλάβετε τὰ κυριώτερα ὄρη τῆς
Άφρικής, τοὺς ποταμούς, τίς λίμνες. 3) Κάνετε πίνακα τῶν δέκα μεγαλύτερων πό-
λεων κατὰ σειράν πληθυσμοῦ. 4) Φέρετε πληροφορίες γιά τοὺς Νέγρους και εἰκόνες.
5) Εἴθετε τὸ γεωγραφικό πλάτος και τὸ μήκος τοῦ Κάιρου, τοῦ Νταάρε, τῆς Πραι-
τορίας. 6) Νοερά ταξίδια, έντυπώσεις, άπορίες κλπ. 7) Γεν. επανάληψις Άφρικής.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Α' ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΚΡΑΤΗ

Χώρα	Έκτ. χ.	Πληθυσμός	Γυν	Πρωτεύουσα	Κάτοικοι
1. Αίγυπτος (Η.Α.Δ.Ή)	1.184.200	27.200.000	23	Κάιρον	2.500.000
2. Αιθιοπία	1.184.300	22.500.000	19	Αντίς Αμπέμπα	400.000
3. Άλγερία	296.000	11.500.000	39	Άλγερία	490.000
4. Άκτιή Έλεφαντόδοντος	322.460	3.500.000	11	Άμπιτζιάν	130.000
5. Άνω Βόλτα	274.120	4.500.000	16	Ούγκαντοζου	60.000
6. Γκαμπόν	267.000	470.000	2	Λιμπρεβίλ	22.000
7. Γκάνα	237.860	7.200.000	26	Άκρο	500.000
8. Γουινέα	245.860	3.500.000	14	Κονάκρη	110.000
9. Δαχομένη	115.760	2.250.000	20	Κοτόνους	60.000
10. Καμερούν	432.500	4.250.000	10	Γιαουντέ	60.000
11. Κεντο. Άφρική	620.000	1.300.000	2	Βάγκου	80.000
12. Κογκό (τ. Βελγ.)	2.345.000	15.200.000	7	Λεσπολντβίλ	370.000
13. Κογκό (τ. Γαλ.)	342.000	1.000.000	3	Μπρατζαβίλ	100.000
14. Λιβερία	111.370	4.120.000	4	Μονροβία	42.000
15. Λιβύη	1.760.000	1.300.000	1	Τσίπολις	170.000
16. Μαδαγασκάρη	590.000	6.120.000	10	Τατανγκαβίδη	210.000
17. Μαρόκο	443.680	12.500.000	28	Ραμπάτ	225.000
18. Μαλί	1.020.400	4.750.000	4		
19. Μαυριτανία	1.086.000	750.000	1	Πόστ - Λούζ	90.000
20. Νιγηρία	880.000	37.000.000	42	Λάγος	370.000
21. Νίγηρ	1.200.000	3.300.000	3		
22. Ουγκάντα	1.224.000	17.000.000	14	Κάιρη Τάουν	750.000
23. Νότιος Άφρική	243.400	7.100.000	29	Εντέμπε	12.000
24. Ρουάντα - Μπουρούντι	54.300	6.000.000	110	Ούζουμπούρα	50.000
25. Σενεγάλη	197.200	3.000.000	15	Ντακάρ	230.000
26. Σιέρα Λεόνε	72.330	2.760.000	38	Φρεστάουν	40.000
27. Σομαλία	637.700	2.100.000	4	Μογκαντίσσιο	90.000
28. Σουδάν	2.506.000	12.700.000	5	Καρτούμ	250.000
29. Ταγκανίκα	924.000	9.500.000	10	Ντάο Έλ Σαλάμ	130.000
30. Τόγκο	57.000	1.550.000	27	Λομέ	75.000
31. Τσάντ	1.284.000	24.109.840	2	Φοζομπί	45.000
32. Τυνησία	125.200	4.400.000	35	Τύνις	500.000
	24.109.540	230.570.000			

Β' ΑΠΟΙΚΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΚΤΟΡΑΤΑ ΥΠΟ ΕΝΤΟΛΗΝ

α) Μ. Βρετανίας	Έκτ. τ. μ.	Πληθυσμός	Πυκν	Πρωτεύουσα	Κάτοικοι
1. Γαμβία	10.400	300.000	27	Ματορετ	23.000
2. Ζανζιβάρη	2.645	320.000	121		
3. Κένια	582.650	7.500.000	12	Ναϊρόμπι	260.000
4. Μπασουτολάνδη	30.344	720.000	23		
5. Μπεσουαναλάνδη	712.000	320.000	1		
6. Σειχέλες	404	40.000	99		
7. Σουατιλάνδη	47.363	290.000	11		
8. Νοτιοδ. Άφρική	835.000	525.000	1		
9. Άλλαι μικρότεροι	2.000	650.000	325		
	2.192.806	10.665.000			
β) Γαλλίας	Έκτ. τ. μ.	Πληθυσμός	Πυκν	Πρωτεύουσα	Κάτοικοι
1. Γαλ. Σαχάρα	2.081	825.000	396		
2. Κομόροι	2.170	195.000	90		
3. Ρεουνιόν	2.510	365.000	145		
4. Σομαλία (Γαλ.)	22.000	75.000	4	Τσιμποντί	30.000
	28.760	1.460.000			

γ) 'Ισπανίας

1. Γουινέα ('Ισπ.)	63.000	300.000		Σάντα 'Ισαμπέλα	13.000
2. 'Ιφνί	1.500	54.000	36		
3. Μαρόκον ('Ισπ.)	213	145.000	680		
4. Σαχάρα ('Ισπ.)	266.000	25.000	1	Βιλακισέρος	7.000
	330.713	524.000			

δ) Πορτογαλίας

1. 'Αγκόλα	1.250.000	4.850.000	4	"Αγ. Παύλος ή Λοάντα	200.000
2. Γουινέα (Πορτ.)	36.125	650.000	18		
3. Μοζαμβίκη	783.000	700.000	19	Λουρέτσου Μαρκές	100.000
4. "Άλλα μικρότερα	5.000	270.000	54		
	2.074.125	12.770.000			

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

	"Εκτασις τ. χ.	Πληθυσμός
1. 'Ανεξάρτητα κράτη	24.109.540	230.570.000
2. Βρετ. 'Αποικία	2.192.806	10.665.000
3. Γαλ. αποικία	28.760	1.460.000
4. 'Ισπαν. αποικία	330.713	524.000
5. Πορτογ. αποικία	2.074.125	12.770.000
Σύνολον 'Αφρικής	28.735.944	255.989.000

Β' ΤΑ ΤΥΗΛΟΤΕΡΑ ΟΡΗ

1. Κιλιμάντζαρο	6.000 μέτρα	4. Ράς Ντασάν ('Αδθς.)	4.620 μέτρα
2. Κένια	5.200 »	5. "Ατλας	4.250 »
3. Ρουβέντζορι	5.120 »	6. Καμερούν	4.070 »

Γ' ΟΙ ΜΕΑΛΤΤΕΡΟΙ ΠΟΤΑΜΟΙ

1. Νείλος	μήκος 6.700	3. Νίγηρ	μήκος 4.200 χιλίομ.
2. Κόγκος	» 4.640	4. Ζαμβέζης	» 2.700 »

Δ' ΟΙ ΜΕΓΑΛΤΤΕΡΕΣ ΛΙΜΝΕΣ

1. Βικτωρία	Έκτασις 68.000 τ. χιλ.	3. Νιάσα	Έκτασις 30.000 τ. χιλ.
2. Ταγκανίκα	» 32.000 »	4. Τσάδα	» 16.000 »

Ε' ΟΙ 12 ΜΕΓΑΛΤΤΕΡΕΣ ΠΟΛΕΙΣ (άνω 400.000 κ.)

1. Κάιρο	κάτοικοι 2.500.000	7. Τύνις	» 500.000
2. 'Αλεξάνδρεια	» 1.350.000	8. 'Αλγέριον	» 490.000
3. Γιοχάνεσμπουργκ	» 1.100.000	9. 'Αζορ	» 490.000
4. Καίρη Τάουν	» 750.000	10. 'Ιμνατάν	» 460.000
5. Καζαμπλάνκα	» 680.000	11. Πραιτωρία	» 450.000
6. Λωρόμαν	» 656.000	22. 'Αδίσ 'Αμπέμπα	» 400.000

3. ΑΜΕΡΙΚΗ *Wai*

Ἡ Ἀμερικὴ εἶναι τὸ Δυτικὸ ἡμισφαίριο, ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς δυὸ μεγάλους ὠκεανούς καὶ ἐκτείνεται ἀπὸ τὸ Βόρειο Πόλο ὡς τὸ Νότιο Πόλο, σὲ μήκος 15.000 χιλιομέτρων. Εἶναι Νέα ἤπειρος, γιὰτὶ ἀνεκαλύφθη ἀπὸ τὸν Κολόμβο τὸ 1492 μ.Χ. Τ' ὄνομα «Ἀμερικὴ» ἐπῆρε ἀπὸ τὸν Ἰταλὸ Ἀμέρικο Βεσπούκη, πὺν πρῶτος περιέγραψε τὴ νέα ἤπειρο. Δυὸ λαοὶ κατοικοῦσαν τότε στὴν Ἀμερικὴ: Οἱ Ἑσκιμῶσι στὸ βόρειο μέρος καὶ πὺν κάτω οἱ Ἐρυθροδερμοὶ. Σιγὰ—σιγὰ ὅμως οἱ λαοὶ αὗτοι λιγότεσαν γιὰτὶ ἐφθασαν ἐκεῖ πολλοὶ Εὐρωπαϊκοὶ λαοὶ καὶ κατέλαβαν τίς χώρες τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ ἔκτασις τῆς Ἀμερικῆς εἶναι 42 ἑκατ. τ.χ. καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς 405 ἑκ. περίπου κάτοικοι.

Ἡ Ἀμερικὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ δυὸ πελώρια τρίγωνα μὲ τὴν κορυφὴν πρὸς τὰ κάτω, τὴν Βόρειο καὶ Νότιο Ἀμερικὴ καὶ ἐνώνονται μ' ἓνα στενὸν λαίμυ, τὴν Κεντρικὴ Ἀμερικὴ, τεμάχιο τοῦ βορείου μέρους. Τὸ πὺν στενὸ μέρος τοῦ λαίμου εἶναι ὁ Ἴσθμὸς τοῦ Παναμᾶ, μήκους 75 χιλμ. Τὰ τρία αὗτα μεγάλα φυσικὰ μῆμματα τῆς Ἀμερικῆς θὰ ἐξετάσωμε χωριστά.

Α'. ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ *Wai*

1. Θέσις καὶ ἔκτασις. Τὸ περισσότερο μέρος τῆς Β. Ἀμερικῆς ἀνήκει στὴν εὐκρατὴ ζώνη, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ βόρεια παράλια καὶ μεγάλο μέρος τῆς Γροιλανδίας πὺν ἀνήκουν στὴν ψυχρὴ ζώνη. Στὸ Β.Δ. μέρος χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀσίαν μὲ τὸν Βερίγγειο πορθμὸ. Ἐκτασις 23 ἑκ. τ.χ.

2. Ἑδαφος. Πρὸς Δ. παρατηροῦμε δυὸ μεγάλες ὀροσειρὰς παράλληλες, τὰ Βραχώδη ὄρη καὶ τὴν ὀροσειρὰν τοῦ Εἰρηνικοῦ μὲ ψηλότερα ὄρη τὸ Μάκ Κίνλεϋ (6200 μ.) καὶ Ἀγιο Ἡλία (5.900 μ.) στὴν Ἀλάσκα. Ἡ ὀροσειρὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ κατὰ τόπους ἔχει τὰ ὀνόματα Καραρακτῶδη ὄρη καὶ Σιέρα Νεβάδα. Συνέχεια τῶν Βραχωδῶν ὀρέων εἶναι ἡ Σιέρα Μάδρε καὶ πὺν κάτω τὸ Ποποκατεπέτλ (5450 μ.) καὶ τὸ Ὀριζάμπα (5650 μ.). Στὰ Ν.Α. παρατηροῦμε τὰ χαμηλὰ ὄρη Ἀπαλλάχια (2150 μ.). Ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ Βραχώδη καὶ τ' Ἀπαλλάχια ἐκτείνονται οἱ ἀπέραντες πεδιάδες τοῦ Καναδά καὶ πὺν κάτω τὸ θαθὺ πεδὸ τοῦ Μισσιισσιπῆ, ποὺ φθάνει ὡς τὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ.

3. Τὰ νερά. Σπουδαιότερος ποταμὸς εἶναι ὁ Μισσιισσιπῆς (πρῶτος τῆς γῆς σὺν μήκος 6.700 χιλ.) μὲ μεγάλους παραποτάμους, τὸ Μισούρη, σὺν Η.Π.Α.), Ὁχιο κ.ἄ. ὅλοι τοὺς πλωτοί. Ἄλλοι μεγάλοι ποταμοὶ εἶναι ὁ Μακένζις (4.500 χιλ.) πὺν μαζεύει τὰ νερά τῶν λιμνῶν τῶν Σκλάβων καὶ Ἀρκτῶν καὶ ὁ Γιούκων, πλωτοὶ ὅταν δὲν εἶναι παγωμένοι ὁ Κολομβίας, ὁ Σακρμέντος καὶ ὁ Κολοράντο.

Μεγαλύτερες λίμνες εἶναι Β.Α., στὴν περιοχὴ τῶν μεγάλων λιμνῶν.

Αυτὲς εἶναι: ἡ Μίτσιγγαν (ἀνήκει ὅλη στὶς Η.Π.Α.), ἡ Σουπήριορ (Ἄνωτέρα) δευτέρα τῆς γῆς στὴν ἑκτασι, μετὰ τὴν **Κασπία**, ἡ **Χιούδρον** Ἡ ρ ι καὶ Ὀντάριο, στὰ σύνορα Η.Π.Α. καὶ Καναδᾶ με γλυκὸ νερό, σὲ διάφορο ὕψος καὶ χύνονται ἡ μιὰ στὴν ἄλλη. Τὰ νερά τῆς Ἡρι πέφτουν ἀπὸ 50 μ. ψηλὰ στὴν Ὀντάριο καὶ σχηματίζεται ὁ Νι α γ ᾶ ρ α ς, μεγαλύτερος καταρράκτης τοῦ κόσμου. Μετὰ τὴν Ὀντάριο τὰ νερά τῶν λιμνῶν σχηματίζουν τὸν ποταμὸ Ἀ γ ι ο Λ α υ ρ ῆ ν τ ι ο κ ι ἀπ' αὐτὸν τὰ πλοῖα μπαίνουν μέσα στὶς λίμνες. Στὰ βραχώδη ὄρη εἶναι ἡ Μεγάλη Ἀ λ μ υ ρ ᾶ Λίμνη

4. Τὰ παράλια. Ἡ Β. Ἀμερικὴ ἔχει πλουσιώτατο διαμελισμὸ ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ σχηματίζονται χερσόνησοι, κόλποι, πορθμοὶ καὶ νησιά. (Νὰ τὰ εὑρετε στὸ χάρτη σας).

5. Τὸ κλίμα. Στὸ βόρειο μέρος ἡ ἡπειρος ἔχει πολὺ ψυχρὸ κλίμα γιατί δὲν ἐμποδίζονται οἱ πολικοὶ ἄνεμοι ποὺ φυσοῦν ἐκεῖ ὅλο τὸ χειμῶνα. Ἐτοί ἡ χερσόνησος Λαβραδὸρ, μολοντοὶ εὐρίσκεται στὸν ἴδιο παράλληλο μετὰ τὴν Ἀγγλία, εἶναι ἡ ψυχρότερη χώρα τῆς γῆς γιατί ἐπὶ πλέον δέχεται καὶ τὸ ψυχρὸ ρεῦμα τῆς Γροιλανδίας. Στὰ μεσόγεια τὸ κλίμα εἶναι ἡπειρωτικὸ, με ψυχροὺς χειμῶνες, γιατί τὰ κύματα τοῦ φύχους ἀπὸ τὸν Καναδᾶ ξεχύνονται στὸ θαθύπεδο τοῦ Μισισσιπιπῆ καὶ φθάνουν ὡς τὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ καὶ θερμὰ καλοκαίρια με πολλὰς βροχές, γιατί τότε ἐπικρατοῦν οἱ ὕγροι ἄνεμοι τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου ποὺ συντομεύουν καὶ τὸ λυώσιμο τοῦ χιονιοῦ. Ψυχροὺς χειμῶνες ἔχουν καὶ τὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἀπὸ τὸ ψυχρὸ ρεῦμα τῆς Γροιλανδίας. Τὰ παράλια ὅμως τοῦ Εἰρηνικοῦ ἔχουν γλυκὸ χειμῶνα ἀπὸ τὸ θερμὸ ρεῦμα τοῦ Κουροσίβο. Ἡ Καλλιφόρνια καὶ τὰ χαμηλὰ μέρη τοῦ Μεξικοῦ ἔχουν ὑποτροπικὸ κλίμα με γλυκὸ χειμῶνα καὶ θερμὸ καλοκαίρι.

6. Πολιτικὴ διαίρεσις. Ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ διαιρεῖται σὲ τρία μεγάλα κράτη: Κ α ν α δ ᾶ Η.Π.Α. καὶ Μ ε ξ ι κ ὸ.

~~Η.~~ Ο Καναδᾶς Μαι

1. Ἡ χώρα. Ὁ Καναδᾶς καταλαμβάνει τὸ βόρειο μέρος τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ ἔχει ἑκτασι 10.000.000 τ.χιλ., ἴση περίπου μετὰ τὴν Εὐρώπη. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ δυτικὸ μέρος ποὺ εἶναι ὄρεινὸ, ἡ ἄλλη χώρα εἶναι πεδινὴ με πολλὰς λίμνες καὶ κόλπους. Ὁ Ἀρκτικὸς ὠκεανὸς 9 μῆνες εἶναι παγωμένος, τὸ δὲ βόρειο τμήμα, ἀπὸ τὴς ἐκβολὰς τοῦ Μακένζι ὡς τὸν κόλπο τοῦ Οὐδσωνος, εἶναι σχεδὸν ἀκατοίκητο. Τὸ νότιο τμήμα ἔχει καὶ αὐτὸ ψυχρὸ χειμῶνα καὶ ὅλες οἱ λίμνες καὶ οἱ κόλποι παγώνουν ἐπὶ 8 μῆνες. Μόνο τὰ δυτικὰ παράλια ἔχουν γλυκὸ χειμῶνα γιὰ τὸ λόγὸ ποὺ ξέρομε ἀλλὰ ἡ ὁρσοειρὰ τῶν Βραχυδῶν ὁρεῶν σταματᾷ τὴν ἐπίδρασι τοῦ ὠκεανοῦ κλίματος στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ἀπέραντης χώρας. Ὡστε, ὁ Καναδᾶς εἶναι «χώρα τοῦ φύχους».

2. Τὰ προϊόντα. Ἡ χώρα παράγει ἀφθονὰ σιτηρὰ καὶ φρούτα. Μεγαλύτερες αἰτοπαραγωγικὲς περιφέρειες εἶναι ἡ Μανιτόμπρα, ἡ Σασκά-

τσια ν κι ή Άλ δ έ ρ τ α. Ή καλλιέργεια δέν γίνεται μέ τò χέρι, όπως στήν Ελλάδα, αλλά μέ μηχανές που όργώνουν εκατοντάδες στρέμματα τήν ήμέρα. Μέ μηχανές πάλι θερρίζουν κι άλωνίζουν. Στ' άπέραντα λειβάδια βόσκουν άφθονα ήμερα ζφα, ιδίως βόδια (11 εκατ.) και χοίροι (6 εκατ.) κι από τ' άτελείωτα δάση βγάδουν άφθονη ξυλεία και πολύ ξύλου για τή χαρτοποιία.

Τò υπέδαφος είναι πλούσιο σέ όρυκτά: γαιάνθρακες, νικελ, χρυσός, άργυρος, λευκόχρυσος, μόλυβδος, χαλκός, ψευδάργυρος, άμianto κ.ά. Τά μεγαλύτερα άνθρακωρυχεία και χρυσωρυχεία είναι στή Νέα Γη. Άλλ' ό Καναδάς είναι κι από τίς πύδ ίχθυοπαραγωγικές χώρες του κόσμου. Στίς θάλασσες ιδίως στ' άνατολικά παράλια, στίς λίμνες και στους ποταμούς φαρεύονται θα-

Είχ. 31. Μοντερεάλ. Περιοχή του λιμανιού, όπως φαίνεται από αεροπλάνο. Στο βάθος γέφυρα επάνω από τόν Άγιο Λαυρέντιο

καλάσι, ρέγγες σολωμοί, σκομπριά, ψώκες, φάλαινες, άστακοί κτλ. Ός 100 χ. Καναδοί άσχολούνται μέ τò ψάρεμα κι άλλοι τόσοι μέ τήν ύλοτομία. Έρχεται πρώτη χώρα τής Γής στόν λευκόχρυσο, στόν άμianto (παράγει τά 60% τής παγκοσμίου παραγωγής) και στό νικελ (80% τής παγκ. παραγωγής), τρίτη στό μόλυβδο και άργυρο και τετάρτη στό χαλκό και τò χρυσό.

Ό Καναδάς έχει σημαντική διομηχανία και ζωηρό έμπόριο μέ όλες τίς χώρες. Όλα σχεδόν τά έργοστάσια είναι ήλεκτροκίνητα, γιατί υπάρχουν πολλές ύδατοπτώσεις. Γενικά ό Καναδάς είναι πλούσια χώρα μέ λαμπρό μέλλον

καί μπορεί νά θρέψη ἀρκετά ἑκατομμύρια ἀνθρώπους ἀκόμη, γιατί παρὰ τὸν πλοῦτον εἶναι ἀραιοκατοικημένη χώρα. Κάτοικοι 18 ἑκατ. περίπου.

3. Ἡ συγκοινωνία. Ὅλη ἡ χώρα ἀπὸ τὸ λιμάνι Χάλιφαξ ὡς τὸ Βανκοῦβερ (μῆκος 4.500 χιλ.) συνδέεται μὲ διπλῇ σιδηρ. γραμμῇ ποῦ ἔχει καὶ πολλές διακλαδώσεις. Ὁ νότιος ὑπερκαναδικὸς σιδηρόδρομος ἐξυπηρετεῖ τὴν ταχεῖα συγκοινωνία ἀπὸ τὴ Δυτ. Εὐρώπῃ στὴν Ἄπω Ἀνατολή (διὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ). Ἔτσι ἀπὸ τὸ Λονδῖνο εἶναι μισὸς περίπου ἀπ' ὅ,τι εἶναι Λονδῖνο—Σου-ἐξ—Ἄπω Ἀνατολή. Τὸ μῆκος τῶν σιδηρ. γραμμῶν τοῦ Καναδᾶ εἶναι 70.000 χιλιόμετρα (Ἑλλὰς 2.400 χιλ.). Σπουδαῖο ἐπίσης εἶναι τὸ πλωτὸ δίκτυο τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν ποῦ συνδέονται μὲ διώρυγες. Ἑκατοντάδες ποταμό-πλοια μεταφέρουν τὰ προϊόντα ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν εἰς τὰ μεγάλα λιμάνια τοῦ Μοντρεᾶλ καὶ τοῦ Κεμπέκ καὶ ἀπὸ καὶ φορτώνονται εἰς τὰ ὑπερωκεᾶνια γιὰ τὸ ἐξωτερικόν. Στὶς ἀγροτικὰς περιοχὰς ὅπου δὲν ὑπάρχουν δρόμοι, οἱ παραγωγοὶ μεταφέρουν τὰ προϊόντα τους εἰς τὰ ἐμπορικὰ κέντρα μὲ ἑλκθηρα ποῦ γλιστροῦν ἐπάνω εἰς χιόνια καὶ στοὺς πάγους.

4. Πολιτικὴ κατάστασις. Ὁ Καναδᾶς εἶναι αὐτοδιοικούμενη Βρετανικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ 9 αὐτόνομες ἐπαρχίες (Ὁμόσπονδη Δημοκρατία). Μία ἀπὸ τὶς 9 ἐπαρχίες εἶναι καὶ ἡ Νέα Γῆ.

Ὁ Γεν. Διοικητής, ἀντιπρόσωπος τοῦ βασιλεῖς τῆς Μεγ. Βρετανίας, ὑποδεικνύεται ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Καναδᾶ. Στὸν Καναδᾶ καθέννας εἶναι ἐλεύθερος νὰ πιστεύῃ σ' ὅποιαν θρησκείαν θέλει.

Πρωτεύουσα τῆς Ὁμόσπονδίας εἶναι ἡ Ὁττάβα (κάτ. 350.000), πνευματικὸν κέντρον τοῦ Καναδᾶ, μ' ἐργοστάσια γεωργικῶν μηχανῶν, χάρτου, ζωηροῦ ἐμπόριον σιτηρῶν, ξυλείας, ωραία οἰκοδομήματα, ἀπὸ τὰ ὅποια κυριώτερα εἶναι τὸ Κοινοβούλιον καὶ Πανεπιστήμιον, ωραίους ναοὺς, μεγάλα πάρκα κτλ.

Ἄλλες πόλεις εἶναι τὸ Μοντρεᾶλ (κ. 1.620.000), οἰκονομικὴ πρωτεύουσα τοῦ Καναδᾶ (μεγάλαις τράπεζαις κ.ἄ.) καὶ τὸ μεγαλύτερον λιμάνι τῆς χώρας ἐπὶ τοῦ Λαυρεντίου, τὸ πρῶτον τῆς γῆς στὴν ἐξαγωγή σιτηρῶν. Τὸ πλάτος τοῦ ποταμοῦ ἐδῶ εἶναι 2.500-3.000 μ. καὶ ἡ γέφυρα ἔχει μῆκος 2.637 μ. Τὸ Μοντρεᾶλ ἔχει καὶ σπουδαία βιομηχανία, ὅπως ἐργοστάσια χαρτοποιίας ὑφασμάτων, χυτήρια σιδήρου κ.ἄ.

Τὸ Κεμπέκ (κ. 310.000) ἐμπορικὸν λιμάνι ἐπὶ τοῦ Λαυρεντίου μὲ ναυπηγεῖα, τὸ Χάλιφαξ (κ. 165.000) στὸν Ἀτλαντικόν, πολεμικὸς ναύσταθμος καὶ χειμερινὸν λιμάνι τοῦ Καναδᾶ (δρα τὰ ἄλλα τότε παγώνουν). Ἀπ' ἐδῶ ἀρχίζει ὁ ὑπερκαναδικὸς σιδηρόδρομος Χάλιφαξ—Βανκοῦβερ. Τὸ Τορόντο (κάτ. 1.360.000) στὴν ὄχθην τῆς λίμνης Ὀντάριο, μεγάλο λιμάνι μ' ἐργοστάσια γεωργικῶν μηχανῶν κτλ. Τὸ Χάμιλτον (κ. 240.000) στὴν ὄχθην τῆς λίμνης Ὀντάριο μὲ μεγάλα ἐργοστάσια σιδηροδρόμων. Τὸ Ἐτμον (κ. 252 χιλ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Ἀλβέρτα.

Στὸ μέσον τοῦ Καναδᾶ μεγαλύτερη πόλις εἶναι τὸ Γούνιπεκ (κ. 256 χιλ.) πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Μανιτόμπα, τὸ μεγαλύτερον κέντρο σιταγορᾶς

του Καναδά. Οι Έλληνες δὲν λείπουν φυσικά κι ἀπὸ τὸ Γούννιπεκ καὶ τὰ καλύτερα ἑστιάτορια εἶναι ἐλληνικά. 600 μίλια δυτικά τοῦ Γούννιπεκ εἶναι ἡ Ρεντζίνα (κ. 50.000) γεωργικὴ πόλις μὲ θαυμάσια ἀεροδρόμια. Ἐδῶ κατὰ τὴ διὰρκεια τοῦ τελευταίου μεγάλου πολέμου ἐκπαιδεύονταν οἱ ἀεροπόροι τῆς Βρετανικῆς ἀεροπορίας. Πιὸ δυτικά, στὸ τέρμα τῆς Καναδικῆς πεδιάδας, εἶναι ἡ Κάλγκαρυ (κ. 200.000), μὲ μεγάλο μέλλον, γιατί τελευταία ἐκεῖ εὐρέθησαν πετρελαιοπηγές. Ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνες τῆς Κάλγκαρυ πολλοὶ ἔχουν ἀναμειχθῇ στὶς ἐταιρεῖες ποὺ ἐκμεταλλεύονται τὸ πετρέλαιο.

Τέλος στὸν Εἰρηνικὸ εἶναι τὸ Βανκούβερ (κ. 620 χιλ.) πρωτεύουσα τῆς Βρετανικῆς Κολομβίας, μὲ μεγάλο φυσικὸ λιμάνι κλεισμένο ἀπὸ τὴ θάλασσα μὲ τὸ ὁμώνυμο νησί, ἐργαστᾶσια ξυλείας, χάρτου, μεγάλα ναυπηγεῖα κ.ἄ. Μολοντί τὸ Βανκούβερ ἔχει βόρειο γεωγραφικὸ πλάτος 53 μοῖρες, εἶναι ἡ θερμότερη πόλις τοῦ Καναδά μὲ μεγάλη θλάστησι γύρω καὶ τὸ πλεονέκτημα αὐτὸ ὀφείλει στὴν ἐπίδρασι τῶν θερμῶν θαλασσίων ρευμάτων τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ἡ Ἑλληνικὴ κοινότης τοῦ Βανκούβερ ἔχει περὶ τὰ 1.000 ἄτομα. Ἀπέναντι ἀπὸ τὸ Βανκούβερ εἶναι ἡ Βικτωρία, μεγάλο λιμάνι.

Τὸ νησί Νέα Γουννέα μὲ τὴν παραλία τῆς Λαβραδόρ, ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ἀλιευτικὰ κέντρα, ἔχει πρωτεύουσα τὸν Ἀγιο Γεώργγι.

Ἀλάσκα. Ἡ Ἀλάσκα γεωγραφικῶς ὑπάγεται στὸν Καναδά, ἀλλὰ πολιτικῶς ἀνήκει στὶς Ἡν. Πολιτεῖες. Εἶναι χώρα ὀρεινὴ μὲ πολλὰ ἡφαίστεια

Εἰκ. 32. Ἀλάσκα. Σκύλοι σύροντες ἐλκηθρο

καὶ παράγει φάρια, ξυλεία, μέταλλα, πετρέλαιο, γουναρικά κ.ἄ. Οἱ Ἀμερικανοὶ ἔχουν κάμει ἐργαστᾶσια παστῶν ψαριῶν. Ἡ ἑκτασίς τῆς Ἀλάσκας εἶναι

1.500.000 τ.χ., οι κάτοικοι **220.000** περίπου από τους οποίους οι περισσότεροι είναι Έσκιμωοι. Πρωτεύουσα είναι το Τζοζούνο (κ. 9.000) κτισμένο σε φιόρδ, με πανεπιστήμιο.

Από τις 30 'Ιουλίου 1958 η 'Αλάσκα ενσωματώθηκε με τις Η.Π.Α. ως 49η Πολιτεία κι ανέλαβε η ίδια και τη διαχείριση των πλουτοπαγωγικών πηγών της χώρας. Έτσι οι κάτοικοι της 'Αλάσκας έγιναν ισότιμοι πολίτες των Η.Π.Α. και θα προσδεύουν.

Γροιλανδία. Είναι το μεγαλύτερο νησί της υδρογείου μ' έκταση 2.175.000 τ.χ. περίπου, από τα οποία τα 1.800.000 σκεπάζονται από αιώνια χιόνια και πάγους. Η υπόλοιπος έκταση είναι οι νότιες παράκτιες περιοχές κι έχει μόνο υπάρχει ζωή χάρις στην επίδραση του Ρεύματος του Κόλπου. Η Γροιλανδία είναι θρεινή χώρα με πολλά φιόρδ, που εισχωρούν στο έσωτερικό σε βάθος 100-120 χιλιόμετρα. Από τις πλαγιές των βουνών της γλιστρούν στη θάλασσα τεράστια παγόβουνα, παρασέρνονται από τα θαλάσσια ρεύματα και προχωρούν στα νότια. Έπειδή τα παγόβουνα κατά το 1) 7' εξέχουν από τη θάλασσα είναι μεγάλος κίνδυνος για τα πλοία που ταξιδεύουν στον 'Ατλαντικό.

Η Γροιλανδία, που όπως είπαμε κατοικείται μόνο στο νότιο μέρος, έχει ως 20.000 κατ. και είναι άποικία της Δανίας. Από τους κατοίκους της 1.000 περίπου είναι Λευκοί. Οι άλλοι είναι Έσκιμωοι, ζουν με το κυνήγι της φώκιας και ντύνονται με δέρμα φώκιας. Το νησί εξάγει λίπος φώκιας και παστά ψάρια. Έδω οι Η.Π.Α. έχουν αεροπορικές βάσεις.

Ερωτήσεις. 1) Ποιά είναι τα μεγαλύτερα ποταμοί και ποταμοί της Βορείου 'Αμερικής; 2) Σε τι ασχολούνται οι άνθρωποι στον Καναδά; 3) Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις του Καναδά; 4) Πώς θα πάτε από εδώ στο Μοντρέαλ;

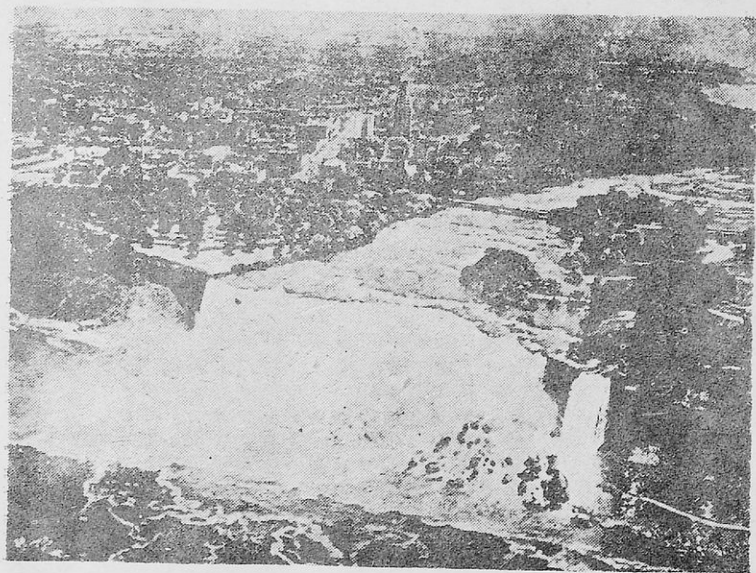
2. 'Ηνωμένες Πολιτείες

1. Η χώρα. Είναι ανάμεσα από τον Καναδά και το Μεξικό κι έχει έκταση 9.400.000 τετρ. χιλιόμετρα. Το μεγαλύτερο μήκος της χώρας από τον 'Ατλαντικό στον Ειρηνικό είναι 4.345 χιλ. και το πλάτος από τον Καναδά στο Μεξικό 2.575 χιλ. Στα σύνορα με τον Καναδά είναι οι πέντε μεγάλες λίμνες Όνταριο, 'Ηρι, Γίον, Μίσιγκαν και Άνω λίμνη που διευκολύνουν την συγκοινωνία των δύο χωρών. Άλλη μεγάλη λίμνη είναι η Άλμυρή λίμνη που σχηματίζεται στα Βραχώδη όρη σε ύψος 1280 μ. Ο μεγάλος ποταμός Μισισσιπής πηγάζει από τη λίμνη 'Ιτάσκα της πολιτείας Μινεσότα ύψ. 511 μ. Προχωρώντας συναντάει το μεγαλύτερο παραπόταμο Μισσορι που ως έχει έχει διανύσει κι αυτός άλλα 4850 χιλιόμετρα. Πιο κάτω συναντάει τον Όχιο κι άλλους μικρότερους. Ο Μισισσιπής έρχεται πρώτος στο πλωτό μήκος και αρδεύει το 1) 3 των 'Ην. Πολιτειών.

2. Το κλίμα. Έκτός από τη χερσόνησο της Φλωρίδος, που βασιλεύει πάντα ανοίγει και χρησιμοποιείται ως χειμερινή διαμονή των πλουσίων 'Αμερικανών, τα παράλια του Μεξικανικού κόλπου και του Ειρηνικού, δηλ. η άλλη χώρα έχει κλίμα ήπειρωτικό και ξηρό με μεταπτώσεις της θερμοκρασίας από

τὸ κρύο στὴ ζέστη καὶ τ' ἀνάπαλιν ἀνάλογα μὲ τὰ θερμὰ ἢ ψυχρὰ ρεύματα τοῦ ἀέρος. Σὲ καμμιά χώρα τοῦ κόσμου δὲν παρατηρεῖται τόσο εὐμετάβλητος καιρὸς ὅσοις Ἑνωμένες Πολιτεῖες. Αὐτὸ συνετελεῖ πολὺ στὴν ὑγεία τῶν κατοίκων γιατί σκληραγωγοῦνται στὸ σῶμα κι ἐδῶ ὀφείλεται κατὰ πολὺ ἡ πρόοδος τῆς χώρας. Κατὰ γενικότητα ἡ θερμοκρασία ἐκεῖ εἶναι 10 βαθμοὺς χαμηλότερη ἀπ' ὅτι εἶναι στὶς χώρες τῆς Δυτ. Εὐρώπης πού εὐρίσκονται στὸν ἴδιον παράλληλο. Οἱ βροχὲς εἶναι πολλὲς καὶ ξαφνικὲς ἀλλ' ἡ δροσιά καὶ ἡ δριμύτης ἀπὸ τὴν πολλή ξηρασία εἶναι ἀγνωστες.

3. **Τὰ προϊόντα.** α') **Γεωργικά.** Τὸ τμήμα τῆς χώρας ἀπὸ τὰ Βραχῶδη ὄρη ὡς τὸν Ἀτλαντικὸ, πού εἶναι καὶ τὸ περισσότερο, ἐπειδὴ δέχεται

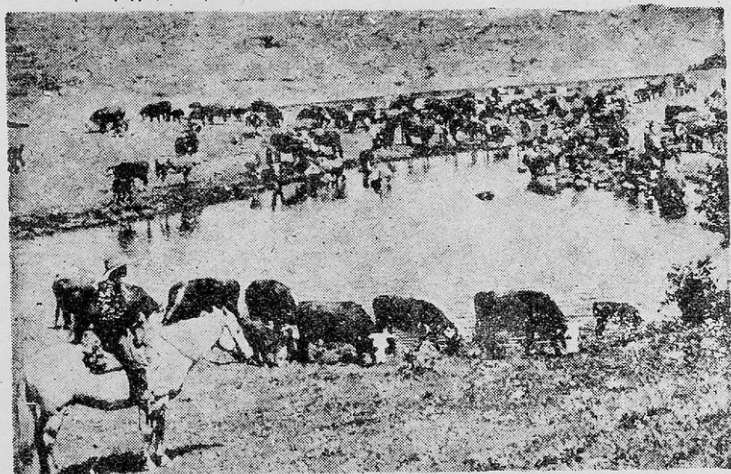

Εἰκ. 33. Στὰ σύνορα τοῦ Καναδά καὶ Η.Π.Α. σχηματίζεται ὁ περίφημος καταρράκτης τοῦ Νιαγάρα. Τὸ θέαμα τῶν νερῶν πού ὀρמוῦν μέσα στὸ ἀφεισμένο χάος, δίνει μοναδική αἴγλη στὸ τοπίο

πολλὲς βροχὲς, εἶναι ἡ κυριώτερη γεωργικὴ περιοχὴ τῆς χώρας. Τὰ 60% τῆς συνολικῆς ἐκτάσεως τῆς χώρας καλλιεργοῦνται μὲ γεωργικὰ προϊόντα κι οἱ ἐργάτες τῶν ἀγροκτημάτων ἀνέρχονται ὡς 10 ἑκατομ. Ἀπ' αὐτοὺς οἱ περισσότεροι εἶναι ἰδιοκτῆτες. Στὰ μεγάλα ἀγροκτήματα τὸ σιτάρι θερίζεται κι ἀλωνίζεται ταυτόχρονα μὲ τεράστιες μηχανές. Οἱ Η.Π.Α. εἶναι ἡ πρώτη χώρα τοῦ κόσμου στὸν ἀ ρ α β ὀ σ ι τ ο, στὸ β α μ π ά κ ι (50% τῆς παγκ. παραγωγῆς) καὶ στὸν κ α π ν ὀ. Ἀκολουθοῦν τὸ σιτάρι, τριπλάσιο ἀπ' ὅτι γίνεται στὶς Ἰνδίες (β' ἡ Ρωσία), τὸ κριθάρι, ἡ βρώμη, τὸ ρύζι (ἰδίως στὶς πολι-

τείες Καρολίνα, Γεωργία και Φλωρίδα), ο καφές, ή ζάχαρι κ.λ. Στην Καλιφόρνια, πού έχει το κλίμα της Πελοποννήσου, γίνεται κρασί, σταφίδα, λάδι και άφθονα φρούτα (πορτοκάλια, μήλα κ.λ.).

β') Κτηνοτροφικά. Στ' άγωνα μέρη και στις κοιλάδες βόσκουν εκατομμύρια βόδια, γιδοπρόβατα, άλογα και στη ζώνη του άραβοσίτου τρέφουν πολλούς χοίρους. Στ' άγροκτήματα τρέφουν και γαλακτοφόρες αγελάδες. Οι Η.Π.Α. είναι πρώτη χώρα της Γης στα άλογα (10 έκ.), ακολουθεί ή Ρωσία, και

Εικ. 34. Χαρακτηριστική εικόνα της κτηνοτροφίας στις Η.Π.Α.

δεύτερη στα βόδια (80 έκ.) μετά τις Ίνδιες (τρίτη ή Ρωσία).

γ') Άλιεία. Έρχεται πρώτη χώρα της γης (24% περίπου της παγκοσμίου παραγωγής).

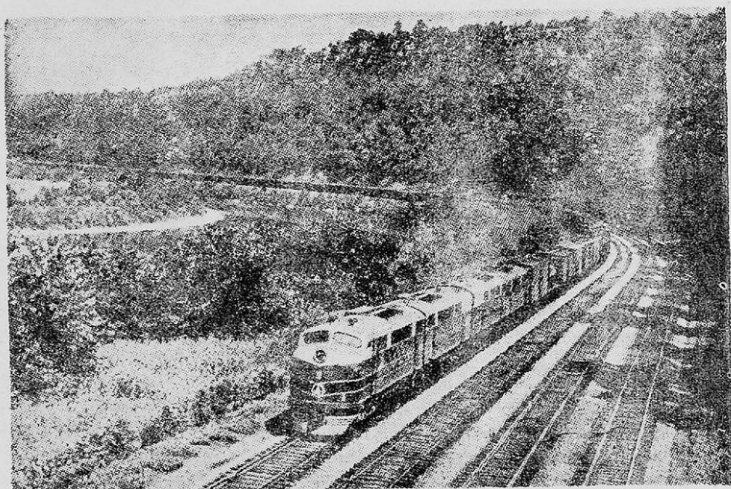
δ') Όρυκτά. Έρχεται πρώτη χώρα στους γαιάνθρακες με έτησία παραγωγή 400 έκ.ατ. τόννους (32% παγκ. παραγωγής), στο σίδηρο και χαλκό (40% της παγκ. παραγ.), μόλυβδο και ψευδάργυρο (30%), πετρέλαιο (60%) και θειάφι. Στον υδράργυρο, άργυρο και βωξίτη έρχεται δεύτερη και τρίτη στο χρυσό, μετά τη Νότιο Άφρική και τη Ρωσία.

ε) Βιομηχανία. Έρχεται πρώτη στην παραγωγή αυτοκινήτων (75% παγκ. παραγ.) και στη βιομηχανία κονσερβών κρέατος, ιχθύων και φρούτων. Στα ύψασματά κ.λ. είδη ακολουθεί με γιγάντια βήματα την Εύρώπη γιατί έχει άφθονες πρώτες ύλες. Βιομηχανικώτερη περιοχή είναι το βορειοανατολικό μέρος, όπου λειτουργούν χιλιάδες εργοστάσια. Έχει βλέπομε στο χάρτη τις μεγαλύτερες πόλεις, την μία κοντά στην άλλη.

ρίπου, πού κατοικοῦν στὰ Βραχύδη ὄρη καί ἀσχολοῦνται μέ τήν κτηνοτροφία καί τὸ κυνήγι.

6. **Θρησκεία.** Τὸ Σύνταγμα τῶν Η.Π.Α. κατοχυρώνει τὴ θρησκευτικὴ ἐλευθερία δηλ. τὸ δικαίωμα τῶν πολιτῶν ν' ἀνήκουν σ' ὅποια θρησκεία θέλουν. Ἀπὸ τίς θρησκευτικὰς ὁργανώσεις σπουδαιότερες εἶναι τῶν Διαμαρτυρομένων μέ 46 ἐκ. ἐνγλίκους πιστοὺς, τῶν Καθολικῶν μέ 26 ἐκ. καί τῶν Ἑβραίων μέ 5 ἐκ. Εἰς τοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς δὲν ὑπολογίζονται τὰ ἑκατομμύρια τῶν παιδιῶν πού φοιτοῦν σὲ Κυριακάτικα Κατηχητικὰ σχολεῖα.

7. **Ἐκπαίδευσις.** Ἡ ἐκπαίδευσις στὶς Η.Π.Α. εἶναι ὑποχρεωτικὴ γιὰ ὅλα τὰ παιδιά μέχρι 16 ἐτῶν. ἀλλὰ κάθε πολίτεια ἔχει δικό της σχολικὸ

Εἰκ. 36. Τὸ σιδηρ. δίκτυο τῶν Η.Π.Α. εἶναι πυκνότατο μέ πολλές σιδηρογραμμές, ὅπως βλέπετε στὴν εἰκόνα. Ἀνωτέρω, ἐμπορικὴ ἀμαξοστοιχία μέ μακριὰ σειρὰ ἀπὸ φορτωμένα βαγόνια.

πρόγραμμα. Ἐπάνω ἀπὸ 20 ἑκατ. παιδιά φοιτοῦν στὰ 160.000 δημόσια σχολεῖα Στοιχειώδους Ἐκπαίδευσως.

8. **Πολίτευμα καὶ κτήσεις.** Οἱ Η.Π.Α. ἦσαν πρὶν ἀποικία τῶν Ἀγγλων, Ἰσπανῶν καὶ Ὁλλανδῶν. Τὸ 1785 ἐπανεστάτησαν καὶ ἔγιναν ἀνεξάρτητες πολιτείες (ὅλες εἶναι 50 μέ τὴν Ἀλάσκα καὶ τὴ Χαβάι) καὶ ἀποτελοῦν Δημοκρατικὴ Ὁμοσπονδία μέ ἀνώτατο ἄρχοντα-τὸν Πρόεδρο Δημοκρατίας.

Εἰς τὰς Η.Π.Α. ἀνήκουν ἡ Γκουάμ καὶ νησιά στὸν Εἰρηνικὸ, Πόρτο-ΡΙκό τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν, ὁ Παναμᾶς καὶ καὶ μερικὲς ἄλλες.

9. **Πόλεις.** Πρωτεύουσα τῆς πλούσιας Δημοκρατίας εἶναι ἡ Οὐάσιγ-κτων (κ. 2000.000), χτισμένην στὴν ἀνατολικὴ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ Πέτο-

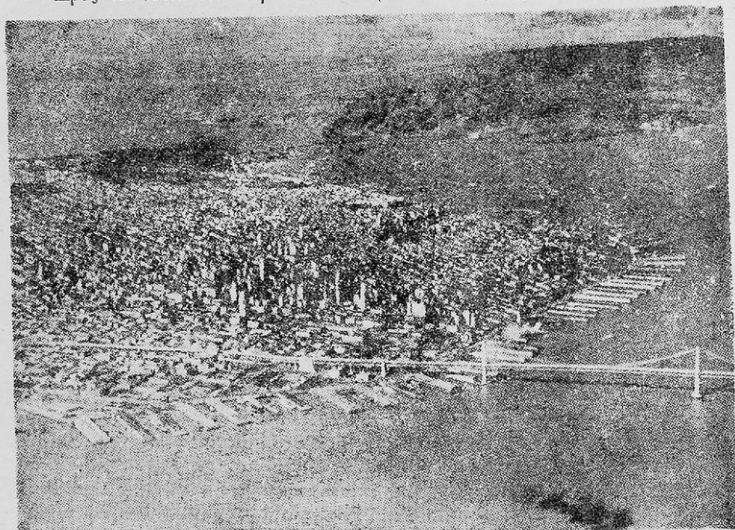
μακ., 160 χιλιόμετρα από τις έκβολές του στον Ἀτλαντικό ὠκεανό. Ἡ περισχὴ τούτη ἔχει ἄφθονα νερά με πολὺ πράσινο κι ἐδῶ οἱ Ἀμερικανοὶ διάλεξαν νὰ κτίσουν τὴν πρωτεύουσά τους. Ὅλη ἡ μεγάλη αὐτὴ πολιτεία εἶναι πανοραμιακὴ με ἀμέτρητα πανύψηλα μαρμάρινα κτίρια. Ἐχει τὸ ωραιότερο πολεοδομικὸ σχέδιο τῆς γῆς, με ἄνετους καὶ ἴσιους δρόμους, λεωφόρους ποὺ τὸ πλάτος τους φτάνει τὰ 50 μέτρα, πλατεῖες στολισμένες ἀπὸ λογῆς λουλούδια, πάρκα, μουσεῖα κτισμένα σὲ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ στῦλ με κατάλευκο ἢ χρυζο μάρμαρο κι ὅλα αὐτά, με τόσα ἄλλα, στολίζουν τὴν ἀρχοντικὴ πρωτεύουσα τῆς πλουσιώτερης δημοκρατίας τῆς γῆς, ποὺ εἶναι ἀπ' τὶς ωραιότερες πόλεις τοῦ κόσμου.

Ὁ ἐπισκέπτης εὐκολὰ ξεχωρίζει, ἀπὸ τ' ἄλλα κτίρια, τὸ Κᾶπιτωλίον γιὰτὶ τὸ ἔχει ἰδίᾳ σὲ φωτογραφίες καὶ στοὺς κινήματογράφους. Στὸ ψηλότερο σημεῖο τοῦ τεράστιου θόλου του εἶναι τὸ ὀρειχάλκινο ἀγαλμα τῆς Ἐλευθερίας. Στὸ Καπιτώλιο στεγάζονται ἡ Βουλὴ, ἡ Γερουσία, ἡ Βιβλιοθήκη, τὸ Μουσεῖο καὶ ὁ Λευκὸς Οἶκος ποὺ κατοικεῖ ὁ ἐκτίστωτὴ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας. Μεγαλύτερη ὅμως πόλις τῆς Ὁμοσπονδίας καὶ ὅλου τοῦ κόσμου εἶναι ἡ Νέα Ὦρκη (11 ἑκατομ. με τὰ προάστεια), με ὑψηλὰ κτίρια (τοὺς περιφίμους οὐρανοξύστες), τὶς μεγαλύτερες τράπεζες, τὸ πρῶτο λιμάνι τοῦ κόσμου, με τὸ μικρὸ νησί Μανχάτταν στὸ μέσον του.

Ἄλλες σπουδαίες πόλεις πρὸς τὸ Α. τμήμα τῆς ἀπέραντης καὶ πλούσιας χώρας εἶναι: Ἡ Φιλαδέλφεια (κάτ. 4.345.000), ὅπου τὰ μεγαλύτερα ἐργοστάσια ἀτμομηχανῶν καὶ ναυπηγεία. Ἡ Βαλτιμόρη (κ. 1.750.000), ἡ Βοστώνη (κάτ. 2.600.000) μεγάλη ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ πόλις με 3.500 μεγάλα ἐργοστάσια· τὸ Μπούφαλο (κάτ. 1.300.000) κοντὰ στὴ λίμνη Ἡρι· τὸ Πιτσβούργο (κ. 2.400.000), με μεγάλη βιομηχανία σιδήρου καὶ χάλυθος· τὸ Κλήβελανδ (κάτ. 1.800.000) στὴν περιοχὴ τῶν λιμνῶν, με ὑψικαμίνους, ἐργοστάσια κατεργασίας σιδήρου καὶ χάλυθος, παντὸς εἶδους μηχανῶν κτλ· τὰ Ντητρόιτ (κάτ. 3.800.000), πόλις τῶν αὐτοκινήτων καὶ ἡ Ἰνδιανούπολις (κ. 550.000), στὸ ἐπάνω μέρος τῆς μεγάλης πεδιάδος τοῦ Μισισσιππὶ. Στὰ νότια τῆς λίμνης Μίτσιγκαν εἶναι τὸ Σικάγο, τρίτῃ πόλις τῆς Ἀμερικῆς στὸν πληθυσμὸ (μετὰ τὴ Ν. Ὦρκη καὶ τὸ Ἄδς Ἀτζελες) με 6.250.000 περίπου κατοίκους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους 135.000 ἀπέρου εἶναι Ἕλληνες. (Εἶναι ἡ τετάρτῃ πόλις σ' ἑλληνικὸ πληθυσμὸ, μετὰ τὴν Ἀθήνα, τὸν Πειραιᾶ καὶ τὴ Θεσσαλονίκην). Ὅπως κι ἄλλες πόλεις τῆς Ἀμερικῆς, ἔτσι καὶ τούτῃ εἶναι νέα πολιτεία (τὸ 1825 ἦταν συνουκισμὸς ἀπὸ 35 κατοίκους) με ἀτέλειωτους ἴσιους δρόμους, μεγάλες πλατεῖες, οὐρανοξύστες, τὰ χιλιάδες αὐτοκίνητα καὶ τὸν ἐναέριο σιδηρόδρομο ποὺ πηγαίνονέρεχται ἐροντέρως ἐπάνω στὴν πολυθρόνῃ με καὶ πλάττα πολιτεία. Τὸ Σικάγο εἶναι ὀνομαστὸ γιὰ τὰ τεράστια σφαγεῖα του, τὰ μεγαλύτερα τοῦ κόσμου, τ' ἀτέλειωτα ἐργοστάσια κονσερβῶν κρέατος καὶ θεωρεῖται τὸ μεγαλύτερο κέντρο ἐμπορίου κρεάτων, σιτηρῶν καὶ ξυλείας καὶ ὁ μεγαλύτερος σιδηρόδρομικὸς κόμβος τῆς γῆς.

Βορειότερα τοῦ Σικάγου εἶναι τὸ Μιλβώκη (κ. 1.200.000) ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἄρκετοί εἶναι Ἕλληνες. Δυτικὰ τοῦ Μιλβώκη εἶναι ἡ Μινέα (κ. 1.500.000) καὶ ὁ Ἅγιος Παῦλος, μεγάλο ἐμπορικὸ καὶ βιομηχανικὸ κέντρο, κόμβος συγκοινωνίας. Ἐδῶ φθάνουν τὰ ποταμόπλοια διὰ μέσου τοῦ Μισισσιππῆ.

Πρὸς τὰ νότια εἶναι ἡ Κάντα (κ. 480.000), ἡ Ὁκλαχόμα (κ.

Εἰκ. 37. Ἅγιος Φραγκίσκος. Γενικὴ ἀποψὶς τῆς πόλεως ἀπὸ ἀεροπλάνου.
Δεξιὰ, ἡ μεγάλη γέφυρα Ἀγ. Φραγκίσκου

510.000), ὁ Ἅγιος Λουδοβίκος καὶ ἡ Νέα Ὀρλεάνη (κ. 860.000), κτισμένη στὴν ὄχθη τοῦ Μισισσιππῆ, 110 χιλιόμετρα ἀπὸ τὴν ἐκβολὴν τοῦ στὸν Ἀτλαντικόν, πρώτη χώρα τοῦ κόσμου στὴν ἀγορὰ δάμβακος.

Πρὸς τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς ἀπέραντης χώρας μεγάλας πόλεις εἶναι τὸ Λὸς Ἀντζελες (κ. 6.750.000), στὴν πλούσια περιοχὴ τῆς Καλιφόρνιας, ὅπου οἱ πηγὲς πετρελαίου. Προάστειο τοῦ Λὸς Ἀντζελες εἶναι τὸ Χόλυγουντ, ἡ γνωστὴ πόλις τῶν κινηματογραφικῶν ἐπιχειρήσεων. Βορειότερα εἶναι ὁ Ἅγιος Φραγκίσκος (κ. 2.800.000), τὸ μεγαλύτερον λιμάνι τῆς χώρας στὸν Εἰρηνικὸ Ὠκεανὸ καὶ ἡ πόρτα πρὸς τὴν εὐφορωτάτην πεδιάδα τῆς Καλιφόρνιας, μὲ τελειότατες λιμενικὰς ἐγκαταστάσεις, 48 ἀποβάθρες, 7 δεξαμενὲς πλοίων, τὸ δεύτερον λιμάνι τῶν Η.Π.Α. στὸ ἐξαγωγικὸ καὶ εἰσαγωγικὸ ἐμπόριο, μετὰ τῇ Ν. Ὑόρκη. Ἡ γέφυρα τοῦ Ἀγ. Φραγκίσκου μήκους 7 χιλιομέτρων (τὸ ἄνοιγμα τοῦ μεγαλύτερου τόξου εἶναι 1500 μ.) θεωρεῖται μακρότερη γέφυρα τοῦ κόσμου.

Στὸ βόρειο ἄκρο εἶναι τὸ Πόρτλαντ (κ. 820.000) λιμάνι στὸν ποταμὸ Κολομβία καὶ ἔχει μπαίνουν τὰ πλοῖα ἀπὸ τῆς θάλασσης.

Ἑρωτήσεις. 1) Γιατί τὸ κλίμα τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν εἶναι εὐμετάβλητο; 2) Σὲ ποῖα προϊόντα ἔρχεται πρώτη ἡ χώρα; 3) Ποιὲς εἶναι οἱ πέντε μεγαλύτερες πόλεις; 4) Πῶς θὰ πάτε ἀπὸ τὴν πατρίδα σας στὴ Νέα Ὑόρκη; νοερά ταξίδια ἀπὸ τὴ μιά πόλι τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν στὴν ἄλλη.

Χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα

3. ΜΕΞΙΚΟ

1. **Ἡ χώρα.** Τὸ Μεξικὸ ἐκτείνεται ἀπὸ τὸν κόλπο τῆς Καλιφόρνιας μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ καὶ ἔχει ἔκταση 1.970.000 τ.χ. περίπου (μὲ τὴν χερσόνησο τῆς Καλιφόρνιας ποὺ ὑπάγεται σ' αὐτὴν). Εἶναι χώρα μὲ ὁροσειρές, ψηλὲς ὡς 5.000 μ. καὶ πλέον, πλούσια ὁροπέδια καὶ πολλὰς κοιλάδες. Ἐδῶ ἔχει πολλὰ ἡφαίστεια, ὅπως τὸ Ὀριζάμπα (5.750 μ.), τὸ Ποποκατεπέλτ (5.450 μ.) κ.ἄ. Ἀντ'αὐτο μὲ τὰ παράλια ποὺ ἔχουν ζέστη, ὕγρασία καὶ ἐλονοσία, στὰ ὀρεινὰ μέρη ἡ ζέστη μετριάζεται καὶ τὸ κλίμα εἶναι ὑγιεινόν. Ἐπειδὴ ἡ χώρα εὐρίσκεται ἀπὸ δύο μεγάλους ὠκεανούς, δέχεται πολλὰς βροχὰς καὶ οἱ κάτοικοι εἶναι γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι. Σπουδαιότερα προϊόντα εἶναι ὁ ἀραβόσιτος (τὸ ψιμὶ τῶν Μεξικανῶν), σιτηρά, κρασί, ρύζι, καπνός, λάδι, ἐσπεριδοειδῆ, μπανάνες, κακάο, ζάχαρις, καφές κ.ἄ. Ἀπὸ τὰ δάση τοῦ Μεξικοῦ βγάνουν πολυτίμη ξυλεία, τὸ μαόνι· γιὰ ἐπιπλά πολυτελείας. Ἀκόμη ἔχει πλούσια μεταλλεῖα. Ἔρχεται πρώτη χώρα στὴν παραγωγή τοῦ ἀργύρου (45% παγκ. παραγ.) δευτέρα στὸ πετρέλαιο (23%) καὶ ἀκολουθοῦν ὁ χρυσός, ὁ κασσίτερος, ὁ ψευδάργυρος καὶ ἄλλα μέταλλα. Ἡ συγκοινωνία γίνεται μὲ αὐτοκίνητα, σιδηρόδρομο καὶ ἀεροπλάνα. Τὸ σιδ. δίκτυο ἔχει μῆκος 25.000 χιλιόμετρων.

2. **Οἱ κάτοικοι.** Ἐπὶ 300 χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ ἀνεκαλύφθη ἡ Ἀμερική, τὸ Μεξικὸ ἦταν ἀποικία τῶν Ἰσπανῶν καὶ ἐπίσημη γλῶσσα εἶχε τὴν Ἰσπανική. Σήμερα ἡ χώρα εἶναι Ὁμοσπονδιακὴ Δημοκρατία ἀπὸ 28 πολιτείες καὶ κυβερνᾶται κατὰ τὸ σύστημα τῶν Ἠν. Πολιτειῶν. Σημαντικὴ εἶναι ἡ οἰκονομικὴ πρόοδος τοῦ Μεξικοῦ. ἔχει ἀναπτύξει μεγάλες βιομηχανίες ὀφειλόμενης, τροφίμων, μεταλλουργίας, ταμιέντου, ὁρυκῶν, χημικῶν προϊόντων, χάρτου, καπνοῦ κλπ. Ἐπίσης ἡ βιομηχανία πετρελαίων εὐρίσκεται ὑπὸ κρατικὴ ἐκμετάλλευσιν. Κάτοικοι 36.000.000 (30% εἶναι Ἰνδιάνοι).

3. **Πόλεις.** Πρωτεύουσα εἶναι τὸ Μεξικὸ (κάτ. 2.700.000), κτισμένο σ' ὁροπέδιο 2270 μ. ψηλά, σὲ ὠραία τοποθεσία μ' ἔξοχο κλίμα. Ἡ πόλις συνδέεται σιδηροδρομικῶς μὲ τὸ λιμάνι Βέρα-Κρούζ (κάτ. 140.000) ἐπὶ τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ, ἀπ' ὅπου ἐξάγονται καφές, ζάχαρις, καουτσούκ, κακάο κ.ἄ. Ἀπὸ τίς ἄλλες πόλεις σπουδαίες εἶναι ἡ Γκουανταλαχάρα στὸ δυτικὸ μέρος μὲ μεγάλη βιομηχανία καὶ 720.000 κατοίκους, ἡ Μοντερέη (κάτ. 600.000), ἡ Πονέμπλα (κάτ. 250.000).

ή Μερίντα (κάτ. 160.000) λιμάνι, ή Ταμπίκο (κάτ. 106.000), λιμάνι με πλούσιες πετρελαιοπηγές, ή Λεδόν (κάτ. 185.000) και ό Άγιοσ Λουδοβίκος με μεταλλεία άργύρου και χρυσού.

Β' ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ ΚΑΙ ΔΥΤ. ΙΝΔΙΕΣ

1. Κεντρική Άμερική

Άπό τό Μεξικό ό ταξιδιώτης θά μπή στην Κεντρική Άμερική, πού άπο-τελείται άπό έξη μικρές δημοκρατίες και την Άγγλική Όνδούρα. Όλη ή λωρίδα της Κεντρικής Άμερικής έχει έκτασι ός 520.000 τ.χ. Η χώρα είναι όρεινή με πολλές κοιλάδες και λίμνες κι έχει τροπικό κλίμα με πυκνή βλάστησι. Παράγει ό,τι και τό Μεξικό, ιδίως κακάο, καφέ, καουτσούκ και μπανάνες. Παρά τόν πλούτον ή χώρα δέν έχει πυκνό πληθυσμό, γιατί τό κλίμα της είναι άνθυγιεινό.

α') Η Γουατεμάλα. Έκτ. 109 τ.χ., κάτ. 3.900.000 και πρωτεύουσα τή Γουατεμάλα (χ. 382000). Σιδ. δίκτυο 1.500 χιλμ.

β') Τό Σαλβαδόρ. Μ' Έκτ. 21.400 τ.χ., (κάτ. 2.600.000) και πρωτεύουσα τήν Σαλβαδόρ (κάτ. 232000). Σιδ. δίκτυο 600 χιλμ.

γ') Βρετ. Όνδούρα. (Έκτ. 23.000 τ.χ., κάτ. 95.000). Πρωτεύουσα και κυριώτερο λιμάνι ή πόλις Μπελίζε (κάτ. 38.000). Τή διεκδικεί ή Γουατεμάλα.

δ') Δημοκρατία Όνδούρας. Έκτ. 112.000 τ.χ., κάτ. 1.850.000 και πρωτ. ή Τεγκοσιγκάλαπα (110.000 χ.).

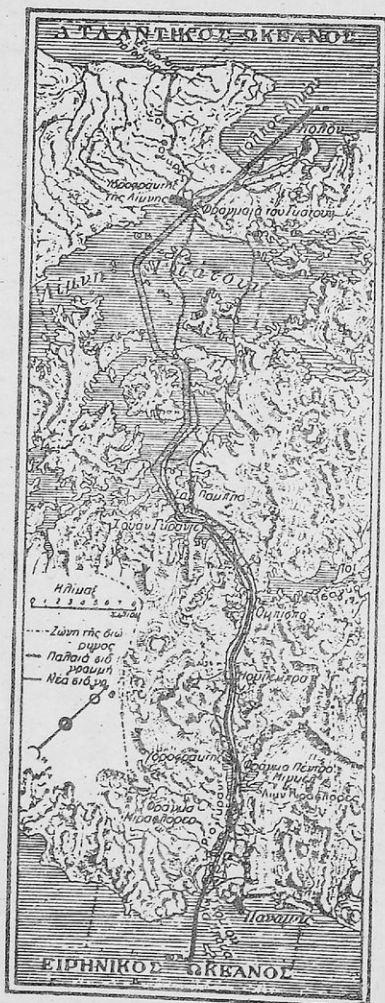
ε') Νικαράγουα. Έκτ. 148.000 τ.χ., κάτ. 1.500.000 και πρωτ. ή Μανάγκουα (κάτ. 200.000). Σιδ. δίκτυο 700 χιλμ.

στ') Κόστα - Ρίκα. Έκτ. 51.000 τ.χ., κάτ. 1.280.000 και πρωτ. ή Σάν Χοσέ (χ. 220.000). Σιδ. δίκτυο 700 χιλμ.

ζ') Παναμάς. (Έκτ. 74.500 τ.χ.—κάτ. 1.100.000) με πρωτεύουσα τόν Παναμά (250.000), κτισμένη σέ βραχώδη χερσόνησο στά νότια της διώρυγας. Σιδ. δίκτυο 160 χιλιόμετρα.

Διώρυξ του Παναμά

Η διώρυξ του Παναμά είναι άπό τά μεγαλύτερα τεχνητά έργα της εποχής μας κι άνήκει στίς Ην. Πολιτείες της Άμερικής. Τό μήκος της είναι 75 χιλιόμετρα και λειτουργεί άπό τό 1914. Πρίν γίνη ή διώρυγα, οί επιβάτες των πλοίων άποβιβάζονταν στην πόλι Κολόν, ξπαιρναν τό σιδηρόδρομο πού διέσχιζε τόν Ισθμό και μόλις έφθαναν στό λιμάνι του Παναμά επιβιβάζονταν στά πλοία της γραμμής του Ειρηνικού. Τώρα δέν κατεβαίνουν άπό τό πλοίο. Έπειδή όμως ή διώρυγα είναι 25 μ. ψηλά άπό την επιφάνεια των ωκεανών, στην τεχνητή λίμνη Γκατούν (κοίταξε τό χάρτη της διώρυγας) τά

Εἰκ. 38. Σχεδιάγραμμα διώρυγος Παναμᾶ ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ μέχρι τοῦ Ἰρηνικοῦ

νότι ἀνήκουν στὴν τροπικὴ ζώνη ἔχουν ἐξαιρετο κλίμα καὶ παράγουν) καφέ, ζάχαρι, βαμβάκι, κακάο, μπανάνες, ρούμι καὶ ξυλεία.

Τὰ νησιά χωρίζονται σὲ τρεῖς ομάδες: Στὶς Βαχάμες, στὶς Μεγάλες Ἀντίλλες καὶ στὶς Μικρὲς Ἀντίλλες.

πλοῖα ἀπὸ τρεῖς δεξαμενὲς ἀνεβαίνουν στὴ λίμνη, πλέουν τὴ διώρυγα καὶ μόλις φθάνουν στὸ ἄλλο ἄκρο κατεβαίνουν ἀπὸ τρεῖς ἄλλες δεξαμενὲς. Οἱ δεξαμενὲς αὐτὲς ἔχουν μᾶκρος 300 μ., πλάτος 33 μ. καὶ βάθος 21 μ. καὶ ἔμπορουν νὰ χωρέσουν καὶ τὰ μεγαλύτερα πλοῖα καὶ εἶναι διπλῆς. Μιὰ ν' ἀνεβαίνουν καὶ μιὰ νὰ κατεβαίνουν. Οἱ δεξαμενὲς λειτουργοῦν μὲ ἡλεκτρισμὸ καὶ γεμίζουν καὶ ἀδειάζουν μὲ καταπληκτικὴ ταχύτητα. Ἔτσι τὰ πλοῖα σὲ 7-9 ὥρες μποροῦν καὶ περνοῦν ἀπὸ τὸν ἕνα ὠκεανὸ στὸν ἄλλο, ἐνὼ πρὶν χρειάζονταν ἑξομαχίαν νὰ κάμουν τὸ γύρο τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Κατ' ἔτος περνοῦν ὡς 6.500 πλοῖα.

Στὶς ἐξόδους οἱ Ἀμερικανοὶ ἔχουν δεξαμενὲς καὶ μηχανουργεῖα νὰ ἐπισκευάζονται τὰ πλοῖα καὶ τεράστιες ἀποθήκες ν' ἀνεφοδιάζονται μὲ καύσιμη ὕλη, τρόφιμα κλπ.

2. Δυτικὲς Ἰνδίες

Στὴν Κεντρικὴ Ἀμερικὴ ἀνήκουν καὶ πολὰ νησιά ποὺ κλείνουν τὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ στὴν Καραϊβικὴ θάλασσα. Τὰ νησιά ἐκράτησαν τ' ὄνομα Δυτικὲς Ἰνδίες, ποὺ τοὺς ἔδωσε ὁ Κολόμβος ὅμα ἔφθασε ἐκεῖ γιὰ πρώτη φορὰ. Εἶχε νομίσαι πὼς ἔφθασε στὸ δυτικὸ μέρος τῶν Ἰνδιῶν. Ὅλα ἔχουν ἔκτασι περίπου 230.000 τ.χ. καὶ 15.000.000 κατοίκους. Μολο-

α') Οἱ Βαχάμες. Εἶναι μικρὰ νησιά ἀνατολικά τοῦ πορθμοῦ τῆς Φλωρίδας, ἀπ' ὅπου περνάει τὸ Μεξικανικὸν ρεῦμα καὶ ἀνήκουν στὴν Ἀγγλίαν. Σ' ἓνα ἡπὸ τὰ νησιά αὐτὰ πρωτοβγήκε ὁ Κολόμβος. Ἐκτασίς 11.400 τ.χ. καὶ κάτοικοι 105.000 περίπου. Πρωτ. Ν α σ ὦ (κ. 37.000).

β') Οἱ Μεγάλες Ἀντίλλες. Ἀποτελοῦνται ἀπὸ 4 μεγάλα νησιά: Κούβα, Αἰτή, Ἰαμαϊκὴ καὶ Πόρτο-Ρίκο. Ἡ Κούβα (ἔκτ. 115.000 τ.χ., κάτ. 6.900.000), ἔρχεται πρώτη χώρα τῆς γῆς στὴν παραγωγὴ τῆς ζαχάρεως. Ἀκόμη παράγει καὶ ἐκλεκτὸ καπνὸ ἀπ' ὅπου γνοῦνται τὰ ποῦρα τῆς Ἀβάνας. Ἀπὸ τὸ 1942 ὥς τὸ 1958 ἡ Κούβα ἦταν ἀποικία τῆς Ἰσπανίας. Σήμερα εἶναι δημοκρατία μετ' πρωτεύουσα τὴν Ἀβάνα (κ. 1.200.000). Ἄλλη μεγάλη πόλις, ἡ Μαριάνναο. (. 220.000).

Στὸ Ν.Δ. ἄκρο τῆς Κούβας εἶναι ἡ μεγάλῃ ναυτικὴ θάσις τῶν Ἀμερικανῶν, τὸ θρυλικὸ Γκουαντάμο, μετ' τὸν εὐρύχωρο κόλπον του, ποῦ μπορεῖ νὰ χωρέσουν καὶ τὰ μεγαλύτερα πολεμικὰ πλοῖα τοῦ ἀμερικανικοῦ στόλου. Ὅλη ἐποχὴ τῇ περιοχῇ, ποῦ ἔχει ἔκτασι 80 τ.χ. χωρίζεται ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς Κούβας μετ' συρματοπλέγματα.

Ἡ Αἰτή (ἔκτ. 28.800 τ.χ., κ. 3.500.000) ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο δημοκρατίες: α') τῆς Δομινικανῆς Δημοκρατίας ἢ Ἀγίου-Δομινίκου, ποῦ καταλαμβάνει τὰ 2) 3 τῆς νήσου καὶ ἔχει 3 ἐκ. περίπου κατοίκους καὶ πρωτ. τὸ Τρουγίλιο (κ. 370.000) καὶ β') τὴ Δημοκρατίαν τῆς Αἰτῆς.

Ἡ Ἰαμαϊκὴ (ἔκτ. 11.500 τ.χ., κάτ. 1.600.000). Ἀνήκει στὴ Μεγ. Βρεταννίαν.

Τὸ Πόρτο — Ρίκο (ἔκτ. 8.900 τ.χ. — κάτ. 2.400.000) ἀποικία τῶν Η.Π.Α. μετ' πρωτ. τὴ Σάν-Γουάν (κ. 590.000).

γ') Μικρὲς Ἀντίλλες. Εἶναι ομάδα ἀπὸ 67 περίπου νησιάκια, σχηματίζοντα τόξο, καὶ ἀνήκουν στὴν Μεγ. Βρεταννίαν, Γαλλίαν, Ὀλλανδίαν καὶ Δανίαν.

Σπουδαιότερο εἶναι ἡ Μαρτινίκα (ἔκτ. 1.106 τ.χ. κάτ. 280.000) καὶ ἔχει πρωτ. τὴ Ντεφράνς (κ. 60.000).

Ἑρωτήσεις. 1) Ἀπὸ ποῖες δημοκρατίες ἀποτελεῖται ἡ Κεντρικὴ Ἀμερικὴ; 2) Τί ἐμάθατε γὰρ τὴν διώρυγαν τοῦ Παναμᾶ; 3) Ποῖα εἶναι τὰ δύο κύρια προϊόντα τῆς Κούβας;

Νὰ εὑρετε τὸ γεωγραφικὸ πλάτος τῶν πόλεων Νέας Ὑόρκης, Σικάγου, Βανκούβερο.

Γ'. ΝΟΤΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ

1. Θέσις καὶ ἔκτασις. Εἶναι κατὰ τι μικρότερη ἀπὸ τὴ Βόρειον Ἀμερικὴ, μ' ἔκτασι 19 ἐκ. τετρ. χιλιόμετρα.

2. Τὸ ἔδαφος καὶ τὰ νερά. Στὰ δυτικὰ παράλια παρατηροῦμε τὴν ὄρεσιαν Κορδιλλιέρες τῶν Ἀνδεων, ποῦ εἶναι συνέχεια τῶν Βραχωδῶν ὄρεων, μετ' ψηλότερα ὄρη τὸ Κοτοπάξι (6900 μ.), τὸ Χιμποράζο (6300 μ.) καὶ τ' Ἀκουτάγγουα (7.000 μ.), τὸ ψηλότερον

σημείο τῆς Ἀμερικῆς. Ἐπίσης τὸ ἡφαίστειο Μίσι (5.800 μ.). Οἱ κορυφές τῶν ὄρεων εἶναι πάντοτε χιονισμένες. Στ' ἀνατολικά παράλια εἶναι τὰ χαμηλὰ ὄρη τῆς Βραζιλίας καὶ τῆς Γουϊάνας. Ἀνάμεσα ἀπ' αὐτὰ καὶ τίς Κορδιλλιέρες τῶν Ἀνδεων σχηματίζονται μεγάλες πεδιάδες: ἡ Λιάνος μ' ἄφθονο χόρτο πού στραγγίζεται ἀπὸ τὸν Ὀρινόκο ποταμό. Ἡ Σέλλαζ, πενταπλάσια στὴν ἔκτασι ἀπὸ τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησο, μὲ πυκνότατα δάση πού στραγγίζεται ἀπὸ τὸν Ἀμαζόνιο καὶ ἡ Πάμπας μ' ἄφθονο χόρτο, πού τρέφει ἑκατομμύρια βόδια καὶ πρόβατα καὶ στραγγίζεται ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς Παραγουάη, Παράνα καὶ Οὐραγουάη. Οἱ τρεῖς αὐτοὶ ποταμοὶ ἐνώνονται καὶ σχηματίζεται ὁ ποταμὸς Λὰ Πλάτα.

Ὁ Ἀμαζόνιος (μ. 6.400 χιλ.), πρῶτος τῆς γῆς στὸ νερό, (120.000 κ.μ. στὸ 1''), πηγάζει ἀπὸ τὸ Περού καὶ δέχεται ὡς 200 παραποτάμους, πού ὅλοι εἶναι πλωτοί. Σπουδαιότεροι εἶναι ὁ Ποῦρος, ὁ Μαδέϊρας, ὁ Τσαγιόξ καὶ ὁ Ρίο Νέγρο. Ὁ Ἀμαζόνιος εἶναι ἡρεμὸν ποταμὸν γιατί σ' ὅλο τὸ μήκος του μέσα στὴ Βραζιλία δὲν ἔχει ὑψόμετρο περισσότερο ἀπὸ 100 μ. Πρὶν χυθῇ στὸν Ἀτλαντικόν, σχηματίζει δέλτα πλατὺ 250 χιλόμετρα περίπου (Παιραιὸς - Κρήτη). Κατόπιν τὸ ρεῦμα προχωρεῖ ὡς 300 χιλ. μέσα στὴ θάλασσα. Ὅταν ὁ Ἀμαζόνιος πλημμυρίζῃ, οἱ ὄχθες χάνονται καὶ τὰ δάση κατακλύζονται ἀπὸ τὰ νερά. Ἔτσι τὰ νερά μπαίνουν στὴν κοίτη μόνο τρεῖς μῆνες (Ιούλιος - Σεπτέμβριος). Τὸ βάθος τοῦ Ἀμαζονίου κυμαίνεται ἀπὸ 50 - 100 μ., τὸ πλάτος 20 - 70 χιλόμετρα καὶ ὅλο τὸ μήκος 6.400 χιλ. Τὰ πλοῖα ἀπὸ τίς ἐκβολές του ὡς τίς ὑπώρειες τῶν Ἀνδεων, σ' ἀπόστασι λεηλαθὴ 4.800 χιλιομέτρων, κάνουν περισσότερο ἀπὸ 50 ἡμέρες.

Ἀπὸ τίς λίμνες Ν. Ἀμερικῆς σπουδαιότερη εἶναι ἡ Τιτικάτα, πού εὑρίσκεται 3.854 μέτρα ψηλὰ ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας.

3. Τὰ παράλια. Ἡ Ν. Ἀμερικὴ δὲν ἔχει τὸ θαλάσσιον διαμελισμὸ τῆς Βορείου. Κόλπους ἔχει μικροὺς καὶ ἰδίως στίς ἐκβολές τῶν ποταμῶν. Ἀπὸ τὰ νησιά σπουδαιότερα εἶναι ἡ Γῆ τοῦ Πυρός, πού χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἠπειρὸν μὲ τὸν Πόρθμο τοῦ Μαγγελάνου, ὅπου τὸ ὄνομα τοῦ Πορτογάλου Μαγγελάνου πού τὴν ἀνεκάλυψε.

4. Τὸ κλίμα. Στὸ βαθύπεδο τοῦ Ἀμαζονίου, πού ἔχει μεγάλη ζέστη καὶ ὑγρασία γιατί δέχεται πολλὰς βροχὰς ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικόν, τὸ κλίμα εἶναι ἀνθυγιεινόν. Μόνο τὰ μέρη κοντὰ στοὺς ποταμοὺς κατοικοῦνται ἀπὸ Ἐρυθροδέρμους καὶ Νέγρους, πού ἀσχολοῦνται μὲ τὴν συλλογὴ τοῦ καουτσούκ, μὲ τὸ κυνήγι καὶ τὸ ψάρεμα. Τὰ ψυχρότερα μέρη, πού ἡ ζέστη καὶ ἡ ὑγρασία μετριάζονται, καθὼς καὶ ἡ περιοχὴ τῆς εὐκρατῆς ζώνης, εἶναι περισσότερο κατοικημένα. Ἐκεῖ κατοικοῦν καὶ πολλοὶ λευκοί.

5. Ἡ βλάστησις καὶ τὰ ζῶα. Τὰ παρθένα δάση, πού ζοῦν τὰ μεγαλύτερα θηρία, (οἱ πίθηκοι, ὁ πούμας - ἀμερικανικὸν λιοντάρι, ὁ λαγουάρος - ἀμερικανικὴ τίγρις, ὁ βόας, ὁ ἀνακόνδας, χρονόδειλος κ.λ.), διαδέχονται τὰ τροπικὰ λειβάδια, οἱ σαβάνες πού τὸ χόρτο ξηραίνεται τὴν ἐποχὴ τῆς ξηρασίας.

Σαβάνες είναι στη Λιάνος, στην Πάμπας και στ' όροπέδιο της Βραζιλίας κι έχει τρέφονται εκατομμύρια φυτοφάγα ζώα, ψιμερα και άγρια. Στις Άνδεις ζή ή λάμα (προβατοκαμήλα), που χρησιμοποιείται για φορτηγό ζώο, στ' ανώμαλα μέρη και στις στέπες της Άργεντινής ζή ή στρουθοκαμήλος.

6 Οί κάτοικοι. Έπειδή ή Νότιος Άμερική δέν έχει τó κλίμα, ούτε τόν πλούτο της Βορείου, έχει λιγώτερο πληθυσμό ως 90 εκατ. κατοίκους. Έκτός από τη Βραζιλία, που έχουν επίσημη γλώσσα τήν Πορτογαλική, όλα τά άλλα μέρη έχουν τήν Ίσπανική. Παντού όμως στο θρήσκευμα είναι καθολικοί.

7. Πολιτική διαίρεσις. Η Νότιος Άμερική αποτελείται από τις τρεις Ευρωπαϊκές αποικίες της Γουϊάνας (Γαλλική, Όλλανδική και Άγγλική) και από δέκα δημοκρατίες ανεξάρτητες.

1. Γουϊάνα

Πιάνει τó βόρειο μέρος της Ν. Άμερικής, έχει έκταση 450.000 τ.χ. και πληθυσμό ως 750.000 κατοίκους. Η χώρα έχει τροπικό κλίμα και παράγει καφέ, κακάο, καουτσούκ, ζαχαροκάλαμο, μπανάνες, κινίνο, από τó δένδρο κιγκόνη, άραβόσιτο και ξυλεία. Ακόμη έχει μεγάλη κτηνοτροφία και μεταλλεία χρυσού και διαμαντιών. Η Γουϊάνα είναι ή μόνη χώρα της Ν. Άμερικής που είναι αποικία των Ευρωπαίων και διαιρείται: α) Στη Β ρ ε τ τ α ν ι κ ή Γ ο υ ι ά ν α, που είναι μεγαλύτερη, μ' έκταση 215.000 τ.χ. και 590.000 κάτ. Πρωτεύουσα τó Τ ζ ω ρ τ á ο υ ν (κάτ. 127.000). 6) Στην Ό λ λ α ν δ ι κ ή Γ ο υ ι á ν α, με έκτ. 143.000 τ.χ., 310.000 κατοίκους και πρωτεύουσα τήν πόλι Πα ρ α μ α ρ í μ π ο (x 140.000). Και γ) στην Γ α λ λ ι κ ή Γ ο υ ι á ν α (δημοκρατία έντός της Γ.Κ.) με έκτ. 91.000 τ.χ., κάτ. 31.000 και πρωτεύουσα τήν Κ α ι έ ν η (x. 5.000).

2. Βενεζουέλα (Δημοκρατία)

Είναι δημοκρατία, μ' έκταση 912.000 τετρ. χιλ. και 5.530.000 περίπου κατοίκους. Από αυτούς 100.000 περίπου Έρυθρόδερμοι, ζουν στις δασώδεις περιοχές. Στα χαμηλά μέρη ή χώρα είναι άνθυγιεινή με μεγάλη ύγρασία. Γι' αυτό τά σπύτια τά κτίζουν επάνω σέ πασσάλους. Τά ψηλότερα μέρη έχουν καλύτερο κλίμα κι είναι περισσότερο κατοικήσιμα. Η Βενεζουέλα έχει τά προϊόντα τη, Γουϊάνας, αλλά πιό μεγάλη κτηνοτροφία και πλούσιες πετρελαιοπηγές. νησί Ά γ ι α Τ ρ ι á δ α, άπέναντι στις έκβολές του Όρινόκου, τó έχουν οι Άγγλοι και θγάνουν πετρέλαιο.

Πρωτεύουσα της δημοκρατίας είναι ή πόλις Κ α ρ α κ á ς (x. 1.360.000) άρκετά υγιεινή, γιατί είναι κτισμένη σέ ύψόμετρο 920 μ. Άλλες σπουδαίες πόλεις είναι ή Μ α ρ α κ α τ í μ π ο (κάτ. 200.000), μεγάλο κέντρο έμπορίου καφέ και ζαχαρώς και Μ α ρ α κ á η (x. 130.000). Η χώρα έχει και σιδηροδρομική γραμμή (μήκος 1.100 χιλιόμετρα), που περνάει από

τήν πόλι Βαλένθια (κάτ. 145.000) και προχωρεί κάμποσο διάστημα στο έσωτερικό. Οι κάτοικοι τής Βενεζουέλας είναι άποικοι Ισπανοί, Έρυθρόδερμοι και μαύροι Άφρικανοί, που τούς έφεραν να καλλιεργούν τις τροπικές φυτείες.

3. Κολομβία (Δημοκρατία)

Είναι ή πρώτη χώρα που συναντά ο ταξιδιώτης περνώντας από τον Παναμά στην Ν. Άμερική. Η έκτασις είναι 1.140.000 τετρ. χιλ. και οι κάτοικοι 1.450.000 περίπου. Σχεδόν ή μισή χώρα προς τ' ανατολικά είναι πεδινή, με τροπικό κλίμα, και ή άλλη μισή όρεινή και ύγιεινή. Είναι γεωργική και κτηνοτροφική χώρα με πλούσιες πετρελαιοπηγές και μεταλλεία λευκόχρυσου (πλατίνας), χρυσού, αργύρου, πολυτίμων λίθων κλπ. Στόν καφέ έρχεται δεύτερη σ' όλη τή γή (μετά τή Βραζιλία), δεύτερη στις μπαβάνες και τρίτη στο λευκό χρυσό (μετά τον Καναδά και τή Ρωσία). Πρωτεύουσα τής δημοκρατίας είναι ή Μποκότα (κάτ. 1.130.000), κτισμένη σε ύψος 2.160 μ., πολύ ύγιεινή. Μεγαλύτερο λιμάνι τής χώρας είναι ή Μπαρνακουλία (κάτ. 415.000) στο όρειο μέρος, απ' όπου εξαγονται τά προϊόντα τής πλούσιας χώρας. Από τις άλλες πόλεις μεγαλύτερες είναι τό Μεντελίν (κ. 580.000) και τό Καλί (κ. 550.000).

4. Έκουάντωρ (Ίσημερινός - Δημοκρατία)

Η δημοκρατία αυτή, όπου τά ήφαίστεια Κοτοπάξι και Χιμποράζο, είναι πιο όρεινή, μ' έξοχο κλίμα. Οι λευκοί φθάνουν 30% επί πληθυσμού 4.500.000 περίπου κατοίκων. Έκτασι έχει 270.670 τετρ. χιλ. και προϊόντα όπως και ή Κολομβία. Πρωτεύουσα είναι ή Κουϊττο (κάτ. 31.500), που εύρίσκεται σε ύψος 2.850 μ. και συγκοινωνεί με σιδηρόδρομο με τό Γκουαγκάκουήλ (κάτ. 450.000), κυριώτερο λιμάνι τής χώρας. Στόν Ίσημερινό άνήκουν και οι νήσοι Γκαλαπάγκος, 600 μίλια μέσα στόν Ειρηνικό

5. Περού (Δημοκρατία)

Είναι χώρα όρεινή, στο κέντρο τής όροσειράς, με πολλά όροπέδια και κοιλάδες. Η έκτασις τής είναι 1.290.000 περίπου τ.χ., οι κάτοικοι 10.900.000. Προϊόντα ό,τι και οι προηγούμενες χώρες και πηλέον άφθονο νίτρο.

Πρωτεύουσα του Περού είναι ή Λίμα (κ. 1.260.000), που έχει τό αρχαιότερο Πανεπιστήμιο τής Άμερικής, τό ίδρυσε δέ ο Κάρολος ο Ε' τής Ισπανίας τό 1551. Το Περού έχει τό ψηλότερο σιδηροδρομικό δίκτυο απ' όλες τις χώρες τής γής. Μιά γραμμή αρχίζει από τό λιμάνι Καλλάο (κ. 140.000), φθάνει στη Λίμα και προχωρεί αρκετά μέσα στα βουνά. Άλλη αρχίζει από τό λιμάνι Μολέτο, στο Νότιο Περού, ανεβαίνει στην πόλι Ποϋνο κοντά στην λίμνη Τιτικάτα και φθάνει στη Λά-Πάξ πρω-

τεύουσα τῆς Βολιβίας, κτισμένη σὲ ὕψος 3.700 μ. Διακλάδωσις τῆς γραμμῆς ἀπὸ τὸ Πόνο προχωρεῖ στὸ ὁροπέδιο τοῦ Περου καὶ καταλήγει στὴν πόλι Κοσκό (κάτ. 25.000), ποὺ εὐρίσκεται σὲ ὕψος 3.500 μέτρα. Τόσο ψηλά φθάνει ἐκεῖ ὁ σιδηρόδρομος.

6. Βολιβία (Δημοκρατία)

Παρατηρήσετε τὴ χώρα στὸ χάρτη γιὰ νὰ εὑρετε τὰ σύνορα, τὸ γεωγραφικὸ πλάτος καὶ μῆκος. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ὀρεινὴν περιοχὴ τῶν Ἀνδεων, τὸ πεδινὸν τμήμα ἀνατολικά καὶ διασχίζεται ἀπὸ τὸν παραπόταμο τοῦ Ἀμαζονίου Μαδέιρα. Ἐκτασί ἔχει ὡς 1.100.000 τ.χ., πληθυσμὸς ὡς 3.460.000 κατ. καὶ παράγει δι. τι καὶ ἄλλες χώρες. Ἐπὶ πλέον κασσίτερο (τὸ 1) 4 τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς) καὶ ψευδάργυρο. Ἡ Βολιβία ἔρχεται τρίτῃ τῆς γῆς στὴν παραγωγή κασσίτερου.

Ἐξάγει: Κασσίτερο, ἄργυρο, σίδηρο, πετρέλαιο κ.ἄ. Εἰσάγει: Μηχανήματα, αὐτοκίνητα, ἐκμίσθια, μαλλί, σιτηρά κλπ.

Ἐπίσημη πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ Σοκρε (κ. 40.000) καὶ ἐδῶ ἔχει τὴν ἔδρα τὸ ἀνώτατο δικαστήριον. Ἡ Κυβέρνησις, ὅμως μένει στὴ Λά-Πάζ (κ. 340.000) ποὺ εἶναι ἡ ἐμπορικὴ πρωτεύουσα τῆς χώρας καὶ ἔχει ὡς 3.700 περίπου μέτρων (ἡ ψηλότερη πόλις τῆς γῆς).

7. Χιλὴ (Δημοκρατία)

Ἡ δημοκρατία αὕτῃ πιάνει τὴ στενὴ μακρὴ παραλία τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ φθάνει στὸ ἀκρωτήριο Χόρν. Τὸ μῆκος τῆς χώρας εἶναι 4'200 χιλιόμετρα. Ἐκτασί ἔχει 750.000 τ.χ. καὶ 7.800.000 περίπου κατοίκους. Εἶναι σχεδὸν ὀρεινὴ χώρα καὶ πολὺ ὑγιεινὴ καὶ χωρίζεται σὲ τρία τμήματα: Τὴ Βόρειον ποὺ ἔχει κλίμα θερμὸ, τὴν Κεντρικὴν μὲ κλίμα ἥπιον, ὅμοιον μὲ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴ Νότιον μὲ ψυχρὸ χειμῶνα, δροσερὸ θέρος καὶ ἄφθονες βροχὲς ἀπὸ δυτικὰς ἀνέμους.

Κυριώτερα προϊόντα εἶναι σιτηρά, κρασί, πατάτες καὶ ἄφθονα φρούτα. Ἀκόμη ἔχει προωδευμένη κτηνοτροφία καὶ μεγάλα ἀνθρακωρυχεῖα. Πιὸ σπουδαῖος εἶναι ὁ δρυκτὸς πλοῦτος τῆς χώρας: χαλκὸς (17% τῆς παραγωγῆς), σίδηρος, γαιάνθρακες καὶ πρὸ παντὸς νίτρο (πρώτῃ τῆς γῆς). Ἡ χώρα ἔχει καὶ σημαντικὴν βιομηχανίαν γιὰτὶ ἔχει ἄφθονον λευκὸν ἀνθρακα.

Πρωτεύουσα τῆς Χιλῆς εἶναι ἡ πόλις Σαντιάγο (κ. 1.700.000), ποὺ ἔχει λιμάνι τὸ Βαλπαράϊσο (κάτ. 280.000). Ἀλλες μεγάλες πόλεις εἶναι ἡ Κονσεψσιὸν (κ. 165.000) ἡ Βιναντελμάρ (κ. 107.000) καὶ ἡ Ἀντοφαγάστα (κ. 70.000). σπουδαῖο λιμάνι καὶ κέντρο ἐξαγωγῆς νίτρου. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μὲ τὴ Λά-Πάζ.

Ἡ Χιλὴ ἔχει ἀρκετὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυον, ἰδίως στὸ νότιον μέρος. Σπουδαιότερος εἶναι ὁ Ὑνεράνδειος σιδηρόδρομος Βαλπαράϊσο Μπρένος Ἀνδρῶν. Αὐτὸς μετὰ τὸ Σαντιάγο περνάει κάτω ἀπὸ τὴν Ἄνδιν μὲ

σήραγμα 3.150 μέτρων ψηλά από τή θάλασσαν και κατόπιν μπαίνει στην 'Αργεντινή.

8. 'ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ (Δημοκρατία)

Είναι από τις πλουσιώτερες χώρες τής Ν. 'Αμερικής. Στα θόρεια έχει την Βολιβία και την Παραγουάη, ανατολικά την Βραζιλία, την Οδρουγουάη και τον 'Ατλαντικό 'Ωκεανό, δυτικά την Χιλή και στα νότια τον πορθμό του Μαγγελάνου. Έκτασι έχει ως 2.800.000 τ.χ. και 20 εκατ. περίπου κατοίκους, από τους οποίους 97% είναι Εύρωπαίοι και 3% 'Ινδιάνοι. Τό έδαφος στα δυτικά είναι θρεινό και ή υπόλοιπη χώρα, από τις άπέραντες πεδιάδες τής Πάμπας ως τις στέπες τής Παταγονίας, πεδινή. Στα θόρεια μέρη πού έχει περισσότερη ζέστη και υγρασία κάλλιεργούν βαμπάκι, ζαχαροκάλαμο, αραβόσιτο, έσπερδοειδή, άμπέλια, φρούτα κ. ά. Πιό χαμηλά αρχίζει ή ζώνη των σιτηρών. Η 'Αργεντινή είναι ό οτιοβολώνας τής Ν. 'Αμερικής και καλλιεργείται με μηχανικά μέσα όπως ό Καναδάς. Στην 'Αργεντινή και σ' όλη τή Νότιο 'Αμερική ό θερσιμός γίνεται τόν 'Ιανουάριο. Έρχεται πρώτη τής γής στην κτηνοτροφία με 40 εκατ. περίπου βόδια, 42 εκατ. πρόβατα, 10 εκατ. άλογα, 5 εκατ. αίγες κτλ. Είναι λοιπόν χώρα κατ' έξοχήν γεωργική και κτηνοτροφική και ξάγει πολλό σιτάρι, μαλλιά, κατεψυγμένα κρέατα, δέρματα κ.ά. γιατί οι κάτοικοι είναι λίγοι και τούς περισσεύουν. 'Ωστόσο έχει και μεγάλη παραγωγή μολυβιού και πετρελαίου.

Τό έμπόριο είναι αρκετά προωδευμένο και έξυπηρετείται με ικανό σιδ. δίκτυο (μήκος σιδ. γραμμών 40.000 χλμ.), πολλά αυτοκίνητα και πλοία.

Πρωτεύουσα τής δημοκρατίας είναι τό Μ π ο υ έ ν ο ς "Α υ ρ ε ς κτιμένο στό μυχό του ποταμού Ρίο ντέ Λά Πλάτα με 5.000.000 περίπου κατοίκους σπουδαίο λιμάνι, τό μεγαλύτερο τής Νοτ. 'Αμερικής, καλούς δρόμους, πάρκα, δενδροστοιχίες, ή μεγαλύτερη αγορά τής Νοτίου 'Αμερικής. Τή νύκτα οι δρόμοι πλένονται με τά νερά του ποταμού Λά - Πλάτα, απ' όπου ύδρεύεται ή πόλις. Άλλες σπουδαίες πόλεις είναι ή Λά - Πλάτα (κάτ. 160.000), λουτρόπολις, ή Ρ ο ζ ά ρ ι ο (κάτ. 760.000) όπου πλευρίζουν και τά μεγαλύτερα υπερωκεάνεια, ή Μεντόζα (500.000) με μεγάλους άμπελώνες, ή Κόρδοβα (κάτ. 470.000), ή Άθελανέν (κάτ. 360.000), ό "Α γ. Μαρτίνος (κ. 330.000), ή Σανταφέ (κ. 200.000) και ή κατάφυτη πόλις Τουκουμάν (κάτ. 175.000) στίς όπωρειές των Άνδεων. Λέγεται ό «κήπος τής 'Αργεντινής Δημοκρατίας». Τό Τουκουμάν είναι κέντρο καλλιεργείας ζαχαροκάλαμου μ' έργοστάσιο ζαχάρεω.

Στήν Παταγονία οι κάτοικοι ζούν σ' έκαλύδες και οι περισσότεροι άσχολούνται με τό κυνήγι.

9. Ούραγουάη (Δημοκρατία)

Είναι η μικρότερη χώρα της Ν. 'Αμερικής μ' έκταση 190.000 περίπου τ.χ. και 2.850.000 περίπου κατοίκους που ασχολούνται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Η χώρα είναι πλούσια και σε μέταλλα: χρυσό, άργυρος, χαλκό, μόλυβδος, ψευδάργυρος κ.ά.

Πρωτεύουσα έχει το Μοντεβίδεο (κάτ. 860.000) μεγάλο διοργανωτικό κέντρο ειδών γεωργίας και κτηνοτροφίας και το κυριώτερο λιμάνι της χώρας, με ωραίους δρόμους, λαμπρά κτίρια και ιθαυμάσια πάρκα, περίφημα για τα ρόδα τους. Το Μοντεβίδεο φημίζεται ως η καθαρότερη πόλις του κόσμου.

10. Παραγουάη (Δημοκρατία)

Η Παραγουάη είναι μεσόγειος χώρα μ' έκταση 407.000 περίπου τ.χ. κλίμα τροπικό και παράγει βαμβάκι, ζαχαροκάλαμο και κτηνοτροφικά είδη. Στο ανατολικό μέρος φυτρώνει ο θάμνος ματέκι από τα φύλλα του γίνεται το τσάι των Νοτιοαμερικανών.

Ο πληθυσμός της χώρας είναι 1.800.000 περίπου κάτοικοι και πρωτεύουσα η Άσσυνσιόν (κάτ. 312.000). Μέχρις εκεί φθάνουν τα υπερωκεάνεια.

11. Βραζιλία (Όμοσπ. Δημοκρατία)

1. Η Βραζιλία είναι το μεγαλύτερο κράτος μ' έκταση 8.500.000 τ.χ. και 62 εκατ. περίπου κατοίκους. (Να εὑρετε τὰ σύνορά της στο χάρτη). Το έδαφος χωρίζεται σε τρία μεγάλα τμήματα: α') Τήν κοιλάδα του Άμαζονίου με Ισημερινό κλίμα (μεγάλη ζέστη, άφθονες βροχές, μεγάλη ύγρασία) γιατί απ' εκεί περνάει ο Ισημερινός. β') Το Βραζιλιανό όροπέδιο, μέσου ύψους 400 - 500 μ. με κλίμα ήπειρωτικών και γ') την παραλιαγή λωρίδα με κλίμα θαλάσσιο. Η πεδιάδα, που δεν περνάει τα 200 μ. στο ύψος, είναι Ιση περίπου με την Εύρώπη και σκεπάζεται από τα παρθένα δάση Σέλβας που ζουν άπειρα ζώα και τα μεγαλύτερα έντομα. Το Βραζιλιανό όροπέδιο χωρίζεται: α) στο Ανατολικό όροπέδιο με ψηλότερο όρος τα Ίτατιάγυια (2.700 μ.) και διασχίζεται από τους ποταμούς Α γ. Φ ρ α γ κ ι τ σ κ ο και Π α ρ ά ν α και β) στο δυτικό όροπέδιο που λέγεται Μάττο Γκρόσο, όπου το ψηλότερο όρος δεν υπερβαίνει στο ύψος τα 1.650 μ.

2. Το κλίμα της Βραζιλίας είναι θερμό και υγρό γιατί δέχεται πολλές βροχές και υγιεινό μόνο στα όροπέδια που γίνονται τα περισσότερα προϊόντα. Είναι χώρα ιδίως γεωργική κι έρχεται πρώτη στην παραγωγή του καφέ (τα 4) 5 της παγκοσμίου παραγωγής). Από τα άλλα, σπουδαία είναι: κακάο, ζαχαροκάλαμο, μπανάνες, βαμβάκι, ρύζι, λινάρι, καπνός, άραβόσιτος, σιτάρι,

κρασί κι άφθονη ξυλεία, ιδίως από τὰ δάση τοῦ Ἀμαζονίου. Ἐπίσης ἔχει μεγάλη κτηνοτροφία καὶ μεταλλεῖα ποῦ ἐγάζουν σίδηρο, χαλκό, κασσίτερο, χρυσό, μαγγάνιο, διαμάντια καὶ πολύτιμους λίθους.

Ἡ Βραζιλία ἦταν πολλὰ χρόνια ἀποικία τῶν Πορτογάλων καὶ γι' αὐτὸ ἐκεῖ μιλοῦν τὴν πορτογαλικὴ γλῶσσα. Ἀπὸ τὸ 1829, ἔγινε ἀνεξάρτητο κράτος καὶ σήμερα εἶναι Ὁμοσπονδιακὴ Δημοκρατία μὲ 20 πολιτείες. Εἶναι ἔκτεταμένη καὶ πλούσια χώρα καὶ μπορεῖ νὰ θρέψῃ ἀκόμη πολλὰ ἑκατομμύρια ἀνθρώπους. Τελευταῖα μετανάστευσαν ἐκεῖ ὡς 4,5 ἑκατ. Εὐρωπαῖοι.

3. Πληθυσμός. 66 ἐκ. περίπου.

Ἡ Πόλεις Πρωτεύουσα τῆς Βραζιλίας εἶναι ἡ Βραζιλία νέα πόλις κτισμένη στὸ ἐσωτερικὸ 940 χιλμ. ἀπὸ τὴν παλιὰ πρωτ. μὲ 140.000 περίπου κ. Ἀπὸ τίς ἄλλες πόλεις: τὸ Ρίο Ἰανέιρο (κάτ. 3.130.000) μὲ ὥραια κτίρια, δενδροφυτευμένους πλατεῖς δρόμους, κήπους, ἡ ὥραιότερη πόλις τῆς Νοτ. Ἀμερικῆς, μὲ συγχρονισμένο λιμάνι καὶ περιβάλλεται ἀπὸ καταπράσινους λόφους, τὸ Σάν Πάολο (Ἄγ. Παῦλος), ἐπάνω σὲ λόφους, κέντρο παραγωγῆς καφέ, μὲ 3.680.000 κατοίκους, τὸ Ρεσιφὲ (κ. 780.000), τὸ Πόρτο Ἀλέγκρε (κ. 550.000), ἡ Σάντος (κάτ. 160.000, τὸ Ρίο Γκραντε ποῦ στὴν περιοχὴ του εἶναι ἐγκατεστημένοι 200.000 Γερμανοί, ἡ Μπάια, ποῦ τὴ λένε καὶ Σάν Σαλβαδόρ (κάτ. 572.000), ἀπὸ τὰ καλλύτερα φυσικὰ λιμάνια τῆς Ν. Ἀμερικῆς καὶ προστατεύεται ἀπὸ φρούρια. Ἡ Περναμπούκο (κ. 550.000) κέντρο παραγωγῆς βαμβακιῶ, (340 χιλ.), λιμάνι στὸν Ἀμαζόνιο, ἡ Πάρα, ἡ Ὁβιδὸς καὶ ὁ Μανάος, λιμάνι στὸν Ἀμαζόνιο, 1600 χιλμ. ἀπὸ τίς ἐκβολές του, ἀπ' ὅπου ἐξάγονται ξυλεία καὶ καουτσούκ.

Ἡ χώρα ἔχει σιδηροδρομικὸ δίκτυο μήκους ἄνω τῶν 50.000 χιλιόμετρων κοντὰ στὰ παράλια καὶ πολλὰ ποταμιόπλοια. Σπουδαιότερη σιδηρ. γραμμὴ εἶναι ἀπὸ τὸν Ἅγιο Παῦλο στὰ σύνορα τῆς Βολιβίας, ποῦ πρόκειται νὰ προεκταθῇ ὡς τὸν Εἰρηνικό.

ΓΕΝΙΚΩΤΕΡΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ: Ἐπαναλάβετε τὰ μεγαλύτερα ὄρη τῆς Ἀμερικῆς, τοὺς ποταμούς, τ' ἀνεξάρτητα κράτη μὲ τίς πρωτεύουσες. 2) Νὰ εὑρετὲ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος καὶ μῆκος τοῦ Μπουένος Ἀϊρες, τῆς Νέας Ὑόρκης, τοῦ Βανκούβερ καὶ πόσα χιλιόμετρα ἀπέχει κάθε μία ἀπὸ τὸν Ἰσημερινό. 3) Κάνετε ταξίδια ἀπὸ τὴν πατρίδα μας στὶς μεγαλύτερες πόλεις τῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς. 4) Κάνετε πλῆκτα τῶν 6 κυριωτέρων πόλεων κατὰ σειρὰν πληθυσμοῦ. 6) Ἐντυπώσεις, ἀπορίες.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

Α' ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Κράτη	Εκτ.τ.χ.	Πληθυσμός	Πολίτευμα	Πρωτεύουσα	Κάτοικοι
1. Καναδάς	8.100.000	18.000.000	Όμ. Δημ. (Β.Κ.)	Όττάβα	346.000
2. Ήν. Πολ. 'Αμ.	9.400.000	184.000.000	» » (άνεξ.)	Οιάσιγκτων	2.000.000
3. Μεξικόν	1.970.000	36.000.000	» » (άνεξ.)	Μεξικόν	2.700.000
4. Γουατεμάλα	109.000	3.900.000	Δημοκρ.	Γουατεμάλα	382.000
5. Σαλβαδόρ	21.400	2.600.000	»	Σαλβαδόρ	232.000
6. Βρετ. 'Ονδούρα	23.000	90.000	Βρετ. άποικ.	Μπελίξ	38.000
7. Δημ. 'Ονδούρας	112.000	1.900.000	Δημοκρ.	Τεγκοσιγκάλ.	110.000
8. Νικαράγουα	148.000	500.000	»	Μανάγκουα	200.000
9. Κόστα Ρίκα	51.000	1.250.000	»	Σάν Χοσέ	220.000
10. Παναμάς	74.500	1.160.000	»	Παναμάς	250.000
11. Βαχάμες	11.400	105.000	»	Νασώ	37.000
12. Κούβα	115.000	6.900.000	»	'Αβάνα	800.000
13. 'Αϊτή	10.000	500.000	»	Τρουγίλο	370.000
14. Δομ. Δημοκρ.	17.800	3.000.000	»	Σάν Γιουάν	590.000
15. Πόρτο Ρίκο	8.900	2.400.000	»	Ντεφράνος	60.000
16. Μαρτινίκα	1.106	280.000	Γαλ. άπ.	Τζωρτζάουν	100.000
17. 'Αγγλ. Γουιάνα	215.000	570.000	Βρ. άποικ.	Παραμαρίμπο	152.000
18. 'Ολ. Γουιάνα	143.000	270.000	'Ολ. »	Καγένη	12.000
19. Γαλ. Γουιάνα	91.000	31.000	Γαλ. »	Καρακάς	1.360.000
20. Βενεζουέλα	912.000	7.500.000	Δημοκρ.	Μποκοτά	1.130.000
21. Κολομβία	1.140.000	14.500.000	»	Λίμα	
22. 'Εκουαντώρ	270.670	4.500.000	»	Κουίτο	1.260.000
23. Περού	1.290.000	10.500.000	»	Λά πάξ	315.000
23. Βολιβία	1.100.000	3.400.000	»	Σαντιάγο	340.000
24. Χιλή	750.000	7.800.000	»	Μπουένος	
25. 'Αργεντινή	2.800.000	20.000.000	»	'Αύρες	2.800.000
26. Ούρουγουάη	190.000	2.850.000	»	Μοντεβιδιο	860.000
27. Παραγουάη	407.000	1.800.000	»	'Ασυνσιόν	312.000
28. Βραζιλία	8.500.000	66.000.000	Όμ. Δημ.	Βραζιλία	140.000

Β'. ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

1. Νέα Υόρκη	κατ. 11.000.000	13. Σίδνεϋ	» 2.060.000
2. Λός Άντζελες	» 6.750.000	14. Ουάσιγκτων	» 2.000.000
3. Σικάγο	» 6.250.000	15. Κλήβελαντ	» 1.800.000
4. Φιλαδέλφεια	» 4.350.000	16. Μελβούρνη	» 1.780.000
5. Νιτηρόιτ	» 3.800.000	17. Βαλτιμόρη	» 1.750.000
6. Βουένος Άύρες	» 3.800.000	18. Σαντιάγο	» 1.700.000
7. Σάν Πάολο	» 3.680.000	19. Μινεάπολις	» 1.500.000
8. Ρίον Ίανέιρον	» 3.130.000	20. Καρακάς	» 1.360.000
9. Άγ. Φραγκίσκος	» 2.800.000	21. Μπούφαλο	» 1.300.000
10. Μεξικό	» 2.700.000	22. Λίμα	» 1.260.000
11. Βοστώνη	» 2.600.000	23. Μιλβόκη	» 1.00.000
12. Πιτσδούργο	» 2.400.000	24. Μποκοτά	» 1.130.000

4. ΩΚΕΑΝΙΑ

Είναι ή πέμπτη κατά σειράν ήπειρος και περιλαμβάνει την Αυστραλία με τὰ νησιά Τασμανία, Νέα Ζηλανδία, Μελανησία, Μικρονησία και Πολυνησία. Η συνολική έκτασις τῆς Ωκεανίας είναι περίπου 9 ἑκατ. τ.χ. και ὁ πληθυσμός 10.700.000 περίπου κάτοικοι.

Α'. Αυστραλία και Τασμανία

Η Αυστραλία ἀνεκαλύφθη ἀργότερα ἀπὸ τὴν Ἀμερική, γιατί εὗρίσκεται νοτιώτερα ἀπὸ τὶς παγκόσμιες συγκοινωνίες. Πρῶτος ἔφθασε ἐκεῖ ὁ Ὁλλανδὸς Τασμάν τὸ 1642 και τὴν ὠνόμασε Νέα Ὁλλανδία. Ἀργότερα τὸ 1768 ἐξερευνήθηκε ἀπὸ τοὺς Ἀγγλους, οἱ ὅποιοι τὴν κατέλαβαν στὸ ὄνομα τοῦ Βασιλιά τῆς Ἀγγλίας και τὴν ὠνόμασαν Αὐστράλια. Στὴν ἀρχὴ οἱ Ἀγγλοι ἔστελναν ἐκεῖ τοὺς καταδίκους γιὰ ἔξορα και αὐτοὶ ἦσαν οἱ πρῶτοι ποὺ ἔκτισαν ἀποικίες στὴ νέα ἥπειρο. Μὲ τὸν καιρὸ ἄρχισαν νὰ φθάνουν και ἐλεύθεροι ἀποικοι, καταργήθηκε ἡ μεταφορὰ τῶν καταδίκων και ἡ χώρα ἄρχισε νὰ προσδεύη. Η Αὐστράλια εἶναι ἡ μικρότερη ἥπειρος τῆς γῆς και ἔχει ἔκταση μὲ τὴν Τασμανία 7.700.000 τ.χ. Ὁ τροπικὸς τοῦ Αἰθιοπερω περνάει ἀπὸ τὸ μέσο και ἔτσι ἡ μισὴ ἀνήκει στὴν διακεκαυμένη ζώνη και ἡ ἄλλη μισὴ στὴν εὐκρατή ζώνη. Τὸ μῆκος τῆς Αὐστράλιᾶς ἀπὸ τ' ἀνατολικά στὰ δυτικά εἶναι 3850 χιλιόμετρα και τὸ πλάτος ἀπὸ τὰ ὅρεια στὰ νότια 3150 χιλιόμετρα.

1. **Τὸ ἔδαφος.** Ἀνατολικά και στὸ μῆκος τῆς παραλλας εἶναι αἱ Αὐστραλιαναὶ Ἄλπεις (ὕψ. 2250 μ.) μὲ πυκνὰ δάση, γιατί δέχονται πολλὰς βροχὰς ἀπὸ τὸν Εἰρηνικόν. Η ὁροσειρὰ ἔχει μῆκος 3400 χιλιομέτρων. Δυτικά εἶναι ὁροπέδιο, ψηλὸ 500 - 1000 μ. και τὸ περισσότερο μέρος γυμνόν, γιατί φθάνουν λίγες βροχὰς. Ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ ὄρη και τὸ ὁροπέδιο ἀπλώνεται ἡ μεγάλη αὐστραλιανὴ πεδιάδα. Ἀν ἐξαιρεθῇ τὸ ἀνατολικὸν τμήμα ποὺ εἶναι εὐφορο, ὅλη ἡ ἄλλη πεδιάδα εἶναι χαμηλὴ και ἀποτελεῖται ἀπὸ στέπες μ' ἀραιὰ δένδρα, πρὸ παντὸς εὐκαλύπτους και ἀπὸ ἐρήμους μὲ ἄμμο και πέτρες.

2. **Τὰ νερά.** Κυριώτερος ποταμὸς εἶναι ὁ Μώρρεϋ ἡ Αὐστραλιανὸς Νεῖλος ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὰ ὄρη, πλωτὸς ὡς ἐκεῖ ποὺ ἐνώνεται μὲ τὸν παραπόταμό του Ντάρλιγγ. Οἱ ἄλλοι ποταμοὶ εἶναι μικροὶ και πολλοὶ χύνονται σὲ λίμνες ποὺ και αὐτὲς στὴν περίοδον τῆς ξηρασίας ξηραίνονται.

3. **Τὰ παράλια.** Σπουδαιότερος κόλπος εἶναι τῆς Καρπενταρίας, στὸ ὅρειον μέρος και χερσόνησος τῆς Ὑόρκ. Ὁ πόρθμος Τόρρες χωρίζει τὴν ἥπειρον ἀπὸ τὴ Νέα Γουινέα. Παράλληλα μὲ τὴν ἀνατολικὴν παραλλία, ἀπὸ τὸ ἀρκυτῆριον Ὑόρκ και κάτω σὲ μᾶκρος 2000 χιλιομέτρων, εἶναι ἡ μεγαλύτερη κοραλλιογενὴς ὕψαλος τῆς γῆς ποὺ προστατεῖ τὴν παραλιακὴν χώρα ἀπὸ τὰ κύματα. Λέγεται «Ὑφάλος τοῦ μεγάλου φράγματος».

4. Τὰ προϊόντα. Στὸ Ν.Α. μέρος, ποὺ ἔχει τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος παράγει ἄφθονο σιτάρι, ἐρώμη, ἀραβόσιτο, σταφίδες, κρασί, ἐσπεριδοειδή, μήλα, ἀχλάδια κ.ἄ. Μόνο ποὺ ἔχει καλοκαίρι ἔχουν τοὺς μῆνες Δεκέμβριο—Φεβρουάριο. Τότε θερίζουν τὰ σιτάρια καὶ ὀριμάζουν τὰ φρούτα ποὺ ἔχομε ἐδῶ τὸ καλοκαίρι. Τὰ σχολεῖα ἔχει κάνουν θερινὰ διακοπὰς τὰ Χριστούγεννα. Στὸ βόρειο τμήμα ὅπου ἡ πολιτεία Κουησλάνδη, καλλιεργοῦν τροπικὰ φυτά: ζαχαροκάλαμο, μπαγάνες κ.ἄ. Στὶς στέππες τοῦ ἐσωτερικοῦ ἔχει μεγάλη κτηνοτροφία. Ἡ Αὐστράλια ἔρχεται πρώτη χώρα τῆς γῆς στὰ πρόβατα ποὺ ὑπολογίζονται ἐπάνω ἀπὸ 100 ἑκατομμύρια σ' ὅλη τὴν ἡπειρο. Τὸ Αὐστραλιανὸ μαλλὶ εἶναι περιζήτητο, γιὰτὶ σὰν πυκνὸ καὶ λεπτὸ εἶναι κατάλληλο γιὰ μάλλινα ὑφάσματα. Ἡ βιομηχανία εἶναι προωδευμένη ἰδίως στὶς πόλεις Σίδνεϋ καὶ Μελβούρνη ὅπου ὑπάρχουν ἐργοστάσια κονσερβῶν κρέατος, ὑφαντουργεῖα, βυρσοδεφεῖα, μηχανουργεῖα, ναυπηγεῖα κ.ἄ.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ προϊόντα ποὺ ἀναφέραμε, ἡ Αὐστράλια ἔγανει καὶ πολλὰ μέταλλα, ὅπως χρυσό, ἄργυρο, κασσίτερο, χαλκό, γαϊάνθρακες ἰδίως στὴ Νότιο Οὐάλλια κ.ἄ.

Ἡ χώρα ἐξάγει ἰδίως σιτάρι, μαλλί, κρέας, βούτυρο, δέρματα, χρυσὸ καὶ εἰσάγει ὑφάσματα, πετρέλαιο, αὐτοκίνητα, χημικὰ προϊόντα, μηχανήματα, χαρτὶ καὶ τσάι.

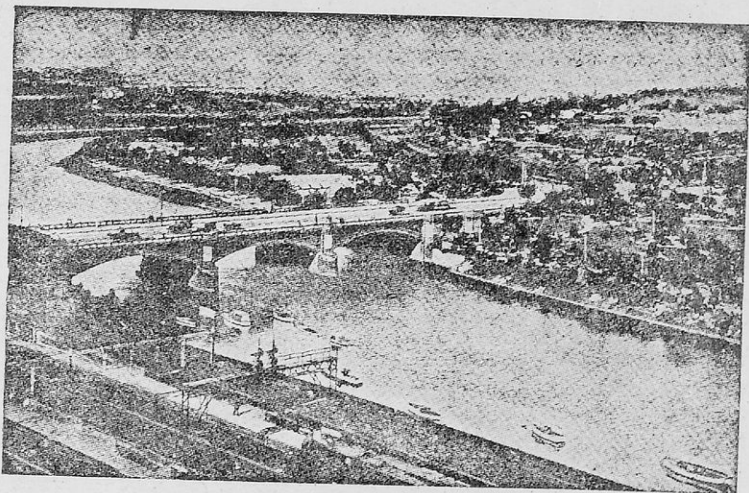
5. Συγκοινωνία. Οἱ κάτοικοι καὶ τὸ ἐμπόριο ἐξυπηρετοῦνται μὲ σιδηρ. δίκτυο μήκους 47.000 χιλιομέτρων, μὲ πολλὰ αὐτοκίνητα καὶ ὡς 2.000 πλοῖα, μικρὰ καὶ μεγάλα. Ἡ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία μὲ τὶς ἄλλες ἡπείρους ἔχει τὴν πρώτην θέσιν ἀπ' ὅλες τὶς ἀγγλικὰς κτήσεις.

6. Τὸ πολίτευμα καὶ οἱ κάτοικοι. Ἡ Αὐστράλια μὲ τὴν Τασμανία εἶναι αὐτοδιοικουμένη Βρετανικὴ κῆσις καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑξὶ πολιτείας (Ὁμόσπονδη Δημοκρατία). Οἱ κάτοικοι μόνο τῆς Αὐστραλίας εἶναι 10.508.000 περίπου, ἀπὸ τοὺς ὁποίους 40.000 εἶναι Ἕλληνες. Οἱ Ἰθαγενεῖς ὡς 60.000 εἶναι μαῦροι καὶ ζοῦν στὴ ἐσωτερικὴν σὲ ἡμίγρια κατάστασι. Αὐτοὶ δὲν ξέρουν νὰ καλλιεργοῦν τὴ γῆ καὶ τρέφονται μὲ ρίζες φυτῶν, καρποὺς καὶ πρὸ παντὸς κυνηγώντας ἄγρια ζῷα μὲ βέλη καὶ μὲ ρόπαλα.

7. Πόλεις. Πρωτεύουσα πρὶν ἦταν τὸ Σίδνεϋ (κάτ. 2.060.000) περίπου. Ἐπειδὴ αὐτὸ εἶχε προκαλέσει τὴν ἀντιζηλία τῶν ἄλλων μεγαλοπόλεων καὶ ἰδίως τῆς Μελβούρνης (1.780.000 κάτ.), ἀνάμεσα στὶς δυὸ αὐτὰς πόλεις ἐκτίσθηκε νέα πόλις ἡ Καμπέρα καὶ αὕτη εἶναι πρωτεύουσα τῆς Αὐστραλίας ἀπὸ τὸ 1927. Εἶναι μιὰ παράξενη πόλις μὲ ἀσφαλτοστρωμένους δρόμους, πλατεῖες, δενδροστοιχίες κτλ. καὶ λίγα σπιτία. Τὰ περισσότερα εἶναι δημόσια κτίρια, ὅπως τὸ μέγαρο τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας, τὰ ὑπουργεῖα τὸ ταχυδρομεῖο, κ.ἄ. Ἀπὸ τοὺς 50.000 περίπου κατοίκους τῆς, οἱ πῶς πολλοὶ εἶναι δημόσιοι υπάλληλοι.

Ἡ Μελβούρνη ἔρχεται δευτέρη στὸν πληθυσμὸ μετὰ τὸ Σίδνεϋ ἀλλὰ εἶναι ἡ πρώτη στὴ βιομηχανία καὶ στὸ ἐξαγωγικὸ ἐμπόριο τῶν μαλλιῶν.

“Άλλες μεγάλες πόλεις είναι ή Νιουκαστλ (κάτ. 200.000), ή Άδε-
λαΐς (κάτ. 563.000), ή Βρισβάνη (κάτ. 570.000) πρωτεύουσα τής πο-
λιτείας Κουηνσλάνδης και ή Πέρθη (κ. 390.000), στα ανατολικά παράλια.
Ή νήσος Τασμανία στα νότια τής Αυστραλίας έχει έκταση 68.000

Εικ. 39. Μελβούρνη. Μερική άποψις τής μεγαλονπόλεως και τού ποταμού Γιάρρα
τετρ. χιλ., πληθυσμό ως 280.000 κατοίκους και είναι πρό παντός χώρα γεωρ-
γική και κτηνοτροφική. Τα όρη τής σκεπάζονται από άπέραντα δάση άπ’
όπου εξάγονται άριστη και άφθονη ξυλεία.

Πρωτεύουσα ή πόλις Χόβαρτ με 100.000 περίπου κατοίκους.

Έργασίες. 1) Νά επαναλάβετε τα νερώτερα όδη, τοις ποταμούς και τς πό-
λεις τής Αυστραλίας. 2) Άπό τα σπουδαιότερα προϊόντα τής Αυστραλίας και τής
Τασμανίας νά καθορίσετε τό χαρακτηριστικό τους γνώρισμα. 3) Τό γεωγραφικό πλά-
τος τού Σίδνεϋ. 5) Ταξίδια από την Έλλάδα στην Αυστραλία πληροφορίες, άπορίες,
εξόψεις.

Β'. Νέα Ζηλανδία

Αποτελείται από δυό μεγάλα νησιά και πολλά μικρά και έχει έκταση
270.000 τ.χ. (διπλάσια τής Έλλάδος). Τό έδαφος είναι όρεινό και ψηλότερα
όρη οι Ζηλανδικές Άλπεις (ΰψ. 3.800 μ.). Έχει εύκρατο κλίμα,
άφθονες βροχές και εξάγει σιτηρά, κρέας, δέρματα, θούτυρο, λίπος και μαλλιά.
Ό πληθυσμός φθάνει κ. 2.419.000 περίπου, από τούς όποιους 94% είναι Εύρω-
παίοι.

Ή Νέα Ζηλανδία είναι αυτοδιοικουμένη Βρεττανική κτῆσις με πρωτεύ-
ουσα τήν Βέλιγκτων (κάτ. 150.000) αλλά μεγαλύτερη πόλις είναι ή

Ὠκλανδ (κάτ. 410.000) στὸ βορειότερο μέρος, ἀπὸ τὰ θωαιότερα λιμένα τῆς γῆς καὶ μεγάλη ναυτική δάσι. Ἡ συγκοινωνία τῆς χώρας ἐξυπηρετεῖται μὲ δρόμους, σιδ. δίκτυο μήκους 6.000 χιλιόμετρων, μὲ πλοῖα καὶ ἀεροπλάνα. Στὸ Β'. Παγκ. πόλεμο Νεοζηλανδικὰ στρατεύματα ἐφθάσαν στὴν Ἑλλάδα πρὸ τῆς γερμανικῆς εἰσβολῆς καὶ πολέμησαν μὲ ἡρωϊσμό κατὰ τῶν Γερμανῶν.

Γ'. Μελανησία

Εἶναι συγκρότημα πολυαριθμῶν νησιῶν στ' ἀνατολικά τῆς Αὐστραλίας, μὲ συνολικὴ ἔκτασι ὡς 1.000.000 τετρ. χιλιόμετρα καὶ ὡς 1.250.000 κατοικοὺς. Σπουδαιότερα εἶναι ἡ Νέα Καληδονία καὶ ἡ Νέα Γουινέα α.

Νέα Καληδονία. Ἔχει ἔκτασι 19.000 τετρ. χιλ., πληθυσμὸ 77.000 περίπου κατοίκους, πυκνὰ δάση μὲ ἄφθονες ὄροχες καὶ παράγει καφέ, βαμπάκι, κακάο, καουτσούκ, ξυλεῖα καὶ ἄφθονα ὀρυκτά. Ἔρχεται πρώτη χώρα τῆς Γῆς στὴν παραγωγὴ χρωμίου (1) 4 τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς), δευτέρα στὸ νίκελ μετὰ τὸν Καναδὰ καὶ δευτέρα στὸ κολβάτιο, ποὺ συνήθως συνοδεύει τὰ μεταλλεύματα τοῦ νίκελ. Ἡ Νέα Καληδονία ἀπὸ τοῦ 1853 εἶναι Γαλλικὴ κτῆσις καὶ ἔχει πρωτεύουσα τὴ μικρὴ πόλι Νουμέα (κ. 23.000)

Νέα Γουινέα. Ἔρχεται δευτέρα νησί στὴν ἔκτασι μετὰ τὴ Γροιλανδία μὲ ὡς 875.000 τετρ. χιλιόμετρα καὶ εἶναι ἀποικία τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ τῆς Ὀλλανδίας. Εἶναι ὀρεινὴ χώρα μὲ τὸ περισσότερον μέρος τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἀνεξερευνήτο γιατί σκεπάζεται ἀπὸ παρθένα δάση καὶ ἔχει μεγάλη ζέστη καὶ ὕγρασία. Βροχὲς ἄφθονες. Παράγει ὅλα τὰ γνωστὰ μας προϊόντα τῶν τροπικῶν χωρῶν: καφέ, κακάο, καουτσούκ, ζαχαροκάλαμο, ρύζι, βαμπάκι, κανέλλα, κοκοφοίνικες, ξυλεῖα κτλ. Ἀκόμη: μαργαριτάρια, χρυσό, χαλκό, μολύβι, ψευδάργυρο, λευκοσίδηρο, σπάνια μέταλλα καὶ πετρέλαιον. Ἔτσι εἶναι χώρα πλουσία μὲ μεγάλο μέλλον, ἀν ἡ ζωὴ ἐκεῖ γίνῃ ὑποφερτὴ γιὰ τοὺς λευκοὺς.

Ἡ Νέα Γουινέα ἀποτελεῖται:

α') Ἀπὸ τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὴν Νέα Γουινέα ποὺ καταλαμβάνει τὸ ἀνατολικὸ τμήμα μ' ἔκτασι 240.870 τ.χ. καὶ 1.400.000 περίπου κατοίκους.

Καὶ β') Τὴν Ὠκλανδικὴν Νέα Γουινέα, στὸ δυτικὸν μέρος, μ' ἔκτασι 416.000 τ.χ. καὶ 735.000 περίπου κατοίκους. Πρωτ. ἡ Ὠκλανδία (κ. 17.000).

Ἡ Γουινέα διεκδικεῖται ἀπὸ τὴν Ἰνδονησία.

Ἀπὸ τοὺς κατοίκους ὅλης τῆς Γουινέας οἱ λευκοὶ ὑπολογίζονται σὲ 10.000 περίπου καὶ αὐτοὶ κατοικοῦν στὰ λιμάνια καὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὸ ἐμπόριο. Οἱ ἄλλοι εἶναι ὅλοι ἰθαγενεῖς, Παπούα, καὶ ζοῦν σὲ πρωτόγονο κατάστασι. Μερικοὶ μάλιστα, ἰδίως τοῦ ἐσωτερικοῦ, εἶναι ἀνθρωποφάγοι. Τίς καλῶδες κάνουν ἐπάνω σὲ πασσάλους καὶ ζοῦν μὲ τὸ κυνήγι καὶ τὸ ψάρεμα.

Δ'. Μικρονησία

Είναι συγκρότημα 600 περίπου νησιών, στο θόρεια της Νέας Γουίνεας, έπως οι Κ α ρ ο λ ί ν ε ς, Μ α ρ ι ά ν ε ς, Μ ά ρ σ α λ κ.ά. με συνολική έκταση 3.400 περίπου τετρ. χιλιόμετρα και ως 100.000 χιλιάδες κατοίκους. Πριν από τον τελευταίο πόλεμο ανήκαν εις την 'Ιαπωνία, εκτός από το Γ κ ο υ ά μ νοτιώτερο νησί της ομάδας των Μαριάνων, που ήταν όχυρή βάση των 'Ηνωμένων Πολιτειών της 'Αμερικής. Σήμερα κατέχονται από τις 'Ηνωμένες Πολιτείες.

Ε'. Πολυνησία

Είναι συγκρότημα από πολυάριθμα νησιά σκορπισμένα στον Ειρηνικό, ανατολικά της Μελανησίας και ανήκουν στις 'Ηνωμένες Πολιτείες, Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία, 'Ισημερινό και Χιλή. 'Απ' αυτά μόνο τα νησιά Χ α β ά τ (Η.Π.Α.) έχουν γίνει από ήφαιστειο (ήφαιστειογενή), όλα τα άλλα έχουν γίνει από κοράλλια (κοραλλιογενή). 'Η έκτασις της Πολυνησίας είναι 30.000 περίπου τετρ. χιλ. κι οι κάτοικοι ως 420.000.

Οι Χαβάι. (*Έκτασις 16.700 τετρ. χιλ.όμ.). Έχουν αιώνια άνοιξι, με γλυκύτατο κλίμα, μεγάλη βλάστησι και παράγουν ιδίως ζαχαροκάλαμο, καφέ, ανανάδες, μπανάνες και ρύζι. Σιδηροδρομικό δίκτυο 600 περίπου χιλιομέτρα. Πρωτεύουσα είναι ή Χ ο ν ο λ ο υ ο ύ με 490.000 περίπου κατοίκους, εύρχωρο και συγχρονισμένο λιμάνι. Έδω πιάνουν όλα τα υπερωκεάνεια που κάνουν τη συγκοινωνία από την 'Αμερική στην 'Ασία. 'Επίσης από τη Χονολουλού περνάει το μεγάλο άμερικανικό καλώδιο που συνδέει τον 'Αγιο Φραγκίσκο έ τη Μανίλλα. Κοντά στη Χονολουλού είναι το Π έ ρ λ Χ ά ρ μ π ο ρ, μεγάλη ναυτική βάση του 'Αμερικανικού στόλου στον Ειρηνικό. Εις το Πέρλ Χάρμπορ, τον Νοέμβριο του 1941, οι 'Ιάπωνες έκαμαν έξαφνική επίθεσι κατά του 'Αμερικανικού στόλου κι έχασαν τη ζωή των 3.300 'Αμερικανοί, ένθ άλλοι 1 7 0 έτραυματίσθηκαν.

'Εργασίες. Κάμετε το χάοτη των νησιών της 'Ωκεανίας. Φέρετε πληροφορίες και εικόνες. Εύρετε το χαρακτηριστικό τους γνώρισμα. Κάνετε ταξίδια από την πι-τροίδα σας στα νησιά της 'Ωκεανίας. Εύρετε το γεωγραφικό μήκος και πλάτος της Χονολουλού. Πληροφορίες για τον 'Αγγλο Πλοίαρχο Κούκ, που ανέκαλυψε τη Νέα Ζηλανδία και το Μαγγελάνο. Γενική επανάληψις ύλης Γεωγραφίας.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

Α'. ΤΑ ΤΥΝΗΛΟΤΕΡΑ ΟΡΗ

1. 'Ιμαλάια	(Ασία)	8.840 μέτρα	9. 'Αγ. 'Ηλία	(Αλάσκα)	5.900 μέτρα
2. Καρακορούμ	»	8.620 »	10. Καύκασος	»	5.650 »
3. 'Ινδοκούχο	»	7.750 »	11. 'Οριζόματα	»	5.500 »
4. Κουνέν - Λούν	»	7.720 »	12. Ποποκατεπέλτ	»	5.450 »
5. 'Αγγουτάγγ.	(Αμερ.)	7.120 »	13. Κέννα	»	5.240 »
6. Χιμποράζο	»	6.300 »	14. 'Αραράτ	»	5.060 »
7. Μάκ Κίνλεϋ	»	6.188 »	15. Ράς - Νασάν	(Αθης.)	4.620 »
8. Κιλιμάντζαρο	(Αφρ.)	6.010 »	16. 'Αλτάια	»	4.540 »

Β'. ΟΙ ΜΕΓΑΛΤΤΕΡΟΙ ΠΟΤΑΜΟΙ

1. Μισισσιπιής	μήκος	6.970 χιλ.	9. 'Αμούρ	μήκος	4.500 χιλ.
2. Νείλος	»	6.700 »	10. Μακένζης	»	4.500 »
3. 'Αμαζόνιος	»	6.300 »	11. Μεκόγκ	»	4.300 »
4. Γιάνγκ - Τσέ - Κιάγγ	»	5.000 »	12. Χοάγγ - Χό	»	4.200 »
5. Κόγγος	»	5.000 »	13. Νίγηρ	»	4.200 »
6. 'Ιενεσέης	»	4.750 »	14. Ρίο Ντέ - Λά - Πλάτα	»	3.900 »
7. Λένα	»	4.500 »	15. 'Ινδός	»	3.200 »
8. 'Οβις	»	4.480 »	16. Κολοράντο	»	3.000 »

Γ'. ΟΙ ΜΕΓΑΛΤΤΕΡΕΣ ΛΙΜΝΕΣ

1. Κασπία	έκτ.	440.000 τ.χ.	6. Ταγκανίκα	έκτ.	32.000 τ.χ.
2. Βικτωρία	»	83.000 »	7. Βαϊκάλη	»	33.000 »
3. 'Ανω Λίμνη	»	83.000 »	8. Νύσσα	»	31.000 »
4. Γιούρον	»	62.000 »	9. 'Αρκτων	»	29.000 »
5. Μίτσιγκαν	»	58.000 »	10. Βαλκάς	»	18.500 »

Δ'. ΤΑ ΜΕΓΑΛΤΤΕΡΑ ΝΗΣΙΑ

1. Γροιλανδία	έκτ.	2.170.000 τ.χ.	6. Σουμάτρα	έκτ.	410.000 τ.χ.
2. Νέα Γουινέα	»	785.000 »	7. Νέα Ζηλανδία	»	270.000 »
3. Βόρνεο	»	750.000 »	8. Χόντο ('Ιάπ.)	»	225.000 »
4. Μαδαγασκάρη	»	620.000 »	9. Κελέδη	»	180.000 »
5. Μπάφιν Γή	»	612.000 »	10. 'Ιάβα	»	132.000 »

ΟΙ ΜΕΓΑΛΤΤΕΡΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΗΠΕΙΡΩΝ (ἀπὸ 1.500.000 κατ. καὶ ἄνω)

1. Νέα Υόρκη	κατ.	11.000.000	22. Πισβεύργον	»	2.400.000
2. Τόκιο	»	9.500.000	23. Δελχί	»	2.400.000
3. Σανγκάη	»	6.900.000	24. Μαδράς	»	2.203.000
4. Λός Άντζελες	»	6.750.000	25. Τσούγγ - Κινγκ	»	2.120.000
5. Σικαγό	»	6.250.000	26. Σίδνεϋ	»	2.060.000
6. Καλκούτα	»	5.550.000	27. Ουάσιγκτων	»	2.000.000
7. Βομβάη	»	5.000.000	28. Καρατάι	»	1.900.000
8. Φιλαδέλφεια	»	4.350.000	29. Μανίλα	»	1.840.000
9. Πεκίνο	»	4.000.000	30. Καντών	»	1.800.000
10. Νιτηρούι	»	3.800.000	31. Κλήδελαντ	»	1.780.000
11. Μπουένος Άϊρες	»	3.800.000	32. Μελβούρνη	»	1.750.000
12. Σάν Πάολο	»	3.680.000	33. Βαλτιμόρη	»	1.700.000
13. Κάιρον	»	2.500.000	34. Σαντιάγο	»	1.660.000
14. Τιέν - Τσιν	»	3.220.000	35. Τεχεράνη	»	1.650.000
15. Ρίον 'Ιανέιρον	»	3.130.000	36. Σεούλ	»	1.600.000
16. 'Οζάκα	»	2.890.000	37. Σαϊγκόν	»	1.550.000
17. 'Αγ. Φραγκίσκος	»	2.800.000	38. Χαρμπίν	»	1.500.000
18. 'Ιαχάρτα	»	2.800.000	39. Μινεάπολις	»	1.500.000
19. Μεξικό	»	2.700.000	40. Ναγκόγια ('Ιάπ.)	»	1.500.000
20. Βοστώνη	»	2.600.000	41. Πόρτ 'Αρθούρ	»	1.700.000
21. Μουκδεν	»	2.600.000			

ΜΕΡΟΣ Α'
ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ
ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

1. Γενική επισκόπησης τής Γῆς σελ.	3
2. Ήρᾶ καὶ θάλασσα	» 4
3. Θάλασσα ρεύματα	» 5
4. Κύκλοι γῆνης σφαίρας	» 8
5. Γεωγραφικὸ πλάτος καὶ μῆκος	» 10
6. Ζῶνες τῆς Γῆς	» 11
7. Ἀτμόσφαιρα	» 13
8. Ἄνεμοι	» 15
9. Ὑγρασία καὶ κλίμα	» 16

ΜΕΡΟΣ Β'
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

1. ΑΣΙΑ

Γενική επισκόπησης τῆς Ἀσίας » 19

Α'. Δυτική ἢ Πρόσω Ἀσία

1. Μικρὰ Ἀσία	» 24
2. Ἀνεξ. Δημ. Κύπρου	» 29
3. Συρία καὶ Λίβανος	» 31
4. Δημοκρατία τοῦ Ἰσραήλ	» 32
5. Ἰορδανία	» 35
6. Ἀραβία	» 36
7. Ἰράκ	» 38
8. Ἀρμενία	» 39
9. Καννασία	» 39
10. Περσία	» 40
11. Ἀφγανιστάν καὶ Βελουχιστ.	» 42

Β'. Νοτιοανατολική Ἀσία

1. Δημοκρατία Ἰνδίας	» 43
2. Δημοκρατία Πακιστάν	» 47
3. Δημοκρατία Κεϊλάνης	» 49
4. Ἰνδονήσια	» 50
5. Ἰνδονήσια	» 53
6. Φιλιππίνες	» 55

Γ'. Κεντρική (ἢ ἔσω) Ἀσία

1. Κίνα	» 55
α') Θιδέτ	» 59
β') Κινεζικὸ Τουρκεστάν	» 60
γ') Ἑσωτερικὴ Μογγολία	» 60
δ') Μαντζουρία	» 61
2. Ἑσωτερικὴ Μογγολία	» 62
3. Ρωσικὴ Κεντρικὴ Ἀσία	» 62
Δ'. Ἄνω Ἀνατολή	

1. Κορέα	» 63
2. Ἰαπωνία	» 64
Ε'. Βόρειος Ἀσία	
Σιβηρία	» 67

2. ΑΦΡΙΚΗ

Γενική Ἐπισκόπησης Ἀφρικῆς » 72

Α'. Βόρειος Ἀφρική

1. Αἴγυπτος	» 75
2. Δημοκρατία Λιβύης	» 79

3. Βερθεύα	» 80
4. Σαχάρα	» 82
Β'. Ἰσημερινή Ἀφρική	
Μαυριτανία-Δημ. Σενεγάλης - Ὀμοσ. Μαλί-Γκαμπία	» 84
Πορτ. Γουινέα - Γουινέα - Σιέρα Λεόνε - Λιβερία - Ἀκτή Ἐλεφαντόδοντος - Γκάνα - Ἄνω Βόλτα - Τόγκο - Δαχομήνη	» 85
Ὀμ. Νιγηρίας - Τσαντ - Δημ. Κεν. Ἀφρικῆς - Καμερόν - Γκαμπούν - Ἰσπανικὴ Γουινέα - Δημ. τέως Γαλλ. Κογκό	» 86
Κογκό	» 87
Ἀγγόλα - Ρουάντα-Ουρούντι	» 88
Σουδάν - Αἰθιοπία	» 89
Νέα Δημ. Σομαλίας	» 90
Γαλλικὴ Σομαλία	» 91
Γ'. Ἀνατολική Ἀφρική	
1. Βρετανικὴ Ἀν. Ἀφρική	» 91
2. Μοζαμβίκη	» 92
Δ'. Νότιος Ἀφρική	» 92
Ε'. Νησιά Ἀφρικῆς	» 95

3. ΑΜΕΡΙΚΗ

Α' ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ

1. Καναδάς	» 98
2. Ἰνωμένες Πολιτεῖες	» 109
3. Μεξικό	» 201
Β'. Κεντρικὴ Ἀμερικὴ καὶ Δ. Ἰνδίες	
1. Κεντρικὴ Ἀμερικὴ	» 110
Γουατεμάλα - Σαλβαδόρ - Ὀνδούρα - Νικαράγουα - Κόστα Ρίκα - Παναμᾶς	» 110
2. Δυτικὲς Ἰνδίες	» 112

Γ'. ΝΟΤΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ

1. Γουιάνα	» 115
2. Βενεζουέλα	» 115
3. Κολομβία	» 116
4. Ἐκουάντωρ	» 116
5. Περού	» 116
6. Βολιβία	» 117
7. Χιλὴ	» 117
8. Ἀργεντινὴ	» 118
9. Ουρουγουά	» 119
10. Παραγουάη	» 119
11. Βραζιλία	» 119

4. ΩΚΕΑΝΙΑ

Α'. Αυστραλία καὶ Τασμανία	» 122
Β'. Νέα Ζηλανδία	» 124
Γ'. Μελανησία	» 125
Δ'. Μικρονήσια	» 126
Ε'. Πολυνησία	» 126

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ἀριθ. Πρωτ. 80.318

Ἐν Ἀθῆναι τῇ 13 Ἰουλίου 1955

Πρὸς
τὸν κ. Ἰω. Καμπανᾶν
Λέκκα 25

Ἐνταῦθα

Ἀνακοινούμεν ὑμῖν ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 71658/24-6-55 πράξεως τοῦ Ὑπουργείου μετὰ σύμφωναν γνωμοδότησιν τοῦ Κ.Γ. Δ.Σ.Ε. ἐνεκρίθη διὰ μίαν τριετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1955—56 τὸ ὑποβληθὲν εἰς τὸν διενεργηθέντα σχετικὸν διαγωνισμὸν βιβλίον σας ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΝ ὡς δοθητικὸν τοῦ μαθήματος τῆς Γεωγραφίας διὰ τὴν Ε' τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου.

Παρακαλοῦμεν ὅθεν, ὥπως προβῇτε εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ-
του, ἀφοῦ συμμορφωθῇτε πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἐκπαιδευτι-
κοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν κανονισμὸν Ἐκδόσεως Βοηθητικῶν
Βιβλίων.

Ἐντολῇ Ὑπουργοῦ
Ὁ Διευθυντὴς
Χ. ΜΟΥΣΤΡΗΣ

Κοινοποιήσεις
Κ.Γ.Δ.Σ.Ε.